

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

ISSN : 2286-9395 (ตีพิมพ์) ISSN : 2697-441X (ออนไลน์)

ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (มกราคม- มิถุนายน 2566)

กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา
19 หมู่ 2 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000
โทรศัพท์ 08 2629 1970, 0 5446 6666 ต่อ 1048
E-mail: hu.journal.up@gmail.com

เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติและการเสนอผลงานวิจัยที่มีเนื้อหาครอบคลุมสาขาวิชาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ผู้นิพนธ์ต้องรับผิดชอบข้อความในบทนิพนธ์ของตน มหาวิทยาลัยพะเยาไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยกับบทความที่ตีพิมพ์เสมอไป ผู้สนใจสามารถคัดลอก และนำไปใช้ได้ แต่จะต้องขออนุมัติเจ้าของและได้รับการอนุมัติเป็นลายลักษณ์อักษรก่อน พร้อมกับการอ้างอิงและกล่าวคำขอบคุณให้ถูกต้องด้วย

เจ้าของ: มหาวิทยาลัยพะเยา

กำหนดออก: ปีละ 2 ฉบับต่อปี

เดือน มกราคม – เดือน มิถุนายน

เดือน กรกฎาคม – เดือน ธันวาคม

การรับรองคุณภาพวารสาร: TCI กลุ่มที่ 2

ที่ปรึกษา:

อธิการบดีมหาวิทยาลัยพะเยา

รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและนวัตกรรม

บรรณาธิการ:

รศ.ดร. ผดุงนันทรา ชีรานนท์

กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ:

ศ.(พิเศษ) ดร. กาญจนา เจริญชัย (ผู้ทรงคุณวุฒิ) Prof. Ordinarius Dr. Habil Barbara (Poland)

Prof. Dr. Archana Shekara (USA)

ศ.ดร. ไพโรจน์ กัมพูสิริ (มธ.)

ศ.ดร. เดือน คำดี (มก.)

ศ.ดร. ระวีวรรณ โอฟารัตนมนั (มช.)

รศ.ดร. จำเนียร บุญมาก (มจ.)

รศ.ดร. วศิน ปัญญาวุธตระกูล (มน.)

รศ.ดร. เฉลิมชัย ปัญญาดี (ม.ม.จ.)

รศ.ดร. ธนินทร์รัฐ รัตนพงศ์ปัญญา (มศก.)

รศ.ดร. ไชยันต์ รัชชกุล (มพ.)

Assoc. Prof. Dr. Shaharuddin Tahir (Malaysia)

รศ.ดร. สุรัชย์ กังวล (มจ.)

Assoc. Prof. Dr. Suwichit (sean) Chaidaroon (Singapore)

รศ.ดร. รุ่งทิวา กองสอน (มพ.)

ผศ.ดร. พรธิดา วิเศษศิลปานนท์ (มธ.)

ผศ. สนิท ยืนศักดิ์ (มพ.)

ดร. สุนทรีย์ ตั้งศรีวงศ์ (มน.)

Dr. Du Thi Mai (Vietnam)

Dr. Nguyen Thi Quyet (Vietnam)

เลขานุการ

นางสาวอัญชลี เทียมศิริ

ผู้ช่วยเลขานุการ

นางสาววิศรา คลังนุเม

นางสาวรัชฎาภรณ์ แก้วสืบ

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบทางวิชาการประจำฉบับนี้

ศ. เกียรติคุณดร. อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ รศ. ดร. กาญจนา วิญาปกรณ์ รศ.ดร. เจตหล้า สุนทรวิภาต	
รศ. ดร. จงกลดินทร์ แสงอาสววิริยะ	รศ.ดร. ธนิมัทรัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ รศ.ดร. เฉลิมชัย ปัญญาดี
รศ. ดร. บุญพารวรรณ วิงวอน	รศ. ดร. เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์ รศ.ดร. เพ็ญพิศุทธิ์ ใจสนิท
รศ. ดร. วศิน ปัญญาอุตรตระกูล	รศ.ดร. สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ รศ. ดร. ศิริมา ปุรินทรภิบาล
รศ. ดร. สาวิตร์ พงศ์วัชร	รศ. ดร. อติศักดิ์ ชีรานุกพัฒนา รศ. ดร. สุรัชย์ กังวล
ผศ.ดร.ธงชัย พงศ์สิทธิกาญจนา	ผศ.ดร.ต่อศักดิ์ แก้วจรัสวิไล ผศ.ดร.ขวัญชนก นัยเจริญ
ผศ. ดร. พรธิดา วิเศษศิลปานนท์	ผศ.ดร.พรเทพ ฐิเณน ผศ.ดร.พงศธร มหาวิจิตร
ผศ.ดร.พินรัตน์ อัครวัฒนากุล	ผศ.ดร.ภาวิดา มหาวงค์ ผศ.ดร.วัชรภรณ์ ดิษฐปาน
ผศ.ดร.สรพร เอี่ยมมงคลสกุล	ผศ.ดร.ณัฐติญา บุญวิรัตน์ ผศ.ดร.ระบิล พันนัย
ผศ.ดร.สันติ บุรณะชาติ	ผศ.ดร.สมคิด จุฬา ผศ.ดร.สุนทร คำยอด
ผศ.ดร.มณิญา พวงทรัพย์	ผศ.ดร.อภิรักษ์ณ เกษมผลกุล ผศ.ดร.เอื้อมพร ทัพยเดช
ผศ.ดร.อัมเรศ เนตาสีธี	ผศ.น้าทิพย์ เสมอเชื้อ ดร.พิษณุสินี เสถียรธราดล
ดร.ยุทธพงษ์ ต้นประดู่	ดร.วราชต์ มัธยมบุรุษ ดร.วุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ
ดร.สมโภชน์ เกตุแก้ว	ดร.สรียาภรณ์ ประเสริฐศรี ดร.สาธิต เชื้ออยู่นาน
ดร.อเนกพล เกื้อมา	

บทความวิจัยทุกเรื่องที่ดีพิมพ์ในวารสารนี้ ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการ ซึ่งบทความทุกเรื่องต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญในสาขาอย่างน้อย 3 ท่าน ข้อความหรือบทความในวารสารฉบับนี้เป็นทัศนะหรือความคิดเห็นของผู้เขียน โดยเฉพาะ กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องกับทัศนะหรือความคิดเห็นดังกล่าว และไม่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

สำนักงานกองบรรณาธิการ

กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา

อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

โทรศัพท์ 0 5446-6666 ต่อ 1048

E-mail: hu.journal.up@gmail.com

website: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/Humanties-up/index>

ISSN: 2286-9395 (print) ISSN: 2697-441X (online)

Journal of Humanities and Social Sciences University of Phayao

Volume 11 Number 1 January – June 2023

The Journal will serve as a platform for exchange and dissemination of technical knowledge both theoretical and practical. Presentation of research results that covers the fields of Humanities and Social Sciences.

The authors are themselves responsible for their contents. Signed article may not always reflect the opinion of University of Phayao. The articles can be reproduced and reprinted, provided that permission is given by the authors and acknowledgement must be given.

Ownership: University of Phayao

Publishing Frequency: Journal of Humanities and Social Sciences University of Phayao is published two issues annually in January – June and July – December

Journal Quality Assurance: TCI Group 2

Advisory Board:

President of University of Phayao

Vice President for Research and Innovation

Editor:

Assoc. Prof. Dr. Phanintra Teeranon

Advisory Editorial Board:

Prof. Kanchana Ngourungsi, Ph.D. (Senior Expert) Prof. Ordinarius Habil Barbara, Ph.D. (Poland)

Prof. Archana Shekara, Ph.D. (USA)

Prof. Pairoj Kampusiri, Ph.D. (TU)

Prof. Duan Kamdee, Ph.D. (KU)

Prof. Rawiwan Ohlaanrattanamane, Ph.D. (CMU)

Assoc. Prof. Jamnian Bunmark, Ph.D. (MJU)

Assoc. Prof. Wasin Panyavuttrakul, Ph.D. (NU)

Assoc. Prof. Chalermchai Panyadee, Ph.D. (MJU) Assoc. Prof. Taninrat Rattanapongpinyo, Ph.D. (SU)

Assoc. Prof. Chaiyan Rajchagool, Ph.D. (UP)

Assoc. Prof. Shaharuddin Tahir, Ph.D. (Malaysia)

Assoc. Prof. Surachai Kungwon, Ph.D. (MJU)

Assoc. Prof. Dr. Suwichit (sean) Chaidaroon (Singapore)

Assoc. Prof. Rungtiwa Kongson, Ph.D. (UP)

Assist. Prof. Pomtida Visaetsilapanonta, Ph.D. (TU)

Assist. Prof. Sanit Yeunsak, Ph.D. (UP)

Suntaree Tungswirong, Ph.D. (NU)

Du Thi Mai, Ph.D. (Vietnam)

Nguyen Thi Quyet, Ph.D. (Vietnam)

Secretary

Miss Anchalee Thiemkhiri

Assistant Secretary

Miss Warisara Klungnum

Miss Ratchadaporn Kaewsueb

Peer Reviewers

Emeritus Prof. Anurak Panyanuwat, Ph.D.	Assoc. Prof. Kanchana Witchayapakorn, Ph.D.
Assoc. Prof. Cherdla Soontornvipart, Ph.D.	Assoc. Prof. Jongkolbordin Saengadsapaviya, Ph.D.
Assoc. Prof. Taninrat Rattanapongpinyo, Ph.D.	Assoc. Prof. Chalermchai Punyadee, Ph.D.
Assoc. Prof. Boonthawan Wingworn, Ph.D.	Assoc. Prof. premvit vivattanaseth, Ph.D.
Assoc. Prof. Penpisuth Chaisanit, Ph.D.	Assoc. Prof. wasin panyavuttrakul, Ph.D.
Assoc. Prof. Sorabud Rungrojsuwan, Ph.D.	Assoc. Prof. Sirima Purinthrapibal, Ph.D.
Assoc. Prof. Sawit Pongvat, Ph.D.	Assoc. Prof. Adisak Theeranuphattana, Ph.D.
Assoc. Prof. Surachai Kungwon, Ph.D.	Asst. Prof. Thongchai Pongsittikanchana, Ph.D.
Asst. Prof. Tosak Keawjaratwilai, Ph.D.	Asst. Prof. Khwanchanok Naijarun, Ph.D.
Asst. Prof. Porntida Visaetsilapanonta, Ph.D.	Asst. Prof. Pornthep Rupan, Ph.D.
Asst. Prof. Pongsatorn Mahavijit, Ph.D.	Asst. Prof. Phinnarat Akharawatthanakun, Ph.D.
Asst. Prof. Pavida Mahawong, Ph.D.	Asst. Prof. Watcharaporn Distapan, Ph.D.
Asst. Prof. Sunporn Eiammongkhonsakun, Ph.D.	Asst. Prof. Nattiya Boonwirat, Ph.D.
Asst. Prof. Rabil Ponphai, Ph.D.	Asst. Prof. Santi Buranachat, Ph.D.
Asst. Prof. Somkid Juwa, Ph.D.	Asst. Prof. Sunthorn Khamyod, Ph.D.
Asst. Prof. Montiya Phoungsub, Ph.D.	Asst. Prof. Aphilak Kasempholkoon, Ph.D.
Asst. Prof. Uamporn Thipdet, Ph.D.	Asst. Prof. Sammaret Netasit, Ph.D.
Asst. Prof. Numtip Smerchuar	Phitsinee Sathientharadol, Ph.D.
Yuttapong Tonpradoo, Ph.D.	Warach Madhyamapurush, Ph.D.
Wuttinan kaewjunkate, Ph.D.	Sompote Ketkeaw, Ph.D.
Sareeyapon Prasertsri, Ph.D.	Satit Chuayounan ,Ph.D.
Anegpon Kuama, Ph.D.	

All the research articles published in this journal are subjected to validation and accuracy. All articles must be reviewed by at least 3 experts.

The articles in this journal are the author's opinion. If the editors do not agree with these perspectives or such comments, please feel free to ignore them. Those articles would not be any responsibility of the editors.

Editorial Office

Division of Research Administration, University of Phayao

Muang Phayao District, Phayao Province 56000

Tel: 0 5446-6666 Ext 1048

E-mail: hu.journal.up@gmail.com

website: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/Humanties-up/index>

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยพะเยาฉบับนี้ ซึ่งเป็นปีที่ 11 ฉบับที่ 1 ประจำปี 2566 ประกอบด้วย บทความวิจัยจำนวน 15 บทความ จาก 3 สาขาวิชา ได้แก่ ภาษาศาสตร์ การศึกษา และการจัดการ จำนวนบทความที่มากขึ้นแสดงให้เห็นถึงผลงานวิจัยที่มีคุณภาพถึงเกณฑ์ตีพิมพ์ งานวิจัยทั้งหมดนี้มีผลการวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

งานวิจัยด้านภาษาศาสตร์ในฉบับนี้ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการวิเคราะห์ภาษา ที่มต่อการขายสินค้าไปจนถึงการจัดการเรียนการสอน เช่น ภาษาสามารถสร้างความแตกต่างอย่างเห็นชัดขึ้นให้กับตราสินค้า การวิเคราะห์โครงสร้างภาษายังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนในภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศสอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนงานด้านการศึกษาในวารสารฉบับนี้มีผลการวิจัยที่มีประโยชน์ต่อสังคม เช่น การจัดการเรียนรู้เสริมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ การจัดการเรียนรู้เพื่อคนสองวัย ไปจนถึงการศึกษาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 และการศึกษาหลักสูตรนาฏศิลป์เพื่อพัฒนาหลักสูตรด้านนี้ในประเทศไทย

สำหรับงานวิจัยด้านการจัดการมีความเกี่ยวข้องกับ คุณภาพทางบริการโลจิสติกส์ ที่ส่งผลต่อความพอใจของลูกค้าในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหาร การจำแนกพหุปัจจัยของความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน กลยุทธ์พัฒนาทุนของชาติพันธุ์เพื่อการยกระดับสถานะทางสังคมให้สูงขึ้น ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เป็นต้น

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยพะเยา จะเข้มข้นเรื่องคุณภาพบทความให้มากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานดัชนีวารสารไทย (TCI) มุ่งสู่การจัดอันดับใน TCI 1 ต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร.พนิดนทรา ชีรานนท์

บรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์

และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

Editor

Journal of Humanities and Social Sciences University of Phayao

Volume 11 Number 1 January – June 2023

Editor

The current issue of the Humanities and Social Sciences Journal of the University of Phayao features a total of 15 research articles, covering a diverse range of disciplines including linguistics, education, and management. The notable increase in the number of articles indicates a growing body of high-quality research that meets the rigorous criteria for publication. These research findings are expected to contribute to the advancement of knowledge and benefit society as a whole.

The linguistic research presented in this issue sheds light on the significant role of language analysis in various domains, ranging from product sales to teaching and learning. For instance, language can have a profound impact on brand perception, and analyzing language structure can effectively inform strategies for teaching and learning in languages such as Thai, English, and French. The educational articles featured in this journal provide valuable research outcomes that are relevant to society, including topics such as learning management to promote ethnic identity, leadership in the modern era, and the study of Thai dramatic education for curriculum development.

In terms of management research, there are articles on Logistics service quality that impact customer satisfaction in online channels via food delivery applications, identification of multiple factors of anxiety in a severe epidemic situation of community leader, ethnic capital development strategies for raising social status, and factors affecting marketing mix of purchasing for processed products from agricultural residues in the upper northern region of Thailand, Among others.

Finally, the Humanities and Social Sciences Journal of the University of Phayao will intensively concentrate on the quality of the articles to meet the Thai Journal Index (TCI). Continue to rank in TCI1. See you in the next issue.

(Associate Professor Dr. Phanintra Teeranon)

Editor Journal of Humanities and Social Sciences Division,
University of Phayao

บทความวิชาการ

กลวิธีทางภาษาที่สื่อถึงอุดมการณ์เด็กในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ระดับประถมศึกษาตอนปลาย.....1	
อัญสุรีย์ เทพสุธรรม เอี่ยมพร ทิพย์เดช และ เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์	
แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกขั้นพื้นฐานและการประยุกต์ใช้ใน การจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษา.....27	
สิทธิพงษ์ ปานนาค	

บทความวิจัย

การวิเคราะห์ลักษณะและโครงสร้างของปริจเจทรายการวิทยุคลับพรายเดย์.....46	
นพวรรณ เมืองแก้ว และ กนกวรรณ วาริเขตต์	
ผลของการสอนแบบขัดแย้งในการเรียนรู้คุณานุประโยคภาษาอังกฤษ สำหรับนิสิตชาวไทย.....67	
อภิชัย รุ่งเรือง และ ชูเกียรติ จันทวี	
การพัฒนาการใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อแสดงความปรารถนาและการขอร้องอย่างสุภาพ ในผู้เรียนภาษาฝรั่งเศสระดับต้น.....97	
จารุกัญญา จิตรวงศ์นันท์ และ ลุค เงวียน	
การสร้างตราสินค้าของผลิตภัณฑ์ตาลโตนด จังหวัดเพชรบุรี.....130	
ฐิตาทิพ ปานโรจน์ และ ธนินท์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ	
แนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ตำบลแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี.....154	
นพรัตน์ ไชยชนะ	
รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมพลังของวัยก่อนสูงอายุ ตำบลน้ำใจ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง.....185	
ปณตนันท์ เกียรประภากุล พิชชา ถนอมเสียง มนดา รัตนจันทร์ และ วิไลวรรณ กลิ่นถาวร	

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2.....	215
จิรายุ ศรีสง่าชัย	
การศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาในประเทศไทย.....	227
ศิวนาฏ เทียงตรง ชัยชนะ แซ่ลือ นิศากร ทองดี ปานวาด ศรพรม ปาริชาติ แสงหนู พิสิษฐกร พูลเกษม สุซานรี เอื้อโย อรวรรณ ม้าแก้ว รุรดา ประเสริฐ และ รณชัย นันทโชติ	
คุณภาพบริการโลจิสติกส์ ความพึงพอใจ และความจงรักภักดีของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก.....	246
วรวลัญช์ กรองทอง ลัสดา ยาวิละ และ รัตนา สิทธิอ่วม	
การจำแนกหุบปัจจัยของความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้ร่วมชุมชนตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย.....	263
กันยธัญ สุชิน ธนพัทธ์ จันทิพัฒน์พงศ์ ทิพวรรณ เมืองใจ และ จิรนนต์ ไชยงาม นอกซ์	
กลยุทธ์พัฒนาทุนของชาติพันธุ์เพื่อการยกระดับสถานะทางสังคมให้สูงขึ้น: กรณีศึกษา ชนชั้นนำชาวยองในภาคเหนือตอนบนของไทย.....	281
จตุรัสชัย จินตนาสิทธิคุณ เลหส์า ตริเอกานุกูล วิกรม บุญนุ่น และ โกมินทร์ วงษ์อ่อน	
ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุเหลือทิ้งทาง การเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน.....	306
พัชรินทร์ สุภาพันธุ์ พัชรี อินธนู และ แสนวสันต์ ยอดคำ	
กิจกรรมการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมชุมชนของผู้ประกอบการ ในจังหวัดพะเยา.....	332
ชลธิดา เทพหินลับ น้ำเงิน จันทรมณี วัชร แลน้อย จารุวรรณ โปษยานนท์ คุณากร ขัติศรี กมลพงศ์ รัตนสงวนวงศ์ นพพร เกษสุวรรณ ปณิธาน ประมูล ณัฐวุฒิ สมยาโรน นรินธร นนทมาลย์ นริศรา เสือคล้าย กัลลวรา ภูมิลา และ ศศิมล คำปิ่นไชย	
คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์.....	353

Table of Contents

Academic Article

Language strategies to children's ideology in Thai language textbooks in elementary level.....	1
<i>Ansuree Thepsutham, Uamporn Thipdet and Premvit Vivattanaseth</i>	
The concept of basic active learning and its application of learning management in physical education.....	27
<i>Sittipong Pannak</i>	

Research Article

An analysis of discourse types and structures in club friday radio program.....	46
<i>Noppawan Muangkaew and Kanokwan Wareeket</i>	
The effects of explicit instruction on english relative clauses.....	67
<i>Apichai Rungruang and Chukiat Chanthawee</i>	
The development of the use of language strategies to express wishes and requests politely by beginner learners in French.....	97
<i>Jarukan Jitwongnan and Luc Nguyen</i>	
Brand creation of palm sugar in Phetchaburi province of Thailand.....	130
<i>Thidatip Panrot and Taninrat Rattanapongpinyo</i>	
Guidelines for promoting the learning process of ethnic Karen identity at Ban Makrabung Sub-District, Si Sawat District, Kanchanaburi Province.....	154
<i>Nobparat Chaichana</i>	
The model of intergeneration participatory activities to promote the active aging of the pre-aging of Namjo sub-district, Maetha district, Lampang province.....	185
<i>Panotnon Teanprapakun, Pitcha Thanomsieng, Monta Ratanachan and Wilaiwan Klintavorn</i>	

Administrators' leadership strategy for the 21st century of the school administrators that Affect the motivation the performance of the teachers in school in Roi Et primary educational service area office 2.....	215
<i>Jirayu Sri sa-nga chai</i>	
A comparative study of bachelor's degree curriculum in Thai dramatic education offered of Thailand.....	227
<i>Siwanat Thiangtrong, Chaichana Sealor, Nisakon Thongdee, Panvad Somphom, Parichat Sangnu, Pisitthakorn Phoonkasem, Suchanaree Yueyai, Onwara Makeaw, Tarada Prasert and Ronnachai Nanthocho</i>	
Logistics service quality, Satisfaction and consumers loyalty to online channels via food delivery application in Phitsanulok province	246
<i>Worawarun Krongtong, Lasda Yawila, and Rattana Sittioum</i>	
Multifactor classification of anxiety in the severe epidemic situation of community leaders in Chokchai Sub-district, Doi Luang district, Chiang Rai province.....	263
<i>Kanthanan Suchin, Tanapat Janpipatpong, Tippawan Muangjai and Jeeranun Chaingam Knox</i>	
Strategy in capital development to enhance social status of ethnic group: A case study in Yong Elites, upper Northern regions of Thailand.....	281
<i>Jaturutchai Jintanasittikun, Lelar Treeaekanukul, Vikrom Boonnun and Gomin Wang-on</i>	
Factor affecting marketing mix of purchasing for processed products from agricultural residues in Chiang Mai and Lamphun provinces.....	306
<i>Patcharin Supapunt, Patcharee Intanoo and Sanwasan Yodkhum</i>	
Design thinking activities to enhance community innovators in Phayaoprovince.....	332
<i>Chonthida Thephinlap, Namngem Chantaramanee, Watchara Laenoi, Jaruwarn Poshyananda, Kunakorn Katsri, Kamolpong Ratanasanguanvongs, Nawaporn Ketsuwan, Panitan Pramoon, Nattawut Somyarone, Narin Nonthamand, Narissara Suaklay, Kanwara Pumila and Sasimol Kumpinchai</i>	
Instruction for Author.....	353

กลวิธีทางภาษาที่สื่อถึงอุดมการณ์เด็กในหนังสือเรียนรายวิชา
พื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที
ระดับประถมศึกษาตอนปลาย

Language strategies to children's ideology in Thai
language textbooks in elementary level

อัญสุรีย์ เทพสุธรรม^{1*} เอื้อมพร ทิพย์เดช¹ และ เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์¹

Ansuree Thepsutham^{1*}, Uamporn Thipdet¹ and Premvit Vivattanaseth¹

¹ สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

¹ School of Liberal Arts University of Phayao, Phayao 56000

*Corresponding author: aon_zent@hotmail.com

Received: September 25, 2021; Revised: November 17, 2021; Accepted: November 17, 2021

บทคัดย่อ

ในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ 2551 เป็นแบบเรียนที่มุ่งสื่อความคิดและภาพลักษณ์ของเด็กที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ควรค่าแก่การปฏิบัติตามอันจะนำไปสู่การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและพลเมืองที่ดีของประเทศไทย มี 3 ประการคือ 1) เด็กดี คือสมาชิกที่ดีของสังคมและเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทย 2) เด็กดีเป็นสิ่งที่พึงประสงค์และเด็กไม่ติเป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ 3) ลักษณะพฤติกรรมของเด็กดีเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติและลักษณะพฤติกรรมของเด็กไม่ดีไม่ควรปฏิบัติ ซึ่งการนำเสนอความคิดและภาพลักษณ์ดังกล่าวมีกลวิธีทางภาษา 8 กลวิธี ประกอบด้วย กลวิธีการเลือกใช้คำศัพท์ กลวิธีการใช้คำแสดงทัศนภาวะ กลวิธีการอ้างส่วนใหญ่ กลวิธีการใช้ประโยคแสดงเหตุผล

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “อุดมการณ์ในแบบเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษา”

กลวิธีการใช้กลวิธีเชิงวาทศิลป์ กลวิธีการใช้ความเชื่อที่มีอยู่ก่อน กลวิธีการใช้เสียงที่หลากหลาย และกลวิธีการใช้ชื่อเรื่อง ซึ่งกลวิธีทางภาษาดังกล่าว สื่อถึงอุดมการณ์เด็กดีและเด็กไม่ดีได้อย่างชัดเจน

คำสำคัญ: กลวิธีทางภาษา อุดมการณ์เด็ก หนังสือเรียน

Abstract

The textbook of basic Thai language elementary level According to the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551. It is a model that aims to convey the ideas and images of children with desirable characteristics. It is worth following which will lead to being a good people of society and a good citizen of the country. There are 3 things, good children are good people of society and good citizens of the country, good children are desirable and bad children are undesirable, and behavioral characteristics of good children should be done and behavioral characteristics of bad children should not be done. There are 8 linguistic strategies for presenting ideas and images, consisting of: Lexical choices, Modality, Referencing, Reasoning, Rhetorical, Presupposition, Multivoicedness and Topics. Which such linguistic strategies, clearly conveys the ideals of the good children and bad children.

Keywords: Language strategies, Children's ideals, Textbooks

บทนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายชั้นปีที่ 4-6 เป็นเอกสารทางวิชาการประเภทแบบเรียนที่มุ่งถ่ายทอดความรู้ทางภาษาไทยให้แก่ผู้เรียน โดยสำนักงานคณะกรรมการขั้นพื้นฐานได้อนุญาตให้บังคับใช้เป็นหนังสือเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีจุดมุ่งหวังตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในอันที่จะให้ผู้เรียนในระบบการศึกษาของรัฐเติบโตเป็นเยาวชนหรือพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ ตามที่สูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ หนังสือเรียนดังกล่าวจึงเป็นสื่อหรือเครื่องมือที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดและปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งนับเป็นอุดมการณ์ที่กระทรวงศึกษาธิการมุ่งหวังให้เกิดแก่ผู้เรียนทุกคน

อุดมการณ์ (Ideology) นับเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับระบบความคิดความเชื่อ อย่างมีเหตุผลของมนุษย์ อันจะนำไปสู่สังคมที่เป็นระบบและมีสัมพันธภาพ โดยมีการกำหนดพฤติกรรม การกระทำ รวมไปถึงการใช้ภาษาของคนในสังคมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ ดังที่ สมเกียรติ วันทะนะ (2544) กล่าวไว้ ดังนั้นหากจะกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ชั้นปีที่ 4-6 กับความเป็นอุดมการณ์นั้นก็จะมีองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างวาทกรรมที่ถูกผลิตโดยรัฐและอำนาจในการบังคับใช้เป็นหนังสือเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งจะมีหน้าที่ปลูกฝังอุดมการณ์ให้เด็กเป็นไปตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่รัฐต้องการ

ในการปลูกฝังอุดมการณ์ให้แก่เยาวชนนั้น สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2553) ได้กล่าวว่า เด็กวัยเรียน เป็นวัยแห่งการเรียนรู้ทางสังคม มีการพัฒนาทางด้านความคิดเชิงวิเคราะห์ อย่างมีเหตุผลแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้ในทุกด้านเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งสำหรับประเทศชาติและเป็นรากฐานทางสังคมเด็กวัยนี้จึงเหมาะแก่การปลูกฝังอุดมการณ์เป็นอย่างมาก

ภาพที่ 1 กรอบวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ของ Norman Fairclough
ที่มา: (Norman Fairclough, 1995)

การสร้างอุดมการณ์เด็กจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างอิทธิพล ความคิด ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเด็กผ่านภาษาโดยมีการประกอบสร้างทางวาทกรรมผ่านกลวิธีทาง ภาษา อันเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่ออุดมการณ์โดยใช้หนังสือเรียนเป็นตัวบท (Text) ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ถึงกลวิธีทางภาษาที่ประกอบขึ้นมาเป็นวาทกรรมชุดต่าง ๆ โดยอาศัยแนวคิด วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) หรือกรอบการวิเคราะห์วาทกรรม เชิงวิพากษ์ 3 มิติของ นอร์แมน แฟร์คลัฟ (Norman Fairclough) ซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์ ระหว่างกลวิธีทางภาษากับอุดมการณ์เด็กในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทยชุดภาษา เพื่อชีวิต ภาษาพาทีระดับประถมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 พบว่า กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการถ่ายทอดอุดมการณ์ให้แก่เด็ก ซึ่งปรากฏอยู่ใน หนังสือเรียนดังกล่าว มี 8 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการใช้คำศัพท์ กลวิธีการใช้คำแสดง ทศณภาวะ กลวิธีการอ้างส่วนใหญ่ กลวิธีการใช้ประโยคแสดงเหตุผล กลวิธีการใช้กลวิธี เชิงวาทศิลป์ กลวิธีการใช้ความเชื่อที่มีอยู่ก่อน กลวิธีการใช้เสียงที่หลากหลาย และ กลวิธีการใช้ชื่อเรื่อง ซึ่งกลวิธีดังกล่าวมีลักษณะของการประกอบสร้าง ดังนี้

1. กลวิธีในการเลือกใช้คำศัพท์

กลวิธีในการเลือกใช้คำศัพท์ (Lexical choices) คือการสื่อแทนความคิดหรือประสบการณ์ ของผู้ส่งสาร เพื่อสื่อความหมาย (จันทิมา อังคพณชกิจ, 2562) การเลือกใช้คำศัพท์เป็นสิ่งหนึ่ง ที่แสดงออกถึงอุดมการณ์ในวาทกรรมที่ปรากฏเห็นได้อย่างชัดเจน การสื่ออุดมการณ์เกี่ยวกับ เด็ก จึงแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ กลวิธีการใช้ชื่อและการเรียกชื่อ กลวิธีการใช้คำกริยาและ กริยารวลี

1.1 กลวิธีในการใช้ชื่อและการเรียกชื่อ

จากการศึกษาข้อมูลในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ระดับประถมศึกษาตอนปลาย พบมีการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายถึงการกระทำ พฤติกรรมและลักษณะนิสัยบางประการเพื่อสื่อให้เห็นถึงคุณค่าและการลดคุณค่าของ พฤติกรรม ที่สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองแนวคิดที่อาจจะแฝงไปด้วยทัศนคติและความคิดทาง สังคมบางอย่างเกี่ยวกับเด็ก

1.1.1 กลวิธีการใช้ชื่อและการเรียกชื่อเด็กดี

กลวิธีการใช้ชื่อและการเรียกชื่อเด็กดีในหนังสือเรียนพบคำว่า เด็กดี เด็กดี มารยาทเด็กเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เพื่อสื่อถึงภาพของเด็กดี ดังตัวอย่าง

“ครูรู้ว่าเป็นภาระหนักของว่าน แต่ครูดูแลว่าว่านทำได้ เพราะ
ว่านเป็น**เด็กดี** มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือคนอื่นอยู่แล้ว แต่ถ้าว่านทำไม่ได้ก็ไม่
เป็นไรนะ ครูจะลงคุยกับคนอื่นดู” มีหรือครับที่ผมจะปล่อยโอกาสนี้
ในเมื่อคุณครูท่านเห็นรูปทองของผมแล้วต้องบอกว่างานนี้ทุ่มสุดตัว

(ภาษาพาที ป.4, 2561, หน้า 176)

ใบบัวเป็น**เด็กที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่** มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น ใบบัว
มักให้รถจักรยานเพื่อน ๆ ไปโรงเรียนด้วยกันถ้าเห็นเดินอยู่ริมถนน

(ภาษาพาที ป.5, 2561, หน้า 145)

เด็กดีมีมารยาท

(ภาษาพาที ป.5, 2561, หน้า 258)

จากตัวอย่างข้างต้นมีกลวิธีการใช้ชื่อและการเรียกชื่อเด็กดีด้วยคำว่า “เด็กดีมี
มารยาท” คือเด็กที่รู้จักสัมมาคารวะ กาลเทศะ รู้จักเคารพผู้ใหญ่รวมถึงผู้อื่น และคำว่า
“เด็กเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่” คือเด็กที่ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความจริงใจไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนแต่
เห็นอกเห็นใจเห็นคุณค่าของเพื่อนมนุษย์ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความเอื้ออาทร
มีน้ำใจ รู้จักแบ่งปัน เสียสละ อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติ
เพื่อร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม

ทั้งนี้คำเรียกชื่อเด็กดีที่หนังสือเรียนต้องการสื่อเน้นเป็นการชี้แนะให้ผู้อ่าน
ประพฤติปฏิบัติตามเด็กดีเพื่อมุ่งหวังให้เป็นเยาวชนชนพลเมืองที่ดีสู่สังคมด้วยกระทำที่ดีงาม
ทั้งด้วยกาย วาจา และใจ

1.1.2 กลวิธีการใช้ชื่อและการเรียกชื่อเด็กไม่ตี

กลวิธีการใช้ชื่อและการเรียกชื่อเด็กไม่ตีในหนังสือเรียนพบคำว่า เด็กใจแตก เด็กดีอ และเด็กอันธพาล คำเรียกเหล่านี้ล้วนมีความหมายพฤติกรรมของเด็กไม่ตี ดังตัวอย่าง

อนิจจา! พี่ชายที่แสนดีของจูนหายไปไหน เหลือแต่**อันธพาล**
ที่ข่มขู่จะเอาชีวิต

(ภาษาพาที ป.5, 2561, หน้า 240)

เกี่ยวใจแตกมาตั้งแต่ ยังไม่มี คำนำหน้าว่านางสาว

(ภาษาพาที ป.6, 2561, หน้า 214)

น้ำอ้อยก็ดีด่าใส ไม่สนใจคำพูดเหล่านั้น แม้จะยกตัวอย่าง
เกี่ยวลูกบ้านวลเพื่อบ้านมาเตือนติ น้ำอ้อยก็ทำหุทวนลม

(ภาษาพาที ป.6, 2561, หน้า 214)

จากตัวอย่างข้างต้นมีกลวิธีการใช้ชื่อและการเรียกชื่อเด็กไม่ตีด้วยคำว่า “เด็กใจแตก” ซึ่งหมายถึงเด็กที่มีพฤติกรรมออกนอกกลุ่มนอกทาง ติดเที่ยว ติดผู้ชาย ไม่ยอมไปโรงเรียนหนีออกจากบ้าน ท้องก่อนวัยอันควร โดยพฤติกรรมดังกล่าวเป็นประเพณีในทางที่ผิด เด็กใจแตกนั้นจึงถือเป็นเด็กไม่ตีที่หนังสือเรียนสื่อ คำว่า “เด็กดีอ” หมายถึงเด็กที่ต่อต้านทางด้านความคิด ไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่ พ่อแม่ ครูอาจารย์ เพื่อแสดงความเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดที่ผิดไปจากคำสั่งสอน และคำว่า “เด็กอันธพาล” หมายถึงเด็กที่ทำตัวระรานเด็กเกร เด็กไม่รู้ผิดชอบชั่วดี เด็กเหล่านี้อาจจะส่งผลเสียเป็นภัยต่อสังคมในภายภาคหน้า

ทั้งนี้คำเรียกชื่อเด็กไม่ตีที่หนังสือเรียนต้องการสื่อเพื่อผู้อ่าน (ผู้เรียน) หลีกเลียงและไม่ควรประพฤติปฏิบัติตามพฤติกรรมไม่ดีเหล่านั้นเพื่อมุ่งหวังให้ผู้อ่านเป็นเด็กและเยาวชนที่ดีสู่สังคม

1.2 กลวิธีการใช้คำกริยาและกริยาวลี

จากการศึกษาข้อมูลในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ระดับประถมศึกษาตอนปลาย พบมีการใช้คำกริยาและกริยาวลีที่มีความสัมพันธ์กับรูปที่อ้างอิงบุคคล ซึ่งมีความสำคัญในแง่ที่สามารถใช้เป็นเครื่องบ่งชี้การกระทำทางสังคม ความคิด รวมทั้งทัศนคติของบุคคลในสังคมที่มีต่อเด็กทั้งในด้านดีและด้านไม่ดี

1.2.1 กลวิธีการใช้คำกริยาและกริยาวลีที่สื่อถึงเด็กดี

กลวิธีการใช้คำกริยาและกริยาวลีที่สื่อถึงเด็กดี ถือเป็นการกระทำพฤติกรรมรวมไปถึงความคิดของเด็กที่มีความประพฤติในทางที่ดี เช่น รู้จักการออม อยากรับแทนพระคุณ เป็นเด็กดี มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น พฤติกรรมเหล่านี้มุ่งสื่อภาพของเด็กดี ดังตัวอย่าง

ทั้งพ่อและแม่ชื่นชมที่อ้อมรู้จักการออม

(ภาษาพาที ป.4, 2561, หน้า 23)

ลูกอยากตอบแทนพระคุณของพ่อแม่ที่เลี้ยงลูกมาด้วยความเห็น้อยยาก

(ภาษาพาที ป.4, 2561, หน้า 27)

“ครูรู้ว่าเป็นภาระหนักของว่าน แต่ครูดูแลว่าว่านทำได้ เพราะว่าเป็นเด็กดี มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือคนอื่นอยู่แล้ว แต่ถ้าว่านทำไม่ได้ก็ไม่ใช่ไรนะ ครูจะลองคุยกับคนอื่นดู” มีหรือครับที่ผมจะปล่อยโอกาสนี้ ในเมื่อคุณครูท่านเห็นรูปทองของผมแล้วต้องบอกว่างานนี้ทุ่มสุดตัว

(ภาษาพาที ป.4, 2561, หน้า 176)

“ภาณูก็เป็นอย่างนี้แหละชอบช่วยเหลือทุกคน ไม่ใช่เฉพาะ
แต่ครูเท่านั้น ขนาดหมาอนดิน เพราะกระดูกติดคอภาณูยังอุ้มไปหา
หมอละเลย”

(ภาษาพาที ป.5, 2561, หน้า 60)

จากตัวอย่างข้างต้นมีกลวิธีการใช้คำกริยาและกริยาวลีที่สื่อถึงเด็กในด้านดี หรือแบ่งบวทางด้านพฤติกรรมและการกระทำของเด็ก ได้แก่ “รู้จักการอ้อม” เป็นพฤติกรรมของเด็กที่รู้จักการอ้อมเก็บหอมรอมริบใช้จ่ายอย่างประหยัดไม่ฟุ่มเฟือยใช้จ่ายอย่างเหมาะสม และสมควร “อยากตอบแทนพระคุณ” เป็นพฤติกรรมของเด็กกตัญญูรู้คุณ ตอบแทนพระคุณบุพการีรวมไปถึงผู้ที่มีพระคุณซึ่งเด็กเหล่านี้ย่อมมีความคิดความรู้สึกในทางที่ดี “เป็นเด็กดี มีน้ำใจชอบช่วยเหลือคนอื่นอยู่แล้ว” และ “ชอบช่วยเหลือทุกคน” เป็นพฤติกรรมของเด็กที่มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ มีเมตตาต่อผู้อื่น รวมทั้ง สรรพสัตว์ การช่วยเหลือตนเองเป็นการเอาตัวรอดไม่เป็นภาระของครอบครัวและสังคม การที่เป็นเด็กมีน้ำใจชอบช่วยเหลือผู้อื่น ถือเป็นเด็กดี ทั้งนี้ตัวอย่างการใช้คำกริยาและกริยาวลีดังกล่าวล้วนเป็นพฤติกรรมในทางที่ดีของเด็กที่หนังสือเรียนมุ่งสื่อให้ผู้อ่านมีพฤติกรรมและควรปฏิบัติตามหนังสือเรียน เพื่อมุ่งหวังให้ผู้อ่านเป็นคนดีของสังคมและประเทศชาติ

1.2.2 กลวิธีการใช้คำกริยาและกริยาวลีที่สื่อถึงเด็กไม่ดี

กลวิธีการใช้คำกริยาและกริยาวลีที่สื่อถึงเด็กไม่ดี ถือเป็นการกระทำพฤติกรรมรวมถึงความคิดของเด็กที่มีความประพฤติในทางที่ไม่ดี เช่น ไม่ทำงานทำการ ทำตัวเป็นอันธพาล ลักเล็กขโมย พุดเรื่องไร้สาระ หนีโรงเรียน หนีออกจากบ้าน เทียบขับสอบไม่ผ่าน ออกจากโรงเรียน และเสพยา ดังตัวอย่าง

เจ้ามอดไม่ทำงานทำการ ทำตัวเป็นอันธพาล ลักเล็กขโมย
น้อย ตำรวจกำลังจับตาอยู่

(ภาษาพาที ป.5, 2561, หน้า 239)

เกี้ยวเป็นลูกสาวคนโต เกี้ยวตัวสูงใหญ่เกินอายุ หน้าตาสะสวย แต่งตัวเก่งเกี้ยวใจแตกมาตั้งแต่ยังไม่มี คำนำหน้าว่านางสาว ตามีไว้ดูโทรทัศน์ ปากมีไว้กินและ**พูดเรื่องไร้สาระ** หูมีไว้แนบกับโทรศัพท์มือถือ แทบไม่เคยห่าง ตอนกลางวัน เกี้ยว**หนีโรงเรียน**ไปเที่ยวตามศูนย์การค้า กลางดึกก็**หนีออกจากบ้านไปเที่ยวผับ**

ผลการเรียนของเกี้ยวตกต่ำ **สอบไม่ผ่าน** ประกอบกับไม่มีจิตใจเรียนต่อเพราะเกี้ยวกำลังหลงใหลเพื่อนชายมากหน้าหลายตา สุดท้ายเกี้ยวต้อง**ออกจากโรงเรียน**

(ภาษาพาที ป.6, 2561, หน้า 214)

“เด็กพวกนั้นเขาคุยกันว่า เขาอยากลืมที่ถูกพ่อตำ ถูกแม่ตี ถูกพี่ บ้า น้า อา ว่าต่าง ๆ นานา ว่าเรียนก็ไม่เก่ง ไม่ขยัน แถมทำอะไรก็ไม่ถูกใจ จึงโดนตำเป็นประจำ พอได้มาสูด มาดม หรือมา**เสพยา**พวกนี้แล้ว ทำให้ลืม ๆ ไปได้”

(ภาษาพาที ป.4, 2561, หน้า 236)

จากตัวอย่างข้างต้นมีกลวิธีการใช้คำกริยาและกริยาวลีที่สื่อถึงเด็กในด้านไม่ดีหรือด้านลบทางด้านพฤติกรรมและการกระทำของเด็ก ได้แก่ “ไม่ทำงานทำการ ทำตัวเป็นอันธพาล ลักเล็กขโมย” เป็นพฤติกรรมของเด็กที่ไม่ทำงาน ไม่ช่วยพ่อแม่ทำงาน รวมถึงไม่ทำคุณประโยชน์ใดมีพฤติกรรมเกร ะรานผู้อื่น หยิบฉวยสิ่งของผู้อื่น เป็นของตนเพื่อผลประโยชน์ตนเองโดยการสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นและสังคม “พูดเรื่องไร้สาระ” เป็นพฤติกรรมการพูดของเด็กที่ไม่เป็นประโยชน์หรือพูดเหลวไหล “หนีโรงเรียน” และ “หนีออกจากบ้าน” เป็นพฤติกรรมของเด็กที่ไม่ตั้งใจเรียนโดดเรียน ละทิ้งหน้าที่ของตนเองและการหนีออกจากบ้านถือเป็นเด็กดื้อรั้นไม่เชื่อฟังพ่อแม่เพื่อที่จะไป “เที่ยวผับ” ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กเหตุจากเป็นแหล่งสถานที่ไม่เหมาะสำหรับเด็กเป็นสถานที่เด็กไม่ควรอยู่เพราะถือเป็นสถานบันเทิง ที่มีแหล่งมั่วสุมอบายมุขและผิดกฎหมาย รวมทั้ง “เสพยา” ซึ่งถือเป็นพฤติกรรมในการเสพยาเสพติดเป็นภัยทางสังคมในปัจจุบันและส่งผลกระทบหลายด้านตามมา พฤติกรรมดังกล่าวเป็นพฤติกรรมเด็กไม่ดีดังกล่าวซึ่งส่งผลเสียคือการเรียนไม่จบ “สอบไม่ผ่าน” จนต้อง “ออกจากโรงเรียน” และทำให้เกิดปัญหาทางสังคมอีกหลาย

ด้านตามมา ทั้งนี้ตัวอย่างการใช้คำกริยาและกริยาวลีดังกล่าวล้วนเป็นพฤติกรรมของเด็กในทางที่ไม่ดีที่หนังสือเรียนสื่อให้ผู้อ่านหลีกเลี่ยงและไม่ควรปฏิบัติเพื่อลดปัญหาทางสังคม

กลวิธีการเลือกใช้คำศัพท์ถือเป็นกลวิธีทางภาษาอย่างหนึ่งที่ประกอบขึ้นเพื่อสร้างอุดมการณ์เด็กเมื่อคำศัพท์เหล่านี้ประกอบกับกลวิธีทางภาษาซึ่งถือเป็นการชักนำให้ผู้อ่านเลือกปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามที่หนังสือเรียนต้องการสื่อ

2. กลวิธีการใช้คำแสดงทัศนภาวะ

กลวิธีการใช้คำแสดงทัศนภาวะ (Modality) เป็นการใช้ถ้อยคำบางอย่างที่แสดงความคิดของผู้พูดหรือผู้เขียนอย่างเป็นเหตุและผลถึงความเป็นไปได้ตามความคิด ซึ่งเป็นตัวการสำคัญในการบ่งบอกตรรกะที่มากกว่าภาษาเกี่ยวกับการแสดงทัศนะของผู้พูดเพื่อประเมินความเป็นจริงของถ้อยคำ (วิสันต์ สุขวิสิทธิ์, 2554) ทัศนภาวะยังเป็นการแสดงระดับของความเชื่อมั่นหรือการผูกมัดในประพจน์ โดยใช้รูปภาษาแบบต่าง ๆ จากการศึกษา พบมีการใช้คำแสดงทัศนภาวะเพื่อแสดงความผูกมัด ลักษณะของเด็กดีและเด็กไม่ดีเป็นสิ่งที่ “ต้อง, ควร” กระทำดังตัวอย่าง

“สิ่งแรกที่เรา**ต้อง**ทำ คือ **ต้อง**วางแผนชีวิตของตนเอง การเป็นนักกีฬาที่ดีเหมือนการเป็นนักเรียนที่ดีเช่นกัน การบ้าน**ต้อง**ส่งงานที่รับมอบหมาย**ต้อง**เสร็จ รวมทั้งมีเวลาอ่านหนังสือทบทวนบทเรียนอีกด้วย”

(ภาษาพาที ป.5, 2561, หน้า 130)

“น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่านะลูก เรา**ต้อง**ช่วยเหลือกัน ถ้าเราใจจิตใจดำ ไม่ช่วยเหลือใคร เราก้จะไม่มีเพื่อนเลย”

(ภาษาพาที ป.5, 2561, หน้า 255)

“เด็กทุกคน**ต้อง**ช่วยเหลือตนเองได้”

(ภาษาพาที ป.6, 2561, หน้า 18)

“เด็ก ๆ **ควร**แบ่งเวลาให้คอมพิวเตอร์และการออกกำลังกาย กลางแจ้งให้พอเหมาะสม จะทำให้มีสุขภาพดี”

(ภาษาพาที ป.4, 2561, หน้า 142)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงกลวิธีการใช้คำแสดงทัศนภาวะเพื่อแสดงทัศนคติต่อการสื่อถึงลักษณะของเด็กที่แสดงออกมาด้วยการเลือกใช้คำทัศนภาวะ คำว่า “ต้อง” ร่วมกับวลี “วางแผนชีวิต, ช่วยเหลือกัน, ช่วยเหลือตนเอง” เพื่อแสดงให้เห็นว่าเด็กดีต้องรู้จักการวางแผนชีวิตทั้งมีความรับผิดชอบช่วยเหลือตนเอง และมีการใช้คำว่า “ควร” ร่วมกับวลี “แบ่งเวลา” เพื่อแสดงให้เห็นว่า เด็กดีควรใช้เวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุดและแบ่งเวลาให้เหมาะสม

กลวิธีการใช้คำแสดงทัศนภาวะเพื่อสื่ออุดมการณ์เกี่ยวกับเด็กโดยสื่อความหมายให้ผู้อ่านเห็นลักษณะที่พึงประสงค์และลักษณะไม่พึงประสงค์ การแสดงทัศนภาวะเช่นนี้ปรากฏได้เฉพาะในวาทกรรมบางประเภทเท่านั้นซึ่งเป็นการชี้้นำให้ผู้อ่านปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามลักษณะของเด็กดีและเด็กไม่ดี โดยอาศัยอำนาจของหนังสือเรียน เพื่อกำหนดกรอบการปฏิบัติตนให้ผู้อ่านนั้นปฏิบัติตามสอดคล้องกับภาพของเด็กดีและเด็กไม่ดีที่หนังสือเรียนได้สื่อ

3. กลวิธีการอ้างส่วนใหญ่

กลวิธีการอ้างส่วนใหญ่ (Referencing) เป็นการเลือกใช้คำที่มีความหมายอ้างถึงบุคคลต่าง ๆ ในสังคมซึ่งอาจเป็นสังคมจริงหรือสังคมที่ถูกสร้างขึ้นในเรื่องเล่า จากการศึกษาพบการอ้างส่วนใหญโดยเลือกใช้คำเพื่ออ้างถึงบุคคลในสังคมและคำที่มีความหมายอ้างถึงบุคคลทุก ๆ คนในสังคม เช่น “ทุกคน, พวกหนู” คำเหล่านี้ล้วนแต่เป็นคำที่มีความหมายสื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าบุคคลส่วนใหญ่ในสังคมหรือบุคคลทุก ๆ คน ในสังคมที่มีพฤติกรรมและทัศนคติต่อลักษณะของเด็กไปในทิศทางเดียวกันซึ่งอันที่จริงแล้วทุกคนในสังคมอาจไม่ได้เป็นเช่นนั้น การอ้างถึงบุคคลในสังคมเช่นนี้จึงเป็นการเพิ่มน้ำหนักของความน่าเชื่อถือ เพื่อให้ผู้อ่านคล้อยตามและยอมรับลักษณะของเด็กตามที่หนังสือเรียนพยายามสร้างและสื่อไปยังผู้อ่าน ดังตัวอย่าง

คนทุกคนต่างมีความคิดเป็นของตนเอง ทุกคนรู้ว่าจะต้อง
เลือกคนที่คิดดี ทำดี กล้าหาญ ซื่อสัตย์และเสียสละ มาเป็นประธาน
นักเรียน เงินไม่สามารถซื้อความคิดของพวกเขาได้

(ภาษาพาที ป.5, 2561, หน้า 65)

เด็กทุกคนต้องช่วยเหลือตนเองได้

(ภาษาพาที ป.6, 2561, หน้า 18)

“พวกหนู ๆ คงเห็นแล้วว่าเราทุกคนเกิดมาและเติบโตมาได้
ทั้งแม่ทั้งลุงและอาหะนุณนอมพวกหนูมาอย่างไร เพราะชีวิตเป็นของมี
ค่า ไม่ใช่ซื้อหากันได้ ดังนั้นพวกหนูต้องดูแลตัวเองให้มีชีวิตที่ดียิ่งขึ้น
ต่อไป”

(ภาษาพาที ป.5, 2561, หน้า 144)

แม้พวกหนูยังเด็กก็รู้สึก
เราโชคดีที่เกิดเป็นคนไทย

พระคุณท่านจารึกเกินชานไข
ในสมัยพระองค์วงศ์จักรี

(ภาษาพาที ป.5, 2561, หน้า 116)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงกลวิธีการอ้างส่วนใหญ่โดยใช้คำว่า “ทุกคน” ร่วมกับ
“มีความคิดเป็นของตนเอง” เพื่อแสดงให้เห็นว่าเด็กส่วนใหญ่มีความคิดเป็นของตนเอง
ย่อมรู้ว่าสิ่งไหนดีหรือไม่ดีควรไม่ควร รู้จักเลือกและช่วยเหลือตนเองได้ การใช้คำว่า
“พวกหนู” ร่วมกับ “การดูแลตนเอง, การจงจักกักดี” แสดงว่าเด็กส่วนใหญ่ต้องเติบโตและ
ดูแลตนเองได้และเป็นคนดีทำประโยชน์แก่สังคมได้และมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์

กลวิธีการอ้างส่วนใหญ่เป็นการใช้คำศัพท์ประกอบกับคำหรือภาคแสดง เพื่อกล่าวถึง
การกระทำพฤติกรรมที่สะท้อนต่อลักษณะของเด็ก ซึ่งเป็นการอ้างบุคคลในสังคมเพื่อให้ผู้อ่าน
คล้อยตามลักษณะของคนดีที่หนังสือต้องการสื่อให้แก่ผู้อ่านปฏิบัติตามเพื่อมุ่งหวังให้เป็น
พลเมืองที่ดีของประเทศไทย ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วเด็กทุกคนอาจไม่ได้เป็นแบบตัวอย่างที่
หนังสือเรียนต้องการกล่าวกุศโลบาย แต่การใช้คำเพื่ออ้างถึงบุคคลส่วนใหญ่ในสังคมเช่นนี้กลับทำ
ให้ผู้อ่านรับรู้ถึงภาพที่ต่างไปจากความจริงและเชื่อว่าลักษณะของเด็กดีที่หนังสือเรียนกล่าวกุศโลบาย
เป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมปฏิบัติ กลวิธีนี้จึงสื่ออุดมการณ์เด็กในด้านความซื่อสัตย์สุจริต
การช่วยเหลือตนเองเพื่อให้ผู้อ่านคล้อยตามลักษณะของคนดีที่หนังสือต้องการสื่อให้แก่ผู้อ่าน
ปฏิบัติตามเพื่อมุ่งหวังให้เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทย เพื่อชี้ให้เห็นว่าบุคคลส่วนใหญ่
ในหนังสือปฏิบัติแล้วเกิดผลดีมาสู่ตนเอง

4. กลวิธีการใช้ประโยคแสดงเหตุผล

กลวิธีประโยคแสดงเหตุผล (Reasoning) เป็นกลวิธีทางภาษาอย่างหนึ่งที่หนังสือเรียนทำให้ผู้อ่านคล้อยตามในลักษณะของเด็กดีและเด็กไม่ดี ด้วยลักษณะของประโยคแสดงเหตุผลที่ประกอบด้วยเนื้อความ 2 ความคิด คือ ส่วนที่มีความกล่าวถึงเหตุและส่วนที่กล่าวถึงผล จึงเอื้อให้หนังสือสามารถถ่ายทอดลักษณะของเด็กดีและเด็กไม่ดีที่หนังสือเรียนต้องการกล่าวไปผู้อ่านโดยส่วนของประโยคที่มีเนื้อความกล่าวถึงผลจะเป็นการแสดงถึงผลดีและผลเสียที่หนังสือเรียนต้องการเสนอ ซึ่งเป็นการทำให้ผู้อ่านเชื่อตามที่หนังสือเรียนต้องการ ดังตัวอย่าง

“ครูรู้ว่าเป็นการหนักของวุ่น แต่ครูดูแลแล้วว่าทำได้ เพราะวุ่นเป็นเด็กดี มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือคนอื่นอยู่แล้ว แต่ถ้าวุ่นทำไม่ได้ก็ไม่เป็นไรนะ ครูจะลงคุยกับคนอื่นดู”

มีหรือครับที่ผมจะปล่อยโอกาสนี้ ในเมื่อคุณครูท่านเห็นรูปทองของผมแล้ว ต้องบอกวุ่นว่านี่หุ้มสุดตัว

(ภาษาพาที ป.4, 2561, หน้า 176)

“ผลการเรียนของเกี้ยวตกต่ำ สอบไม่ผ่าน ประกอบกับไม่มีจิตใจเรียนต่อ เพราะเกี้ยวกำลังหลงใหลเพื่อนชายมากหน้าหลายตา สุดท้ายเกี้ยวต้องออกจากโรงเรียน”

(ภาษาพาที ป.6, 2561, หน้า 215)

“เด็กพวกนั้นเขาคุยกันว่า เขาอยากลิ้มที่ถูกพ่อตำ ถูกแม่ตี ถูกพี่ ป้า น้า อา ว่าต่าง ๆ นานา ว่าเรียนก็ไม่เก่ง ไม่ขยัน แถมทำอะไรก็ไม่ถูกใจ จึงโดนตำเป็นประจำ พอได้มาสูด มาดม หรือมาเสพยาพวกนี้แล้ว ทำให้ลิ้ม ๆ ไปได้”

(ภาษาพาที ป.4, 2561, หน้า 236)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงกลวิธีการใช้ประโยคแสดงเหตุผลที่หนังสือเรียนใช้เพื่อให้ผู้อ่านเห็นถึงลักษณะเด็กดี ซึ่งจะได้รับผลดีแก่ผู้ปฏิบัติโดยมีการใช้ประโยคแสดงเหตุผลที่มีคำว่า “เพราะ” เป็นคำเชื่อมเพื่อแสดงเหตุผล โดยเนื้อความที่กล่าวถึงเหตุคือ “การเป็นเด็กดี มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือคนอื่น” ส่วนของเนื้อความที่กล่าวถึงผลคือ “ครูให้ความสำคัญและมอบหมายงานให้ทำ” ประโยคแสดงเหตุผลดังตัวอย่างนี้เป็นการทำให้อ่านเห็นว่าเด็กดี ควรมีน้ำใจ ช่วยเหลือผู้อื่น

ตรงกันข้ามมีการใช้ประโยคแสดงเหตุผลของลักษณะเด็กไม่ดีมีคำว่า “เพราะ” เป็นคำเชื่อมเพื่อแสดงเหตุผล ประโยคที่กล่าวถึงเหตุคือ “ไม่ตั้งใจเรียน ไม่มีจิตใจเรียนต่อ” และเนื้อความที่กล่าวถึงผลคือ “ผลการเรียนตกต่ำ สอบไม่ผ่าน ต้องออกจากโรงเรียน” และมีการใช้ประโยคแสดงเหตุผลของลักษณะเด็กไม่ดีมีคำว่า “จึง” เป็นคำเชื่อมเพื่อแสดงเหตุผล ประโยคที่กล่าวถึงเหตุคือ “มั่วสุมยาเสพติด” และเนื้อความที่กล่าวถึงผลคือ “พ่อแม่ตำเรียมไม่เก่ง” ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวเป็นพฤติกรรมของเด็กไม่ดีจึงส่งผลเสียต่อการกระทำ

กลวิธีการใช้ประโยคแสดงเหตุผลนับเป็นการโน้มน้าวให้อ่านคล้อยตามลักษณะของเด็ก ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงลักษณะของเด็กดีเข้ากับผลดีและเชื่อมโยงลักษณะของเด็กไม่ดีเข้ากับผลเสียด้วย ดังนั้นประโยคแสดงเหตุผล จึงเป็นกลวิธีทางภาษาที่ทำให้ผู้อ่านเห็นผลเป็นรูปธรรมของการปฏิบัติลักษณะตามที่หนังสือเรียนต้องการ ซึ่งส่งผลต่อการสร้างข้อตรงกันข้ามในความคิดของผู้อ่าน คือ ข้อบกเกี่ยวกับลักษณะของเด็กดีที่หนังสือเรียนต้องการนำเสนอให้ผูกติดกับผลดี ส่วนข้อลบเกี่ยวกับลักษณะของเด็กไม่ดีที่หนังสือเรียนต้องการนำเสนอให้ผูกติดอยู่กับผลเสียกลวิธีนี้จึงแสดงอุดมการณ์ให้อ่านเห็นภาพของเด็กดีที่หนังสือเรียนสร้างขึ้นว่าเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การปฏิบัติ เนื่องจากจะนำผลดีมาสู่ตนเอง ตรงกันข้ามกับภาพของเด็กไม่ดีที่เป็นสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติเนื่องจากจะนำผลเสียมาสู่ตนเองนั่นเอง

5. กลวิธีการใช้กลวิธีเชิงวาทศิลป์

จากการศึกษาข้อมูลมีการใช้กลวิธีในเชิงวาทศิลป์ในหนังสือเรียน พบกลวิธีเชิงวาทศิลป์ 3 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ กลวิธีการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ และกลวิธีการใช้คำขวัญ

5.1 กลวิธีการใช้อุปลักษณ์

กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ (Metaphor) คือถ้อยคำแสดงการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็น สิ่งหนึ่งเพื่อสะท้อนมุมมองหรือวิธีคิดต่อสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบอาจจะมิมุมมองหรือวิธีคิดที่ ต่างกันขึ้นอยู่กับประสบการณ์การเรียนรู้และวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ การใช้อุปลักษณ์ที่ หนังสือเรียนเลือกใช้เพื่อสื่อโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับลักษณะของเด็กดี คือสิ่งดีที่พึงปรารถนา

กลวิธีการใช้อุปลักษณ์เปรียบเทียบลักษณะของเด็กดี เพื่ออธิบายลักษณะที่ พึงประสงค์ของเด็ก ทั้งด้านนามธรรม รูปธรรม และการสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับลักษณะของ คนดีเพื่อสร้างให้ผู้อ่านเห็นว่าลักษณะดังกล่าวเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาควรปฏิบัติทุกคนให้ ความสนใจและต้องการเด็กดี ดังตัวอย่าง

“ครูรู้ว่าเป็นภาระหนักของว่น แต่ครูดูแล้วว่าว่นทำได้ เพราะ
ว่นเป็นเด็กดี มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือคนอื่นอยู่แล้ว แต่ว่าว่นทำไม่ได้ก็
ไม่เป็นไรนะ ครูจะลองคุยกับคนอื่นดู” มีหรือครับที่ผมจะปล่อยโอกาสนี้
ในเมื่อคุณครูท่านเห็นรูปทองของผมแล้ว ต้องบอกว่างานนี้ทุ่มสุดตัว

(ภาษาพาที ป.4, 2561, หน้า 176)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงกลวิธีการใช้อุปลักษณ์เปรียบเทียบลักษณะของเด็กดี เป็นสิ่งที่พึงปรารถนา คือ “เด็กดี มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น” เปรียบเทียบ “รูปทอง” ซึ่งหมายถึงลักษณะภายในจิตใจด้วยคุณงามความดีรวมไปถึง พฤติกรรม การกระทำความดี ดังทองคำที่มีคุณค่ายิ่ง โดยการอุปลักษณ์เปรียบเทียบรูปทองกับพฤติกรรมของเด็กที่มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของผู้คนและคนรอบข้างเพื่อนร่วมชั้นรวมกระทั่ง ครูผู้สอนซึ่งจะได้รับมอบหมายภาระงานต่าง ๆ เช่น การดูแลเพื่อน การช่วยเหลือเพื่อน จากตัวอย่างดังกล่าวหนังสือเรียนต้องการสื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าถึงการทำ ความดี ช่วยเหลือและ แบ่งปันต่อผู้อื่นจะเป็นที่รักของคนรอบข้างและเป็นที่ต้องการพึงปรารถนาของผู้อื่น

กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ที่หนังสือเรียนใช้เพื่อสื่ออุดมการณ์เด็กดีสื่อเพียงด้าน เดียว คือมีการใช้อุปลักษณ์ลักษณะของเด็กดีคือสิ่งที่มีความดีพึงปรารถนา เนื่องจากเป็น การช่วยเน้นย้ำซ้ำข้อความคิดที่สร้างขึ้นโดยหนังสือเรียนเพื่อให้ผู้อ่านเลือกปฏิบัติตามลักษณะ ของเด็กดีเท่านั้นเป็นมุ่งหวังให้เป็นคนดีของสังคมและประเทศชาติ

5.2 กลวิธีการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์

กลวิธีการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ (Rhetorical Question) คือคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบแต่เว้นว่างให้ผู้อ่านได้คิด ซึ่งผู้เขียนคาดหวังให้ผู้อ่านคิดตรงตามความต้องการของผู้เขียน เพื่อเป็นการเน้นให้ข้อความมีน้ำหนักดึงดูดความสนใจหรือให้ข้อคิดกลั่นเป็นวิธีหนึ่ง ที่ช่วยให้ผู้เขียนไม่ต้องแสดงความเห็นออกมา แต่ใช้วิธีการตั้งคำถามพร้อมทั้งแสดงเหตุผลสนับสนุนเพื่อนำผู้อ่านไปสู่คำตอบที่ผู้เขียนต้องการ ดังตัวอย่าง

“บางคนเชื่อว่าถ้าได้กินขนมพวกนี้จะมีเงินทองใช้หรืออย่าง
ขนมเม็ดขนุนมีความหมายไปในทางเกื้อหนุนว่ามีคนคอยสนับสนุน
ช่วยเหลือแต่ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องของชื่อที่มีความหมายดีงามจริง ๆ แล้ว
เราต้องขยันทำงานและทำความดี จึงจะได้ผลดีตอบแทนใช้ไหมจะ”
ตอนท้ายขยายถามแบบไม่ต้องการคำตอบ

(ภาษาพาที ป.4, 2561, หน้า 6)

ถ้าเราทำอะไรโดยไม่หวังผลตอบแทนแต่ทำด้วยความ
บริสุทธิ์ใจผลที่ตอบแทนกลับมานั้น ยิ่งใหญ่และมีค่าเกินที่คาดคิด**เพื่อน
ๆ เห็นด้วยกับผมไหมครับ**

(ภาษาพาที ป.4, 2561, หน้า 183)

โยบารู้สึกตันตันจนน้ำตาคลอรู้แล้วว่า**คุณค่าของชีวิตอยู่
ไหน** บ้านของชาวบุนอยู่กันอย่างพอเพียง ชาติเครื่องอำนวยความสะดวก
สะดวกหลายอย่าง แต่ทำไมทุกคนมีความสุข ความสุขอยู่ที่ใจนี้เองไม่ได้
อยู่ที่ วัตถุสิ่งของ เมื่อเราคิดดี ทำดี ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ทำให้ผู้อื่น
มีความสุข ใจเราก็สุขตาม

(ภาษาพาที ป.5, 2561, หน้า 148)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงกลวิธีการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์เพื่อเน้นย้ำให้ผู้อ่านฉุกคิดและใคร่ครวญเนื้อหาอันเป็นคำตอบของคำถามนั้น ซึ่งผู้เขียนได้แสดงไว้ในส่วนต่อมา โดยผู้เขียนต้องการกล่าวถึงความดีอันเป็นลักษณะของเด็กดีประการหนึ่ง ด้วยการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ “เราต้องขยันทำงานและทำความดี จึงจะได้ผลตอบแทนอะไรไหม” เพื่อชักจูงให้ผู้อ่านคิดตามคำตอบที่ผู้เขียนต้องการสื่อถึงการทำความดีจะส่งผลต่อผู้ปฏิบัติ “การทำอะไรโดยไม่หวังผลตอบแทนผลที่ตอบแทนนั้นยิ่งใหญ่ เห็นด้วยกับผมไหมครับ” เพื่อต้องการบอกว่าการกระทำสิ่งใดโดยไม่หวังผลตอบแทนย่อมมีคุณค่าเพื่อสื่อให้ผู้อ่านทำความดีโดยไม่หวังผลตอบแทน และการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ “คุณค่าของชีวิตอยู่ในไหน” เพื่อมุ่งหวังให้ผู้อ่านคิดคำตอบได้เองว่าคุณค่าของชีวิตของคนนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับเครื่องอำนวยความสะดวก วัตถุสิ่งของแต่คุณค่าของชีวิตคนอยู่ที่จิตใจมีใช้สิ่งอื่น โดยมุ่งให้ผู้อ่านคิดดี ทำดี ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยไม่หวังผลตอบแทนจึงจะสร้างความสุขที่แท้จริงที่ไม่ยึดติดกับวัตถุสิ่งของหรือเครื่องอำนวยความสะดวกนอกกายแต่เป็นความสุขที่แท้จริงคือจิตใจเป็นสุข

ดังนั้นกลวิธีการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ถือเป็นการกระตุ้นเพื่อให้ผู้อ่านคิดตามในเนื้อหาที่หนังสือเรียนสื่อและผู้อ่านได้ค้นพบคำตอบด้วยตนเองจากประสบการณ์ โดยที่หนังสือเรียนไม่ต้องตอบในคำถามนั้น หนังสือเรียนได้สื่ออุดมการณ์เด็กในด้านความขยันหมั่นเพียร การทำความดี โดยใช้กลวิธีการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ไปยังผู้อ่าน เพื่อให้ผู้อ่านได้เกิดความคิดของเด็กดีเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ต้องการและเป็นสิ่งมุ่งหวังของสังคมและเด็กไม่ได้เป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ของสังคม

5.3 กลวิธีการใช้คำขวัญ

กลวิธีการใช้คำขวัญเป็นการใช้ภาษาเพื่อชี้นำแนวทางให้ผู้ปฏิบัติตามคำแนะนำอย่างมีเหตุและผลทั้งเป็นวาทกรรมที่มีระบบระเบียบ มีลักษณะทางศีลธรรมสามารถดุด่าหลักการตลอดจนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคมส่งผลต่อการชี้นำทางความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของผู้อ่าน นอกจากนี้ลักษณะของคำขวัญมิใช่เพียงเป็นการชี้นำเพียงอย่างเดียว แต่ทำให้ผู้อ่านนำไปปฏิบัติประกอบกับการที่คำขวัญเป็นข้อความขนาดสั้น มีลักษณะจดจำได้ง่าย มีสัมผัส การซ้ำคำ วลีและประโยค ตลอดจนเป็นการใช้ความเปรียบจึงทำให้ความคิดเกี่ยวกับเด็กที่หนังสือเรียนต้องการนำเสนอผ่านไปยังผู้อ่านได้โดยง่าย ด้วยเหตุนี้การใช้คำขวัญจึงเป็นกลวิธีทางภาษาที่หนังสือเรียนใช้เพื่อชี้นำให้ผู้อ่านปฏิบัติตาม ดังตัวอย่าง

“ดิฉันะ พวกเราได้ทำตามคำขวัญวันเด็กของปีหนึ่งที่ว่า
รอบคอบ รู้คิด มีจิตสาธารณะ” ก้องพูดเสริม “ใช่ การบำเพ็ญ
 ประโยชน์ครั้งนี้ก็คือการมีจิตสาธารณะหรือจิตอาสาไง” ชมพูนับสนุน
 (ภาษาพาที ป.6, 2561, หน้า 232)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามีกลวิธีการใช้คำขวัญสอดแทรกในเนื้อหาหนังสือเรียน เพื่อสื่อความคิดเกี่ยวกับลักษณะของเด็กที่ผู้อ่านผ่านตัวละครในเรื่อง ซึ่งอาจส่งผลให้นักเรียนที่มีวัยใกล้เคียงกับตัวละครเชื่อตามความคิดเหล่านั้นได้โดยง่าย หากพิจารณาคำขวัญ “รอบคอบ รู้คิด มีจิตสาธารณะ” ซึ่งตรงกับคำขวัญวันเด็กแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2554 จะเห็นว่าคำขวัญดังกล่าวมีลักษณะเป็นการสร้างทัศนคติให้ผู้อ่านเห็นว่าการมีความรู้รอบด้านอย่างเท่าทันเหตุการณ์จะไม่ตกเป็นเหยื่อทางสังคม รู้จักคิดอย่างมีเหตุและผลด้วยสติ ไม่ประมาท มีจิตสำนึก จิตสาธารณะ ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อทำคุณประโยชน์ให้เกิดแก่ตนและผู้อื่นโดยเริ่มการปลูกฝังจิตสำนึกตั้งแต่เด็กเยาวชน

กลวิธีการใช้คำขวัญเป็นกลวิธีทางภาษาหนึ่งที่สื่ออุดมการณ์เด็กด้านการตั้งใจศึกษาเล่าเรียนหาความรู้และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่นเพื่อให้ผู้อ่านเห็นถึงลักษณะของเด็กที่ดีอย่างมีเหตุและผลโดยการให้คุณค่า ดังนั้นการใช้คำขวัญจึงเป็นตัวชี้นำแนวทางให้ผู้อ่านปฏิบัติตามลักษณะของเด็กดี

6. กลวิธีการใช้ความเชื่อที่มีอยู่ก่อน

กลวิธีความเชื่อที่มีอยู่ก่อน (Presupposition) คือลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่แฝงในถ้อยคำของผู้พูด เชิงอรรถศาสตร์ ซึ่งมีความหมายแฝงอยู่ในรูปการใช้ภาษาทั้งคำศัพท์และโครงสร้างของประโยคที่เอื้อต่อการตีความการทำความเข้าใจในการสื่อสารโดยที่ผู้พูดไม่จำเป็นต้องพูดทุกอย่างออกมา ด้วยเหตุผลนี้ความเชื่อที่มีอยู่ก่อน จึงสามารถสื่ออุดมการณ์ไปสู่ผู้อ่านได้ ดังตัวอย่าง

อ้อมมีเศษสตางค์สีทองกองใหญ่บ้างเป็นเหรียญสลึง บ้างเป็นเหรียญห้าสิบสตางค์ แม้ว่าจะชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย แต่เศษสตางค์เหล่านี้ไม่มีใครต้องการ อาจเป็นเพราะมีขนาดเล็กเกินไปจับไม่ถนัด หน่วยการซื้อขาย**เดี๋ยวนี้**มักจะคิดเป็นบาทมากกว่าสตางค์ แต่อ้อมก็รับหมดโดยไม่รังเกียจ เพราะมีแผนอยู่ในใจ

อ้อมเตรียมขวดโหลไว้ใบหนึ่ง วางไว้ที่ชั้นวางของ อ้อมจะบอกทุกคนในบ้านว่า ถ้าใครไม่ต้องการเศษสตางค์เหล่านั้น ให้เอามาหยอดใส่ขวดโหลนี้ อ้อมจะเก็บสะสมไว้เอง ทุกคนร่วมมือดีมาก **จนกระทั่งวันนี้** ขวดโหลมีเศษสตางค์สีทองเกือบเต็ม

(ภาษาพาที ป.4, 2561, หน้า 21)

หลานจ๊ะ หลานจ๋า มาพึ่งยายเล่า	แต่ก่อนผู้เฒ่า ในอดีตนานมา
สมัยสุขโขทัยเขาใช้เงินตรา	แลกเปลี่ยนสินค้าซื้อมาขายไป
ตัวเงินนั้นเล่าเรียกว่าพดด้วง	ผู้คนทั้งปวงนิยมหยิบใช้
จับจ่ายใช้สอยซื้อของเล็กใหญ่	ผู้คนบ่าวไพร่ใช้มานานแสนนาน
สมัยอยุธยารัตนโกสินทร์	ใช้พดด้วงทั้งสิ้นดังคำกล่าวขาน
รัชกาลที่สี่โปรดเกล้าพระราชทาน	ให้ตั้งโรงงานผลิตเหรียญขึ้นมา
เปลี่ยนจากพดด้วงมาเป็นเงินเหรียญ	เรียกเงินแปะเวียนใช้เป็นเงินตรา
พอค้าต่างชาตินิยมนักหนา	ติดต่อเจรจาค้าขายกับไทย
นอกจากเงินเหรียญยังมีเงินกระดาก	เขาจัดขนาดค่อนข้างแผ่นใหญ่
ตั้งชื่อเงินกระดากเรียกว่าหมายไชยรี	กำหนดค่าไว้สามถึงสิบตำลึง
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าพระองค์โปรดเกล้าประกาศเป็นหนึ่ง	
ให้เปลี่ยนจากหมายเป็นธนบัตรซึ่ง	ยังใช้มาถึงเวลาปัจจุบัน
ธนบัตรหนึ่งบาท ห้าบาท สิบบาท	ทั้งยี่สิบบาท ห้าสิบ หนึ่งร้อยจ๋า
ไว้หนุน้อย ห้าร้อย หนึ่งพัน	อีกทั้งเงินตราที่เป็นเหรียญนั้น
มิไว้ใช้กันหนึ่งสลึงขึ้นไป	หลานจ๊ะ หลานจ๋า ยายเล่าเท่านั้น
หลานจงยินดีรู้เรื่องเงินไทย	แม้เพียงหนึ่งสลึงอดออมเอาไว้
อนาคตจะได้อยู่สุขสมบูรณ์	

(ภาษาพาที ป.4, 2561, หน้า 28-29)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่ากลวิธีการใช้ความเชื่อที่มีอยู่ก่อน โดยใช้คำว่า “เดี๋ยวนี้” “จนกระทั่งวันนี้” เพื่อสื่อให้ผู้อ่านให้คุณค่าของเงินไม่ว่าจะหน่วยใดมูลค่าทางการเงินสามารถใช้จ่ายหรือชำระหนี้ตามกฎหมายได้ และมุ่งหวังให้ผู้อ่านเป็นเด็กอดออมเก็บหอมรอบริบสะสมทีละเล็กละน้อย โดยเริ่มการออมเงินจากหน่วยสตางค์ จนกระทั่ง

รวมกันเงินเป็นบาท และ “ตั้งแต่อดีต” จนถึง “อนาคต” ได้กล่าวถึงที่มาของเงินเพื่อสื่อให้ผู้อ่านเห็นคุณค่าของเงินและรู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าหนังสือเรียนมีกลวิธีการใช้ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนปลูกฝังอุดมการณ์ด้านการประหยัดอดออมผ่านการแนะนำให้ผู้อ่านเป็นเด็กอดออมใช้จ่ายอย่างประหยัด ซึ่งเด็กอดอมนี้อาจมีความหมายในลักษณะของเด็กดีเป็นสิ่งที่มีความค่าและประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติ ดังนั้นความเชื่อที่มีอยู่ก่อนจึงเป็นกลวิธีทางภาษากลวิธีหนึ่งที่เป็นเครื่องมือที่ทำให้หนังสือเรียนสื่ออุดมการณ์เด็กไปสู่ผู้อ่านให้เห็นว่า ลักษณะของเด็กดีที่หนังสือเรียนสร้างขึ้นเป็นสิ่งที่มีความค่าส่งผลดีแก่ผู้ปฏิบัติ

7. กลวิธีการใช้เสียงที่หลากหลาย

กลวิธีการใช้เสียงที่หลากหลาย (Multivoicedness) คือการกล่าวอ้างโดยการใช้เสียงของผู้อื่นที่มี หมายถึง เป็นการยกข้อความของผู้อื่นมาประกอบอยู่ในคำพูดใหม่ที่ผู้พูดได้กล่าวอีกครั้ง รวมไปถึงการกล่าวอ้างการเปลี่ยนเสียงที่มีหมายถึงโดยการนำความคิดหรือคำพูดของตนไปใช้ในคำพูดของตัวเองหรือผู้อื่น ทั้งนี้การกล่าวอ้างเป็นการใช้เสียงของผู้อื่นและการกล่าวอ้างโดยการเปลี่ยนเสียงเป็นสิ่งที่ช่วยให้เห็นถึงทัศนะที่แฝงอยู่ในถ้อยคำ เพื่อสื่ออุดมการณ์เด็ก ซึ่งเป็นการสร้างเสียงที่หลากหลายเพื่อชี้นำให้ผู้อ่านเชื่อตาม

7.1 กลวิธีการใช้เสียงภายนอกตัวบทเพื่อสร้างสหบท

กลวิธีการใช้เสียงจากภายนอกตัวบท คือการสร้างสหบทเพื่อให้เกิดขึ้นในตัวหนังสือเรียน กล่าวได้ว่า สหบทคือการที่ตัวบทเคยเกิดขึ้นมาก่อนซึ่งปรากฏอยู่ในตัวบทปัจจุบันที่สร้างขึ้นใหม่ วิธีการนี้ เป็นการนำเสียงของเจ้าตัวบทเดิมมาสอดแทรกอยู่ในตัวบทที่ผู้เขียนกำลังเรียบเรียงขึ้นใหม่ ตัวบทที่ปรากฏในหนังสือเรียนมักเป็นตัวบทที่รู้จักดีในสังคม เช่น สำนวน ตำนาน เรื่องเล่า และคำสอน ซึ่งถือเป็นตัวบทที่สร้างขึ้นโดยผู้รู้ ผู้ที่มีความน่าเชื่อถือซึ่งถือเป็นการให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเด็กได้ปรากฏอยู่ในตัวบทที่นำมาแทรกสอดคล้องกับภาพลักษณ์ของเด็กที่หนังสือเรียนต้องการสื่อและถูกนำเสนอไปยังผู้อ่านด้วยเสียงของผู้รู้ หรือผู้ที่สังคมให้การยอมรับอันมีผลต่อการชี้นำให้ผู้อ่านเลือกที่จะปฏิบัติตาม ดังตัวอย่าง

“พี่เจียบ ๆ แพนอยากรู้ความหมายของคำว่า คนเจริญกับ คนโง่ พี่เจียบหาให้แพนหน่อยได้ไหมคะ” “สบายมาก พี่บอกได้เลย พี่เพิ่งอ่านหนังสือของหลวงพ่อบัณฑิตมา ท่านบอกไว้ว่า คนเจริญย่อม รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์หมั่นหาความรู้ใส่ตน แต่คนโง่ใช้เวลาว่างด้วยการนอนหลับ คุณแต่เรื่องไม่เป็นสาระ”

(ภาษาพาที ป.5, 2561, หน้า 45)

“คุณย่าครับ นางสาวกรรณต์มาเกี่ยวข้องกับวันปีใหม่ของไทย อย่างไรครับ” ผมถามข้อสงสัยที่ค้างคาใจมานาน “จันไปนั่งที่ใต้ต้นไม้ ก้นก่อน” คุณย่าบอกและพาไปที่ม้านั่งใต้ต้นทองหลางใหญ่ใบดกหนา ข้างบ้านไทยหลังหนึ่งในบริเวณนั้น แล้วเริ่มเล่าเรื่องนางสงกรานต์เป็น ธิตาของท้าวกบิลพรหม เมื่อพระอาทิตย์โคจรเข้าสู่ปีใหม่วันใด นางทั้ง 7 ก็จะผลัดเปลี่ยนกันเชิญเศียรของท้าวกบิลพรหมผู้ล่วงลับไปสร่งน้ำ ประพรมเครื่องหอม ด้วยความรักและอาลัยและระลึกถึงพระบิดาอยู่เสมอ เลื่อมคลาญ นางสาวกรรณต์จึงไม่ใช่สัญลักษณ์แห่งความงามดุจเทพธิดา เท่านั้น แต่ยังรวมถึงความเป็นผู้มีจิตใจงามเปี่ยมด้วยความกตัญญู กตเวที ผู้คนซาบซึ้งการกระทำของนางสงกรานต์ จึงนำมาปฏิบัติตาม จนเกิดเป็นประเพณีสงกรานต์สืบมา

(ภาษาพาที ป.6, 2561, หน้า 86)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามีกลวิธีการใช้กลวิธีเสียงภายนอก คือการใช้ หนังสือของหลวงพ่อบัณฑิต ซึ่งเป็นหนังสือธรรมะให้ข้อคิดในการดำรงชีวิตปฏิบัติตนในทาง ที่ดีตามหลักคำสั่งสอนทางพุทธศาสนา และมีการใช้เสียงภายนอกจากตัวละคร คือ “คุณย่า” ซึ่งเป็นบุคคลที่นำเราพบนับถือ ได้เล่าถึงตำนาน เรื่องเล่าของนางสงกรานต์ที่มีต่อ ท้าวกบิลพรหมเป็นผู้เป็นพ่อ เพื่อสื่อให้ผู้อ่านเห็นถึงความกตัญญูกตเวที ต่อบิดามารดา หรือ ผู้มีพระคุณ ถือเป็นการประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีมีคุณธรรม ผู้ที่มีความกตัญญูต่อผู้ที่มี พระคุณย่อมถือว่าเป็นคนดี

7.2 กลวิธีการใช้เสียงภายในบท

กลวิธีการใช้เสียงภายในบทเป็นการนำความคิดหรือคำพูดของผู้เขียนผ่านคำพูดของตัวละคร ในเรื่องที่เป็นบทอาณานิพนธ์หรือเรียนซึ่งเป็นการสร้างเสียงที่หลากหลายให้เกิดขึ้นภายในตัวบท เสียงที่ถูกสร้างขึ้นมีผลต่อการขึ้นนำให้อ่านปฏิบัติตามในลักษณะที่หนังสือเรียนต้องการสื่อ ดังตัวอย่าง

“ดีแล้วลูก คนเรามีความเชื่อต่างกัน เราได้ยินหรือได้เห็นอะไรก็เงิบ ๆ ไว่ก่อน แล้วค่อย ๆ คิดหาเหตุผลก่อนตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อ ถ้ามีเหตุผลพอฟังได้เราก็มั่นใจ ถ้าไม่ค่อยสมเหตุผลผล เราก็ยังไว่ฟังเขาก่อน เขาก็อาจมีมุมมองที่ต่างออกไป **คุณปู่**เคยบอกพ่อว่า เห็นอะไร ได้ยินอะไร เกิดอะไรขึ้นให้ตั้งสติ แล้วท่อง “โอม! พินิจมหาพิจารณา สติมา ปัญญามิ” แล้วจะไม่พลาดหรือพลาดน้อย” **พ่อ**พูด

(ภาษาพาที ป.4, 2561, หน้า 94)

ผู้ที่สอนเราให้รู้จักฝึกจิตชอบชั่วดี มีคุณธรรม คือศาสนาและผู้เผยแผ่คำสอนในศาสนาต่าง ๆ ได้แก่ พระสงฆ์ บาทหลวง อธิการ เป็นต้น ผู้ที่ปฏิบัติตามคำสอนย่อมประสบความสำเร็จ มีความสุขในการดำรงชีวิต ทำให้สังคมร่มเย็นเป็นสุข ซึ่งเป็นอุดมคติของมนุษยชาติ” **ทิด**
ยอดอธิบายและวางท่าเคร่งขรึม

(ภาษาพาที ป.4, 2561, หน้า 208)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามีกลวิธีการใช้กลวิธีเสียงภายในบท คือการนำความคิดของผู้เรียบเรียงหนังสือเรียนเกี่ยวกับลักษณะเด็ก สื่อผ่านถ้อยคำของตัวละครที่มีความน่าเชื่อถือ ได้แก่ คุณปู่ พ่อ และทิด ซึ่ง “คุณปู่” “พ่อ” เป็นบุคคลในครอบครัวและเครือญาติ เป็นผู้ให้ความรักความหวังดีต่อคนในครอบครัว และถือเป็นบุคคลในสถาบันพื้นฐานในการอบรมขัดเกลาให้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ส่วน “ทิด” เป็นบุคคลที่เคยบวชมาก่อนถือเป็นบุคคลที่มีความรู้ทางด้านธรรม มีคุณธรรม เผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา และมุ่งหวังในเยาวชนเป็นคนดีของสังคมตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา

กลวิธีการใช้เสียงที่หลากหลายจึงเป็นกลวิธีทางภาษาอย่างหนึ่งที่หนังสือเรียนใช้เพื่อชักจูงให้ผู้อ่านเชื่อตามความคิดเกี่ยวกับเด็กที่หนังสือเรียนต้องการสื่อไปยังผู้อ่าน เนื่องจากเสียงภายในบทและนอกบทที่หนังสือเรียนเลือกใช้นั้นต่างเป็นเสียงที่มีผลต่อการรับรู้อุดมการณ์เด็กในด้านการตั้งอยู่รู้คุณ เชื่อฟังเคารพผู้ใหญ่ เพื่อมุ่งหวังให้ผู้อ่านปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ ผู้มีพระคุณและเป็นเยาวชนที่ดีของสังคม

8. กลวิธีการใช้ชื่อเรื่อง

กลวิธีการใช้ชื่อเรื่อง (Topics) เป็นส่วนประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของตัวบทที่แสดงให้ผู้อ่านรับรู้ถึงเนื้อเรื่องหรือเนื้อหาของบทอ่านในหนังสือ ชื่อเรื่องถือเป็นการแนะนำ สั่งสอน หรือชี้ชวน ที่ทำให้อ่านเห็นวัตถุประสงค์ของการนำเสนอได้เด่นชัดยิ่งขึ้น จากชื่อเรื่องแต่ละบทในหนังสือเรียนปรากฏอุดมการณ์ที่สื่อถึงลักษณะของเด็กไปยังผู้อ่าน ดังตัวอย่าง

ออมไว้กำไรชีวิต

(ภาษาพาที ป.4, 2561, หน้า 19)

อย่างนี้ดีควรทำ

(ภาษาพาที ป.4, 2561, หน้า 205)

คนดีศรีโรงเรียน

(ภาษาพาที ป.4, 2561, หน้า 175)

กลวิธีการใช้ชื่อเรื่องเป็นกลวิธีหนึ่งที่หนังสือเรียนตั้งขึ้นเพื่อสรุปสาระสำคัญหรือแก่นเรื่องที่ต้องการสื่อให้ผู้อ่านเห็นว่า “การออมเป็นกำไรชีวิต” เพื่อสื่อให้ผู้อ่านรู้จักประหยัดอดออมตั้งแต่เด็กจะเป็นต้นทุนของชีวิตในอนาคต “อย่างนี้ดีควรทำ” เพื่อมุ่งหวัง แนะนำให้ผู้อ่านปฏิบัติดี การประพฤติปฏิบัติดีส่งผลให้เป็นคนดีของสังคมรวมไปถึงโรงเรียนซึ่งเป็นแหล่งสถาบันผลิตเยาวชนสู่สังคม ดังชื่อเรื่อง “คนดีศรีโรงเรียน” ด้วย

กลวิธีการใช้ชื่อเรื่องเป็นการสรุปสาระสำคัญของเรื่องนอกจากจะสะดวกต่อผู้อ่านแล้วมีใจความที่สั้น กระชับ ง่ายต่อการเข้าใจแล้ว ยังเน้นย้ำให้ผู้อ่านเห็นว่าบทอ่านนั้นต้องการนำเสนอลักษณะของเด็กไปสู่ผู้อ่าน ทั้งยังกำกับการรับรู้ของเด็กที่กล่าวไปให้ทิศทางที่หนังสือเรียนต้องการสื่อ

อภิปรายและสรุปผล

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ระดับประถมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เป็นเอกสารทางวิชาการประเภทแบบเรียนที่มุ่งถ่ายทอดความรู้ทางภาษาไทยให้แก่ผู้เรียน ออกโดยสำนักงานคณะกรรมการการขั้นพื้นฐานได้อนุญาตให้บังคับใช้ มีจุดมุ่งหวังตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐในอันที่จะให้ผู้เรียนในระบบการศึกษาของรัฐเติบโตเป็นเยาวชนหรือพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนด

ดังนั้นหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทยถือเป็นสื่อหรือเครื่องมือที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดและปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ซึ่งนับเป็นอุดมการณ์ของรัฐอย่างหนึ่งให้เข้าถึงแก่ผู้เรียนหรือเยาวชนในวัยเรียนได้ โดยมีเนื้อหาสอดแทรกการปลูกฝังอุดมการณ์เด็กดีและเด็กไม่ตีผ่านการกระทำ คำสอน การปฏิบัติ พฤติกรรมของตัวละคร รวมไปถึงข้อความเนื้อหาที่เป็นบทอ่านในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทยอย่างสม่ำเสมอ ผ่านกลวิธีทางภาษา 8 กลวิธี ประกอบด้วย กลวิธีทางเลือกใช้คำศัพท์ กลวิธีการใช้คำแสดงทัศนภาวะ กลวิธีการอ้างส่วนใหญ่กลวิธีการใช้ประโยคแสดงเหตุผล กลวิธีการใช้กลวิธีเชิงวาทศิลป์ กลวิธีการใช้ความเชื่อที่มีอยู่ก่อน กลวิธีที่ใช้เสียงที่หลากหลาย และกลวิธีการใช้ชื่อเรื่อง ซึ่งกลวิธีทางภาษาดังกล่าวมีการประกอบสร้างอุดมการณ์ผ่านวาทกรรม “เด็กดี” ได้ 3 ประการ ดังนี้

1. เด็กดี คือสมาชิกที่ดีของสังคมและเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ

อุดมการณ์ที่หนังสือเรียนพยายามสื่อไปยังผู้อ่าน คือภาพความคิดเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมของเด็ก โดยใช้กลวิธีทางภาษา ได้แก่ กลวิธีทางเลือกใช้คำศัพท์ กลวิธีที่ใช้เสียงที่หลากหลาย และกลวิธีการใช้ชื่อเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพภาพการผสมกันระหว่างภาพสมาชิกที่ดีในสังคมและภาพของการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติเพราะการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมนั้นเด็กดี คือเด็กที่ดีพร้อมทั้งทางกาย วาจา ความคิด การเป็นพลเมืองที่ดีนั้นจะต้องทำประโยชน์เพื่อชาติและส่วนรวม รัก เคารพต่อสถาบันของชาติ รวมถึงการปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา

2. เด็กดีเป็นบุคคลที่พึงประสงค์และเด็กไม่ดีเป็นบุคคลที่ไม่พึงประสงค์

อุดมการณ์ที่หนังสือเรียนสื่อไปยังผู้อ่าน คือความคิดของเด็กดีเป็นบุคคลที่พึงประสงค์และเด็กไม่ดีเป็นบุคคลที่ไม่พึงประสงค์ อุดมการณ์เหล่านี้ได้สื่อผ่านกลวิธีทางภาษา ได้แก่ กลวิธีการใช้คำแสดงทัศนภาวะ กลวิธีการอ้าง ส่วนใหญ่ กลวิธีการใช้ประโยคแสดงเหตุผล กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ กลวิธีการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ กลวิธีการใช้คำขวัญ และกลวิธีการใช้ความเชื่อที่มีอยู่ก่อน เพื่อให้ผู้อ่านเห็นลักษณะเด็กดีเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ เป็นสิ่งที่ผู้คนปรารถนาและนำผลดีมาสู่ผู้ปฏิบัติส่วนเด็กไม่ดีเป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ไม่มีผู้ใดปรารถนาให้โทษแก่ผู้ปฏิบัติ

3. ลักษณะพฤติกรรมของเด็กดีเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติและลักษณะพฤติกรรมของเด็กไม่ดีไม่ควรปฏิบัติ

อุดมการณ์ที่หนังสือเรียนสื่อไปยังผู้อ่านถึงลักษณะพฤติกรรมของเด็กดีเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติและลักษณะพฤติกรรมของเด็กไม่ดีไม่ควรปฏิบัติ ผ่านกลวิธีทางภาษา ได้แก่ กลวิธีการใช้คำแสดงทัศนภาวะ กลวิธีการใช้คำขวัญ กลวิธีการใช้เสียงที่หลากหลาย และกลวิธีการใช้ชื่อเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าภาพของเด็กดีที่หนังสือเรียนสร้างขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การปฏิบัติ เนื่องจากจะนำผลดีมาสู่ตนเอง ตรงกันข้ามกับภาพของเด็กไม่ดีที่เป็นสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติเนื่องจากจะนำผลเสียมาสู่ตนเองดังนั้นความคิดเหล่านี้เป็นตัวชี้นำให้ผู้อ่านเลือกปฏิบัติตามพฤติกรรมของเด็กดี

กลวิธีทางภาษา 8 กลวิธี ได้สื่อถึงภาพของเด็กเพื่อชี้นำผู้อ่านเห็นลักษณะของเด็กดีเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ ควรปฏิบัติเนื่องจากเป็นสิ่งที่มีความดี ส่วนเด็กไม่ดีเป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ไม่ควรปฏิบัติลดคุณค่าให้แก่ผู้ปฏิบัติ การสื่ออุดมการณ์ทางด้านความคิดเกี่ยวกับเด็กดังกล่าวอาจเป็นความพยายามของรัฐที่จะกำหนดกรอบการปฏิบัติให้แก่ผู้อ่านเพื่อสร้างสมาชิกที่พึงประสงค์ตามนโยบายของรัฐ ซึ่งจะเอื้อต่อการปกครองอันจะนำมาซึ่งความสงบสุขของสังคมและประเทศชาติ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุด ภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4** (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุด ภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5** (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุด ภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6** (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค.
- จันทิมา อังคพณิกิจ. (2562). **การวิเคราะห์ข้อความ Discourse Analysis** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิลันต์ สุทธิสิทธิ์. (2554). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในหนังสือเรียน รายวิชาภาษาไทย ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2503-2544: การศึกษาตาม แนวบาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ ไควตระกูล. (2553). **จิตวิทยาการศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมเกียรติ วันทะนะ. (2544). **อุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย**. (วิทยานิพนธ์ปริญญา รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Fairclough, N. (1995). **Critical discourse analysis: the critical study of language**. London: Longman.

**แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกขั้นพื้นฐานและ
การประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษา**
**The concept of basic active learning and its application
of learning management in physical education**

ลธิพิพงษ์ ปานนาค^{1*}

Sittipong Pannak^{1*}

¹ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ กรุงเทพมหานคร 10250

¹ Health and Physical Education, Triamudomsuksapattanakarn School, Bangkok 10250

*Corresponding author: nice_thecop@hotmail.com

Received: December 24, 2021; Revised: May 2, 2022; Accepted: May 30, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการสังเคราะห์แนวความคิดด้านการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) สู่กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกในลำดับขั้นพื้นฐาน (Basic Active Learning) ทางพลศึกษา โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกขั้นพื้นฐาน สามารถแบ่งองค์ประกอบออกเป็น 6 ส่วนด้วยกัน ประกอบด้วย 1) การอธิบายเนื้อหาการเรียนรู้ที่มีความครอบคลุม และกระชับ 2) การแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม 3) การกำหนดประเด็นปัญหาหรือข้อคำถามในการเรียนรู้ 4) การศึกษาค้นคว้าหาความรู้และการมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติของผู้เรียน 5) การกระตุ้นและส่งเสริมความถนัดหรือความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล และ 6) การอภิปรายผลการเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน ทั้งนี้จากแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกขั้นพื้นฐานดังกล่าว ครูพลศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของชนิดกีฬา จำนวนผู้เรียน ระดับช่วงชั้นที่ทำการสอน ตลอดจนความพร้อมของสื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ที่มีอยู่ รวมถึงต้องอาศัยเทคนิคและทักษะขั้นสูงในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ตามหลักการและลำดับขั้นตอนทางพลศึกษาที่ถูกต้อง เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ เหล่านั้น มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกขั้นพื้นฐาน
การจัดการเรียนรู้พลศึกษา

Abstract

This article aimed to present the synthetic results of the active learning approach to basic active learning processes for physical education. Basic active learning can be divided into 6 components as follows: 1) Learning content descriptions are comprehensive and concise time. 2) Dividing learners into groups. 3) Defining problems or questions in learning. 4) Studying, researching, and participating in learners' practice. 5) Stimulating and promoting individual learners' aptitudes or abilities, and 6) Collaborative learning discussion in the classroom. According to the active learning approach, physical education teachers can apply this to be appropriate in accordance with the context of the sport, the number of learners, teaching grade level, and the availability of media, materials, and equipment including techniques and advanced skills for designing learning activities according to the principles and sequence of steps in the physical education in order to organize those learning activities effectively and benefit the development of learners to their full potential.

Keywords: Active learning, Basic active learning, Learning management in physical education

บทนำ

ปัจจุบันเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าการจัดการเรียนรู้ที่ดีมีประสิทธิภาพของครูผู้สอนนั้น เป็นกุญแจสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านต่าง ๆ รวมถึงคำนึงให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดหรือให้มีลักษณะเป็นไปตามความคาดหวังที่สภาพสังคมต้องการและอยากให้เกิดขึ้น มีความสอดคล้องกับบริบทและยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เป้าหมายสำคัญสูงสุดคือเพื่อให้ประเทศของตมนั้นได้มีประชากรหรือทรัพยากรทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพ ซึ่งตลอดในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมามีในอดีตจนถึงปัจจุบัน แนวความคิดทางด้านการศึกษาโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ได้มีนักปรัชญาและผู้ออกแบบ

การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะและสมรรถนะเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งหนึ่งในศาสตร์สาขาวิชาที่มีความเกี่ยวข้องและมีความสำคัญสาขานั้นคือพลศึกษา

ทั้งนี้ในศาสตร์สาขาวิชาพลศึกษานั้นจากมุมมองหรือภาพรวมโดยทั่วไป ผู้คนมักนึกถึงและเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันว่าการเรียนพลศึกษาเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นเพียงการปฏิบัติทักษะ การเคลื่อนไหวร่างกาย การออกกำลังกาย หรือการเล่นกีฬาเท่านั้น แต่หากพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พลศึกษาถือได้ว่ามีเอกลักษณ์และลักษณะที่เฉพาะทาง ซึ่งการเรียนรู้ในหลักการทางพลศึกษานั้น ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาในองค์รวม เช่น การพัฒนาทางด้านร่างกาย การพัฒนาทางด้านทักษะการเล่นกีฬา พัฒนาการทางด้านความรู้ในหลักการการออกกำลังกาย พัฒนาการทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนการมีเจตคติที่ดีต่อการรักษาสภาพร่างกายให้สมบูรณ์ มีระเบียบวินัย มีความรักความสามัคคีในหมู่คณะ และอื่น ๆ เป็นต้น (วรศักดิ์ เพียรชอบ, 2561) โดยครูผู้สอนสามารถนำเทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้พลศึกษาไปถ่ายทอดเพื่อพัฒนาและเชื่อมโยงให้ผู้เรียนได้มีองค์ความรู้พร้อมทั้งประสบการณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลายสอดคล้องกับทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งจากแนวความคิดการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ในการจัดการเรียนรู้พลศึกษา จะช่วยต่อยอดและเติมเต็มคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งในหลักการและความสำคัญดังกล่าวสามารถอธิบายและนำเสนอข้อมูลของการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning)

การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) นั้น ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ ที่ได้รับรู้ถึงคำจำกัดความและความหมาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

Michael Prince (2004; อ้างถึงใน University of Toronto, 2015) ได้อธิบายความหมายของคำว่าจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) คือกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ซึ่งถูกกำหนดให้เป็นวิธีการสอนใด ๆ ก็ตามที่สามารถดึงดูดความสนใจผู้เรียนด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้นั้นต้องการให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมที่มีความหมาย โดยผู้เรียนสามารถระบุได้ว่าสิ่งที่กำลังเรียนรู้นั้นคือสิ่งใด

Richard Mark Felder (2015) ศาสตราจารย์และผู้เชี่ยวชาญด้านวิศวกรรมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา North Carolina State University ประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวว่า “Active Learning is Anything Course-Related that All Students in a Class Session are Called Upon to do Other than Simply Watching, Listening and Taking Notes.” หมายถึง การจัดการเรียนรู้

แบบเชิงรุกคือ ทุกๆ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการศึกษาที่ผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียนให้ความสนใจ และต้องการกระทำในสิ่งอื่นๆ มากกว่าเพียงแค่การดู การฟัง และการจดบันทึก

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล (2556) ได้อธิบายถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบแบบเชิงรุก (Active Learning) หมายถึง การที่ครูผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนทั้งชั้นได้มีความรู้และประสบการณ์ด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยกิจกรรมเหล่านั้นต้องไม่ใช้การบรรยายให้ผู้เรียนฟังตลอด ชั่วโมงหรือให้ผู้เรียนจดบันทึกจากการบรรยาย จัดข้อความจากกระดานดำหรือถามคำถาม เพื่อให้ผู้เรียนคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งตอบคำถามของครูเท่านั้น แต่จะต้องเป็น กิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือประเมินค่าได้ด้วยตนเอง ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น การแบ่งกลุ่ม ให้ผู้เรียนทุกคนในกลุ่มได้ปรึกษาหารือกัน เพื่อค้นหาคำตอบหรือการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง จากเอกสารหรืออุปกรณ์ทางด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต และนำข้อมูลมารวบรวมวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า รวมทั้งนำเสนอข้อมูลเพื่อเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ได้นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกดังกล่าว สามารถกระทำในลักษณะอื่น ๆ ได้ด้วย เช่น การใช้เกมประกอบการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนการจัดทำโครงการ เพื่อเพิ่มประสบการณ์และความรู้ให้แก่ผู้เรียน รวมถึงการจัดกิจกรรมนอกชั้นเรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์โดยตรงด้วยเช่นกัน

ปริญญานุช พรหมภักดี (2558) ได้กล่าวถึงความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) คือกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิควิธีที่หลากหลาย โดยให้ความสำคัญกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและผู้เรียนด้วยตนเอง เน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงและใช้การสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นได้ด้วยตนเองและสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้ โดยบทบาทของผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก และเป็นผู้อำนวยในการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนเท่านั้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2562) ได้ให้นิยามความหมายของคำว่าจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) หมายถึง การเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอน โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher-Order Thinking) ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า ไม่เพียงแต่เป็นผู้ฟัง ผู้เรียนต้องอ่าน เขียน ตั้งคำถาม และถาม อภิปรายร่วมกัน ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง โดยต้องคำนึงถึงความรู้เดิมและ

ความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) นั้น คือกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยที่ครูผู้สอนต้องออกแบบและสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ให้ตอบสนองกับความต้องการหรือความสนใจของผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้นั้นต้องไม่ใช่แค่เพียงลักษณะที่ให้ผู้เรียนได้กระทำเพียงการดู การฟัง และการจดบันทึกเท่านั้น แต่ผู้เรียนทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และลงมือปฏิบัติจริงเป็นสำคัญ มีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยครูผู้สอนคอยสนับสนุน ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน รวมถึงเป็นผู้วางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เท่านั้น จากนั้นผู้เรียนจะต้องสามารถระบุหรือกำหนดได้ว่าสิ่งที่กำลังเรียนรู้อยู่ นั่นคือสิ่งใด หรือสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์บริบทอื่น ๆ ได้อย่างไรบ้าง เป็นต้น

โครงสร้างการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning Structure)

รูปแบบหรือกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ใดบ้างที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ซึ่งตามแนวคิดของ Richard Mark Felder (2015) ได้สรุปและอธิบายรายละเอียดไว้ด้วยกัน 3 ประเด็นที่สำคัญคือ

1. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนกำหนดให้ผู้เรียนได้มีการรวมกลุ่มกันเองในชั้นเรียน ซึ่งอาจแบ่งออกเป็นกลุ่มละ 2-4 คน แล้วทำการสุ่มผู้เรียนเพื่อแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ในการจดบันทึก หากกิจกรรมเหล่านั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะของการเขียนหรือการบันทึกข้อมูล ทั้งนี้ตัวอย่างของการสุ่มผู้เรียนเพื่อทำหน้าที่อาจกระทำได้ง่ายในลักษณะการเล่นเกมน เช่น ผู้ที่เกิดก่อนคนแรกของกลุ่ม หรือผู้ที่นั่งอยู่ไกลสุดจากด้านขวามือของครูผู้สอน และผู้ที่ตื่นนอนเป็นเวลาเช้าสุดของกลุ่มในวันนั้นเป็นผู้ทำหน้าที่ เป็นต้น และกระบวนการที่ง่ายที่สุดคือการกำหนดให้ผู้เรียนทำหน้าที่เลือกกันเอง หรือให้ผู้ที่ยังไม่เคยทำหน้าที่ในกิจกรรมการเรียนรู้ของวันนั้นได้ลองปฏิบัติทำหน้าที่ดูบ้าง

2. กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะการตั้งประเด็นคำถามหรือประเด็นปัญหาที่มีความท้าทาย มีความเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ และการกำหนดระยะเวลาให้มีความพอดีกับการดำเนินงาน โดยคำนึงถึงความสามารถของผู้เรียนในทุก ๆ กลุ่ม อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งในขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ เหล่านั้น ครูผู้สอนอาจกำหนดประเด็นปัญหาหลายอย่าง หรือเพิ่มเติมเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เป็นการกระตุ้นและท้าทายความสามารถของผู้เรียนให้มากยิ่งขึ้นก็ได้

3. กิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะที่ครูผู้สอนได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแต่ละคนหรือในแต่ละกลุ่มได้ทำหน้าที่ในการแชร์ประสบการณ์หรือคำตอบที่ถูกต้อง หรือการขออาสาสมัครหากผู้เรียนไม่พร้อมที่จะนำเสนอ จากนั้นก็อภิปรายคำตอบร่วมกันและดำเนินการตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนได้กำหนดไว้

กล่าวโดยสรุปคือ โครงสร้างการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ตามแนวคิดของ Richard Mark Felder ได้เสนอแนะไว้ 3 ประเด็นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ประกอบด้วย ประเด็นแรกคือ การรวมกลุ่มกันโดยสมัครใจของผู้เรียนในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนแต่ละคนได้มีส่วนร่วมและมีบทบาทในการแสดงความสามารถและทักษะต่าง ๆ ตามแต่ละขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนได้ดำเนินการและวางรูปแบบไว้ ประเด็นที่สองคือ การตั้งประเด็นคำถามหรือประเด็นปัญหาที่มีความท้าทายและเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ในเนื้อหาการเรียนเรื่องนั้น ๆ และประเด็นสุดท้ายซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งคือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการร่วมกันอภิปรายหรือแสดงความคิดเห็นและแสดงคำตอบที่ถูกต้องจากกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึงกันในระดับเรียน

รูปแบบหรือกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ตามแนวคิดของ คักดีศรี ปาณะกุล (2556) สามารถสรุปและอธิบายรายละเอียดได้ด้วยทั้ง 3 ประเด็นที่สำคัญคือ

1. กิจกรรมการเรียนรู้แบบการบรรยาย สามารถกระทำได้ด้วยระยะเวลาอันสั้นและรวดเร็ว ได้ใจความ และมีความชัดเจนในเนื้อหาสาระ หลังจากนั้นจึงเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะศึกษาหรือแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

2. กิจกรรมการเรียนรู้แบบแบ่งกลุ่มเพื่อพิจารณาศึกษาถึงปัญหาหรือข้อคำถามที่ครูผู้สอนกำหนดให้ โดยคำถามที่ใช้้นั้นไม่ควรเป็นคำถามที่ง่ายหรือมีความยากจนเกินไป ผู้เรียนสามารถหาคำตอบได้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ หรือบางครั้งครูผู้สอนอาจตั้งประเด็นคำถามที่ค่อนข้างยาก เพื่อเป็นการท้าทายความสามารถของผู้เรียนในการศึกษาและคิดค้นหาคำตอบต่อไป

3. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียนหรือทุกคนในกลุ่มได้มีโอกาสปรึกษาหารือกันในข้อคำถามหรือปัญหาที่ครูผู้สอนกำหนดให้ และได้ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ หรือประเมินจากมวลประสบการณ์แล้ว จึงนำมาอภิปรายในด้านต่าง ๆ เพื่อนำความรู้มาแบ่งปันกัน อธิบายเล่าสู่กันฟัง และเสนอแนะความคิดเห็นเพื่อสรุปเป็นแนวความคิดรวมถึงคำตอบที่ร่วมกัน

สรุปได้ว่า รูปแบบหรือกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ตามแนวคิดของ คัทดี้ศรี ปาณะกุล ประกอบด้วย 3 ประเด็น ประเด็นแรกคือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบการบรรยายสามารถกระทำได้ โดยใช้เวลาน้อยและต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะศึกษาหรือแสวงหาความรู้ในเรื่องนั้น ๆ เพิ่มเติมต่อไป ประเด็นที่สองคือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะการแบ่งกลุ่มและตั้งประเด็นคำถามหรือปัญหาเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และศึกษาค้นคว้า และประเด็นสุดท้ายคือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นในข้อค้นพบหรือคำตอบที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าร่วมกันในกลุ่มหรือในชั้นเรียน

วารินทร์พร พันเพ็ญฟู (2562) ได้อธิบายถึงแนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ว่าเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ประกอบด้วย การลงมือปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้และเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติการเรียนรู้ มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking) ในการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาอย่างเป็นระบบอย่างสร้างสรรค์ สามารถใช้การปฏิสัมพันธ์ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้สะท้อนผลของการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน จนสามารถสร้างองค์ความรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุตามผลลัพธ์ที่พึงประสงค์อันเป็นลักษณะของคนไทย 4.0 ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) เป็นผู้เรียน 2) เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และ 3) เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ได้มุ่งเน้นในกระบวนการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบสำคัญคือ 1) การให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน 2) การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking) 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนจนนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้

รูปแบบหรือกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ตามนิยามของกระทรวงศึกษาธิการ (2562) ที่ครูผู้สอนจะต้องพยายามสร้างสรรค์และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ตอบสนองเป็นไปตามเป้าหมายและหลักการที่สำคัญ ๆ ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีอิสระทางด้านความคิดและการกระทำของผู้เรียนให้มีวิจารณญาณ และความคิดที่สร้างสรรค์ ซึ่งผู้เรียนจะต้องได้รับโอกาสและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง มีการใช้วิจารณญาณในการคิดและตัดสินใจในการปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ โดยครูมุ่งสร้างให้ผู้เรียนเป็นผู้กำกับทิศทางการเรียนรู้ค้นหาสไตล์การเรียนรู้ของตนเอง ส่งเสริมการเป็นผู้รู้คิด รู้ตัดสินใจด้วยตนเอง (Metacognition) พัฒนาการคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking) ให้มีวิจารณญาณ การวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา การประเมินตัดสินใจ และการสร้างสรรค์ เป็นต้น

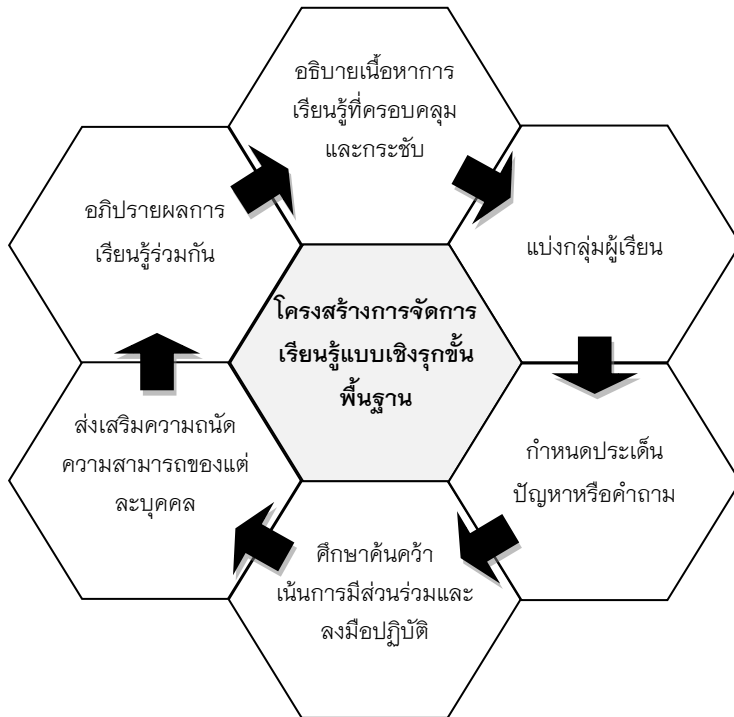
2. การจัดการเรียนรู้ที่สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งความร่วมมือในการปฏิบัติงานกลุ่มจะนำไปสู่ความสำเร็จในภาพรวมของผู้เรียน

3. การจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีความทุ่มเทในการเรียน เกิดแรงจูงใจในการเรียน และทำให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความรู้ความสามารถได้อย่างแท้จริง ซึ่งเมื่อผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างกระตือรือร้นในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ผ่านการใช้กิจกรรมที่ครูผู้สอนจัดเตรียมไว้ให้อย่างหลากหลายแล้ว ผู้เรียนก็สามารถเลือกเรียนรู้ในกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจและความถนัดของตนเองได้ เกิดความรับผิดชอบและทุ่มเทเพื่อบรรลุความสำเร็จ

4. การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเชิงบวกทั้งตัวผู้เรียนและตัวครูผู้สอน เป็นการปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน ผู้เรียนจะมีโอกาสได้เลือกใช้ความถนัด ความสนใจ ความสามารถที่เป็นความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual different) เพื่อแสดงออกถึงตัวตนและศักยภาพของตัวเอง ส่วนครูผู้สอนต้องมีความตระหนักที่จะปรับเปลี่ยนบทบาท แสวงหาวิธีการ กิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อช่วยเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้ครูเกิดทักษะในการสอนและมีความเชี่ยวชาญในบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบ และเป็นการพัฒนาตน พัฒนางาน และพัฒนาผู้เรียนไปพร้อม ๆ กันด้วย

สรุปได้ว่ารูปแบบหรือกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ตามนิยามของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วยลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ส่วนที่ 1 คือ การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีอิสระทางด้านความคิด และการลงมือปฏิบัติของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้วิจารณญาณ ความคิด และตัดสินใจที่ถูกต้องในการเรียนรู้ ส่วนที่ 2 คือ การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพด้วยการปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม ส่วนที่ 3 คือ การจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความทึ่ง และแรงจูงใจในการเรียน สามารถทำให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และส่วนที่ 4 ส่วนสุดท้ายคือการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาการในเชิงบวกทั้งตัวผู้เรียนและตัวครูผู้สอนเอง โดยผู้เรียนควรได้รับโอกาสในการเลือกใช้ความถนัด ความสนใจ และความสามารถที่เป็นความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

จากสังเคราะห์แนวคิดโครงสร้างการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ของ Felder, R.M. (2015) คักดีศรี ปาณะกุล (2556) และกระทรวงศึกษาธิการ (2562) ผู้เขียนขอสรุปและอธิบายถึงกระบวนการสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกในขั้นพื้นฐาน (Basic Active Learning) โดยแบ่งออกเป็นจำนวนทั้งสิ้น 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 การอธิบายเนื้อหาการเรียนรู้ที่มีความครอบคลุมและกระชับ ส่วนที่ 2 การแบ่งกลุ่มผู้เรียน ส่วนที่ 3 การกำหนดประเด็นปัญหาหรือข้อคำถามในการเรียนรู้ ส่วนที่ 4 การศึกษาค้นคว้าหาความรู้เน้นการมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติของผู้เรียน ส่วนที่ 5 การกระตุ้นและส่งเสริมความถนัดหรือความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล และ ส่วนที่ 6 การอภิปรายผล การเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน ตามแผนผังรูปภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 โครงสร้างการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกขั้นพื้นฐาน (Basic Active Learning)

ทั้งนี้จากแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกขั้นพื้นฐาน (Basic Active Learning) ได้สอดคล้องกับรายงานวิจัยของ Romanow, D. (2020) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) เพื่อเพิ่มพูนการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยกระบวนการแบ่งกลุ่ม (Structured Group Formation) การฝึกปฏิบัติ (Active Learning In-Class Exercises) และการอภิปรายผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน (In-Class Discussion) โดยผลการวิจัยของการจัดการเรียนรู้รูปแบบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าจากการที่ครูผู้สอนคอยทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีความท้าทายจากประเด็นปัญหานั้น ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปในทิศทางเชิงบวก กล่าวคือผู้เรียนมีทักษะในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้และร่วมกันอภิปรายในชั้นเรียนได้เป็นอย่างดี มีความสามารถในการทำงานร่วมกัน

เป็นทีม และนอกจากนี้ยังพบว่าการเรียนรู้แบบเชิงรุกช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียนได้อีกด้วย

การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกขั้นพื้นฐานและการประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษา

จากความสำคัญที่ได้กล่าวไว้ในบทนำข้างต้นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาที่มีเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะ แตกต่างจากการจัดการเรียนรู้ในศาสตร์วิชาสาขาอื่น ๆ ทั่วไป ซึ่งการเรียนรู้ในหลักการทางพลศึกษานั้น ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาในองค์รวมทั้งการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้มีพัฒนาการที่เติบโตและสมบูรณ์ ทั้งนี้ปัจจัยที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายหรือหลักการดังกล่าว กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนก็เป็นเหตุปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง ดังนั้นหากครูผู้สอนได้มีการคิดค้นแนวทางหรือกลยุทธ์ในการสอนที่มีประสิทธิภาพก็ย่อมเป็นผลดีที่จะทำให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพมากยิ่งขึ้นด้วย

ทั้งนี้จากการสังเคราะห์แนวคิดกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกขั้นพื้นฐาน (Basic Active Learning : BAL) ครูผู้สอนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทต่างๆ ที่มีความเหมาะสมได้ตามตัวอย่างที่นำเสนอ โดยผู้เขียนขอใช้สัญลักษณ์ คำว่า “BAL ส่วนที่ 1-6” เพื่อแสดงถึงลำดับขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกขั้นพื้นฐาน ดังต่อไปนี้

1. ตัวอย่างการประยุกต์ใช้แนวคิดจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกขั้นพื้นฐาน (Basic Active Learning : BAL) ในจัดการจัดการเรียนรู้พลศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษา

ชื่อกิจกรรมการเรียนรู้ เกม 4 มุม (Four Corners Game) (ประยุกต์จากแนวคิดของ Kagan, 1994; refer to University of Toronto, 2015)

จุดมุ่งหมาย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันทำงานเป็นทีม สร้างการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน จากการปฏิบัติตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย และแสดงความคิดเห็นที่ถูกต้อง โดยใช้การเคลื่อนไหวร่างกายและการแสดงสัญลักษณ์บอกเลียนแบบสิ่งที่พบเห็นตามจินตนาการของผู้เรียน

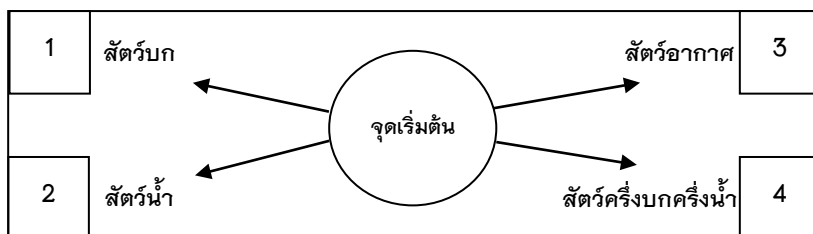
ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

1) ขั้นเตรียม: สำรองสุขภาพร่างกายและความพร้อมในการเรียน อบอุ่นร่างกาย (Warm Up) ด้วยรูปแบบต่าง ๆ

2) ขั้นตอนอธิบายและสาธิต: อธิบายและสาธิตขั้นตอนของการเล่นเกม 4 มุม โดยมีกติกาการเล่น ดังนี้ (BAL ส่วนที่ 1)

2.1 กำหนดพื้นที่สนามเป็นรูปสี่เหลี่ยม และกำหนดหมายเลขพื้นที่แต่ละมุมเป็นเลข 1-4

2.2 ผู้เรียนที่จับบัตรคำได้สัญลักษณ์รูปสัตว์ประเภทต่าง ๆ ต้องทำท่าทางพร้อมกับลักษณะการเคลื่อนไหวของสัตว์ชนิดนั้นไปยังพื้นที่มุมต่าง ๆ ให้ถูกต้อง

ภาพที่ 2 พื้นที่การเล่นเกม 4 มุม (Four Corners Game)

3. ขั้นฝึกหัด: ให้ผู้เรียนแต่ละคนทำการจับบัตรคำสัญลักษณ์รูปสัตว์ประเภทต่าง ๆ ที่ละคน พร้อมทั้งทำท่าทางและลักษณะการเคลื่อนไหวของสัตว์ชนิดนั้นไปยังพื้นที่มุมต่าง ๆ ให้ถูกต้อง (BAL ส่วนที่ 2) เมื่อผู้เรียนอยู่ในมุมที่ถูกต้องแล้ว ให้ผู้เรียนแสดงเหตุผลว่าสัตว์ชนิดต่าง ๆ ในกลุ่มนั้นมีสิ่งใดบ้างที่เหมือนกัน เช่น กินอะไรเป็นอาหาร มีขนสีอะไรบ้าง หรือสัตว์ชนิดนั้นมีเสียงร้องอย่างไร เป็นต้น โดยครูผู้สอนให้ผู้เรียนได้ทำการเล่นซ้ำ ๆ หลาย ๆ รอบ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกันอย่างทั่วถึง (BAL ส่วนที่ 3 และ 4)

4. ขั้นนำไปใช้: ให้ผู้เรียนทุกคนเลือกสัตว์ประเภทต่าง ๆ ที่ตนเองชื่นชอบ พร้อมทั้งทำท่าทางและลักษณะการเคลื่อนไหวของสัตว์ชนิดนั้นไปยังพื้นที่มุมต่าง ๆ ให้ถูกต้อง โดยครูทำหน้าที่กระตุ้นและส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนตามความถนัดและความสนใจ (BAL ส่วนที่ 5)

5. ขั้นสรุปและประเมินผล: สัมภาษณ์ความรู้สึกหลังฝึกปฏิบัติ และคลายอุ่นร่างกาย (Cool Down) จากนั้นครูขออาสาสมัครหรือเลือกผู้เรียนมาร่วมแบ่งปันคำตอบจากประเภทของสัตว์ในแต่ละมุมว่ามีการเคลื่อนไหวหรือลักษณะอย่างไรบ้าง เป็นต้น (BAL ส่วนที่ 6)

2. ตัวอย่างการประยุกต์ใช้แนวคิดจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกขั้นพื้นฐาน (Basic Active Learning: BAL) ในจัดการจัดการเรียนรู้พลศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษา

ชื่อกิจกรรมการเรียนรู้ เกมวิ่งมหาสนุก (การเคลื่อนไหวร่างกายประกอบดนตรี)

จุดมุ่งหมาย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย การเคลื่อนที่ประกอบจังหวะ การเคลื่อนไหวร่างกายรูปแบบต่าง ๆ ในขณะเคลื่อนที่ และการรักษาสสมดุลของร่างกายในขณะหยุดอยู่กับที่ รวมถึงเพื่อส่งเสริมการมีสุนทรียภาพที่ดีจากการออกกำลังกาย และเคารพในกฎ กติกาการเล่น

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

1) ขั้นเตรียม: สำรวจสุขภาพร่างกายและความพร้อมในการเรียนอบอุ่นร่างกาย (Warm Up) ด้วยรูปแบบต่าง ๆ

2) ขั้นอธิบายและสาธิต: อธิบายและสาธิตขั้นตอนของการวิ่งมหาสนุก โดยมีกติกาเงื่อนไขการปฏิบัติ ดังนี้ (BAL ส่วนที่ 1)

2.1 กำหนดพื้นที่สนามเป็นรูปสี่เหลี่ยม รูปสามเหลี่ยม หรือรูปวงกลม ตามความเหมาะสมบริบทแต่ละพื้นที่

2.2 ให้ผู้เรียนทุกคนวิ่งเคลื่อนที่ไปยังบริเวณต่าง ๆ ของพื้นที่ที่กำหนดไว้โดยรอบพร้อมทำท่าทางต่าง ๆ โดยอิสระตามจังหวะเสียงเพลงที่ได้ยิน

2.3 เมื่อเสียงเพลงสิ้นสุดลง ให้ผู้เรียนหยุดกระทำและนั่งค้างอยู่กับที่ไว้ด้วยท่าทางต่าง ๆ ที่แสดงออกครั้งสุดท้ายก่อนเสียงเพลงหยุดลง โดยห้ามขยับหรือเคลื่อนไหวร่างกาย

2.4 ผู้ที่เคลื่อนไหวร่างกายในขณะที่เสียงเพลงหยุดลง หรือออกนอกเขตพื้นที่ที่กำหนดให้หยุดพักการเล่นชั่วคราว

3) ขั้นฝึกหัด : แบ่งผู้เรียนออกเป็นจำนวน 2 ทีมเท่า ๆ กัน จากนั้นครูผู้สอนกำหนดเงื่อนไขการเล่นในแต่ละรอบ เช่น เคลื่อนไหวคนเดียว เคลื่อนไหวเป็นคู่จับมือกัน เคลื่อนไหวกันเป็นกลุ่มย่อย หรือท่าทางให้เหมือนกัน เป็นต้น เมื่อพร้อมแล้วครูให้สัญญาณการเล่นพร้อมเสียงดนตรี โดยประเด็นปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้คือ ผู้เรียนคนใดที่มีการเคลื่อนไหวร่างกายขณะเสียงเพลงหยุดลงหรือออกนอกบริเวณพื้นที่ที่กำหนด จะทำให้ทีมหรือกลุ่มของตนเองเสียงคะแนน และบุคคลนั้นต้องหยุดพักการเล่นชั่วคราว 1 ครั้ง (BAL ส่วนที่ 2 และ 3) ครูผู้สอนให้ผู้เรียนได้ทำการเล่นซ้ำ ๆ หลาย ๆ รอบ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้

แสดงออกถึงการมีความคิดสร้างสรรค์ด้านการเคลื่อนไหวประกอบดนตรี และความซื่อสัตย์ เคารพในกฎกติกาการเล่น (BAL ส่วนที่ 4)

4) ขั้นนำไปใช้: ให้ผู้เรียนทุกคนได้มีอิสระในการเคลื่อนไหวร่างกายประกอบดนตรีเพิ่มเติมนอกเหนือจากกติกาการเล่น โดยครูทำหน้าที่กระตุ้นและส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนตามความถนัดและความสนใจ (BAL ส่วนที่ 5)

5) ขั้นสรุปและประเมินผล: สสำรวจสุขภาพร่างกายหลังฝึกปฏิบัติ และคลายอุ่นร่างกาย (Cool Down) จากนั้นครูขออาสาสมัครหรือเลือกผู้เรียนมาร่วมแบ่งปันในการแสดงความคิดเห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเคลื่อนไหวร่างกายประกอบดนตรี และความสำคัญของการเคารพกฎ กติกา หรือระเบียบในสังคมว่าสามารถส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้เรียนอย่างไรบ้าง เป็นต้น (BAL ส่วนที่ 6)

3. ตัวอย่างการประยุกต์ใช้แนวคิดจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกขั้นพื้นฐาน (Basic Active Learning : BAL) ในจัดการจัดการเรียนรู้พลศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษา

ชื่อกิจกรรมการเรียนรู้ การฝึกทักษะเดาะลูกแบดมินตันหน้ามือสลับหลังมือ (Fore Hand–Back Hand)

จุดมุ่งหมาย เพื่อให้ผู้เรียนได้สร้างความคุ้นเคยระหว่างอุปกรณ์และการเคลื่อนไหวร่างกายขั้นพื้นฐาน รวมถึงเพื่อพัฒนาทักษะทางกลไกของผู้เรียน ด้านการประสานความสัมพันธ์ของระบบประสาทและกล้ามเนื้อ (Neuromuscular Coordination) โดยอาศัยอวัยวะในส่วนตา มือ และเท้า เป็นสำคัญในการทำงานร่วมกันอย่างสอดคล้องและมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

1) ขั้นเตรียม: สสำรวจสุขภาพร่างกายและความพร้อมในการเรียน อบอุ่นร่างกาย (Warm Up) ด้วยรูปแบบต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นในส่วนอวัยวะที่สำคัญสำหรับการเคลื่อนไหวร่างกายในกีฬาแบดมินตัน

2) ขั้นอธิบายและสาธิต: อธิบายและสาธิตหลักการฝึกทักษะเดาะลูกแบดมินตันหน้ามือสลับหลังมือ รวมถึงอธิบายความเชื่อมโยงของทักษะทางกลไก โดยใช้เวลาที่สั้น กระชับ และเข้าใจง่าย (BAL ส่วนที่ 1)

3) ขั้นฝึกหัด: แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยพร้อมทั้งขออาสาสมัครตัวแทนทำหน้าที่ในการสังเกต แนะนำและประเมินเพื่อนภายในกลุ่ม (โดยอาจเรียกผู้เรียนตำแหน่งนี้ว่า กัปตัน) พร้อมกำหนดประเด็นปัญหาให้ผู้เรียนต้องตั้งลูกให้มีระดับความสูงที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

ตามสัญญาณที่กัปตันเป็นผู้แจ้ง เช่น ระดับศีรษะ สูงกว่าศีรษะ 1-2 ฟุต ฯลฯ เป็นต้น โดยให้ผู้เรียนปฏิบัติภายในเวลาที่กำหนด หลังจากนั้นจึงสลับผู้เรียนในการทำหน้าที่สังเกต แนะนำ และประเมินเพื่อนคนอื่น ๆ ต่อไป (BAL ส่วนที่ 2, 3 และ 4)

4) ขึ้นนำไปใช้: ให้ผู้เรียนทุกคนในแต่ละกลุ่มร่วมกันเคาะลูกแบดมินตันหน้ามือสลับหลังมือ พร้อมทั้งนับจำนวนรวมทั้งหมดของทุกคนในกลุ่มที่ปฏิบัติได้ภายในเวลาที่กำหนด ซึ่งอาจแข่งขันได้มากกว่า 1 รอบ เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมความสามารถของผู้เรียน (กรณีผู้เรียนในแต่ละกลุ่มมีไม่เท่ากันอาจใช้วิธีคำนวณหาค่าเฉลี่ยแต่ละกลุ่ม) กลุ่มที่ได้จำนวนครั้งมากที่สุดถือเป็นผู้ชนะ (BAL ส่วนที่ 5)

5) ขึ้นสรุปและประเมินผล: สำนวสุขภาพร่างกายหลังฝึกปฏิบัติ และคลายอุ่นร่างกาย (Cool Down) จากนั้นให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายหรือส่งตัวแทนแต่ละกลุ่มสรุปถึงการฝึกทักษะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะทางกลไก ด้านการประสานความสัมพันธ์ของระบบประสาทและกล้ามเนื้อ ส่วนตา มือ และเท้า ว่าได้รับการพัฒนาหรือประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ที่เกิดจากการฝึกทักษะอย่างไรบ้าง เป็นต้น (BAL ส่วนที่ 6)

4. ตัวอย่างการประยุกต์ใช้แนวคิดจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกขั้นพื้นฐาน (Basic Active Learning : BAL) ในจัดการจัดการเรียนรู้พลศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษา

ชื่อกิจกรรมการเรียนรู้ กลยุทธ์ในการเล่นกีฬาวอลเลย์บอล

จุดมุ่งหมาย เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถในการนำทักษะกีฬาวอลเลย์บอลมาใช้ในการเล่นเป็นทีม ประกอบด้วย การเล่นลูกสองมือล่าง การเล่นลูกสองมือบน การเสิร์ฟลูก การเล่นเกมรุก และการป้องกันในเกมรับ เป็นต้น พร้อมกันนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับกฎและกติกาการแข่งขัน ตลอดจนการแสดงออกซึ่งความสามารถในการเป็นนักกีฬาที่ดี รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย มีน้ำใจเป็นนักกีฬา และส่งเสริมความสามัคคีกลมเกลียวในทีม รวมถึงการทำหน้าที่เป็นผู้ฝึกสอนของทีมนำ การทำหน้าที่เป็นกรรมการผู้ตัดสิน และการเป็นผู้ชม ผู้เชียร์ที่ดีในการแข่งขัน

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

1) ขึ้นเตรียม: สำนวสุขภาพร่างกายและความพร้อมในการเรียน อบอุ่นร่างกาย (Warm Up) ด้วยรูปแบบต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นในส่วนอวัยวะที่สำคัญสำหรับการเคลื่อนไหวร่างกายและการเล่นกีฬาวอลเลย์บอล

2) **ชั้นอธิบายและสาธิต** : อธิบายและสาธิตการเล่นกีฬาวอลเลย์บอลแบบเป็นทีม กฎและกติกาการแข่งขัน รูปแบบการจัดการแข่งขันที่ใช้ การทำหน้าที่เป็นกรรมการผู้ตัดสิน และการเป็นผู้ฝึกสอนของทีม (BAL ส่วนที่ 1)

3) **ชั้นฝึกหัด** : ให้ผู้เรียนจับกลุ่มแบ่งเป็นทีมอย่างน้อยทีมละ 6-7 คน พร้อมทั้งขออาสาสมัครตัวแทนในการทำหน้าที่เป็นผู้เล่นและผู้ฝึกสอน โดยสลับกันอย่างทั่วถึงทุกคน ภายในทีม กำหนดประเด็นปัญหาให้ผู้เล่นแต่ละทีมต้องชนะในเกมการแข่งขันแต่ละครั้งให้มากที่สุด โดยใช้เทคนิคการวางแผน แสดงกลยุทธ์ในการเล่น และการดึงความสามารถของผู้เล่นในทีมมาใช้ในการแข่งขันอย่างเต็มศักยภาพ หลังจากนั้นจึงเริ่มให้ผู้เรียนทำการแข่งขันตามโปรแกรมที่กำหนด โดยทีมที่ยังไม่ได้ทำการแข่งขันครูผู้สอนขออาสาสมัครตัวแทนสลับกันทำหน้าที่เป็นกรรมการผู้ตัดสิน (BAL ส่วนที่ 2, 3 และ 4)

4) **ชั้นนำไปใช้** : ให้ผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียนได้เลือกการทำหน้าที่ต่าง ๆ และแข่งขันกันโดยอิสระ ประกอบด้วย การเป็นผู้เล่น ผู้ฝึกสอน และกรรมการผู้ตัดสิน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกและแสดงออกถึงบทบาทในสิ่งที่ตนเองมีความสนใจและถนัด โดยครูคอยทำหน้าที่ในการกระตุ้นและส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนรายบุคคล รวมถึงบรรยายกาศในชั้นเรียน การเชียร์ และการเป็นผู้ชมที่ดี (BAL ส่วนที่ 5)

5) **ชั้นสรุปและประเมินผล** : สัมภาษณ์สภาพร่างกายหลังฝึกปฏิบัติ และคลายอุ่นร่างกาย (Cool Down) จากนั้นให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายหรือส่งตัวแทนแต่ละกลุ่มสรุปถึงการเล่นกีฬาวอลเลย์บอลเป็นทีมว่าได้รับการพัฒนาหรือประโยชน์ในด้านใดบ้าง และสามารถนำทักษะต่าง ๆ ที่ได้รับไปพัฒนาต่อยอดเชื่อมโยงกับการดำเนินในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง เป็นต้น (BAL ส่วนที่ 6)

หมายเหตุ กิจกรรมการเรียนรู้เรื่องกลยุทธ์ในการเล่นกีฬาวอลเลย์บอลนี้อาจใช้ระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้มากกว่า 1 คาบเรียนขึ้นไป

อภิปรายและสรุปผล

จากการสังเคราะห์แนวความคิดด้านโครงสร้างการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) สู่รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกขั้นพื้นฐาน (Basic Active Learning) ในการจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษานั้น สามารถแบ่งขั้นตอนได้ 6 ส่วนด้วยกัน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 คือ การอธิบายเนื้อหาการเรียนรู้ที่มีความครอบคลุมและกระชับ ส่วนที่ 2 คือ การแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม ส่วนที่ 3 คือ การกำหนดประเด็นปัญหาหรือข้อคำถามในการเรียนรู้ ส่วนที่ 4 คือ

การศึกษาค้นคว้าหาความรู้และการมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติของผู้เรียน ส่วนที่ 5 คือ การกระตุ้นและส่งเสริมความถนัดหรือความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล และส่วนที่ 6 คือ การอภิปรายผลการเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน ทั้งนี้จากรูปแบบขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวครูผู้สอนต้องอาศัยทักษะขั้นสูงในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และประยุกต์ใช้ให้มีความเหมาะสมกับบริบทของชนิดกีฬา จำนวนผู้เรียน ระดับช่วงชั้นที่ทำการสอน ตลอดจนความพร้อมของสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ที่มีอยู่ในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงเทคนิคการจัดการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนทางพลศึกษา ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกทางพลศึกษาเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถช่วยพัฒนาและยกระดับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลงานวิจัยของ นันทรัตน์ ศรีสวัสดิ์ (2560) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการสอนกีฬา บาสเกตบอล ตามกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แผนการจัดการเรียนรู้กีฬาบาสเกตบอลแบบเชิงรุกที่สอดคล้องขั้นตอนเกี่ยวกับการแบ่งกลุ่ม การกำหนดประเด็นปัญหาในการฝึกทักษะ การคิดค้นหาคำตอบจากการลงมือฝึกปฏิบัติ และการอภิปรายผลร่วมกันในชั้นเรียน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของพัฒนาการทักษะกีฬา บาสเกตบอล และสมรรถนะที่สำคัญในทักษะศตวรรษที่ 21 หลังเรียน สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ Andy Daly Smith, et al. (2020) ที่ได้ศึกษาวิจัยถึงแนวโน้มและทิศทางการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกในกิจกรรมการเคลื่อนไหวทางกาย (Physically Active Learning) สำหรับผู้เรียนในประเทศอังกฤษ โดยผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย กลุ่มของผู้กำหนดนโยบายการศึกษานักการศึกษา ครูผู้สอน และนักวิจัย ด้วยกระบวนการระดมความคิดเห็นร่วมกัน (Workshop) ผลการวิจัยประเด็นสำคัญสะท้อนให้เห็นว่า ทิศทางในอนาคตสำหรับการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) นั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกภาคส่วนมีความต้องการให้รูปแบบดังกล่าว ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนอยู่ในหลักสูตรการศึกษาต่อไป รวมถึงควรกำหนดเป็นมาตรฐานการศึกษา และนำไปใช้กับโรงเรียนให้เป็นรูปแบบเดียวกันทั้งระบบ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). **แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้**. วันที่สืบค้น 18 ตุลาคม 2564. จาก: http://academic.obec.go.th/images/document/1603180137_d_1.pdf
- นันทรัตน์ ศรีสวัสดิ์. (2560). **แนวทางการพัฒนาการสอนกีฬาบาสเกตบอล ตามกระบวนการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุก**. (วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต วท.บ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปริญญช พรหมภักดิ์. (2558). **คู่มือการจัดการเรียนรู้**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- วรศักดิ์ เพียรชอบ. (2561). **รวมบทความเกี่ยวกับปรัชญา หลักการ วิธีสอน และการวัดเพื่อประเมินผลทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วารินทร์พร พันเพื่องฟู. (2562). การจัดการเรียนรู้ Active Learning ให้สำเร็จ. **วารสารวิจัยของกรมปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)**, 9(1), 135–145.
- ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. (2556). **หลักสูตรการจัดการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Felder, R.M. (2015). **Active Learning: An Introduction**. [cited 2020 October 18]. Retrieved from: <https://www.researchgate.net/publication/242102584.pdf>
- Romanow, D. (2020). Using Active Learning, Group Formation, and Discussion to Increase Student Learning : A Business Intelligence Skills Analysis. **Journal of Information Systems Education**, 31(3), 218–231.
- Smith, A.D., et al. (2020). Implementing Physically Active Learning : Future Directions for Research, Policy, and Practice. **Journal of Sports and Health Science**, 9(1), 41–49.
- University of Toronto. (2015). **Active Learning and Adapting Teaching Techniques**. [cited 2020 October 18]. Retrieved from: https://tstp.utoronto.ca/wp-content/uploads/sites/2/Active-Learning-and-Adapting-Teaching-Techniques_TATP1.pdf

**การวิเคราะห์ลักษณะและโครงสร้าง
ของปริจเฉทรายการวิทยุคลับฟรายเดย์
An analysis of discourse types and structures
in club friday radio program**

นพวรรณ เมืองแก้ว^{1*} และ กนกวรรณ วาริเขตต์²

Noppawan Muangkaew^{1*} and Kanokwan Wareeket²

¹ วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84000

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี 22000

¹ International Program, Prince of Songkla University, Surat Thani Campus, Surat Thani 84000

² Humanity and Society Faculty, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi 22000

*Corresponding author: anakaon.191@hotmail.com

Received: August 25, 2022; **Revised:** September 28, 2022; **Accepted:** November 24, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะและโครงสร้างของปริจเฉทรายการสนทนาในรายการวิทยุ “Club Friday” ผู้วิจัยคัดเลือกข้อมูลจากรายการ “Club Friday” ทาง Green Wave 106.5 FM โดยเก็บข้อมูลในเดือนมกราคม พ.ศ. 2554 รายการออกอากาศ 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 120 นาที รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 480 นาที ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างของปริจเฉทรายการสนทนาในรายการวิทยุ “Club Friday” สามารถแบ่งองค์ประกอบของโครงสร้างเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนนำ ประกอบไปด้วยการเปิดเพลงและการโฆษณาประชาสัมพันธ์ 2) ส่วนเนื้อหา ประกอบไปด้วยการสนทนาระหว่างผู้ดำเนินรายการกับผู้ฟังที่โทรศัพท์เข้ามาปรึกษาปัญหา การเปิดเพลงและโฆษณา และ 3) ส่วนท้าย ประกอบไปด้วยการสรุปเนื้อหาประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องราวของผู้ฟัง และการทิ้งข้อคิดข้อเตือนใจให้กับผู้ฟังทุกคนเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยโครงสร้างดังกล่าวสามารถแบ่งองค์ประกอบย่อยได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ องค์ประกอบที่ปรากฏตายตัวและองค์ประกอบที่ปรากฏไม่ตายตัว

คำสำคัญ: ปริจเฉทวิเคราะห์ รายการวิทยุ คลับฟรายเดย์

Abstract

The purposes of this research are to analyze the structures and types a discourse of “Club Friday” Radio Program. The researcher selected the data from “Club Friday” on Green Wave 106.5 FM In January 2011. The program is broadcast 4 weeks, 120 minutes per week, total duration 480 minutes. The results showed that the structure can be divided into 3 parts: 1) Leading part: opening music and advertising 2) Content part: a conversation between the moderator and the listener who calls to discuss the problem. Playing music and advertisements and 3) Final part: Summarizing the various points of the listener's story and leaving ideas and reminders for all listeners to use in daily life. The structure can be divided into two sub-components: fixed elements and non-fixed elements.

Keywords: Discourse analysis, Radio program, Club friday

บทนำ

สุโขทัยธรรมมาธิราช (2531: 19–33) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของปริจเฉทการสนทนาผ่านทางสื่อสาธารณะไว้ว่า “ปริจเฉทการสนทนาผ่านทางสื่อสาธารณะมีจุดประสงค์ 4 ประการ ได้แก่ เพื่อเสนอข่าวสารและความรู้ เพื่อเสนอความคิดเห็น เพื่อเสนอความบันเทิง เพื่อเสนอโฆษณาและบริการธุรกิจ ซึ่งทั้งหมดนี้ต้องเป็นประโยชน์และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย” จุดประสงค์เหล่านี้กำหนดให้ปริจเฉทมีลักษณะเฉพาะตัว เช่น ปริจเฉทรายการเกี่ยวกับความบันเทิง มักเลือกผู้ที่มีชื่อเสียงเพื่อสร้างความน่าสนใจให้แก่รายการหรือเลือกกลุ่มนักแสดงตลกเพื่อสร้างความสนุกสนานและความบันเทิงให้แก่ผู้ชม เป็นต้น

รายการทางวิทยุ นับเป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่งที่เป็นปริจเฉทการสนทนาออกอากาศผ่านทางสื่อสาธารณะและมีความสำคัญรวมทั้งมีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ารายการทางโทรทัศน์ ทั้งนี้เนื่องจากการส่งข่าวสารความรู้หรือความบันเทิงไปสู่ประชาชนของรายการทางวิทยุ นั้นส่งไปได้ไกลกว่าและรวดเร็วกว่าสื่อมวลชนอื่น ๆ แม้จะมีข้อจำกัดในเรื่องความห่างไกลความเจริญจากชุมชนเมือง ประกอบกับประชาชนสามารถฟังรายการทางวิทยุผ่านทางระบบ Internet หรือเครื่องเล่นเพลงที่สามารถพกพาติดตัวไปได้สะดวกกว่าเครื่องรับโทรทัศน์และในขณะที่ฟังรายการทางวิทยุก็สามารถปฏิบัติภารกิจอื่น ๆ ได้ไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นรายการทางวิทยุจึงมีอิทธิพลในการโน้มน้าวความคิดเห็นให้คล้อยตามได้ง่าย เนื่องจากการใช้

เสียงเพื่อเสนอจินตนาการที่กว้างไกลได้มากกว่าการรับชมรายการทางโทรทัศน์ที่ถูกจำกัดในเรื่องของภาพและฉากเท่านั้น

ปริศนารายการวิทยุ “Club Friday” นับได้ว่ามีลักษณะพิเศษที่โดดเด่น เพราะเป็นรายการทางวิทยุที่ทำให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาชีวิตและความรัก รวมทั้งให้ความบันเทิงควบคู่กันไปด้วย ถือได้ว่าเป็นรายการทางวิทยุที่มุ่งให้ทั้งสาระและคิดคิดเตือนใจในเรื่องราวเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ของผู้ฟัง โดยผู้ฟังสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตหรือเป็นอุทาหรณ์ให้แก่ชีวิตของตนเองได้ ทั้งนี้ ผู้ฟังยังได้รับความบันเทิงจากเสียงเพลงที่ประกอบรายการควบคู่กันไปด้วย ดังนั้นจึงทำให้รายการวิทยุ “Club Friday” เป็นรายการที่มีความน่าสนใจและที่ได้รับความนิยมจากผู้ฟังทุกเพศทุกวัย โดยพิจารณาจากผู้ฟังที่โทรศัพท์เข้ามาปรึกษาปัญหาในรายการดังกล่าว มีทั้งผู้ฟังที่เป็นเพศหญิง เพศชาย และเพศที่สาม รวมทั้งผู้ฟังเหล่านั้นก็อยู่ในช่วงอายุที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นวัยรุ่นหรือวัยทำงาน เป็นต้น

ผู้ดำเนินรายการทางวิทยุ (DJ) ก็เป็นส่วนที่สำคัญในการสนทนาผ่านทางรายการวิทยุ เนื่องจากรายการประเภทรายการวิทยุนี้มีข้อจำกัดคือ เป็นการสื่อสารด้วยเสียงเท่านั้น ผู้ฟังจะสนทนาโต้ตอบกับพิธีกรผ่านทางโทรศัพท์ ดังนั้นการที่ผู้ดำเนินรายการจะถ่ายทอดเรื่องราวหรืออารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ไปยังผู้ฟังนั้นจะต้องมีกลวิธีต่าง ๆ ที่ทำให้การส่งสารครั้งนั้นประสบความสำเร็จมากที่สุด

ผู้ดำเนินรายการในรายการวิทยุ “Club Friday” (DJ) คือ ดีเจพีฉอด สายทิพย์ มนตรีกุล ณ อยุธยาและดีเจพีอ้อย นภาพร ไตรวิทย์วารีกุล ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานในวงการวิทยุมายาวนาน รวมทั้งมีประสบการณ์ในด้านการใช้ชีวิตและความรักและเป็นนักจัดรายการทางวิทยุที่มีวาทศิลป์เป็นเลิศ จึงทำให้รายการวิทยุ “Club Friday” นี้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นในลักษณะการผสมผสานระหว่างการให้ความบันเทิงด้วยบทเพลงกับการให้คำปรึกษาเรื่องปัญหาชีวิตและความรัก

เมื่อสำรวจงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า แพรวตา ศรีชะโคตร (2563) ได้ศึกษาวิจัยในกลุ่มข้อมูลปริศนารายการวิทยุคลับฟรายเดย์ดังกล่าวในประเด็นของโครงสร้างการสัมภาษณ์ตามแนวชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร รวมทั้งวิเคราะห์ปฏิบัติการทางสังคมของรายการวิทยุดังกล่าวตามแนวทางปฏิพนธ์วิเคราะห์ แม้ว่าผลการวิจัยของแพรวตาจะกล่าวถึงโครงสร้างของการสัมภาษณ์ในรายการนี้ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยส่วนโครงสร้างยังเป็นกล่าวถึงภาพรวมกล่าวคือ โครงสร้างประกอบไปด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) ช่วงนำเข้าสู่รายการ 2) ช่วงสัมภาษณ์ และ

3) ช่วงจบการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาต่อไปว่า หากวิเคราะห์ส่วนโครงสร้างการสนทนา ดังกล่าวในรายการวิทยุ “Club Friday” อย่างละเอียดจะมีโครงสร้างและลักษณะเช่นไร

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์ลักษณะและโครงสร้างของปริจเฉทการสนทนาในรายการวิทยุ “Club Friday”

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยคัดเลือกข้อมูลโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากรายการ “Club Friday” ออกอากาศสดทุกวันศุกร์ เวลา 22.00 – 23.00 น. ทาง Green Wave 106.5 FM เก็บข้อมูล 1 เดือนคือ เดือนมกราคม พ.ศ. 2554 รายการออกอากาศ 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 120 นาที รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 480 นาที

ระเบียบวิธีวิจัย

1. สืบรวจและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปริจเฉทสื่อสารณะและการให้คำปรึกษาในภาษาไทย
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากรายการวิทยุคลับฟรายเดย์ตามขอบเขตการวิจัยข้างต้น โดยผู้วิจัยจะโหลดเทปบันทึกภาพ (Greenwave, 2554) แล้วจึงนำมาถอดบทสนทนาเป็นตัวอักษร
3. วิเคราะห์ลักษณะและโครงสร้างต่าง ๆ ของปริจเฉทการสนทนาในรายการวิทยุ “Club Friday”
4. อภิปรายผลและสรุปผลการวิจัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์ปริจเฉทรายการวิทยุ “Club Friday” ได้แก่ งานวิจัยเกี่ยวกับปริจเฉทสื่อสารณะและงานวิจัยเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาในภาษาไทย มีรายละเอียดดังนี้

วิภาวรรณ วงษ์สุวรรณ (2542) วิจัยเรื่องการวิเคราะห์ปริจเฉท “ทอล์คโชว์” ของ ทินวัฒน์ มฤตพิทักษ์ ประไพพรรณ พิงฉิม (2542) วิจัยเรื่องกลวิธีการถามในปริจเฉทการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์สองประเภท เขมลักษณ์ อินลอบ (2547) วิจัยเรื่องปริจเฉทการรายงานข่าวของรายการระเบียงข่าวทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 อ.ส.ม.ท. ปัจจุบัน

ลีลาชีวิตวิถี (2549) วิจัยเรื่องการวิเคราะห์ปริศนารายการโทรทัศน์ “หัวหมอกจ้อขาว” งานวิจัยดังกล่าวที่เกี่ยวกับปริศนาลือสาธารณะล้วนเป็นงานที่เป็นแนวทางในการศึกษาของผู้วิจัยได้ทั้งสิ้น กล่าวคือ ผลการวิเคราะห์โครงสร้างของปริศนาพบว่า ส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วย ส่วนนำ ส่วนเนื้อหา ส่วนท้าย อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยของงานวิจัยข้างต้นก็มีรายละเอียดในแต่ละส่วนประกอบแตกต่างกันออกไป

อิศเรศ ดลเพ็ญ (2544) วิจัยเรื่องการศึกษาการให้คำแนะนำในภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า การให้คำแนะนำในภาษาไทยมีส่วนประกอบ 2 ส่วน คือ ส่วนที่แสดงเจตนาของผู้พูดและส่วนที่เป็นเนื้อหาของการแนะนำ คนไทยที่พูดภาษาไทยมาตรฐานมีวิธีการให้คำแนะนำจำแนกตามลักษณะการปรากฏของโครงสร้างได้ 2 แบบ คือ 1) ปรากฏทั้งส่วนที่แสดงเจตนาของผู้พูดและส่วนที่เป็นเนื้อหาของการแนะนำ 2) ปรากฏเฉพาะส่วนที่เป็นเนื้อหาของการแนะนำ ซึ่งสามารถแสดงได้ทั้งโดยวิธีตรงและวิธีอ้อม

ผลการวิจัย

การเก็บข้อมูลจากปริศนารายการสนทนาพบว่า โครงสร้างและลักษณะของปริศนารายการสนทนาในรายการวิทยุ “Club Friday” มีลักษณะพิเศษที่โดดเด่น เพราะเป็นรายการทางวิทยุที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาชีวิตและความรัก รวมทั้งให้ความบันเทิงด้วยบทเพลงควบคู่กันไปด้วย ดังนั้นจุดประสงค์ของรายการวิทยุ “Club Friday” จึงมี 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) จุดประสงค์ในเชิงการให้คำปรึกษาปัญหาต่าง ๆ 2) จุดประสงค์ในเชิงให้ความบันเทิง และ 3) จุดประสงค์ในเชิงพาณิชย์ ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบของรายการ กล่าวคือ เป็นปริศนาผ่านสื่อสาธารณะมีรูปแบบผสม (Hybrid program) มีรูปแบบหลักจัดเป็นรายการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิตและความรักรวมทั้งการให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ฟังที่โทรศัพท์เข้ามาในรายการ และรูปแบบเสริมเป็นรายการประเภทบันเทิงและโฆษณาบริการธุรกิจเข้ามาช่วยการกำหนดรูปแบบของโครงสร้างของรายการจึงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายการ เพื่อให้การดำเนินรายการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

จากการศึกษาเนื้อหาและรูปแบบของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 4 ครั้ง มีระยะเวลาครั้งละ 2 ชั่วโมง พบว่าปริศนารายการวิทยุ “Club Friday” มีโครงสร้างปริศนาที่เด่นชัดและแน่นอน ส่วนการสนทนาระหว่างผู้ดำเนินรายการและผู้ฟังพบว่าก็มีการกำหนดโครงสร้างของปริศนาไว้ในบางส่วน และมีส่วนที่ไม่ได้กำหนดตายตัว คือ การสนทนาโต้ตอบกันในทันทีทันใดระหว่างผู้ดำเนินรายการและผู้ฟังที่โทรศัพท์เข้ามาปรึกษาปัญหาชีวิตและความรัก

เมื่อพิจารณาเนื้อหาและรูปภาพที่ปรากฏในปริฉะการสนทนาในรายการวิทยุ “Club Friday” พบว่าสามารถแบ่งองค์ประกอบของโครงสร้างปริฉะการ 3 ส่วน คือ ส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนท้าย มีรายละเอียด ดังนี้

1) ส่วนนำ

ส่วนนี้เป็นองค์ประกอบที่ปรากฏแรกสุดของโครงสร้างปริฉะการรายการวิทยุ “Club Friday” เริ่มจากการเปิดเพลงที่มีเนื้อหาดคล้องกับหัวข้อการสนทนาในแต่ละสัปดาห์ จนถึงการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ผู้ฟังส่ง SMS (Short Message Service) เพื่อเล่าเรื่องหรือแสดงความคิดเห็นในหัวข้อการสนทนาประจำสัปดาห์หรือการส่งเรื่องราวหรือปัญหาที่จะปรึกษามาทาง e-mail หรืออาจเป็นการกล่าวถึงเรื่องเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ ก็ได้

จากการศึกษาเนื้อหาและรูปภาพของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย พบว่าสามารถแบ่งองค์ประกอบย่อยได้เป็น 2 ส่วน คือ องค์ประกอบที่ปรากฏตายตัวและองค์ประกอบที่ปรากฏไม่ตายตัว ดังนี้

1.1 องค์ประกอบที่ปรากฏตายตัว คือ องค์ประกอบที่ปรากฏอย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ องค์ประกอบใน 2 ส่วนแรกของโครงสร้างส่วนนำ คือ การเปิดเพลงประจำรายการวิทยุ “Club Friday” และการกล่าวทักทาย

1) การเปิดเพลงประจำรายการวิทยุ “Club Friday”

2) การกล่าวทักทาย ได้แก่ การกล่าวทักทายระหว่างผู้ดำเนินรายการทั้งสองคน และการกล่าวทักทายของผู้ดำเนินรายการกับผู้ฟังในช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ เช่น ผู้ฟังจากคลื่นวิทยุ ผู้ฟังจาก Internet หรือผู้ฟังจากเคเบิลทีวี เป็นต้น

ตัวอย่าง เริ่มจากการเปิดเพลงประจำรายการ “Club Friday”

พี่อ้อย: สวัสดีค่ะพี่ฉอดคะ

พี่ฉอด: ค่ะ สวัสดีค่ะ

พี่อ้อย: สวัสดีคุณผู้ฟังทาง Green Wave แล้วก็ EFM ด้วยนะ เข้า ทางเคเบิลด้วยค่ะ เอาเป็นว่าทักทายคุณผู้ฟังทุกช่องเลยนะคะสำหรับคืนนี้ (7 มกราคม 2554)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าเป็นองค์ประกอบที่ปรากฏตายตัว กล่าวคือจะมีการเปิดเพลงประจำรายการ “Club Friday” เพื่อแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของรายการและเป็นสัญญาณให้ผู้ฟังรับทราบได้ว่า รายการวิทยุ “Club Friday” กำลังจะเริ่มแล้ว จากนั้นผู้ดำเนิน

รายการทั้งสองก็จะกล่าวหักทลายกัน โดยมีกล่าวข้อโต้แย้งของผู้ดำเนินรายการอีกคนหนึ่ง เพื่อแสดงความสนิทสนม ทำให้รายการมีลักษณะของความเป็นกันเอง เป็นการพูดคุยสนทนากันแบบสบาย ๆ ไม่เป็นทางการ หลังจากนั้นก็จะกล่าวหักทลายผู้ฟังที่รับฟังในช่องทางต่าง ๆ เพื่อเป็นการต้อนรับผู้ฟังในทุกช่องทางเข้าสู่รายการ แสดงให้เห็นว่าผู้ฟังในทุกช่องทาง การสื่อสารนั้นมีความสำคัญกับรายการทั้งสิ้น เป็นการแสดงถึงการให้ความสำคัญกับผู้ฟังทุกคน ทั้งยังเป็นการโน้มน้าวใจของผู้ฟังให้สนใจติดตามฟังรายการ

1.2 องค์ประกอบที่ปรากฏไม่ตายตัว คือ องค์ประกอบที่ปรากฏไม่สม่ำเสมอ จากข้อมูลที่ได้ศึกษาพบว่าประกอบไปด้วย 4 ส่วน ได้แก่ การเปิดเพลงที่สอดคล้องกับหัวข้อ การสนทนาประจำสัปดาห์ การรายงานข่าว การแจ้งหัวข้อการสนทนาประจำสัปดาห์ และการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ผู้ฟังส่ง SMS หรือการส่งเรื่องราวหรือปัญหาที่จะปรึกษามาททาง e-mail

1) การเปิดเพลงที่สอดคล้องกับหัวข้อการสนทนาประจำสัปดาห์ หัวข้อในการสนทนาประจำสัปดาห์ คือ ประเด็นปัญหาชีวิตหรือความรักที่ทางรายการเสนอขึ้นมา เพื่อให้ผู้ฟังรายการโทรศัพท์เข้ามาปรึกษาหรือส่งเรื่องราวปัญหาทาง e-mail เข้ามาขอคำปรึกษาจากผู้ดำเนินรายการทั้งสองคน โดยจะมีการเปิดเพลงในโครงสร้างส่วนนำเพื่อเป็นการเรียกร้องความสนใจจากผู้ฟัง โดยเพลงที่เปิดนั้นจะเป็นเพลงที่มีความสอดคล้องกับหัวข้อการสนทนาประจำสัปดาห์ โดยขณะเปิดเพลงนั้นผู้ฟังจะยังไม่ทราบว่าหัวข้อประจำรายการนั้นเป็นหัวข้อใด จึงถือได้ว่าเป็นการกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกของผู้ฟังให้เข้าถึงเนื้อหาในบทเพลงที่สอดคล้องกับหัวข้อการสนทนาประจำสัปดาห์ ซึ่งบทเพลงที่เปิดก็มีความแตกต่างกันไปในแต่ละสัปดาห์ขึ้นอยู่กับหัวข้อการสนทนานั้น ๆ

ตัวอย่าง

- วันที่ 14 มกราคม 2554 ทางรายการเปิดเพลงอย่าเอาความเหงามาลงที่ฉัน
ศิลปิน: นิวจิ๋ว มีหัวข้อการสนทนาประจำสัปดาห์คือ เพลงรักอัปเดทชีวิต
- วันที่ 28 มกราคม 2554 ทางรายการเปิดเพลงคนที่ใช่ก็ไม่รักคนที่รักก็ไม่ใช่
ศิลปิน: แก้ม The Star มีหัวข้อการสนทนาประจำสัปดาห์คือ คนที่ใช่ก็ไม่รักคนที่รักก็ไม่ใช่

จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าบทเพลงที่เปิดนั้นมีผลสอดคล้องกับหัวข้อการสนทนาประจำสัปดาห์ ซึ่งจะเน้นบทเพลงที่เป็นของศิลปินที่ออกใหม่ จะไม่ใช้บทเพลงที่เก่าจนเกินไปเพื่อเป็นการโฆษณาเพลงที่กำลังจะออกเผยแพร่ให้กับผู้ฟัง เป็นการเสนอรายการเพื่อจุดประสงค์ในเชิงพาณิชย์

2) การรายงานข่าว จากข้อมูลที่ศึกษาพบว่ามีกรนำเข้าสู่ช่วงการรายงานข่าว green news ซึ่งมีลักษณะที่ไม่ปรากฏตายตัว มีการเปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ ได้แก่ การแจ้งข่าวเกี่ยวกับรายการวิทยุ “Club Friday” เช่น การออกอากาศนอกสถานที่และการนำเสนอเคล็ดลับเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและความสวยงาม เป็นต้น

3) การแจ้งหัวข้อการสนทนาประจำสัปดาห์ หัวข้อการสนทนาประจำสัปดาห์มีความหลากหลายแต่จะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับชีวิตความรักเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งไม่ได้เป็นหัวข้อที่ตายตัวในทุกครั้งของการดำเนินรายการแต่เป็นหัวข้อการสนทนาที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการของทางรายการในแต่ละสัปดาห์ ดังนี้

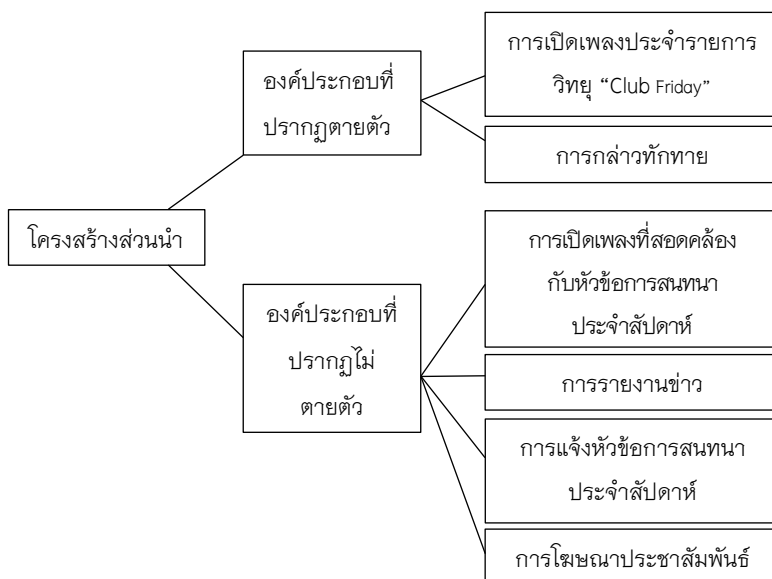
ตัวอย่าง

- วันที่ 14 มกราคม 2554 หัวข้อการสนทนาประจำสัปดาห์คือ เพลงรักอัปเดตชีวิต
- วันที่ 28 มกราคม 2554 หัวข้อการสนทนาประจำสัปดาห์คือ คนที่ใช้ก็ไม่รักคนที่รักก็ไม่ใช้

4) การโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ผู้ฟังส่ง SMS หรือการส่งเรื่องราวหรือปัญหาที่จะปรึกษามาทาง e-mail เป็นการเพิ่มช่องทางในการร่วมสนุกให้กับผู้ฟัง ซึ่งเรื่องราวที่ส่งเข้ามาจะได้รับการเล่าออกอากาศเพียงบางเรื่องเท่านั้น เป็นไปได้ว่าการโฆษณาประชาสัมพันธ์ดังกล่าวจึงมีผลต่อการส่งเรื่องราวของผู้ฟังด้วย นอกจากนี้ยังเป็นส่วนที่ทำให้บรรลุดัตุประสงค์ในเชิงพาณิชย์ของทางรายการอีกด้วย ทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้ฟังท่านอื่นที่ไม่ใช่เจ้าของปัญหานั้น ๆ มีการฟังและแสดงความคิดเห็นผ่านมาทาง SMS อีกทางหนึ่งเพื่อใช้ประกอบการให้คำปรึกษาของผู้ดำเนินรายการทั้งสองคน

ตัวอย่าง

พี่อ้อย: ยายกแนะนำอะไรดีนะคะ ส่งมาได้ที่ 02 6658377 – 81
 สำหรับทุกคำแนะนำนะคะ หรือจะส่งเรื่องทาง EFM.com ก็ได้นะคะ สองช่องทางของเราในวันนี้ เรื่องไหนในใจที่คุณลืมไม่ลง นำส่งสารนะคะอยากจกกลับลืมอยากลืมกลับจำ แหม ๆ
 นึกถึงตอนสาว ๆ ที่เดียว (21 มกราคม 2554)

แผนภาพที่ 1 องค์ประกอบย่อยของโครงสร้างส่วนนำ

2) ส่วนเนื้อหา

ส่วนเนื้อหาเป็นองค์ประกอบที่ปรากฏต่อจากส่วนนำ คือ ปรากฏในช่วงกลางของช่วงที่หนึ่งถึงตอนต้นของช่วงที่สามของรายการ เริ่มต้นส่วนเนื้อหาจากการสนทนาระหว่างผู้ดำเนินรายการทั้งสองคนกับผู้ฟังที่โทรศัพท์เข้ามาปรึกษาปัญหาท่านแรก จนถึงการสนทนาระหว่างผู้ดำเนินรายการทั้งสองคนกับผู้ฟังท่านสุดท้ายประจำสัปดาห์นั้น จากการศึกษาเนื้อหาและรูปแบบภาษาของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย พบว่าส่วนเนื้อหาประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 3 ส่วน ซึ่งปรากฏตายตัวหรือปรากฏอย่างสม่ำเสมอในด้านรูปแบบ แต่จะมีได้กำหนดตายตัวในส่วนที่

เป็นการสนทนากันระหว่างผู้ดำเนินรายการทั้งสองคนกับผู้ฟังซึ่งปรึกษาปัญหาต่าง ๆ เนื่องจากการสนทนาที่เกิดขึ้นในทันทีทันใด ไม่มีการเตรียมบทสนทนามาก่อนแต่ก็ต้องดำเนินไปตามรูปแบบและเวลาที่กำหนดอย่างตายตัว ได้แก่ การสนทนาระหว่างผู้ดำเนินรายการทั้งสองคนกับผู้ฟังผ่านทางโทรศัพท์ การสนทนาระหว่างผู้ดำเนินรายการทั้งสองคนที่เกี่ยวกับปัญหาใน e-mail จากผู้ฟังรายการ การเปิดเพลงและเข้าโฆษณา ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การสนทนาระหว่างผู้ดำเนินรายการทั้งสองคนกับผู้ฟังผ่านทางโทรศัพท์

การสนทนาดังกล่าวผู้ดำเนินรายการจะเป็นผู้เปิดการสนทนาซึ่งเรื่องราวที่จะสนทนากันนั้นก็จะเป็นเรื่องราวปัญหาชีวิตความรักของผู้ฟังแต่ละท่าน ซึ่งทางรายการได้คัดเลือกผู้ฟังทางโทรศัพท์ไว้ก่อนเพื่อเรียกเข้ามาสนทนากันในรายการตามลำดับตรงตามรูปแบบรายการที่กำหนดเอาไว้เพื่อให้การจัดรายการมีความต่อเนื่องและสอดคล้องกับหัวข้อการสนทนาในแต่ละสัปดาห์ จากข้อมูลพบว่าในแต่ละครั้งมีการสนทนากันโดยสามารถแบ่งองค์ประกอบย่อยได้เป็น 4 ส่วน ได้แก่ การทักทาย การเล่าเรื่องและการซักถาม การขอคำปรึกษาและการให้คำปรึกษา และการจบการสนทนา ดังนี้

1) การทักทาย เป็นรูปแบบที่ปรากฏตายตัว กล่าวคือ การเริ่มการสนทนากันระหว่างบุคคลนั้นจำเป็นจะต้องมีการทักทาย ซึ่งถือว่าเป็นมารยาททางสังคม นอกจากการทักทายแล้วยังปรากฏการแนะนำตัวของผู้ฟังที่โทรศัพท์เข้ามาในรายการอย่างสั้น ๆ รวมทั้งการเล่าประวัติของตนเองสั้น ๆ เพื่อสร้างความเป็นกันเองในการสนทนาและสามารถเรียกชื่อผู้ฟังแต่ละคนได้ถูกต้อง ผู้ดำเนินรายการทั้งสองคนก็จะใช้สรรพนามแทนตนเองเป็นชื่อเล่นเพื่อแสดงความเป็นกันเองแก่ผู้ฟังเช่นเดียวกัน

ตัวอย่าง

พี่อ้อย: อะคนลืมหัดแรกของวันนี้คะ คุณชิวคะ สวัสดีคะคุณชิว

ผู้ฟัง: ฮัลโหลสวัสดีครับ

พี่ลอด: ชื่อชิวหรอคะ ตายชื่อดีจังเลยอะ ชิวชิว

ผู้ฟัง (หัวเราะ): ครับ

พี่อ้อย: ฟังแล้วสบาย ๆ ต้องเรียกเบิ้ลสองทีนะ มีอยู่ไม่กี่ครั้งนะคะที่

สายแรกของคุณพี่ลอดเป็นคุณชิวนะคะ

พี่ลอด: เดียวก่อนนะคะได้ข่าวว่าโทรมาไกลมากเลยคุณชิวอยู่ที่ไหนคะ

ผู้ฟัง: อออยู่ต่างประเทศครับ

พี่ลอด: ประเทศอะไรคะ

ผู้ฟัง: อยู่เยอรมันครับ

พี่จอต: โอ้! มาไกลทีเดียว รอสายนานเลยตั้งไปเยอะอะลื

ผู้ฟัง: ออไม่เป็นไรครับนาน ๆ ที่ ความจริงพยายามโทรตั้งแต่อาทิตย์ที่แล้วแต่โทรไม่ติดครับ (21 มกราคม 2554)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าการทักทายกันระหว่างผู้ดำเนินรายการและผู้ฟัง มีการแนะนำตัวและการถามประวัติอย่างคร่าว ๆ ของผู้ดำเนินรายการเพื่อสร้างความสนิทสนมกับผู้ฟัง เช่น การถามที่อยู่ทั้งยังมีการหยอกล้อเพื่อสร้างความเป็นกันเองอีกด้วย เช่น การล้อเล่นเรื่องชื่อของผู้ฟัง เป็นต้น

2) การเล่าเรื่องและการซักถาม ในส่วนนี้ผู้ฟังที่โทรศัพท์เข้ามาจะเริ่มเล่าเรื่องเมื่อผู้ดำเนินรายการทั้งสองคนเปิดโอกาสให้เล่าเรื่องซึ่งเรื่องราวที่เล่านั้นก็คือปัญหาที่ผู้ฟังท่านนั้น ๆ กำลังประสบซึ่งเป็นเรื่องราวที่ตรงกับหัวข้อการสนทนาในแต่ละสัปดาห์ ซึ่งในระหว่างการเล่าเรื่องก็จะมีการการแทรกคำถามจากผู้ดำเนินรายการทั้งสองเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้ดำเนินรายการนั้นสนใจเรื่องราวที่ผู้ฟังกำลังเล่าอยู่ในขณะนั้นและเพื่อทำความเข้าใจเรื่องราวนั้น ๆ อย่างละเอียดลึกซึ้ง ส่งผลให้ผู้ดำเนินรายการสามารถให้คำปรึกษาที่ดีและเหมาะสมแก่ผู้ฟังได้

ตัวอย่าง

ผู้ฟัง: เมย์อดทนนะงานข้างนอกหนักแค้นไหนก็ทน พอกลับมาจะเห็นเขานั่งเล่นเกม เมย์ก็แบบทนนะพี่ไม่รู้จะทำยังไงอะทำไมเขาไม่สนใจลูกเลย ต้องรอให้ไม่มีใครดูลูกก่อนเขาถึงจะมาดูอะ

พี่อ้อย: บางทีการหลับหูหลับมามันก็ดีแต่ไม่ใช่เราต้องทนหลับหูหลับตาไปโดยไม่รู้ว่าทนไปเพื่ออะไร พี่ถามหน่อยเมย์อยากเลิกกับเขาบ้างไหม

ผู้ฟัง: ถามว่าเมย์อยากเลิกไหม ก็อยากนะพี่แต่เขาบอกว่าถ้าเลิกถ้าจะไปก็ไปจะไปไหนก็ไปแต่ให้เอาลูกไว้ไม่ให้เอาลูกไป เมย์ทำไม่ได้หรอก (14 มกราคม 2554)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าผู้ดำเนินรายการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังเล่าเรื่องมาเรื่อย ๆ โดยมีการแทรกการตอบรับการเล่าเรื่องเป็นระยะ ๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่าเรื่องที่ผู้ฟังเล่านั้นเป็นที่รับรู้ของผู้ดำเนินรายการ และเมื่อผู้ดำเนินรายการมีข้อสงสัยก็จะมีการซักถามผู้ฟังบ้างในบางกรณี เพื่อทำความเข้าใจเรื่องราวอย่างละเอียดมากยิ่งขึ้น

3) การขอคำปรึกษาและการให้คำปรึกษา เมื่อผู้ฟังเล่าเรื่องหรือปัญหาของตนเองไปได้ระยะหนึ่งก็จะมีการขอคำปรึกษาจากผู้ดำเนินรายการในขณะที่ยังมีการเล่าเรื่องอยู่หรือในบางกรณีผู้ดำเนินรายการอาจจะมีการให้คำปรึกษาในทันทีทันใดขณะฟังเรื่องราวโดยที่ผู้ฟังยังไม่ได้กล่าวขอคำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาเหล่านั้น

ตัวอย่าง

ผู้ฟัง: ซ่าย ตอนนั้นเคยออกคลับฟรายเคยไปครั้งนึง เขาได้ฟังแล้วเขาเขาก็ไม่พอใจ

พิธีกร: ที่เอาเรื่องของเขาออกมาอากาศ

ผู้ฟัง: ซ่ายทำไมต้องพูดด้วย กลายเป็นเขาไม่พูดกับหนูเลยพี่

พิธีกร: อือ ค่ะ ก็อาจเป็นวิธีที่ทำให้ทั้งคู่ตัดใจจากเขาได้ง่ายขึ้นก็ได้นะ ไม่รู้วิธีการที่ไม่ได้คิดอะไรแล้วยังหล่อเลี้ยงกันไปเรื่อย ๆ มันเหมือนไม่แยกไปกว่านี้หรือคะ เราเองก็ตัดใจยาก

พิธีกร: แต่เขาก็ไม่ได้ผิดนะคะ ไม่รักก็ไม่รักนะคะ

ผู้ฟัง: หนูก็ได้โกรธเขาอะคะ

ผู้ฟัง: หนูก็ได้โกรธเขาอะคะพี่ว่าหนูผิดไหมแบบต้องทำไงอะแบบเขาห่างเราไปอะ

พิธีกร: แต่พี่อ้อยว่าการไปเซอร์ไพรส์เขาถึงบ้านพักต่างจังหวัดอะ บางคนเขาคิดว่าเป็นสิ่งที่เป็นส่วนตัวนะอะพี่ฉอดเนอะ บางทีไม่อยากจะไปเจอใครไม่อยากจะเจอหน้าเจอใครเลย ไม่อยากแต่งตัวไม่อยากจะอะไรกับตัวเองเลย

พิธีกร: บางทีมันต้องนึกถึงความไม่พร้อมอะคะ ต้องบอกว่าไม่พร้อมที่จะรับแขกอะ จะเซอร์ไพรส์ใครต้องระวังนิดนึงลูก ดูก่อนว่าเขาพร้อมหรือเปล่าอะคะ เด๋วเจอเซอร์ไพรส์กว่า (หัวเราะ) (14 มกราคม 2554)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าการให้คำปรึกษาของผู้ดำเนินรายการนั้นอาจเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องมีการกล่าวคำขอจากผู้ฟังก็ได้ เป็นการแนะนำให้กับผู้ฟังเข้าใจปัญหาในมุมมองที่กว้างขึ้น เป็นการมองปัญหาด้วยความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป เป็นวิธีที่ทำให้ผู้ฟังนั้นเข้าประเด็นปัญหาของตนเองมากยิ่งขึ้นและการกล่าวคำขอคำปรึกษาของผู้ฟังนั้นก็ถือเป็นการแสดงการขอความช่วยเหลือในแง่ของการขอความคิดเห็นซึ่งผู้ฟังเห็นว่าจะมาปรับใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่ตนเองกำลังประสบ

4) การจบการสนทนา เมื่อผู้ดำเนินรายการกับผู้ฟังได้สนทนากันไปเป็นระยะเวลาหนึ่ง โดยทั้งสองฝ่ายก็เข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้เล่าสู่กันฟังและมีการแลกเปลี่ยนทัศนคติและปรึกษาปัญหาเหล่านั้นจนเสร็จสิ้นแล้ว ก็จะต้องมีการจบการสนทนาเพื่อให้ผู้ฟังคนต่อไปได้เข้ามาปรึกษาปัญหาในหัวข้อการสนทนานั้นต่อไป โดยมีการจบการสนทนาด้วยการกล่าวขอบคุณและกล่าวลาหลังจากการสนทนาจบลงผู้ดำเนินรายการจะเปิดเพลงที่มีเนื้อหาเข้ากับปัญหาของผู้ฟังแต่ละท่านเพื่อเป็นการให้กำลังใจและเพื่อความบันเทิงของผู้ฟังคนอื่นด้วย ตัวอย่าง

พี่อ้อย: มีเยอะที่เขาเลี้ยงลูกคนเดียวทำงานหาเลี้ยงคนเดียว เขายังทำได้เลย

ผู้ฟัง: อะ ได้ค่ะ ยังไงต้องขอบคุณมากค่ะ เมย์ดีใจนะค่ะที่โทรติดต่อเพราะไม่ว่าจะไปพูดอย่างนี้กับใครค่ะ สวัสดิ์ค่ะ

พี่อ้อย: อะ สู้ ๆ นะ สวัสดิ์ค่ะ (14 มกราคม 2554)

2.2 การสนทนาระหว่างผู้ดำเนินรายการทั้งสองคนที่เกี่ยวกับปัญหาใน

e-mail จากผู้ฟังรายการ การสนทนาดังกล่าวจะเกิดขึ้นระหว่างผู้ดำเนินรายการทั้งสองคน โดยจะมีการเปิดอ่านเรื่องราวปัญหาใน e-mail จากนั้นผู้ดำเนินรายการทั้งสองจึงได้ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวในปัญหานั้น ทั้งยังแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย โดยเป็นความคิดเห็นของทั้งสองผู้ดำเนินรายการเองและได้มีการสนทนากับเจ้าของเรื่องโดยตรง ซึ่งทางรายการได้คัดเลือก e-mail ไว้ก่อนเพื่อให้เป็นไปตามรูปแบบรายการที่กำหนดเอาไว้ ทำให้การจัดรายการมีความต่อเนื่องและสอดคล้องกับหัวข้อการสนทนาในแต่ละสัปดาห์ จากข้อมูลพบว่าในแต่ละครั้งมีการสนทนากันโดยสามารถแบ่งองค์ประกอบย่อยได้เป็น 3 ส่วน ได้แก่ การเล่าเรื่อง การแสดงความคิดเห็นและการให้คำปรึกษา ดังนี้

1) การเล่าเรื่อง ผู้ดำเนินรายการจะคัดเลือก e-mail ตามหัวข้อการสนทนาในแต่ละสัปดาห์ แล้วนำมาอ่านออกอากาศโดยจะได้ยินเรื่องราวที่อยู่ใน e-mail กันทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นผู้ดำเนินรายการและผู้ฟังกำลังฟังอยู่ ณ ขณะนั้น

ตัวอย่าง

พี่อ้อย: เป็นหนังสือที่แฉงเกิดนะคะ เมลฉบับนี้ค่ะ ผมเคยบอกเลิกบอกเลิกแฟนมาได้สามปีแล้ว คือช่วงนั้นเป็นช่วงที่ผมเข้ามาหาวิทยาลัยใหม่ ๆ แฟนผมเรียนเชียงใหม่มาอยู่กรุงเทพฯ ช่วงนั้นเป็นช่วงปีใหม่ที่แฟนผมลงมาเที่ยวกรุงเทพ เขาอยากจะไปเที่ยวกับผมแต่วันนั้นพอดีเป็นวันเกิดของเพื่อนสนิทก็เลยปฏิเสธแฟนเสียอย่างนั้น เธอเสียใจมากคะ เพราะเธอตัดสินใจจะลงมาวันเกิดของผม เธอร้องไห้ ช่วงนั้นเป็นช่วงที่ผมกำลังตามหาเพื่อนใหม่ มีสังคมใหม่ผมเลยรู้สึกหงุดหงิดมากที่เค้าไม่เข้าใจสักทีว่านี่มันจะวันเกิดผมนะ ก็เลยตัดสินใจบอกเลิกเลย ช่วงแรกที่บอกเลิกผมไม่รู้สึกละอะไรเลยครับ แต่พอเวลาผ่านไปผมกลับรู้สึกคิดถึงเธอมาก ยิ่งเวลาที่มีโอกาสได้เจอกันทำให้ผมไม่กล้าคุยกับเธอแม้แต่หน้าผมยังไม่กล้ามองทั้ง ๆ ที่ผมมีเรื่องอยากคุยมากมายแต่ผมเคยทำเธอเสียใจไว้ทำให้ผมไม่กล้า ในที่สุดก็รวบรวมความกล้าเพื่อเข้าไปขอคืนดี เขาก็คุยกับผมดีด้วยเหตุผลเขาก็บอกว่า ช่วงแรกที่ผมบอกเลิกเขาไปก็เสียใจมาก ร้องไห้หลายวันมากเขาไม่อยากจะกลับไปเป็นแบบนั้นอีก ผมก็ยอมรับความคิดเห็นของเขายอมรับการตัดสินใจแต่ผมยังไม่ตัดสินใจนะครับ นาน ๆ ก็โทรไปคุยกับเค้าบ้าง บางทีอยากคุยแต่ไม่กล้าโทรกลัวว่าจะโทรไปกวนเค้า เดี่ยวจะกลายเป็นทำให้เค้ารำคาญ พี่ ๆ ช่วยแนะนำผมหน่อยได้ไหมว่าผมควรทำยังไง (7 มกราคม 2554)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าผู้ที่เขียน e-mail เขื่อนั้นได้เล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นกับการให้คำปรึกษาของผู้ดำเนินการรายการทั้งสองคน ใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ เป็นการถ่ายทอดความรู้สึกผ่านทางตัวอักษร ผู้ดำเนินรายการจะอ่านข้อความจนจบเพื่อให้เข้าใจเรื่องราวทั้งเรื่องโดยตลอดและเพื่อให้สามารถให้คำปรึกษาที่เหมาะสมแก่เจ้าของปัญหานั้น ๆ ด้วย

2) การแสดงความคิดเห็น เมื่อผู้ดำเนินรายการอ่านข้อความจาก e-mail จนจบแล้ว ก็จะมีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ดำเนินรายการทั้งสองคน เพื่อที่จะดำเนินการสำรวจความคิดเห็นเพื่อที่จะให้คำปรึกษาอย่างเหมาะสมแก่ผู้ที่เขียน e-mail เข้ามา โดยการแสดงความคิดเห็นนั้นเป็นการสนทนาระหว่างผู้ดำเนินรายการทั้งสองคน เป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาเหล่านั้นว่าแต่ละคนมีความคิดเห็นต่อเรื่องราวนั้นอย่างไร

ตัวอย่าง

พี่อ้อย: ผิดมากมัยคะ

พี่ลอต: ขอสรุปประเด็นนิดนึงก่อนนะคะว่า เพราะว่าผู้ชายอยากจะไปกับเพื่อนในวันเกิดของตัวเอง แล้วแฟนไม่ยอมก็เลยถึงขั้นเลิกกัน ซึ่งอันนี้เป็นข้อน่าสังเกต นิดนึงที่พี่คิดว่า ทำให้เลิกกันง่ายขนาดนี้เชียวหรือ

พี่อ้อย: แต่แฟนเค้าก็อยู่เชียงใหม่และก็ตั้งใจเหลือเกินว่าฉันจะไปฉลองวันเกิดกับเธอที่กรุงเทพ เขาก็เลยลงมาและถึงวันนี้ก็เลยรู้สึกผิดอยากจะทำกลับไป

พี่ลอต: ก็ (หัวเราะ) ต้องบอกว่าเลิกกันง่ายจริง ๆ แต่พี่ก็เชื่อมั่นคง ไม่ได้เป็นแค่จะ เอา เลิกกันครั้งนั้นอาจไม่ได้แบบเหตุผลนี้เหตุผลเดียว (7 มกราคม 2554)

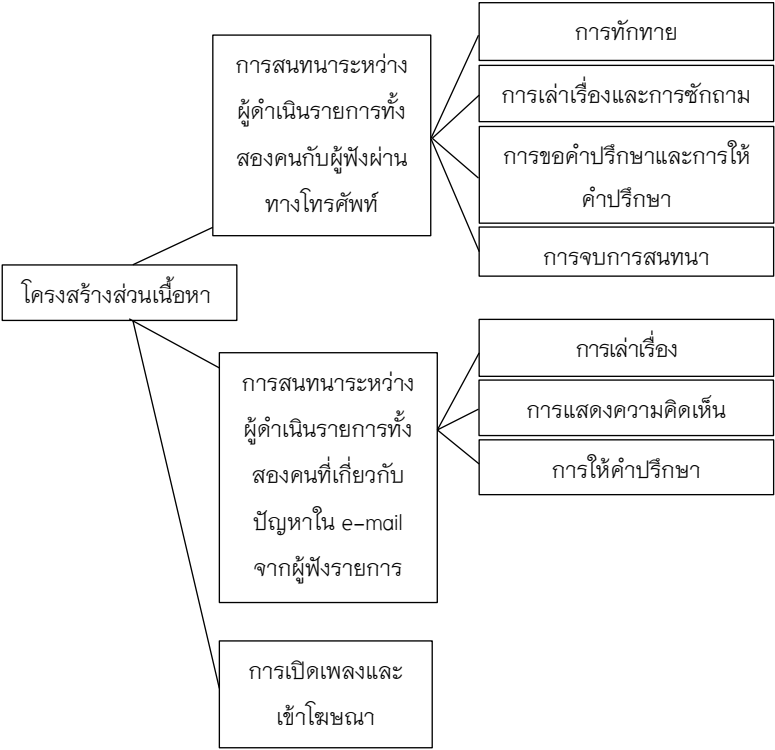
จากตัวอย่างจะเห็นว่าผู้ดำเนินรายการแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมากับเรื่องราวที่ได้รับฟังจาก e-mail เป็นความคิดเห็นส่วนตัวว่าเหตุการณ์ดังกล่าวไม่ค่อยมีความเป็นเหตุเป็นผล เป็นการตัดสินใจแบบฉาบฉวยซึ่งความเป็นจริงอาจจะมีเหตุผลอื่น ๆ ที่มากกว่าจากที่ได้รับฟังก็เป็นได้

3) การให้คำปรึกษา เมื่อผู้ดำเนินรายการทั้งสองคนได้แสดงความคิดเห็นต่อเรื่องราวที่ได้รับทราบจาก e-mail แล้ว ก็ได้เริ่มการให้คำปรึกษาเพื่อเป็นการช่วยเหลือเจ้าของปัญหานั้น ๆ เพื่อให้เจ้าของปัญหามองหาการให้คำปรึกษาเหล่านั้นไปปรับใช้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการหาทางออกของปัญหานั้น ๆ ต่อไป

ตัวอย่าง

พี่อ้อย: เชื่อว่าคนสองคนคบกันเนี่ย มันคงจะผ่านเรื่องราว มีความรู้สึกดีและไม่ดีควบคู่กันมาระหว่างตอนที่เดินมาด้วยกัน แต่ว่าพี่ว่ามันเป็นจังหวะแบบพลาด นิดนึงอะฮะ กับ การตัดสินใจที่มันแบบ หุนหันไปนิดนึง เร็วไปนิดนึงแล้วมาเสียใจตอนหลัง แต่ในความเป็นผู้ชายนะที่มองว่าแบบ เราก็ควรจะแมนๆยึดอภยยอมรับผิดอะ ก็ยังรู้สึกดีนะที่ฟังแล้วเธอเขารู้สึกว่าเขาซื่อสัตย์กับความรู้สึกกับตัวเองแล้วเดินไปกับขอคืนดีแต่ฉันก็ ไม่ควรจะคาดหวังว่าคุณจะได้สิ่งที่เค้ารู้สึกดีติดกลับมาอะคะ อะไรงี้ (7 มกราคม 2554)

2.3 การเปิดเพลงและเข้าโฆษณา เมื่อผู้ดำเนินรายการทั้งสองคนดำเนินรายการมาได้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง ส่วนใหญ่จะเป็นส่วนกลางรายการก็จะมีการพักการสนทนา โดยการเปิดเพลงแบบเต็มเพลงแล้วก็เข้าสู่การโฆษณา หลังจากนั้นก็จะเริ่มช่วงใหม่โดยกล่าวถึงหัวข้อการสนทนาอีกรอบหนึ่ง จากนั้นก็เริ่มสนทนากับผู้ฟังคนต่อไปจนช่วงสุดท้ายของโครงสร้างส่วนเนื้อหา

แผนภาพที่ 2 องค์ประกอบย่อยของโครงสร้างส่วนเนื้อหา

3) ส่วนท้าย

ส่วนท้ายเป็นองค์ประกอบของโครงสร้างปริศนารายการวิทยุ “Club Friday” ที่ปรากฏต่อจากองค์ประกอบส่วนเนื้อหา ปรากฏอยู่ในท้ายช่วงที่ 3 ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของรายการ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นการสรุปเนื้อหาประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องราวของผู้ฟังตามหัวข้อการสนทนาประจำสัปดาห์ เป็นการทิ้งข้อคิด ข้อเตือนใจให้กับผู้ฟังทุกคน เป็นการให้แง่คิดเพื่อนำไปเป็นแนวเทียบในการใช้ชีวิต เก็บเอาไว้เป็นประสบการณ์สอนตนเองและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เป็นต้น จากการศึกษาข้อมูลและเนื้อหาของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยพบว่า สามารถแบ่งองค์ประกอบย่อยได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ องค์ประกอบที่ปรากฏตายตัวและองค์ประกอบที่ปรากฏไม่ตายตัว มีรายละเอียดดังนี้

3.1 องค์ประกอบที่ปรากฏตายตัว คือ องค์ประกอบที่ปรากฏอย่างสม่ำเสมอจากการศึกษาเนื้อหาและรูปภาพที่ปรากฏในข้อมูลพบว่า องค์ประกอบที่ปรากฏตายตัวมีองค์ประกอบย่อย 3 ส่วน ได้แก่ การสรุปประเด็นปัญหาต่าง ๆ การแจ้งหัวข้อการสนทนาประจำสัปดาห์ต่อไป การกล่าวอำลา มีรายละเอียด ดังนี้

1) การสรุปประเด็นปัญหาต่าง ๆ ในการจัดรายการแต่ละสัปดาห์ ซึ่งมีหัวข้อการสนทนาประจำสัปดาห์เป็นหลัก ซึ่งจะมีองค์ประกอบย่อยเป็นเรื่องราวที่หลากหลายของผู้ฟังที่สอดคล้องกับหัวข้อในการสนทนาดังกล่าวซึ่งในส่วนท้ายก็จะมีการสรุปประเด็นแง่คิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับเรื่องราวที่สนทนากันในรายการ เพื่อเป็นข้อเตือนใจให้แก่ผู้ฟังรายการคนอื่น ๆ ด้วย

ตัวอย่าง

พี่อ้อย: จริง ๆ เป็นประเด็นที่น่าคุยมากเลยนะคะแต่ละสายที่เข้ามาได้อารมณ์ที่หลากหลายจริง ๆ นะคะ คนที่รักเราไม่ใช่ คนที่ใช้ไม่รัก เหมือนพี่ฉอดบอกตอนต้นคะเป็นเรื่องตลกที่มันไม่ฮาอะ (หัวเราะ) มันใช่แต่ก็ไม่ได้รักไม่ได้อยู่ด้วยกัน คนที่อยู่ด้วยกันอาจไม่ใช่คนที่ใช้มากที่สุดแต่ไม่แน่นอนวันนึงอาจเป็นคนที่อยู่ด้วยกันยิ่งรักกันก็ได้

พี่ฉอด: ในที่สุดแล้วไม่ว่าชีวิตจะส่งอะไรมาให้ อยู่ที่ว่าเราจะอยู่กับสิ่งที่มีอยู่อย่างไรให้มันดีที่สุดอะ ให้มีความสุขที่สุดและสำคัญที่สุดคือต้องไม่ทำร้ายคนอื่น มีหลายคนที่จะมีความสุขบนความทุกข์ของคนอื่น

พี่อ้อย: แบบฉอดอยากมีเธอฉันทอยากมีเขาด้วยอะไรแบบนี้

พี่ฉอด: ใช่เลย ไม่ดีนะแบบนี้ละคะ (28 มกราคม 2554)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นข้อคิดคติเตือนใจหลากหลายแง่มุม เป็นคำพูดที่ทำให้เราเห็นว่า การรักอย่างมีสติย่อมส่งผลดีกับตัวเราและกับคนที่เรารักด้วย ไม่จำเป็นว่าคนที่เรารักจะใช้สำหรับเราหรือไม่แต่ถ้าเรามีโอกาสได้อยู่กับเขาก็ควรดูแลรักษาหัวใจซึ่งกันและกัน ถือเป็นคติเตือนใจให้เรานำไปปรับใช้กับชีวิตรักของเราได้

2) การแจ้งหัวข้อการสนทนาประจำสัปดาห์ต่อไป เมื่อถึงช่วงท้ายของรายการก็จะมีการแจ้งให้ผู้ฟังทราบถึงหัวข้อการสนทนาประจำสัปดาห์ต่อไปเพื่อผู้ฟังจะได้มีการเตรียมการฟังในสัปดาห์ต่อไปและเพื่ออำนวยความสะดวกแก่กลุ่มผู้ฟังที่จะส่งเรื่องราวเข้ามาในรายการทาง e-mail ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ผู้ฟังมีความต้องการอยากฟังเรื่องราวในหัวข้อการสนทนาในสัปดาห์ต่อไปมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่าง

พี่อ้อย: สุครีหน้าเป็นเรื่องอะไรเนี่ย รู้สิกว่าเราพูดกันเยอะมาก มันเยอะแยะไปหมด เอาละคะให้พี่มงานาส่งขึ้นมานะคะว่า สุครีหน้าเราจะพูดกันเรื่องอะไรละก็ฝากเอาไว้ด้วยนะก่อนที่จะไปเกี่ยวกับเตรียมสัมภาษณ์ให้พร้อมนะคะ ก่อนจะลงเรื่องอะคะ เราเปลี่ยนบรรยากาศกันนะคะ ก่อนเวลานอนไปคุยเรื่องรักกันบนเรือนะคะ

พี่อ้อย: อะมาแล้ว รักแท้มีจริงไหม สุครีหน้าคะ วันที่ 4 กุมภาพันธ์คะ พี่ลอดว่างไหมคะ อ้อไม่ได้นี่พี่ลอดติดธุระ

พี่ลอด: ใช่ค่ะอดเลย จะมีใครสักคนมานั่งตรงนี้

พี่อ้อย: โห รักแท้มีอยู่จริงไหม มันน่าคุยนะคะ พลาด ๆ

พี่ลอด: อะคะ จ๊ะ ๆ เต็มที่จ๊ะ เอรักที่อยู่บนโลกดีกว่า จะแท้หรือไม่แท้ช่างมันเถอะ

พี่อ้อย: ใช่คะ ไม่ทำใครทุกข์ก็พอแล้วเนอะ (28 มกราคม 2554)

3) การกล่าวอำลา พบว่ามีลักษณะที่ปรากฏตายตัว คือ เริ่มด้วยการกล่าวว่าหมดเวลาของรายการวิทยุ “Club Friday” การบอกว่าพบกันอีกครั้งในการออกอากาศสัปดาห์ต่อไป การกล่าววลีอำลาเพื่อปิดรายการอย่างชัดเจน

ตัวอย่าง

พี่อ้อย: สุครีหน้าคุยกันนะคะ ไม่ว่าคุณจะอยู่ที่ไหนความรักก็อยู่รอบตัวคุณนะคะ มาคุยกันว่ารักที่คุณเคยเจอเป็นรักแท้หรือเปล่า อาจจะไม่มีเลยก็ได้เนี่ย (หัวเราะ)

พี่ลอด: ค่ะ ขอให้มีความสุขกับความรักของคุณนะคะ สวัสดิ์ค่ะ

พี่อ้อย: สวัสดิ์ค่ะ (28 มกราคม 2554)

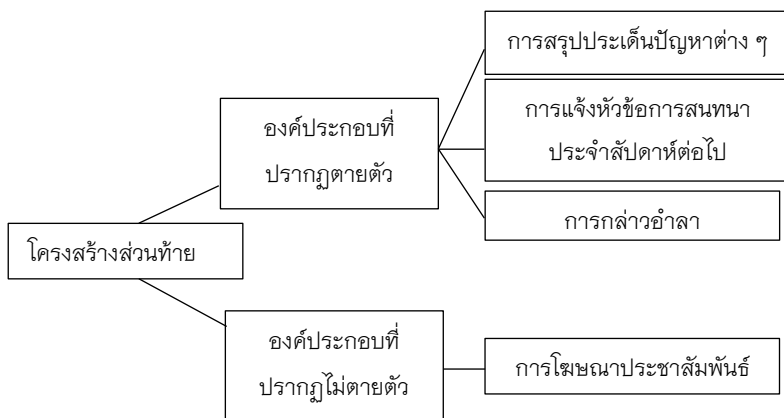
3.2 องค์ประกอบที่ปรากฏไม่ตายตัว คือ องค์ประกอบที่ปรากฏไม่สม่ำเสมอจากการศึกษาเนื้อหาและรูปภาพที่ปรากฏในข้อมูลพบว่า องค์ประกอบที่ปรากฏไม่ตายตัวมีองค์ประกอบส่วนเดียวคือ การโฆษณาประชาสัมพันธ์การจัดรายการนอกสถานที่ ตัวอย่าง

พี่อ้อย: แล้วก็ฝากเขาไว้ด้วยค่ะสำหรับอาทิตย์ที่เราจะลงเรือกันนะคะ เพราะว่าเราเปลี่ยนบรรยากาศของคลับฟรายเดย์ด้วย เดี๋ยวเสาร์อาทิตย์นี้ก็ลงเรือกันไปกับว่าน ธนกฤตในวันอาทิตย์และถัดไปวันที่ 13 ก่อนวันวาเลนไทน์ไปคุยเรื่องรักกันดีกว่านะคะ ไปคุยเรือรักกันบนเรือ แนนอนค่ะพี่อ้อยพี่ฉอดลงไปอยู่แล้ว

พี่ฉอด: เราจะได้เจอกันนะคะไปคุยเรื่องราวความรักกันนะคะ

(28 มกราคม 2554)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงการโฆษณาประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดรายการนอกสถานที่ คือ มีการจัดรายการบนเรือล่องไปตามแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศการรับฟังรายการ

แผนภาพที่ 3 องค์ประกอบย่อยของโครงสร้างส่วนเนื้อหา

อภิปรายและสรุปผล

ผลการศึกษาพบว่ารายการวิทยุ “Club Friday” ดำเนินรายการในลักษณะการสนทนากันระหว่างผู้ดำเนินรายการกับผู้ฟังมากกว่าการสนทนากันเอง กล่าวคือ เป็นรายการที่มุ่งประเด็นการให้คำปรึกษาและเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านชีวิตและความรักจึงทำให้มีรูปแบบที่เป็นการดำเนินรายการแบบไม่เป็นทางการ สอดคล้องกับงานวิจัยของเชมลักษณ์ อินลอบ (2547) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปริศนาการรายงานข่าวของรายการระเบียงข่าวทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 อ.ส.ม.ท. ซึ่งใช้น้ำเสียงหรือท่วงทำนองการรายงานข่าวมีชีวิตชีวาไม่เคร่งเครียดมากนัก เช่นเดียวกับในงานวิจัยนี้ที่มีการดำเนินรายการแบบเป็นกันเองไม่เคร่งเครียดเพื่อทำให้การให้คำปรึกษาและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์นั้นดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและประสบผลสำเร็จและมีการเปิดเพลงเพื่อทำให้เกิดความเพลิดเพลินและความบันเทิงหรืออาจกล่าวได้ว่ายังมีรูปแบบที่โดดเด่นของการจัดรายการวิทยุ คือ การเปิดเพลงให้ผู้ฟังได้รับฟัง

ในการศึกษาโครงสร้างของปริศนารายการวิทยุ “Club Friday” พบว่ามีองค์ประกอบหลัก ๆ ได้แก่ ส่วนนำ ส่วนเนื้อหาและส่วนท้าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรวตา ศรีษะโคตร และภาสพงศ์ ผิวพอใช้ (2561) ที่ศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีและถ้อยคำการสัมภาษณ์ในรายการวิทยุ คลับฟรายเดย์ โดยการแบ่งโครงสร้างของการสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ส่วนเช่นเดียวกัน ได้แก่ ตอนเริ่มต้น ตอนกลาง และตอนท้าย นอกจากนี้ งานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญจพร สิลลาชีวสิทธิ์ (2549) ซึ่งเป็นโครงสร้างที่ตายตัวทำให้เกิดการดำเนินรายการที่เป็นรูปแบบที่ตายตัวในส่วนหลักแต่ก็มีรูปแบบที่ไม่ตายตัวในการสนทนากันในระหว่างการดำเนินรายการ กล่าวคือ หัวข้อการสนทนาประจำสัปดาห์นั้นมีผลสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นตัวกำหนดเรื่องราวที่สนทนากันระหว่างผู้ดำเนินรายการและผู้ฟัง ทั้งที่เป็นการสื่อสารทางโทรศัพท์และการสื่อสารทาง e-mail ซึ่งจะมีความแตกต่างกันที่เป็นการสื่อสารแบบสองทางและทางเดียว ตามลำดับ

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมลักษณ์ อินลอบ. (2547). **ปริจเฉทการรายงานข่าวของรายการระเบียบข่าวสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 อ.ส.ม.ท.** (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ประไพพรรณ พึ่งนิม. (2542). **กลวิธีการถามในปริจเฉทการสัมภาษณ์ทางโทรทัศน์สองประเภท.** (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญจพร สีลาชีวสิทธิ์. (2549). **การวิเคราะห์ปริจเฉทรายการโทรทัศน์ “หัวหมอกจ้าวข่าว”.** (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แพรวดา ศรีระโคตร. (2563). **กลวิธีการถามในปริจเฉทการสัมภาษณ์รายการวิทยุคลับฟรายเดย์.** (วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- แพรวดา ศรีระโคตร และ ภาสพงศ์ ผิวพอใช้. (2561). **กลวิธีและถ้อยคำการสัมภาษณ์ในรายการวิทยุคลับฟรายเดย์. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2(1), 106–24.**
- วิภาวรรณ วงษ์สุวรรณ. (2542). **การวิเคราะห์ปริจเฉท “ทอล์คโชว์” ของทีเอ็นเอ็ม มฤพิทักษ์.** (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช. (2531). **เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดรายการวิทยุโทรทัศน์ หน่วยที่ 1–4 (พิมพ์ครั้งที่ 2).** นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อิศเรศ ดลเพ็ญ. (2544). **การศึกษาการให้คำแนะนำในภาษาไทย.** (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Greenwave. (2554). **Club Friday.** สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2554. จาก: <https://greenwave.atimeonline.com/>

ผลของการสอนแบบชัดแจ้งในการเรียนรู้
คุณานุประโยคภาษาอังกฤษสำหรับนิสิตชาวไทย
The effects of explicit instruction on
english relative clauses

อภิชัย รุ่งเรือง^{1*} และ ชูเกียรติ จันทร์วิ²

Apichai Rungruang^{1*} and Chukiat Chanthawee²

¹ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก 65000

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร 62000

¹ Faculty of Humanities, Naresuan University, Phitsanulok 65000

² Faculty of Education, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Kamphaeng Phet 62000

* Correspondence author: rapichai2002@yahoo.com

Received: October 2, 2022; Revised: March 13, 2023; Accepted: March 30, 2023

บทคัดย่อ

ผู้เรียนชาวไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศมักจะประสบปัญหาในการสร้างคุณานุประโยคในภาษาอังกฤษ จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมักจะระบุว่าปัญหาการสร้างคุณานุประโยคในภาษาอังกฤษ (English Relative Clause–ERC) เป็นปัญหาในเรื่องของวากยสัมพันธ์ (syntactic structure) ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อที่จะแก้ปัญหการสร้างคุณานุประโยคในภาษาอังกฤษที่ผิดพลาดโดยการใช้วิธีการสอนแบบชัดแจ้ง (Explicit Instruction) (2) ทดสอบสมมุติฐานตามแนวคิดลำดับนามวลี (the Noun Phrase Accessibility Hierarchy –NPAH) ที่กล่าวว่าโครงสร้างประพันธสรรพนามประธานคุณานุประโยค (Subject ERC) นั้นง่ายที่สุดและโครงสร้างประพันธสรรพนามแสดงความเป็นเจ้าของคุณานุประโยค (Genitive ERC) นั้นยากสำหรับผู้เรียนในระดับมหาวิทยาลัยที่เป็นชาวไทย โดยในการวิจัยนี้ ผู้เข้าร่วมงานวิจัยจำนวน 22 คนใช้เวลา 4 สัปดาห์ในการเรียนคุณานุประโยคภาษาอังกฤษ ERCs ผ่านการสอนโดยวิธีการสอนแบบชัดแจ้ง (Explicit instruction) ผลจากการทดลองหลังการเรียนพบว่าผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถสร้างประโยคที่มีโครงสร้างแบบ ERCs ได้ดีขึ้น จากการทำ

แบบทดสอบการรวมประโยคและแบบทดสอบการแปล โดยมีนัยสำคัญที่แตกต่างทางสถิติ ทั้งสองแบบทดสอบ อย่างไรก็ตามความสามารถในการสร้างโครงสร้างประโยคแบบ ERCs ไม่ได้เป็นไปตาม NPAH ในทุกกรณี งานวิจัยนี้พบว่าโครงสร้างประธานประพันธสรรพนาม คุณานุประโยค (Subject ERC) นั้นเรียนรู้ได้ง่ายที่สุด ในส่วนของโครงสร้างประพันธสรรพนาม กรรมคุณานุประโยค (Object ERC) และโครงสร้างประพันธสรรพนามแสดงความเป็นเจ้าของ คุณานุประโยค (Genitive ERC) นั้น ซึ่งถือว่าเป็นโครงสร้างที่ยากที่สุด พบว่าผู้เรียนทำคะแนนได้ดีกว่าในโครงสร้างประพันธสรรพนามกรรมคุณานุประโยค ในแบบทดสอบการรวมประโยค แต่ในแบบทดสอบการแปล ผู้เรียนทำคะแนนในโครงสร้างประพันธสรรพนามกรรมคุณานุประโยคได้ดีกว่าโครงสร้างประพันธสรรพนามแสดงความเป็นเจ้าของคุณานุประโยค

คำสำคัญ: คุณานุประโยคภาษาอังกฤษ แนวคิดลำดับนามวลี ผู้เรียนชาวไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ

Abstract

English relative clauses (ERCs) seem to be a problem for Thai EFL (English as a Foreign Language) learners. Literature always mentions ERCs as a part of syntactic problems. Thus, this study aims to solve this problem through a teaching model called explicit instruction. Another objective of the study is to what extent the university performance fits the Noun Phrase Accessibility Hierarchy (NPAH) in that Subject ERC is the easiest form and Genitive ERC is the more difficult one. Twenty-two English-major education students spent four weeks learning ERCs through the explicit instruction. The findings show that students performed better in a sentence combining test and a translation task; statistically significant difference was found in both tests. Nonetheless, their performance did not fit the NPAH in all cases. The Subject ERC became the easiest form to acquire, but the Object and Genitive ERCs show inconsistent results from the sentence combining test and the translation task. That is, students performed Genitive ERC better than the Object ERC, but in the translation task, student had higher score in Object ERC than Genitive ERC.

Keywords: English relative clauses, The Noun Phrase Accessibility Hierarchy, Thai EFL learners

Rationale of the study

A number of Thai scholars posit that English grammar becomes an up-hill task for many Thai students. For example, Thep-Ackrapong (2009) mentions that English grammar is one of the Thai learners' problems. She found that most widely found grammar errors by Thai students were: subject-verb agreement, topic-comment structure, passive voice, participial phrase, relative clause and subordination. Intaraprapong (2013) claims that complex sentences pose some difficulty to the students because they cannot identify between a main clause and a subordinate clause. In the complex sentences, English relative clauses (ERCs) are always on a list of a syntactic error category by Thai university students (Promsupa, Varasarin & Brudhiprabha 2017; Waelateh, Boonsuk, Ambele & Jeharsae 2019).

Based on the researchers' teaching experience when students were assigned to write essays or paragraphs, among other grammar errors the researchers found that many students used inaccurate types of English relative clauses (ERCs) to convey their thoughts. For example, *That is the man whom helped me last night*. The students were supposed to use the subject relative clause with "who" as a relative pronoun. The ERC problems were found in not only high school students but also university students. To be more precise, when they were assigned to do either a paragraph writing or an essay writing, they used adjective clauses in the wrong form. Worst, during the writing conferences, as a part of the writing course, many of them claimed that they had used ERCs correctly. Needless to say, this problem requires an urgent attention and solution to better students' writing performance. This issue should not be overlooked when ERCs are widely found in many sources such as newspapers, textbooks, novels, etc. Specifically, one of the previous studies confirms this phenomenon. That is, Nangkitjawat (2013) conducted a study through university academic textbooks from three major clusters (Humanities and Social Science, Science and Technology, and Medical Science); she found that ERC structure was the most frequently used one when compared to the other two types of complex sentence structures, namely noun clauses and adverb clauses. Nangkitjawat posits that ERCs not only define or identify the things that the writer is talking about, but they also make the readers understand the contents more easily and clearly. Thus, ERCs play a significant role in an academic area.

The classroom problems and the most frequent use of ERC in academic textbooks had inspired the researchers to conduct the present study.

The next question is in what way the instructors could help the students out since there were a lot of teaching practices or approaches. In other words, why was an explicit instruction chosen as a treatment to solve the problem? For one reason, this teaching method has a number of strengths such as a series of carefully sequenced steps to follow, student engagement practice, immediate corrective feedback, etc. More details will be discussed in the literature review section. For another, only one study by Thai scholar has employed the explicit instruction to teach Thai students. That is, Chaiyapho (2017) used the explicit instruction to teach noun clauses to university students. The other reason is from past to present, ERCs have been studied by many Thai scholars, but not much research related to ERC teaching exists. In addition, this study goes beyond only a teaching method, but linguistic perspective framework was employed to investigate students' performance before and after the teaching treatment. That is, before and after the treatment how their performance was compatible with the Markedness Theory, namely the Noun Phrase Accessibility Hierarchy (NPAH), to find out whether one structure is truly easy to learn than the others. If "yes", what can be the reasons behind this linguistic phenomenon.

Research questions

1. To what extent does the explicit instruction improve ERC performance?
2. Before and after the explicit instruction, do Thai EFL learners' performance still follow the Noun Phrase Accessibility Hierarchy (NPAH)?

Literature Review

Explicit Instruction

Archer and Hughes (2011) define an explicit instruction as a systematic, direct, engaging, and success-oriented instruction with three major stages–*I do it*, *We do it*, and *You do it*. That is, teachers have initially a high involvement. Once students begin to show a better sign of performance; teacher's support is gradually withdrawn. Finally, students

perform independently. Its name might mislead people to understand that this type of method promotes teacher-centered approach, which teachers are the main source of information and students needs to follow the teachers' rules and directions, and require a large amount of memorization and rote-learning practice. In fact, all teaching materials and instructional decisions are based on students and performance not on a rigid adherence to "teacher-centered" techniques (2011:19). The strength of this instruction is this teaching method is suitable for difficult contents or those that the learners cannot discover. It is called an explicit instruction because it is an unambiguous and direct approach to teaching; in addition, both instructional design and delivery procedures are in clear descriptions and demonstration. To be more precise,

"Explicit instruction is characterized by a series of supports or scaffolds, whereby students are guided through the learning process with clear statements about the purpose and rationale for learning the new skill, clear explanations and demonstrations of the instructional target, and supported practice with feedback until independent mastery has been achieved" (p.1).

Archer and Hughes claim that without explicit input how the learners discover the following issues.

- the sound associated with a letter;
- the quantity associated with a number;
- the steps in an efficient math algorithm;
- the order of operations in algebra;
- the process for sounding out words;
- the construction of a persuasive essay;
- the elements in scientific inquiry;
- a spelling rule for dropping the finale (2011: VII)

It is true that there are a number of teaching methods to better students' language performance. However, for grammar teaching, the explicit method seems to be an effective alternative to help students discover significant grammar points or they may discover them inaccurately, inadequately, or even inefficiently. The explicit instruction as an intensive intervention can be employed to promote students' achievement gains.

Teaching Practice in Action

In the present study, the researchers employed five steps of teaching based on three major stages—*I do it*, *We do it*, and *You do it*. Below are our five-step teaching plan.

1. Introduction

- Review basic skills and knowledge before getting into the main contents.

2. Presentation (*I do it*)

- State the lesson goals.
- Present forms and function of target relative clause (such as subject relative clause) with small steps to combine two simple sentences into one complex sentence.
- Emphasize certain points that the students should pay special attention such as relative pronouns (who, whom, whose).
- Use simple language/avoid technical terms.

3. Guided practice (*We do it*)

- Have students practice combine sentences to construct new sentences with relative clause by either making new sentences in the front class or doing with classmates.
- Provide feedback and comments.
- Provide Thai sentences and let the students translate them into English with relative clause structure.
- Allow students to more practice until they are fluent under the instructor's supervision.

4. Students' actions (*You do it*)

- Distribute handouts to have students do the exercise individually.
- Walk around the classroom to ensure that students can do the exercise.

5. Wrap-up

- Have students summarize what they learn today to ensure that they understand target relative clause type in terms of forms and functions. They could express their difficulty and concerns and what they should do after class.

Adopted from Archer & Hughes (2011: 4)

In conclusion, the explicit instruction requires a teacher to select the important information to teach and then break down information into pieces. To do these, the three major steps are employed—*I do it*, *We do it*, and *You do it*. The learners not only learn from the teachers, but they practice what they are taught in the classroom. Not surprisingly, a number of researchers have employed the explicit instruction to teach students in classroom. Most findings show impressive results, particularly when dealing with complex sentences (Andrews, 2007; Chaiyapho, 2017; Nezakat-Alhossaini, Youhanaee, Moinzadeh, 2014).

Theoretical Framework

Markedness Theory is the major current study's framework. In general, the notion of markedness originated from Roman Jakobson and Nikolai Trubetzkoy, the founders of the Prague school of phonology (Gurevich, 2001). The theory was initially used to explain the language sounds to identify the binary opposition between marked and unmarked forms. That is, unmarked sounds are general, less complex, and widely found. The marked ones are difficult, more complex, and rare. Later, this binary symmetry was used in many areas such as syntax, pragmatics, semantics, morphology, and language acquisition.

To make this theory tangible and applicable to the current study, the Noun Phrase Accessibility Hierarchy (NPAH) was employed to do the data analysis.

Based on the hierarchy scale, the left-hand forms are easier to revitalize and widely found than those on the right hand. To be more precise, a subject RC is easier form to revitalize than a direct object RC. By the same token, a direct object RC is earlier formed to revitalize learn than an indirect object RC. Notice that the level of markedness goes up from left to right on the scale. As a result, an object of comparative RC is the most marked form and the most difficult one to revitalize. Thus, the higher the grammatical relation is on the hierarchy scale, the easier it is for that syntactic position to relativize or access by the learners in both within a language and across languages.

Based on NPAH, the researchers combined DO, IO, and OBL together as a DO. However, the hierarchy scale was still the same as that in the NPAH in the sense that SU is the most accessible among the three; DO is more accessible than the genitive “whose”. Thus, the ranking was: SU > DO > GEN. However, in this study, we used Subject > Object > Genitive to represent the ranking to be compatible with the NPAH framework.

Previous Studies

Relative Clauses in Other Languages

Relative clauses have been studied from past to present. Interestingly, this topic was become a major topic in a special issue of a well-known journal named *Studies in Second Language Acquisition* in June 2007, Volume. 29, No. 2 by Cambridge University Press. It is true that relative clause structures are found in a number of languages. Not surprisingly, relative clauses on different language studies were conducted. To be more specific, Kanno (2007) on Japanese relative clauses; Renaud (2011) on French relative clauses; Yi (2011) and Wen (2020) on Chinese relative clauses; Lee and Lee (2012) on Korean relative clauses; Caponigro and Pear (2009) on Italian relative clauses, to name a few. In addition, L2 acquisition on ERCs is also widely found. Some of them are: Alroudhan (2016) on Arabic speakers; Madsen (2016) on Danish speakers; Lin and Chuang (2014) on Chinese speakers; Yas (2012) on German and Turkish speakers; to name but a few.

Relative Clauses and NPAH

To narrow down to the studies based on the Noun Phrase Accessibility framework, it is found that the NPAH has been employed in many studies. To illustrate, Xu (2011) carried out a study with native speakers of English who learned Chinese as a foreign language (CFL) to complete a sentence combining test. The objective was to examine whether the accessibility hierarchy in Chinese Relative Clauses followed the NPAH or not. The focus was placed on only four types of relative clauses namely, Subject, Direct Object, Indirect Object, and Object of Preposition. The findings revealed that the participants performed better in Subject and Direct Object RC than the Indirect Object and Object of Preposition RCs used pronouns with the lower position on the NPAH. Another study on Japanese based on the NPAH was conducted by Ozeki and Shirai (2007). They employed two instruments to elicit Japanese RC from L1 Chinese, English, Korean, and Cantonese speakers. The findings from the oral interview and the sentence combining test made no difference in the sense that Subject RC was not easier than Direct Object and Oblique RCs even the low proficiency group still performed the two forms better than the Subject RC. In 2008, Choi and Kim conducted a study with a group of university students and a group of primary school students; both groups were Korean EFL students. The three instruments were employed to elicit their acquisition; they were a sentence combining test, a computerized reading comprehension test, and a sentence combining test checking animacy effects. The focus was on Subject, Object, and Oblique ERC. The results were consistent with the predictions made by the NPAH. They summarized that the NPAH had an impact on Korean learners' acquisition of ERCs. The other study was done by Şavran (2022), who had Turkish EFL learners at pre-intermediate level and Turkish EFL learners at upper-intermediate level (50 in total) do a grammaticality judgment test and a sentence combining task. The findings show that only Turkish pre-intermediate EFL learners followed the Noun Phrase Accessibility Hierarchy (NPAH) only in sentence combining task. All other results revealed that Turkish EFL learners did not follow the NPAH. So, the inconsistent results from literature provide a room for more studies to expand.

Relative Clauses by Thai Scholars

In terms of relative clauses by Thai researchers, the focus was on either English or Thai relative clauses. To illustrate, Phoocharoensil (2009) carried out an extensive study on English relative clauses by Thai speakers based on two theoretical frameworks (NPAH and Perceptual Difficulty Hypothesis or PDH). The results from two groups of university participants (high and low language competence) conformed to the two theories in the sense that subject relative clause was employed the most and genitive was found the least. Based on the PDH, ended structure was more widely used when compared to the center-embedded structure. In the following year, Phoolcharoensil and Simargool (2010) paid a special attention to ERC and learners' problems related to the four learning strategies: first language transfer, transfer of training, avoidance, and overgeneralization. The findings showed that Thai university students from high and low language competence groups had problems resulting from all four learning strategies. However, in avoidance strategy, low language competent group employed it more than the counterpart. Phoolcharoensil (2012) extended his study on adverbial relative clauses (ARCs) introduced by a relativiser 'Where' and object-of-prepositional relatives (or OPREP). It was found that the frequent problems with 'where' were 'where' as a relative pronoun in a subject position of relative clauses, preposition addition, the existence of resumptive pronouns/NP, a substitution of 'that' for 'where', etc. Phoolcharoensil, to a larger or less extent, seemed to employ NPAH as his major theory except his work in 2010. Another work from Phoolcharoensil was conducted in 2015 when he paid a special attention to a relativizer 'That' through a corpus study. It was found that the use of resumptive pronouns posed the most difficulty. The NPAH was also employed and confirmed that the subject relative clause was the easiest and the genitive RC was the most difficult one. It can be noted that Phoolcharoensil was the most productive Thai scholar on ERC with more ERC research studies than others. Likewise, Ratanasak (2014) employed a sentence combination task and a translation task to high school students to find out whether NPAH and PDH held true or not. The findings reveal that NPAH except GEN was applicable and PDH was confirmed. Another study that employed NPAH and PDH as theoretical frameworks is from Amornwongpeeti and Pongpairroj (2014). Unlike previous

studies, their focus was placed not only on restrictive relative clause (RRC), but also on non-restrictive relative clause acquisition (NRRC). The results showed that NPAH worked well with RRC and NRRC. On the other hand, the PDH fitted the RRCs but not NRRCs because the prototypes of the two types of ERC were different. In addition, students had more struggle to acquire NRRCs than RRCs. Surprisingly, the only Thai scholar who employed PDH extensively in the study was Nuamthanom Kimura (2015). She examined whether university students followed PDH concept. That is, ended-structure relative clauses would be easier than center-embedded ones. The findings conformed with the theory and revealed that incorrect, incomplete, deviant answers were related to the center-embedded ones. It had an impact on their memory to hold in the information when students suffered from the center-embedded structure than the counterpart. Besides linguistic perspective and SLA, Thai scholars examined translation of relative clauses from English into Thai. Leenakitti and Pongpairaj (2019) focused attention on English relative clauses with the relativizers 'who', 'which', and 'that' based on Chesterman's (1997) translation strategies. Two major strategies were employed. One was literal translation and the other was translation adjustment. Four Thai relativizers were found: /t^h_i/, /sɪŋ/, /p^h_u/, and /p^h_usɪŋ/.

After going through literature, we found that no literature employed teaching approaches to better Thai learners' performance on ERCs. As mentioned earlier, ERCs are one of the problematic areas that have been widely found in both high schools and universities. Helping students through a teaching approach could be a possible way to solve the problem. As a result, this study would fill the gap by examining how explicit instruction could improve Thai learners on ERC and explore to what extent Thai EFL learners' performance still followed the NPAH and PDH before and after the explicit instruction.

Methodology

Participants

Twenty–three English–major education students took part in the study in the second semester of 2020 academic year. They were fourth year students, and they had never had overseas experience to use the English language.

Research Tools

Two major research tools were employed. One is a sentence combining test; the other is a translation task.

First, the sentence combining test was designed to elicit ERCs students' understanding. The students had to combine two sentences together to form a new complete sentence. They were informed to set one sentence on the left as an independent clause or main clause; the other on the right must be a dependent clause, specifically an adjectival clause. To ensure that they understood where ERCs were located, the students had to underline the adjectival structure and circle the head noun the ERCs modified. Below is an example from the test.

He likes his co-workers.

They work in his office.

An expected new sentence is: He likes his co-workers who work in his office.

The total items were 12 with two sentences in each item. The 12 items questions covered three major structures, namely subject, object, and genitive relative clauses. See appendix for more details. It took 20 minutes to complete this task.

Second, the translation task was aimed to elicit the participants' knowledge and converted from their native Thai language into English. Again, after translating the assigned item, they had to underline ERCs and circle the head noun to ensure that the new sentence must have an ERC structure. Here is a sample item from the test.

ฉันชอบเรียงความที่คุณเขียน

An expected new sentence is: I like the essay that you wrote.

The total number of items was 12. The students spent 20 minutes completing the task. It should be noted that all items in both sentence combining test and translation task consisted of three types of ERCs, namely subject, object, and genitive.

Research Validity and Reliability

To establish a content validity in research tools, specifically a sentence combination test and a translation task, two measures were done. First, both tools were checked by three experts to ensure that the test and translation task fitted research objectives, research questions, and research title. To be more precise, the three experts were university instructors. One held a degree in language teaching; the other two had a degree in linguistics. They employed a table of IOC (Index of Item–Objective Congruence) to examine all items on the test and the tasks. If any item had an average score over 0.5, it would be on the test. If its score was lower than 0.5, that item would be replaced by a better one.

Then, to ensure that the participants clearly understood the items and the items could elicit students' language performance, a pilot study was carried out through the fourth-year students from another university. It should be noted that all instructions to do the test and the task were in Thai, students' mother language, to guarantee that the students knew what they had to do on the test.

In terms of lesson plan, two experts (one from English Education Department; the other from English Department) were asked to look through and comments on all four lesson plans.

Research tool development procedure

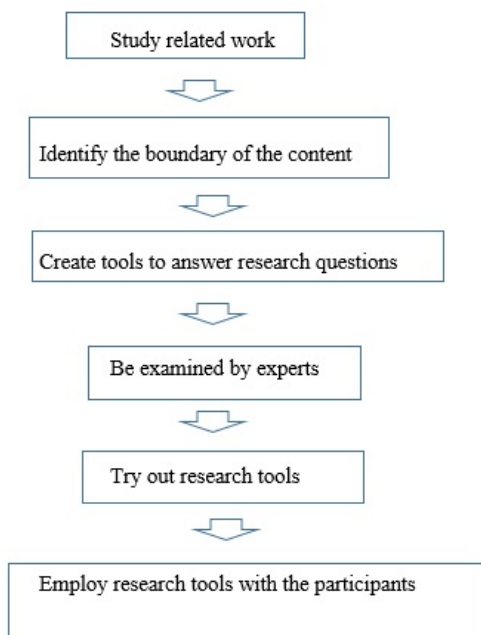

Figure 2: Research tool development procedure

Data Collection Process

The data collection steps are as follows.

1. The participants did the pretests from both a sentence combining test and a translation task. All participants sat in the same room and spent the first 20 minutes doing the sentence combining test. Then, after completing the first test, they did the translation task.

2. In the following week, the participants took part in the explicit instruction on ERC. One of the researchers ran the teaching class in four weeks to finish all three major ERCs. The first week covered subject ERCs. The second week dealt with object ERCs. The third week was genitive ERCs. The final week was the wrap-up session.

3. After the teacher went over the three major types of ERC in the final week, the posttests were immediately launched to the participants. In other words, the posttest and the wrap-up session were conducted on the same day.

4. After all research instruments were employed to collect the data, the researchers conducted a statistical data analysis through a computer package from the two tests to find statistically significant difference (t-test and F-test).

Table 1: A summary of data collection and data analysis

Research questions	Research tools	Statistical data analysis
1. To what extent does the explicit instruction improve ERC performance?	1. sentence combining test 2. translation task	t-test
2. Before and after the explicit instruction, do Thai EFL learners' performance still follow the Noun Phrase Accessibility Hierarchy (NPAH)?		t-test, F-test

Results

The findings answer two major research questions as follows. First research question: *To what extent does the explicit instruction improve ERC performance?*

Before finding statistical results, the test of normality, specifically Shapiro–Wilk test, was run to ensure the distribution of the data (or the participants' scores in this case) was normal. The values of the Shapiro–Wilk test were greater than .05. That means the scores from both pretests and posttests in the two instruments (the sentence combining and translation tests) were normally distributed. Then, all scores were run to find statistical findings.

Table 2 shows that after being taught by the explicit instruction, the participants had some language improvement in both tests. To be more precise, in a sentence combining test their mean scores increase from 5.95 (49.5%) to 7.73 (64.4%). Standard Deviation (SD) was dropped from 3.63 to 2.83, which reflects that their scores were less disperse. In principle, the lower score in SD, the closer their score to the mean. This signifies a good sign of positive language performance. After all data were filled in a software program for statistical analysis, the paired-sample t-test showed statistically significant difference at level .05 ($t = -3.00$). It means the treatment, or the explicit instruction enhanced the participants' performance. In the second test or translation task, their mean scores rose up from 5.34 (44.5%) to 8.78 (73.1%); their SD revealed some positive change from 3.29 to 2.50. The t-test was statistically significant difference at level .01 ($t = -7.98$). Again, the explicit instruction bettered their ERC performance.

Table 2: Overall performance in sentence combining test and translation task

N=23	Mean (full score =12)	Std. Deviation	Std. Error Mean
Sentence Combining Test			
Pretest	5.95	3.63	.75
Posttest	7.73	2.83	.59
t (22) = −3.00; p < .05			
Translation Task			
Pretest	5.34	3.29	.68
Posttest	8.78	2.50	.52
t (22) = −7.98; p < .01			

Below are the numbers of participants who answered correctly on the 12 items in each test. For example, only four participants out of twenty–three could answer question 9 in the pretest (sentence combining test); however, the number of participants increased after the treatment. That is, ten participants did it correctly in the posttest.

**A comparison between pretest and posttest on
the number of participants who answered each item correctly**

Sentence combining test (overall)

	Q1	Q2	Q3	Q4	Q5	Q6	Q7	Q8	Q9	Q10	Q11	Q12
Pre	12	11	18	11	17	13	14	7	4	7	9	14
Post	19	10	21	11	20	12	15	9	10	9	15	18

Translation task (overall)

	Q1	Q2	Q3	Q4	Q5	Q6	Q7	Q8	Q9	Q10	Q11	Q12
Pre	7	8	15	6	8	8	18	8	8	20	3	14
Post	18	14	16	17	18	14	23	21	20	22	5	14

To see a clearer picture of language development, we set up the score ranges in three levels (low, mid, high), as in Table 3.

Table 3: Score ranges from the two tests

Score Ranges	Sentence combining test		Translation task	
	Pretest	Posttest	Pretest	Posttest
1–4 (low)	7	3	13	1
5–8 (mid)	10	9	4	10
9–12 (high)	6	11	6	12

The numbers of the pretest and posttest refer to the numbers of participants who fall into the three range scores.

In both sentence combining test and translation task, all range scores reveal some changes. The highest range score (9–12) reflects some positive changes. That is, when scores from the pretest and posttest were compared, more participants gained higher scores in the posttest (from six to eleven and six to twelve). In the mid score range (5–8), the number of participants was slightly lower in the posttest in the sentence combining test (from ten to nine participants), but it has more people in the translation task (from four to ten participants). The lowest score (1–4) also reflects a positive change. To be more precise, there were seven participants in the pretest and the number was lowered to three in the posttest (sentence combining test). In the translation task, thirteen participants were in the pretest and the number of participants was dropped to one in the posttest.

The second research question: *Before and after the explicit instruction, do Thai EFL learners’ performance still follow the Noun Phrase Accessibility Hierarchy (NPAH)?*

This part is presented based on the research instruments. It begins with the sentence combining test, followed by the translation task.

NPAH

Table 4: Sentence Combining Test (A comparison among Subject, Object, Genitive)

Question items	Subject	Object	Genitive
	1, 3, 11, 12	2, 4, 6, 10	5, 7, 8, 9
Pretest scores	12, 18, 9, 14	11, 11, 13, 7	17, 14, 7, 4
Posttest scores	19, 21, 15, 18	10, 11, 12, 9	20, 15, 9, 10

Pretest: Subject > Object, Genitive
Posttest: Subject > Genitive > Object

To understand Table 4, all numbers in the first row refer to question items on the test. The second and third rows reflect the scores from each question items in the pretest and posttest, respectively. For example, question item 1 falls into the subject relative clause; the pretest score is 12 and the posttest score is 19.

The F-test was run to investigate the difference among the three types of ERCs in both pretest and posttest. In the pretest, the ranking scale was: Subject > Object, Genitive. That means students performed Subject RCs better than the other two types. Their performance in Object and Genitive RCs were in the same level. On the other hand, in the posttest, the ranking scale was: Subject > Genitive > Object. After the students were trained for four weeks, it turns out that the Subject RC performance was still in the highest level and students performed the Genitive RCs better than the Object RCs. This was not compatible with NPAH in that Genitive RC should be the most marked form or is located on the right side of the scale. The F-test in the pair set revealed that in the pretest, there was no significant difference among Subject, Object, and Genitive ERCs ($F=.985$; $p>.05$). Their mean scores out of the total of 4 in each category were 2.30, 1.83, and 1.83, respectively. The average score was 1.99/4. Nonetheless, in the posttest, the mean scores were 3.30, 1.96, 2.48, respectively. The average score was 2.58. The statistically significant difference was found ($F= 6.77$; $p<.05$). To be more specific, only two pairs (Subject–Object; Subject–Genitive) were found statistically significant difference. No significant difference exists in a pair of Object and Genitive. That means the treatment (explicit instruction) makes a difference when we compare the scores between Subject–Object and Subject–Genitive.

Table 5: Translation Task (A comparison among Subject, Object, Genitive)

Question items	Subject	Object	Genitive
	4, 5, 7, 10	1, 6, 8, 9	2, 3, 11, 12
Pretest scores	6, 8, 18, 20	7, 8, 8, 8	8, 15, 3, 14
Posttest scores	17, 18, 23, 22	18, 14, 21, 20	14, 16, 5, 14

Pretest: Subject > Genitive > Object

Posttest: Subject > Object > Genitive

In Table 5, the students were asked to translate Thai sentence with relative clause structure into English. In the pretest, their ranking scale was: Subject (2.26) > Genitive (1.73) > Object (1.34). The average score from the three types was 1.78. After the treatment, their ranking scale in the posttest was: Subject (3.47) > Object (3.17) > Genitive (2.13). The average score was 2.92. The F-test reveals that there was no significant difference among the three types in the pretest ($F= 2.947$; $p>.05$). On the other hand, the significant difference was found in the posttest ($F= 9.768$; $p<.05$). To be more specific, the significant difference exists in Subject-Genitive and Object-Genitive. But the mean scores between Subject and Object ERCs was not statistically significant difference.

Discussion and Conclusion

To answer the first research question how the explicit instruction had an impact on students’ performance, the statistical findings reveal the significant difference in both the sentence combining test and the translation task. That means the explicit intervention did assist the students to understand ERC better. All scores in the posttest were higher than those in the pretest. The causes behind this are: the rules of the grammar were initially taught by the instructor how ERCs were formed. The instructor provided the forms and functions of ERCs and broke them into three major types. That is, the teaching started from the easiest form, namely Subject ERC and ended with the most difficult one or Genitive ERC. During the treatment in each week, students watched and listened to the instructors

how individual types of ERC were formed and functioned. Then, both the instructor and the students did the drills together. Finally, the students were asked to combine two complete sentences into a new sentence with a dependent clause and independent clause. To ensure that the students understood what they were training, after they constructed a new sentence, the students had to underline ERC and circle the noun that the ERC modified. Therefore, they gained a clear picture how ERC was formed to modify a noun. To make them understand better, the instructor brought up complete sentences with ERC. Then, the students were asked to break the sentence into two complete sentences. These followed the explicit instruction in the sense that it began with “*I do it*”, then “*We do it*”, and finally, “*You do it*”. Nonetheless, things did not flow easily from day one to the end of the training. This is not an unexpected phenomenon since the students learned the structures of ERCs from the least complicated (Subject ERC) to the most complicated one (Genitive ERC). In fact, problems or difficulties emerged when the students learned the Object ERC. The confusion happened when some students could not identify between the Subject and Object ERCs. To alleviate this difficulty, two things were brought into the students’ attention. One was the forms; the other was the functions of a noun that ERCs modified. See the following classroom activity.

Instruction: Combine two sentences together. Use the sentence on the left as a main clause; the other one on the right must be an adjective clause.

- (1) That is Tom. He helped me last night. (That is **Tom**, who helped me last night.)
- (2) That is Tom. You met him last night. (That is **Tom**, whom you met last night.)

During the teaching session, some students used a relative marker ‘who’ with both sentences. To clarify this, the instructor provided the instruction by asking them to see the form of the two sentences. That is, the Subject ERC always begins with a relative clause marker and a verb. In the Object ERC, the relative clause marker must be followed by either a pronoun or a noun. In terms of the function of a noun in front of ERC, the one in the Subject

ERC functions as the subject in the ERC. On the other hand, the one in the Object ERC functions as the object in the ERC. To illustrate, in “*Tom, (who) helped me last night*” the term “Tom” functions as a subject of ERC. In contrast, in “*Tom, you met (him) last night*” the term “Tom” functions as an object of the dependent clause.

However, things were still difficult for some students. The other way to make them understand was to pinpoint that whenever two sentences were combined with the concept of adjective clause, some part of the dependent clause must be deleted. Again, consider the two sentences above. In (1) when the sentence on the right (He helped me last night) was joined the first sentence, the subject (he) must be deleted since it referred to the term “Tom”. Then, a relative marker “who” was placed after the term “Tom”, as in (3).

(3) That is Tom. who He helped me last night. → That is Tom, who helped me last night.

This worked the same way as (2) in the sense that one part of the sentence on the right must be removed. So, the term “You” could not be removed since it was different term from “Tom”. However, in the dependent clause, the term “him” was deleted because it refers to “Tom”, as in (4).

(4) That is Tom. whom You met him last night. → That is Tom, whom you met last night.

In terms of the Genitive “whose”, the instructor showed how it was formed. The key term was a possessive adjective in the sentence on the right, as in (5).

(5) That is Tom. His wife is an English teacher.

Students performed quite well in the classroom since they connected the two sentences and removed the term “his” and replaced it with the term “whose”. Once again, things were complicated when they dealt with the following sentence.

(6) That is a man. I respect his opinion. → That is a man whose opinion I respect.

Because the new sentence, particularly the ERC part, looked unconventional in the students' mind. That is, it would look better to say "I respect opinion". It took them awhile to strictly follow the rule of ERCs when they connected the sentence on the right with a possessive adjective. That is, they were trained to attach a noun with a possessive adjective (*his opinion*) in the right sentence (*I respect his opinion*) to a noun in the sentence on the left (*That is a man*). Then, they attached "his opinion" followed by "I respect". Finally, they changed the possessive adjective "his" to "whose". It took them a while to be familiar with this type of structure.

So, the explicit instruction breaks down contents into smaller parts to make it easy to the learners to understand the structure. The "I do it" by the teacher and "We do it" make them less worried about how to construct ERC. Then, after they had more self-confidence, the students constructed ERCs by themselves. In terms of previous studies in the explicit instruction, the findings were compatible with the studies from Andrews (2007) and Nezakat-Alhossaini et al. (2014) in the sense that explicit instruction helped learners to comprehend complex sentence structure better. In addition, Chaiyapho (2017)'s findings also provided positive results in that teaching complex sentences through explicit instruction to Thai learners could enhance students to understand complex sentence.

To answer the second whether before and after the explicit treatment Thai university students followed the NPAH.

As mentioned in the literature review section, the NPAH posits that learners tend to learn from an easy form (unmarked form) to the difficult one (marked form). As a result, the scale of accessible hierarchy is: Subject > Object > Genitive. In the first instrument (sentence combining test), the findings did not completely fit the NPAH theory. Below is what this study found in the sentence combining test (the pretest and the posttest) when compared to the NAPH:

NAPH: Subject > Object > Genitive

Pretest: Subject > Object, Genitive

Posttest: Subject > Genitive > Object

Only the Subject ERC stayed consistent in both the pretest and the posttest. This finding is congruent with many previous studies (Xu, 2011; Phoocharoensil, 2009; Şavran, 2022; and others). Nonetheless, Ozeki and Shirai (2007)'s findings seem to be different from others including the current study in that subject ERC is not easier than the others. It might be related to the nature of Japanese language itself. It is beyond this study to go into an in-depth analysis in this point. Let's consider the current findings and why the pretest and posttest findings were different from NAPH. In the pretest, students showed no different performance between Object and Genitive ERCs. It is possible that the participants were confused between when to use 'whose' and 'whom'. Consider (7), (8), and (9).

(7) Steven spoke to the woman. She was standing next to him.

- Steven spoke to the woman who was standing next to him.

(8) They hired the man. We interviewed the man last week.

- They hired the man whom we interviewed last week.

(9) That is Mark. His car is blue.

- That is Mark whose car is blue.

The pronoun in the right sentence in (7) can be connected to the term 'woman' in the sentence on the left. However, in (8) and (9), the pronouns "we" and "his car" could confuse the students to choose which relative markers between "whom" and "whose" should be selected. Things were much easier after the training for four weeks. The students realized that the relative marker "whose" was related to the possessive adjectives (his, her, their, its) in the sentence on the right. In other words, possessive adjectives provided a clue to choose the right form. As a result, students performed the Genitive ERC better than the Object ERC in the posttest.

Let's consider the findings from the other instrument, namely the translation task. Below is what this study found in the second instrument.

NAPH:	Subject > Object > Genitive
Pretest:	Subject > Genitive > Object
Posttest:	Subject > Object > Genitive

The findings from the translation task reveal that the posttest followed the theory. Notice that only the Subject ERC stayed consistent in both the pretest and the posttest. Why did the pretest differ from NAPH? In fact, the findings in the pretest were very surprising for one obvious reason. That is, it was not easy for the participants to identify Genitive ERC in the Thai sentences. Consider (10), (11), and (12).

(10) เพลงที่พวกเราฟังเมื่อคืนนี้ไพเราะมาก

- The song which we listened to last night was very beautiful.

(11) ฉันขอบคุณผู้หญิงคนที่ช่วยเหลือนั่นเมื่อวานนี้

- I thank the woman who helped me yesterday.

(12) ฉันรู้จักผู้ชายคนที่จักรยานถูกขโมย

- I know the man whose bicycle was stolen.

Perhaps the position of the adjective clause might help them to choose the right form. That is, in (12) they just attached the adjective clause at the end of the sentence, but in (10), they had to insert the clause somewhere in the middle of the sentence. In general, having ERC at the end of the sentence (ended structure) is easier than having it in the middle of the sentence (embedded structure) since it is related to the flow of information. Whenever the ERCs are in the middle of the sentence, the flow of information is obstructed when compared to those in the end. Needless to say, when the Genitive ERC was located in the middle of the sentence, the participants faced an uphill task, as in (13) from item 11 from the translation task.

(13) เด็กคนที่ฉันทำของเล่นพังกำลังร้องไห้

- The child whose toy I broke is crying now.

The findings correspond to Nuamthanom Kimura (2015)'s findings. That is, the embedded structure is more marked or difficult than the ended structure since the flow of information is obstructed. After the training, students felt more comfortable with the three types of ERCs. We found that the Thai sentences in the Genitive structure posed more difficult to the students than the other two structures. It was not easy for them when Genitive ERCs were used when they had to converse them to English. We realized that this went beyond the structure of Genitive ERCs themselves but the native language caused some difficulty for them to access to the Genitive ERCs.

Limitations

The number of participants might be one of the major limitations. It is a well-known fact that the number of sample size goes hand in hand with the power of test statistics. That is, the power of the test increases as the sample size increases. Another limitation is the type of data to account for the language development/ training/ phenomenon. That is, a set of qualitative data is missing. As a result, the feedback or opinions on the teaching methods did not exist. It would be nice to have the information regarding how they students feel, what they think, and why they make certain choices. To illustrate, items 8 and 10 were difficult for the students. What would be the causes behind this difficulty should be investigated. So, the qualitative data helps us to find out the cause of difficulty. This leads to another possible research tool. That is, the interviews should be another research for the future studies to bring the qualitative data set in the studies.

References

Alroudhan, E. H. (2016). The acquisition of English restrictive relative clauses by Arab Adult EFL Learners. **Advances in Language and Literary Studies**, 7(1), 33–53.

- Amornwongpeeti, A., & Pongpairoj, N. (2014). The acquisition of English restrictive and non-restrictive relative clauses by L1 Thai Learners. **NIDA Journal of Language and Communication**, 19(21), 1–54.
- Andrews, K. (2007) The effects of implicit and explicit instruction on simple and complex grammatical structures for adult English language learners. **The Electronic Journal for English as a Second Language**, 11(2), 1–5.
- Archer, A. L., & Hughes, C. A. (2011). **Explicit instruction: effective and efficient teaching**. New York: The Guilford Press.
- Caponigro, I., & Pear, L. (2009). The nominal nature of where, when, and how: Evidence from free relatives. **Linguistic Inquiry**, 40(1), 155–164.
- Chaiyapho, P. (2017). **The effect of explicit instruction by using phrase structure rules on acquisition of noun clauses**. Master's Thesis: Ubon Ratchathani University.
- Choi, I. & Kim, J. (2008). Noun phrase accessibility and acquisition of English relative clauses by Korean learners. **Linguistic Research**, 25(2), 83–104.
- Greenberg, J. H., ed.. (1963). **Universals of Language**. Massachusetts: MIT Press.
- Gurevich, N. (2001). A critique of markedness-based theories in phonology. **Studies in the Linguistic Sciences**, 31(2), 89–114.
- Intaraprapong, I. (2013). **Comprehension of complex sentences by Thai students**. Master's Thesis. Ubon Ratchathani: Ubon Ratchathani University.
- Kanno, K (2007). Factors affecting the processing of Japanese relative clauses by L2 learners. **Studies in Second Language Acquisition**, 29(2), 197–218.
- Keenan, E. L., & Comrie, B. (1979). Noun phrase accessibility hierarchy revisited. **Language**, 55(3), 649–664.
- Keenan, E. L., & Comrie, B. (1977). Noun phrase accessibility hierarchy and universal Grammar. **Linguistic Inquiry**, 8, 63–99.
- Kuno, S. (1974). The position of relative clauses and conjunctions. **Linguistic Inquiry**, 1, 117–136.

- Lee, C., & Lee, JS. (2012). Gap in “gapless” relative clauses in Korean and other Asian. **UCLA Working Papers in Linguistics, Theories of Everything**, 17, Article 25, 204–214.
- Leenakitti, N., & Pongpairoj, N. (2019). A study of translation of relative clauses from English into Thai. **PASAA: Journal of Language Teaching and Learning in Thailand**, 58, 95–130.
- Lin, C., & Chuang, S. (2014) Taiwanese EFL learners’ English relative clauses learning. **International Journal of English Linguistics**, 4(4), 99–106.
- Madsen, R. (2016). Relative clauses in second language acquisition. **Belgrade English Language and Literature Studies**, 8, 91–105.
- Nezakat–Alhossaini, M, Youhanaee, M, & Moinzadeh, A. (2014). Impact of explicit instruction on EFL learners’ implicit and explicit knowledge: A case of English relative clauses. **Journal of Language and Linguistic Studies**, 10(2), 183–199.
- Ngamkitjawat, A. (2013). A comparative study of complex sentences in three English academic books. **Rajabhat Chiangmai Research Journal**, 14(2), 134–142
- Nuamthanom Kimura, L. (2015). Is Left or Right better? A branching direction and the processing of English relative clauses of Thai university students. **Journal of Liberal Arts Ubon Ratchathani University**, 11(1), 141–185.
- Ozeki, H., & Shirai, Y. (2007). Does the Noun Phrase Accessibility Hierarchy predict the difficulty order in the acquisition of Japanese relative clauses?. **Studies in Second Language Acquisition**, 29(2), 169–196.
- Phoocharoensil, S. (2009). **A Study of English Relative Clauses in the Interlanguage of Thai EFL Learners**. Ph.D. dissertation. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Phoocharoensil, S. (2012). On the adverbial relativiser Where and prepositional relatives from an interlanguage perspective. **Hong Kong Journal of Applied Linguistics**, 13(2), 85–114.

- Phoocharoensil, S. (2015). A corpus-based analysis of the relativizer THAT in L1–Thai speakers’ interlanguage. **The International Journal of Communication and Linguistic Studies**, 13(4), 49–66.
- Phoocharoensil, S., & Simargool, N. (2010). English relativization and learners’ problems. **Journal of Pan–Pacific Association of Applied Linguistics**, 14(1), 109–129.
Available online: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ920506.pdf>
- Promsupa, P; Varasarin, P& Brudhiprabha, P. (2017). An analysis of grammatical errors in English writing of Thai university students. **HRD Journal**, 8(1), 67–100.
- Rattanasak, S., & Phoocharoensil, S. (2014). Avoidance in processing English non–restrictive relative clauses in Thai EFL learners’ interlanguage. **Asian Social Science**, 10(17), 265–277.
- Renaud, C. (2011). The acquisition of French: the development of inflectional morphology and syntax in L1 acquisition, bilingualism, and L2 acquisition. **Studies in Second Language Acquisition**, 33(3), 464–466.
- Şavran, E. (2022). Re–evaluation of Noun Phrase Accessibility Hierarchy (NPAH): Does It Work in Turkish EFL Context?. **Education & Science**. Turkish: EFE Academy. 159–173.
- Thep–Ackrapong, T. (2009). Teaching English in Thailand: an uphill battle, **Manutsat Paritat Journal of Humanities**, 2(1), 51–62.
- Waelateh, B; Boonsuk, Y; Ambele, E.A & Jaeharsae, F. (2019). An Analysis of the Written Errors of Thai EFL Students’ Essay Writing in English. **Journal of Social Sciences and Humanities Research in Asia (JSHRA)**, 25(3), 55–82.
- Wen, H. (2020). **Relative Clauses in Mandarin Chinese**. Ph.D. dissertation. London: University of London.
- Xu, Y. (2011). The accessibility hierarchy in Chinese relative clauses. **Proceedings of the 16th Conference of Pan–Pacific Association of Applied Linguistics**, 68–73.
- Yas, E. (2012). **Acquisition of English relative clauses by German L1 and Turkish L1 speakers**. Ph.D. dissertation. Institut für Englische Philologie der Freien Universität Berlin. Germany.

การพัฒนาการใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อแสดงความปรารถนา
และการขอร้องอย่างสุภาพในผู้เรียนภาษาฝรั่งเศสระดับต้น

The development of the use of language strategies
to express wishes and requests politely
by beginner learners in French

จารุกัญญ์ จิตรวงค์นันท์^{1*} และ ลุค เงวียน¹

Jarukan Jitwongnan^{1*} and Luc Nguyen¹

¹ สาขาภาษาฝรั่งเศส คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

¹ French Section, Faculty of Liberal Arts, University of Phayao, Phayao 56000

*Corresponding author: jarukan.ji@up.ac.th

Received: October 5, 2022; Revised: March 27, 2023; Accepted: April 4, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เกิดขึ้นจากแนวคิดที่ว่า การสอนเรื่องสำนวนที่ใช้ในการขอร้องและแสดงความปรารถนาอย่างสุภาพเบื้องต้นและการเปิดโอกาสให้ใช้สำนวนดังกล่าวซ้ำ ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนระดับต้นสามารถพูดขอร้องและแสดงความปรารถนาโดยเคารพบริบทการสื่อสารได้ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองซึ่งมีวัตถุประสงค์สามประการ คือ 1) เพื่อสร้างหน่วยการเรียนรู้หัวข้อ “การขอร้องและแสดงความปรารถนาอย่างสุภาพ” 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยหน่วยการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 3) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของหน่วยการเรียนรู้ ทั้งนี้ได้ทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง 33 คน ซึ่งเป็นนิสิตวิชาโทภาษาฝรั่งเศส มหาวิทยาลัยพะเยา ที่เรียนวิชาการฟังและการพูดภาษาฝรั่งเศส 1 ภาคการศึกษาต้นปี 2564 เครื่องมือดำเนินการวิจัยได้แก่ หน่วยการเรียนรู้หัวข้อ “การขอร้องและแสดงความปรารถนาอย่างสุภาพ” และแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน ผลการศึกษาพบว่าหลังจากเรียนด้วยหน่วยการเรียนรู้ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่องดังกล่าวเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 คะแนนจาก

แบบทดสอบหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากแบบทดสอบก่อนเรียนโดยเฉลี่ย 6.81 คะแนน (ร้อยละ 42.21 ของคะแนนเต็ม) มีความเชื่อมั่นที่ 97.2% (ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.74) และพบว่าหน่วยการเรียนรู้ ช่วยพัฒนาความสามารถในการขอร้องและแสดงความปรารถนาของผู้เรียนได้ด้วยดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.64 หรือ 64%

คำสำคัญ: การขอร้อง ความสุภาพ ภาษาฝรั่งเศส บริบทการสื่อสาร

Abstract

This study was conducted with the idea that an introduction of simple expressions concerning the wishes and requests as well as the polite forms allows beginners' learners to express the wishes and requests by respecting the context of communication. Based on experimental research, the purposes of this study were 1) to develop a learning unit entitled "Expressing the wishes and requests politely" 2) to compare pretest and posttest scores before and after a teaching intervention by using the developed learning unit as mentioned 3) to ascertain the Effectiveness Index (E. I.) of the learning unit. The instruments consisted of the learning unit entitled " Expressing the wishes and requests politely" and a pretest and posttest. The participants of this research were 33 students of the University of Phayao selected from the students who enrolled in French Listening and Speaking 1 Course as an optional subject in the first semester of 2021. The findings showed that learners' posttest scores were significantly higher than the pretest scores at the 0.05 level of statistical significance. The mean of the different scores between pretest and posttest was at 6.81 (42.21% of the total score) with the confidence index at 97.2% (S.D. = 2.74) . Regarding to the E.I. , the learning unit allowed students to improve the ability to express the wishes and requests with the E.I. at the level of 0.64. That means learners' achievement of the use of language strategies about the polite requests or wishes was higher with the index at 64%.

Keywords: Request, Politeness, French, Context of communication

บทนำ

ความสุภาพเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทักษะการสื่อสารและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Brown & Levinson, 1987; Burke, 1999; Chareadeau, 2014; Kerbrat-Orecchioni, 2001, 2010, 2022) เช่นเดียวกับการขอร้อง หรือการแสดงความปรารถนาซึ่งเป็นหนึ่งในทักษะด้านการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ได้รับการกำหนดเป็นหนึ่งในเกณฑ์การประเมินตามกรอบมาตรฐานยุโรปด้านภาษา (the Common European Framework of References : CEFR) กล่าวคือ สำหรับระดับ A1 ผู้เรียน “สามารถมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมพื้นฐานโดยใช้คำที่แสดง ความสุภาพขั้นต้น กล่าวต้อนรับ และยุติการสนทนา ตลอดจนนำเสนอและกล่าวคำว่า ขอขอบคุณ กรุณาเถอะ ขอโทษ ฯลฯ”¹ (Conseil de l'Europe, 2001, p. 95) นอกจากนี้ การสอนเรื่อง ความสุภาพให้ผู้เรียนภาษาฝรั่งเศสระดับต้นยังสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ Boe and Park (2013) ที่ว่าจำเป็นต้องสอนเรื่องความสุภาพตั้งแต่บทเรียนแรก ๆ กระนั้น จำนวนที่ใช้เพื่อแสดง การขอร้องอย่างสุภาพในภาษาฝรั่งเศสมีความหลากหลาย แตกต่างกันไปตามบริบท ระดับ ภาษา และระดับความสุภาพ เช่น *s'il vous plaît* (please) ถือเป็นจำนวนพื้นฐานเพื่อแสดง ความสุภาพที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง จำนวนดังกล่าวนี้ใช้ในบริบทที่เป็นทางการหรือกับบุคคลที่ ยังไม่คุ้นเคยกัน เช่น เมื่อต้องการซื้อสินค้า เมื่อผู้เรียนพูดกับผู้สอน ฯลฯ แต่หากผู้พูดต้องการ พูดกับคนในครอบครัวหรือผู้ที่คุ้นเคยกันดีแล้วก็จะใช้ *s'il te plaît* แทน

อนึ่ง การใช้จำนวนดังกล่าวเป็นการเพิ่มเติมข้อความในประโยคเพื่อให้ประโยคสุภาพ ขึ้นเท่านั้น หากผู้พูดต้องการสร้างประโยคที่แสดงความรู้สึกสุภาพอยู่ในที่ ผู้พูดจำเป็นต้องเลือกใช้ กาล (*temps*) หรือมาลา (*mode*) มาเป็นส่วนประกอบโดยกระจายคำกริยาให้สอดคล้องกับ เจตจำนงในการแสดงความรู้สึกสุภาพ ตลอดจนสอดคล้องกับระดับทักษะทางภาษาของตน เช่น หากผู้เรียนต้องการขอพูดคุยกับผู้สอนหลังคาบเรียน ผู้เรียนอาจจะเลือกใช้ประโยคที่มี การกระจายคำกริยาตามกาลหรือมาลาต่อไปนี้ ซึ่งเรียงลำดับจากสุภาพน้อย (ไม่เหมาะสมกับ บริบทข้างต้น) ไปหาสุภาพมาก (ผู้พูดต้องการแสดงความรู้สึกสุภาพในระดับที่สูง)

- (1) *Excusez-moi, je veux vous parler.* (le présent de l'indicatif)
- (2) *Excusez-moi, je voudrais vous parler.* (le conditionnel présent)
- (3) *Excusez-moi, je voulais vous parler.* (l'imparfait de politesse)
- (4) *Excusez-moi, je vaurais voulu vous parler.* (le conditionnel passé)

¹ แปลโดยผู้วิจัย

ตัวอย่างที่ (4) กระจายกริยาเป็น *le conditionnel passé* ซึ่งตามหลักไวยากรณ์ เป็นการแสดงความเสียหายกับเหตุการณ์ที่ผ่านไปแล้ว ทว่า อีกนัยหนึ่งก็สามารถแสดงให้เห็นถึงการขออภัยแบบไม่ตรงตัว กล่าวคือผู้พูดกันตัวออกจากเหตุการณ์ปัจจุบันซึ่งค่อนข้างตรงตัวเพื่อหลีกเลี่ยงนัยยะของการบังคับว่าอาจารย์ผู้ที่ถูกร้องขอต้องปฏิบัติตามคำขอ การเลือกใช้โครงสร้างที่กล่าวมาต่างจากตัวอย่างที่ (1) ที่ใช้ *le présent de l'indicatif* เพื่อขอแบบตรง ๆ (*Excusez-moi, je veux vous parler.*) ซึ่งเป็นไปได้ว่าอาจจะทำให้อาจารย์ผู้ที่ถูกร้องขอไม่พึงใจเพราะผู้ขออภัยขอแบบตรงตัว ไม่เหมาะสมกับบริบท ประเด็นวัฒนธรรมดังกล่าวจึงถือเป็นกลวิธีด้านการสื่อสาร (communication strategy) ที่ผู้ใช้ภาษาฝรั่งเศสเพื่อการสื่อสารจำเป็นต้องมีความเข้าใจ

แม้กรอบมาตรฐานยุโรปด้านภาษาสำหรับผู้เรียนระดับต้นจะมีได้กำหนดการใช้ถ้อยคำแสดงความสุภาพ โดยการใช้กาลและมาลาข้างต้น แต่ผู้เรียนระดับ A1 ต้องสามารถ “ขอลืงได้สิ่งหนึ่งจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือในทางกลับกัน”¹ (Conseil de l'Europe, 2001, p. 66) ผู้เรียนไทยที่เรียนภาษาฝรั่งเศสอาจจะมีโอกาสได้รับการร้องขอหรือได้พูดขออภัยด้วยโครงสร้างประโยคดังตัวอย่าง (1-4) ดังนั้น การให้ความรู้แก่ผู้เรียนระดับต้นเกี่ยวกับโครงสร้างประโยคภาษาฝรั่งเศสที่ใช้เพื่อการขออภัยอย่างสุภาพจะช่วยให้หลีกเลี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางการสื่อสารซึ่งเกิดจากปัญหาความไม่รู้ในตัวภาษา ตลอดจนความ ไม่รู้จัก “รหัสทางสังคม” (*méconnaissance des codes sociolinguistiques*) ได้รหัสทางสังคมที่ว่านี้คือการเลือกใช้ภาษาถูกระดับ สอดคล้องกับบริบท ตลอดจนมีความเข้าใจ และตีความสารได้อย่างถูกต้อง ไม่คลาดเคลื่อน ซึ่งความรู้ดังกล่าวไม่สามารถทดแทนได้ด้วยความรู้ทางไวยากรณ์เพียงอย่างเดียว ดังที่ สุพรรณิ จันทน์คราญ (2537, น. 41) ได้ระบุว่า “ปัญหาที่เกิดจากตัวภาษา (problèmes linguistiques) ส่งผลเสียร้ายแรงน้อยกว่าปัญหาที่เกิดจากวัฒนธรรมที่ต่างกัน (problèmes culturels)” ซึ่งปัญหาดังกล่าวมิได้เกิดกับผู้เริ่มเรียนภาษาฝรั่งเศสขั้นต้นเท่านั้น ยังอาจเกิดขึ้นกับผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในตัวภาษาแต่ยังขาดประสบการณ์ทางวัฒนธรรมของภาษาต่างประเทศนั้น ๆ

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการให้ความรู้และเตรียมความพร้อมผู้เรียนในเรื่องสำนวนเพื่อแสดงการขออภัยอย่างสุภาพตั้งแต่เริ่มเรียนในระยาะแรก เพื่อให้ผู้เรียนภาษาฝรั่งเศสระดับต้นสามารถจดจำโครงสร้างและนำไปใช้ในการสื่อสารได้โดยอัตโนมัติ โดยไม่

¹ แปลโดยผู้วิจัย

เน้นเรื่องความเชี่ยวชาญเชิงไวยากรณ์ของกาลและมาลาที่ใช้ในโครงสร้างของประโยคดังกล่าว ดังจะเห็นจากแบบเรียนภาษาฝรั่งเศสทั่วไป เช่น *Amical A1* (Poisson–Quinton et al., 2011) และ *Édito A1* (Alcaraz et al., 2016) ซึ่งกล่าวถึงหัวข้อ *le conditionnel présent* ในบทเรียนบทท้าย ๆ และมีได้กล่าวถึง *l'imparfait de politesse* ตลอดจน *le conditionnel passé* ในเนื้อหาระดับ A1 แต่อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยเห็นว่าการจดจำโครงสร้างและการนำไปใช้ได้อย่างอัตโนมัติจะช่วยเสริมสร้างความรู้สึกมั่นใจในการใช้ภาษาให้ผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนชาวไทยซึ่งมีลักษณะเป็น “les apprenants passifs” (ผู้เรียนที่ไม่กระตือรือร้น) และยังประสบกับความยากลำบากในการสร้างประโยค (Jaimee–Aree, 2018, p. 44)

จากการตรวจสอบงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้โครงสร้างประโยคเพื่อขอรับรองอย่างสุภาพ ผู้วิจัยพบงานวิจัยเชิงภาษาศาสตร์เกี่ยวกับการเลือกใช้กาลเพื่อแสดงความสุภาพ (Anscombe, 2004; Abouda, 2004) และการศึกษาเชิงวจนปฏิบัติศาสตร์เกี่ยวกับความสุภาพ (Kerbrat–Orecchioni, 2001) ทว่า การศึกษาข้างต้นมิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถในการแสดงการขอรับรองอย่างสุภาพของผู้เรียน ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้กลวิธีการขอรับรองในผู้เรียนภาษาฝรั่งเศสในต่างประเทศ ผู้วิจัยพบการวิเคราะห์การเลือกใช้กลวิธีพูดขอรับรองในผู้เรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศฟินแลนด์ที่เรียนภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาต่างประเทศ (Holttinen, 2017) ซึ่งเน้นการวิเคราะห์การใช้กลวิธีการขอรับรองมากกว่าที่จะมุ่งพัฒนาทักษะของผู้เรียน

จากการตรวจสอบงานวิจัยในประเทศไทย ผู้วิจัยพบว่าปัจจุบันยังไม่มียานวิจัยโดยผู้สอนภาษาฝรั่งเศสในฐานะภาษาต่างประเทศในประเทศไทยที่ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาการใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อแสดงความปรารถนาและการขอรับรองอย่างสุภาพในผู้เรียนภาษาฝรั่งเศสระดับต้น การศึกษาที่ทำให้ผู้วิจัยเห็นภาพกว้างตลอดจนความจำเป็นของการให้ความรู้เกี่ยวกับกลวิธีการขอรับรองอย่างสุภาพในผู้เรียนระดับต้น คือ Bae and Park (2013) การศึกษาดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการสอนเรื่องความสุภาพในชั้นเรียนภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาต่างประเทศในประเทศเกาหลี โดยมุ่งตรวจสอบทฤษฎีเกี่ยวกับความสุภาพและไม่สุภาพซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการขาดทักษะทางวจนปฏิบัติศาสตร์ในผู้เรียนเกาหลี ตลอดจนให้ข้อแนะนำเกี่ยวกับการสอนเรื่องความสุภาพ กล่าวคือ “มีความจำเป็นที่จะต้องสอนเรื่องความสุภาพตั้งแต่บทเรียนแรก ๆ”¹ (Bae & Park, 2013, p. 111)

¹ แปลโดยผู้วิจัย

ส่วนการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างกิจกรรมหรือบทเรียนภาษาฝรั่งเศสเพื่อใช้ในบริบทผู้เรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยโดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นชิ้นงานเป็นฐาน (task-based learning) และการกำหนดให้ผู้เรียนเป็นเสมือนผู้ปฏิบัติการทางสังคม (action-oriented approach) นั้น พบการศึกษา เช่น ลีรจิตต์ เดชอมรชัย (2560) ซึ่งได้ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นชิ้นงานเป็นฐานว่า สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้ทางภาษาและทักษะที่หลากหลาย เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม ตลอดจนสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาฝรั่งเศส ส่วนการศึกษาของ ปิยจิตต์ สังข์พานิช (2564) แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นเมื่อผู้สอนจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชิ้นงานเป็นฐาน และเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนโดยกำหนดให้ผู้เรียนเป็นเสมือนผู้ปฏิบัติการทางสังคม (ปิยจิตต์ สังข์พานิช, 2560) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนากลวิธีทางภาษาเพื่อแสดงความปรารถนาและการขอร้องอย่างสุภาพในผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดให้ผู้เรียนเป็นเสมือนผู้ปฏิบัติการทางสังคมและใช้ชิ้นงานเป็นฐาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างหน่วยการเรียนรู้หัวข้อ “การขอร้องและการแสดงความปรารถนาอย่างสุภาพ”
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้หัวข้อ “การขอร้องและการแสดงความปรารถนาอย่างสุภาพ”
3. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพ (E.I.) ของหน่วยการเรียนรู้หัวข้อ “การขอร้องและการแสดงความปรารถนาอย่างสุภาพ”

กรอบแนวคิดและสมมุติฐาน

กรอบแนวคิด

งานวิจัยนี้ดำเนินการโดยอิงกรอบแนวคิดหลักดังนี้

1. การเลือกใช้สรรพนามบุรุษที่สอง (tu-vous) ในสถานการณ์การสื่อสาร

การเลือกใช้สรรพนามบุรุษที่สอง (tu-vous) เพื่อแทนผู้ที่ผู้พูดกำลังสื่อสารด้วยเป็นสิ่งสำคัญมากในบริบทการสื่อสารภาษาฝรั่งเศส เนื่องจากสามารถสื่อให้เห็นทั้งในมิติของสถานภาพทางสังคมและความสัมพันธ์ของคู่สนทนา ตลอดจนมารยาทและขนบปฏิบัติที่บุคคล

นั้น ๆ ได้รับการสั่งสมมา หากเปรียบเทียบกับภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาต่างประเทศที่หนึ่งสำหรับผู้เรียนชาวไทยโดยส่วนใหญ่ สถานการณ์ดังกล่าวจะไม่เกิดเนื่องจากในภาษาอังกฤษคู่สนทนาเรียกบุรุษที่ 2 ด้วย *you* ซึ่งแตกต่างจากภาษาฝรั่งเศส กล่าวคือ ในสถานการณ์ที่เป็นทางการหรือที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ จะใช้สรรพนาม *vous* เช่น *Excusez-moi, est-ce que vous avez l'heure ?* (ขอโทษค่ะ ไม่ทราบว่าตอนนี้เวลากี่โมงแล้วคะ) ส่วนสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการหรือการสนทนากับคนที่สนิทจะใช้สรรพนาม *tu* อาทิ *Excuse-moi, Paul. Tu es libre ce soir ?* (ขอโทษทีปอล คืนนี้นายว่างไหม) สิ่งที่บ่งชี้ว่าความสัมพันธ์ของคู่สนทนาเริ่มเปลี่ยนจากความเป็นทางการสู่ความเป็นกันเองมากขึ้นอาจสังเกตได้จากการขอเปลี่ยนการใช้คำสรรพนาม อาทิ *On peut se tutoyer ?* (เราคุยกันด้วยสรรพนาม *tu* ได้ไหม)

เนื้อหาการเรียนภาษาฝรั่งเศสทั่วไประดับต้นดังที่พบได้ทั่วไปในแบบเรียนภาษาฝรั่งเศสระดับ A1 มักจะเน้นการใช้ภาษาในบริบทที่ไม่เป็นทางการ (familiar contexts) มากกว่าบริบทที่เป็นทางการ (formal contexts) ซึ่งแบบเรียนเหล่านี้เหมาะสำหรับผู้เรียนที่ได้ใช้ภาษาฝรั่งเศสในชีวิตประจำวัน ทว่า ในบริบทของการเรียนภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทซึ่งภาษาต่างประเทศและภาษาแม่มีความแตกต่างทั้งทางวัฒนธรรมและตระกูลภาษา (exolingual context) ผู้เรียนจะได้ทดลองใช้ภาษาฝรั่งเศสในบริบทที่สมมติขึ้น เพื่อนำไปใช้ในบริบทของการทำงานในอนาคตที่อาจได้พบปะและสื่อสารกับผู้ใช้ภาษาฝรั่งเศส การที่ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์การสื่อสารก่อนที่จะเผชิญกับสถานการณ์การสนทนาจริงซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นสถานการณ์แบบฉับพลัน (spontaneous situation) มิสามารถใช้เวลามากในการพิจารณาว่าควรจะใช้สรรพนามแบบใด จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเลือกใช้คำพูดได้เหมาะสมกับกาลเทศะซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในการสื่อสาร ดังที่ลิจิตต์ เดชอมรชัย (2556, หน้า 87) ได้อธิบายไว้ว่า

การพูดเป็นการถ่ายทอดความคิดความรู้สึกและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ซึ่งต้องให้ผู้ที่สนทนาด้วยเข้าใจความหมายได้ตรงกัน ดังนั้นต้องรู้จักเลือกใช้คำพูดและแสดงอากัปกิริยาที่ทำให้ผู้อื่นเข้าใจได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และกาลเทศะ

อนึ่ง การเลือกใช้สรรพนามให้ถูกต้องกับสถานการณ์การสื่อสารที่กล่าวมาข้างต้น มีประเด็นร่วมกับแนวคิดการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (communicative approach) ตลอดจนแนวคิดการสอนภาษาที่ผู้เรียนหรือผู้ใช้ภาษาเป็นเสมือนผู้ปฏิบัติหรือผู้กระทำการทางสังคม (action-oriented approach) ในแง่ของความสามารถในการเลือกใช้ความรู้ทางภาษาให้เหมาะสมกับกาลเทศะในสถานการณ์การสื่อสาร กล่าวคือ “มีความสามารถในการประพฤติปฏิบัติ หรือกระทำ (savoir agir) ในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสม” (Rosen, 2009; Robert *et al.*, 2011 อ้างใน สิริจิตต์ เดชอมรชัย, 2556, หน้า 71)

2. การขอร้องและการแสดงความปรารถนาอย่างสุภาพ

ในภาษาฝรั่งเศส การขอร้องหรือแสดงความปรารถนานั้น มีความละเอียดอ่อนและมีระดับของความสุขภาพเมื่อผู้พูดเลือกใช้กาลและมาลาที่แตกต่างกัน ประเด็นดังกล่าวแตกต่างจากภาษาไทย เนื่องจากภาษาไทยเป็นภาษาคำโดดที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเพศ พจน์ และ กาล เมื่อต้องการแสดงความสุภาพในระดับต่าง ๆ ก็เพียงเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงถ้อยความเพื่อให้ประโยคสุภาพขึ้น เมื่อต้องการขอร้องหรือแสดงความปรารถนาในภาษาฝรั่งเศส ผู้พูดต้องเลือกใช้คำกริยาในกาลและมาลาที่แตกต่างกันเพื่อสร้างประโยคที่มีระดับความสุขภาพที่แตกต่างกัน ดังคำอธิบายตัวอย่างประโยค (1-4) ในบทนำ จะเห็นได้ว่าประเด็นดังกล่าวเป็นเรื่องละเอียดอ่อนสำหรับผู้ใช้ภาษาฝรั่งเศสในฐานะภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้เรียนระดับต้นเนื่องจากในแบบเรียนภาษาและหนังสือไวยากรณ์ภาษาฝรั่งเศสทั่วไปไม่ได้มีการระบุการใช้กาลหรือมาลาบางประเภท เช่น *l'imparfait* และ *le conditionnel passé* เพื่อนำเสนอการแสดงความต้องการหรือขอร้อง ทั้ง ๆ ที่การติดต่อสื่อสารกับชาวฝรั่งเศสในบริบทของผู้เรียนภาษาฝรั่งเศสชาวไทยในประเทศไทยนั้น มักจะเป็นทางการหรือเป็นไปด้วยเหตุผลเชิงวิชาชีพ เช่น การทำงานที่ต้องใช้ภาษาฝรั่งเศสในการสื่อสาร ผู้วิจัยขอนำเสนอโครงสร้างแบบต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อขอร้องหรือแสดงความปรารถนาอย่างสุภาพ ดังนี้

(1) การใช้ *le conditionnel présent* เพื่อขอร้องหรือแสดงความปรารถนา

ในหนังสือไวยากรณ์และแบบเรียนระดับต้นส่วนใหญ่ระบุว่า *le conditionnel présent* ใช้เพื่อแสดงความปรารถนาหรือขอร้องอย่างสุภาพ เช่น หนังสือไวยากรณ์ฝรั่งเศส ฉบับดวงกมล ซึ่งตีพิมพ์เป็นครั้งที่ 6 ได้อธิบาย *le mode conditionnel* ไว้ว่า

มาลาณี่มีคุณค่าโดยเฉพาะในการแสดง [...] ความสุภาพ la politesse : Je désirerais que vous répondiez aussitôt que possible. ผมใคร่ที่จะให้คุณตอบโดยเร็วที่สุดที่จะทำได้ ความปรารถนา le souhait : J'aimerais aller à la mer cet été. ผมชอบที่จะไปชายหาดฤดูร้อนนี้ (สว่าง วงศ์พัฑน์, 2535, หน้า 308)

เช่นเดียวกับแบบเรียนภาษาฝรั่งเศส อาทิ *Bonjour et bienvenue !* แบบเรียนระดับ A1.1 ที่มุ่งให้ผู้เรียน ระดับต้นสามารถเอาตัวรอดได้หากต้องเดินทางท่องเที่ยว เดินทางเพื่อเหตุผลด้านวิชาชีพ หรือเพื่อเริ่มต้นเรียนภาษาฝรั่งเศสระบุว่า *le conditionnel présent* ใช้เพื่อเน้นย้ำความสุภาพให้กับประโยค (Bertaux et al., 2019, p.92)

นอกจากนี้ *L'essentiel: pour mieux s'exprimer à l'écrit et à l'oral* อธิบายว่า *le conditionnel* สามารถใช้ “เพื่อลดระดับความตรงของประโยคข้อร้องโต้” (Lesot, 2018, p. 320) รวมถึงหนังสือไวยากรณ์สำหรับเจ้าของภาษาและนักภาษาศาสตร์ *Grammaire du sens et de l'expression* (Charaudeau, 1992; 2019) ก็ได้ระบุการใช้ *le conditionnel présent* เพื่อแสดงการขอร้องอย่างสุภาพ ส่วน Meunier (2017, p. 297) ระบุว่า *le conditionnel présent* เป็นรูปแบบที่ “ธรรมดาที่สุด” ของการขอร้องอย่างสุภาพ

(2) การใช้ *l'imparfait* เพื่อขอร้องหรือแสดงความปรารถนา

สอองศ์ มะลิกุล (2551, หน้า 182) ระบุว่า “การใช้ *Temps imparfait* [...] บางครั้งใช้เป็น *l'imparfait de politesse* เป็นประโยคสุภาพในการที่จะขอให้ใครทำอะไรให้” นอกจากนี้พบคำอธิบายในหนังสือไวยากรณ์ระดับกลางขึ้นไปว่า *l'imparfait* สามารถใช้เพื่อแสดงการขอร้องอย่างสุภาพได้ เช่น Lesot (2018, p. 329) อธิบายว่า “*l'imparfait* ใช้เพื่อลดระดับความเข้มข้นของคำกล่าวหรือการขอร้องลง”¹

La grammaire expliquée du français : niveau intermédiaire กล่าวถึงการใช้ *l'imparfait* เพื่อแสดงความสุภาพว่าเป็นการใช้เพื่อขอร้องทางอ้อมและลดระดับความเข้มข้นของสารลง ผู้ขอจึงใช้โครงสร้างของกาลดังกล่าวเพื่อพูดขอร้อง ซึ่งเป็นการเว้นระยะระหว่างตนเองกับคำพูดของตนเอง เนื่องจากหากขอร้องโดยใช้ปัจจุบันกาล (*le présent de l'indicatif*)

¹ แปลโดยผู้วิจัย

จะเป็นการขอรับรองที่ตรงเกินไป (Poisson-Quinton et al., 2007, p. 139) อาจจะไม่ถือว่าไม่สุภาพ

Charaudeau (1992) ระบุการใช้ *l'imparfait* ว่าเป็นไปเพื่อแสดงการขอรับรองอย่างสุภาพ กล่าวคือ *l'imparfait* สื่อ “ความไม่เป็นปัจจุบัน” (*inactualité*) เมื่อเทียบกับ *le présent de l'indicatif* ดังนั้น การใช้ *l'imparfait* จึงสามารถช่วยให้ผู้พูดสร้างระยะห่างเพื่อให้ถ้อยความที่ตรงเกินไปลดความตรงและความรุนแรงลง การที่ *l'imparfait* สามารถนำเสนอมุมมองที่ไม่เป็นปัจจุบันของถ้อยความ ทำให้กาลดังกล่าวสามารถสื่อถ้อยความได้โดยอ้อม และการนำเสนอสารทางอ้อมนี้เองถือเป็นกลวิธีหนึ่งที่เจ้าของภาษาใช้เพื่อการสื่อ “สาร” อย่างสุภาพ เช่น “Je voulais vous dire que vous auriez intérêt à venir à l'heure.” (Charaudeau, 1992; 2019, p. 471) แม้ว่า Meunier (2017, p. 297) จะระบุว่าการใช้ *l'imparfait de politesse* บางครั้งก็อาจจะทำให้ประโยคดู “สุภาพเกินไป” กระนั้นก็ไม่อาจปฏิเสธการใช้กาลดังกล่าวในภาษาฝรั่งเศสโดยเจ้าของภาษา

(3) การใช้ *le conditionnel passé* เพื่อขอรับรองหรือแสดงความปรารถนา

โดยปกติแล้วโครงสร้าง *le conditionnel passé* เป็นมาลาหนึ่งที่ใช้แสดงความเสียตากับเหตุการณ์ที่ผ่านไปแล้ว Charaudeau (1992, 2019, pp. 473–474) อธิบายว่า *le conditionnel passé* “สื่อความหมายได้เหมือนกับการนำเสนอความเป็นไปได้โดยเพิ่มเติมมุมมองที่ว่าเหตุการณ์นั้นสิ้นสุดไปแล้ว [...] อาจกล่าวได้ว่า *le conditionnel* (พร้อมกับมุมมองที่เหตุการณ์นั้น ๆ สิ้นสุดลงแล้ว) สามารถนำเสนอถ้อยความที่เป็นจินตนาการได้เป็นอย่างดี”¹ กระนั้นผู้ใช้ภาษาฝรั่งเศสสามารถเลือกใช้มาลาดังกล่าวเพื่อแสดงการขอรับรองอย่างสุภาพ “ทางอ้อม” โดยปรากฏคำอธิบายในหนังสือไวยากรณ์สำหรับนักภาษาศาสตร์ที่อธิบายไวยากรณ์ของภาษาในเชิงการใช้งาน *Grammaire Méthodique du Français* (Riegel et al., 2009, p. 559) ว่า *le conditionnel passé* สามารถลดระดับความตรงของการขอรับรองได้ด้วย “นัยยะแฝง” ดังตัวอย่าง “(1) Je voudrais/J'aurais voulu rencontrer le président.” นัยยะแฝงดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับมุมมองของความเป็นไปได้หรือความไม่เป็นจริงของโครงสร้าง *le conditionnel passé* ด้วยผู้พูดมีเจตนาที่จะลดระดับความเข้มข้นของคำพูดขอรับรองของตน

¹ แปลโดยผู้วิจัย

อนึ่ง Kerbrat–Orecchioni (2001, p.11) นักภาษาศาสตร์ที่สนใจการวิเคราะห์ภาษาเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์ได้อธิบายว่าการใช้ *le conditionnel passé* นั้นทำให้ประโยคสุภาพมากกว่า *le conditionnel présent*

Conditionnel présent, et plus poliment encore, conditionnel passé (« J’aurais voulu... »), qui correspond à la stratégie dite par Brown et Levinson du « pessimisme »

นอกจากนี้ ในคลังข้อมูล ORFEO¹ พบการใช้ *le conditionnel passé* ดังตัวอย่างประโยคสนทนาที่เกิดขึ้นในร้านขายเนยแข็งที่ผู้ซื้อกล่าวแก่ผู้ขาย « bonjour j’aurais voulu un fromage » อ้างใน Rossi–Gensane and Ursi (2020, p. 153)

กรณีนี้ ในแบบเรียนภาษาฝรั่งเศสในฐานะภาษาต่างประเทศระดับต้นและหนังสือไวยากรณ์ภาษาฝรั่งเศสสำหรับผู้เรียนชาวไทยมักอธิบาย *le conditionnel passé* เพียงว่ามาลาดังกล่าวใช้นำเสนอเงื่อนไขบางประการของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือแสดงความเสียดายเสียใจ เช่น สว่าง วงศ์พัฑฒันธุ์ (2535, หน้า 308) อธิบายว่า มาลาดังกล่าวใช้เพื่อ “แสดงว่าได้มีเรื่องราวอย่างหนึ่งอย่างใดเกิดขึ้นในอดีต ภายใต้เงื่อนไขบางประการ” และ “เพื่อแสดงการสมมุติเกี่ยวกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีต” เท่านั้น ส่วนหนังสือ *ไวยากรณ์ฝรั่งเศส* ระบุว่า *le conditionnel passé* ใช้เพื่อ

1. แสดงความคิดว่าการกระทำน่าจะเกิดขึ้น หากเงื่อนไขบางประการทำได้ [...] 2. แสดงความเสียใจที่ได้พลาดโอกาส [...] 3. บอกว่ามีเหตุการณ์เพิ่งเกิดขึ้น (แต่เราไม่ได้รับการยืนยันแน่นอน [...]) (สวางค์ มะลิกุล, 2538, หน้า 149–150)

¹ ORFEO (corpus d’étude pour le français contemporain) หรือโครงการคลังข้อมูลภาษาฝรั่งเศสที่ใช้กันในปัจจุบัน ซึ่งสามารถสืบค้นได้จาก <https://orféo.ortolang.fr/?locale=fr> (Orféo, n.d.) สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2565

กล่าวโดยสรุป การใช้ *le conditionnel passé* เพื่อแสดงการขอร้องอย่างสุภาพนั้น มักไม่พบในคู่มือไวยากรณ์ทั่วไปทั้งที่เป็นไวยากรณ์สำหรับผู้เรียนภาษาฝรั่งเศสในฐานะภาษาต่างประเทศ ตลอดจนหนังสือไวยากรณ์ดั้งเดิมสำหรับเจ้าของภาษาโดยทั่วไป แต่มีการใช้งานโดยเจ้าของภาษาที่ประสงค์ให้ถ้อยความขอร้องหรือแสดงความปรารถนาของตนมีความสุภาพในระดับมาก

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าในภาษาฝรั่งเศส มีการใช้โครงสร้างประโยคเพื่อขอร้องหรือแสดงความปรารถนา 4 รูปแบบโดยเรียงลำดับจากสุภาพมากที่สุดไปหาสุภาพน้อย ได้แก่

- 1) การกระจายกริยาของประโยคในรูป *le conditionnel passé*
- 2) การกระจายกริยาของประโยคในรูป *l'imparfait*
- 3) การกระจายกริยาของประโยคในรูป *le conditionnel présent*
- 4) การกระจายกริยาของประโยคในรูป *le présent de l'indicatif* (ซึ่งใช้เฉพาะในบริบทที่ไม่เป็นทางการ)

ประเด็นดังกล่าวเป็นสิ่งที่น่าสนใจยิ่งสำหรับผู้สอนภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาต่างประเทศเนื่องจากการใช้โครงสร้างกาลและมาลาบางประเภทเพื่อขอร้องหรือแสดงความปรารถนา ไม่ปรากฏในหนังสือไวยากรณ์หรือแบบเรียนทั่วไปแต่เป็นโครงสร้างที่เจ้าของภาษาใช้กันจริง

3. แนวคิดการสอนภาษาที่ผู้เรียนหรือผู้ใช้ภาษาเป็นเสมือนผู้ปฏิบัติการหรือผู้กระทำการทางสังคม (action-oriented approach)

สิริจิตต์ เดชอมรชัย (2556) ได้กล่าวถึงหลักการสอนภาษาฝรั่งเศสเพื่อการสื่อสารไว้ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ (1) เป็นการสอนที่เน้นความสำคัญของวัจนกรรม (2) การสอนโครงสร้างทางภาษาจะเน้นการแสดงออกทางภาษาโดยมุ่งการนำไปใช้และความหมายควบคู่ไปกับการสอนหลักการใช้ภาษา (3) เป็นการสอนเพื่อฝึกทักษะสัมพันธ์ทางภาษาซึ่งจะบูรณาการทักษะต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เช่น ฟังกับพูด อ่านกับเขียน (4) การจัดกิจกรรมมุ่งงานปฏิบัติ (5) การใช้สื่อการเรียนการสอนที่เป็นเอกสารจริง (6) การสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้เป็นไปได้ด้วยดี

แม้ว่าแนวคิดเรื่องการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (communicative approach) (ภายหลังได้รับการต่อยอดไปเป็น action-oriented approach ในปี 1990) จะเกิดจากจุดด้อยและข้อจำกัดของวิธีการสอนแบบโสทัดณะ รวมทั้งวิธีการสอนแบบฟัง-พูด ซึ่งถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามุ่งให้ผู้เรียนพูดตามและพูดซ้ำ ๆ โดยที่ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนใช้ภาษาในการสื่อสารในสถานการณ์จริงได้ (สิริจิตต์ เดชอมรชัย, 2556) แต่เมื่อพิจารณาถึงบริบทของภาษาต้นทางและภาษาต่างประเทศซึ่งมีความแตกต่างกัน (exolingual context) ทั้งในด้านของที่ตั้ง วัฒนธรรม การใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน ตลอดจนความแตกต่างในแง่ของตระกูลภาษาที่ผู้เรียนไทยซึ่งเรียนภาษาฝรั่งเศสต้องเผชิญ การเสริมสร้างความมั่นใจในการใช้ภาษาให้กับผู้เรียนระดับต้นโดยการฝึกใช้ประโยคเดิม ๆ ซ้ำ ๆ บ่อย ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ประโยคที่ได้เรียนรู้ไปด้วยความชำนาญ คล่องแคล่ว และเป็นอัตโนมัติ ประกอบกับเมื่อฝึกใช้ในสถานการณ์การสื่อสาร ผู้เรียนก็จะเกิดการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ประโยคใหม่ ๆ ในสถานการณ์ใกล้เคียง ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่แตกต่างหลากหลายได้ในลำดับถัดไป แม้ว่าความรู้ที่มีอาจจะจำกัดและไม่สามารถทำให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้เรียนในระดับที่เชี่ยวชาญได้ในช่วงต้นของการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศนั้น ๆ นอกเหนือจากทักษะทางภาษาแล้ว ผู้เรียนที่เรียนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารยังจะต้องมีทักษะปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งการจะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมได้นั้น ผู้เรียนจะต้องเข้าใจและสามารถประเมินสถานการณ์การสื่อสารที่แตกต่างได้ก่อน

4. แนวคิดเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบใช้ชิ้นงานเป็นฐาน (task-based learning)

การจัดการเรียนรู้แบบใช้ชิ้นงานเป็นฐานถือเป็นการเรียนรู้ภาษาแบบหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือ ผู้เรียนต้องผลิตชิ้นงานที่สืบเนื่องจากเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ไป การมอบหมายงานดังกล่าวกระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นผู้เรียนที่มีความกระตือรือร้น การทำชิ้นงานให้สำเร็จถือเป็นการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในการใช้ภาษาให้กับผู้เรียน กล่าวคือ “มุ่งเน้นการสอนภาษาที่ต้องให้ผู้เรียนสามารถนำภาษาที่เรียนไปใช้ในชีวิตจริงอันจะทำให้เรียนภาษาอย่างมีความหมาย ผู้เรียนจะจดจำได้และจะสามารถใช้ภาษาได้อย่างเป็นธรรมชาติมากขึ้น” (Ellis, 2003 และ Reinhard, 2009 อ้างใน สิริจิตต์ เดชอมรชัย, 2556, หน้า 206) แนวคิดที่มองการผลิตชิ้นงานว่าเป็นการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ยังปรากฏในทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (constructionism) ของ Seymour Papert ดังที่ทศนา แหม่มณี (2563, หน้า 96) ได้สรุปจากเอกสารของสำนักงานโครงการพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2543 ว่า

การเรียนรู้ที่ดีที่สุดเกิดจากการสร้างพลังความรู้ในตนเองและด้วยตนเองของผู้เรียน หากผู้เรียนมีโอกาสได้สร้างความคิดและนำความคิดของตนเองไปสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมจะทำให้เห็นความคิดนั้นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและเมื่อผู้เรียนสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมาในโลกก็หมายถึงการสร้างความรู้ขึ้นในตนเองนั่นเอง ความรู้ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นในตนเองนี้จะมีความหมายต่อผู้เรียน จะอยู่กับตน ผู้เรียนจะไม่ลืมง่าย และจะสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจความคิดของตนได้ดี นอกจากนั้น ความรู้ที่สร้างขึ้นเองนี้ ยังจะเป็นฐานให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ต่อไปอย่างไม่มีการสิ้นสุด

ชิ้นงานที่มอบหมายให้ผู้เรียนทำอาจจะเป็นชิ้นงานที่ผู้เรียนทำเดี่ยวหรือทำเป็นกลุ่มก็ได้ หากผู้สอนเลือกให้ผู้เรียนทำชิ้นงานเป็นกลุ่มจะสามารถช่วยกระตุ้นทักษะปฏิสัมพันธ์ทางสังคมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ ทักษะข้างต้นถือเป็นหนึ่งในเนื้อหาที่ได้รับการบรรจุไว้ในกรอบมาตรฐานยุโรปด้านภาษา โดยในระดับ A1 ผู้เรียนจะต้อง “สามารถมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมพื้นฐานโดยใช้คำที่แสดงความรู้สึกขั้นต้น กล่าวต้อนรับ และยุติการสนทนา ตลอดจน นำเสนอ และกล่าวคำว่า ขอคุณ กรุณาเถอะ ขอโทษ ฯลฯ (Conseil de l'Europe, 2001, p. 95)” แนวคิดดังกล่าวนี้ Lev Vygotsky ได้นำเสนอไว้ตั้งแต่ช่วงปี 1930 (Ivan, 1994) โดยเป็นการเรียนรู้ที่อิงอยู่กับแนวคิดที่ว่ามนุษย์สามารถสร้างความรู้ได้และจะสามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็วด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (social interactions) เช่น การทำงานกลุ่ม การสอบถามจากผู้รู้ ฯลฯ

ผู้วิจัยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดดังที่กล่าวมาข้างต้นมาใช้ในการสร้างหน่วยการเรียนรู้ “การขอร้องและการแสดงความปรารถนาอย่างสุภาพ” โดยมุ่งเน้นเฉพาะโครงสร้างที่จำเป็นสำหรับการใช้งานในบริบทการขอร้องและแสดงความปรารถนาอย่างสุภาพตามสถานการณ์การสื่อสาร และให้ผู้เรียนได้ฝึกพูดโครงสร้างเดิม ๆ ซ้ำ ๆ แม้ว่าความรู้ที่ได้รับจะจำกัดและไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเป็นผู้เรียนในระดับที่เชี่ยวชาญได้ แต่ผู้เรียนจะสามารถฝึกใช้ประโยคที่ได้เรียนรู้จนเกิดความเคยชิน คล่องแคล่ว และอาจจะกลายเป็นอัตโนมัติได้ในเวลาต่อมา และเมื่อผู้เรียนได้ฝึกใช้โครงสร้างต่าง ๆ ที่เรียนมาในสถานการณ์การสื่อสาร ผู้เรียนก็จะเกิดการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ประโยคใหม่ ๆ ในสถานการณ์ใกล้เคียง ตลอดจนอาจจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่แตกต่างหลากหลายได้ในลำดับถัดไป

นอกจากนี้หน่วยการเรียนรู้ ที่สร้างขึ้นยังมีเป้าหมายให้ผู้เรียนหลักเลียงโครงสร้างประโยคที่อาจจะแสดงถึงความไม่สุภาพของผู้พูด ในกรณีของผู้เรียนไทยเป็นบริบทที่ภาษาฝรั่งเศสมีความแตกต่างจากภาษาแม่ทั้งในแง่ตระกูลภาษาและวัฒนธรรมซึ่งความไม่สุภาพดังกล่าวอาจจะเกิดจากเพียงความไม่รู้หรือไม่ได้ตั้งใจ

สมมติฐาน

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า เมื่อผู้เรียนเรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้ว ผู้เรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่องการขอร้องและการแสดงความปรารถนาอย่างสุภาพที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 หรือน้อยกว่า

วิธีวิทยาการวิจัย

รูปแบบของงานวิจัย

งานวิจัยนี้ดำเนินการโดยใช้ระเบียบวิธีและรูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง (experimental research) ทั้งนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์แล้ว ผู้วิจัยสร้างหน่วยการเรียนรู้ “การขอร้องและการแสดงความปรารถนาอย่างสุภาพ” แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน (pretest และ posttest) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การวัดการกระจายของข้อมูลด้วยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และอภิปรายโดยข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมซึ่งบันทึกโดยผู้วิจัยหลักทำหน้าที่เป็นผู้สอน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายได้รับการกำหนดโดยวิธีการแบบเจาะจง (purposive method) ผ่านระบบการลงทะเบียนของมหาวิทยาลัยพะเยา (reg.up.ac.th) ซึ่งกลุ่มประชากรเป้าหมายเป็นนิสิตที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา การฟังและการพูดภาษาฝรั่งเศส 1 รหัสวิชา 145111 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 เป็นวิชาโท (หมู่เรียนที่ 2 และ 3) จำนวนรวม 50 คน ซึ่งผู้วิจัยหลักทำหน้าที่เป็นผู้สอน กลุ่มตัวอย่างคือประชากรเป้าหมายที่ตอบรับเข้าร่วมการวิจัยตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัยและไม่ได้ถูกถอนออกจากการวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้อธิบายให้ประชากรเป้าหมายทราบอย่างชัดเจนว่าการเข้าร่วมการวิจัยดังกล่าวไม่มีผลใด ๆ ต่อผลคะแนนของรายวิชาการฟังและการพูดภาษาฝรั่งเศส 1

ขอบเขตของงานวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

โครงสร้างประโยคเพื่อใช้แสดงการขอร้องและแสดงความรักอย่างสุภาพสำหรับผู้เรียนภาษาฝรั่งเศสระดับต้นโดยใช้คำกริยา *vouloir, souhaiter, désirer* ซึ่งเป็นคำกริยาหลักที่ใช้ในการขอร้อง ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่รวมกริยา *aimer* (รัก, ชอบ) ไว้ในกลุ่มเดียวกับคำกริยาสามคำข้างต้น เนื่องจากในบางกรณี กริยา *aimer* สามารถสื่อถึงการขอร้องได้เมื่อใช้กับบางกาล อาทิ ปัจจุบันกาล (*le présent de l'indicatif*) ตัวอย่าง *J'aime aller au salon de chocolat.* (ฉันชอบไปงานจัดแสดงช็อกโกแลต) กับ *J'aimerais aller au salon de chocolat.* (ฉันอยากไปงานจัดแสดงช็อกโกแลต)

2. ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ลงทะเบียนเรียนภาษาฝรั่งเศสที่เป็นวิชาโท และได้เรียนรายวิชาการฟังและการพูดภาษาฝรั่งเศส (145111) เป็นวิชาแรกคู่กับรายวิชาภาษาฝรั่งเศส 1 (145103) ผู้เรียนดังกล่าวมีความหลากหลายเชิงสติปัญญา กล่าวคือ เก่ง ปานกลาง และอ่อนด้อย และอาจจะมีหรือไม่มีพื้นฐานความรู้ภาษาฝรั่งเศสมาก่อน หากในระหว่างการวิจัยผู้เข้าร่วมการวิจัยไม่สามารถปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ทำวิจัย ไม่ประสงค์เข้าร่วมการวิจัยต่อไป หรือไม่เข้าร่วมการเรียนการสอน 100% ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจะทำการถอนกลุ่มตัวอย่างนั้น ๆ ออกจากการวิจัยโดยไม่นำผลการทดสอบตลอดจนไม่นำข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมาวิเคราะห์ผล แต่ยังอนุญาตให้เข้าร่วมการวิจัยได้ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปอย่างเป็นธรรมชาติมากที่สุด และไม่สร้างความกังวลหรือความรู้สึกไม่สบายใจให้เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินการวิจัย อันจะนำไปสู่การ “สร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้เป็นไปได้ด้วยดี” (สิริจิตต์ เดชมรรชัย, 2556)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1. หน่วยการเรียนรู้หัวข้อ “การขอร้องและการแสดงความรักอย่างสุภาพ” ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาแบบฝึกหัด และชิ้นงานที่กลุ่มตัวอย่างต้องดำเนินการให้ลุล่วงจำนวนสองชิ้นงาน ทั้งนี้กำหนดระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้จำนวน 9.30 ชั่วโมง

เนื้อหาประกอบด้วย (1) การวิเคราะห์สถานการณ์การสื่อสารที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (*vouvoiement/tutoiement*) (2) คำแสดงความสุภาพ (*s'il vous plaît/s'il te plaît*) (3) คำที่ใช้เรียกคู่สนทนา (*madame/monsieur, nom de famille, prénom*) (4) คำกริยาและ

โครงสร้างประโยคที่ใช้เพื่อขอร้องหรือแสดงความปรารถนา (*désirer, souhaiter, vouloir*) (5) ระดับภาษาที่ใช้ในการขอร้องหรือแสดงความปรารถนา (ประโยคที่ใช้โครงสร้างของ *le conditionnel passé* ประโยคที่ใช้โครงสร้างของ *l'imparfait de politesse* ประโยคที่ใช้โครงสร้างของ *le conditionnel présent* และประโยคที่ใช้โครงสร้างของ *le présent de l'indicatif*)

กิจกรรมที่ต้องทำประกอบด้วย (1) การศึกษาเนื้อหาข้างต้นพร้อมทั้งทำแบบฝึกหัด (2) การสนทนาก่อนเริ่มชั้นเรียนโดยให้ผู้เรียนคนแรกตั้งคำถามภาษาฝรั่งเศสโดยอาจจะเกี่ยวข้องกับโครงสร้างประโยคที่ได้เรียนไปแล้ว ผู้เรียนที่ได้รับเลือกให้ตอบคำถามจะตอบคำถาม และให้ผู้เรียนคนดังกล่าว ตั้งคำถามกับผู้เรียนคนถัดไป หมุนเวียนไปจนครบทุกคน โดยมีการใช้คำแสดงความสุภาพ และ (3) ชิ้นงานที่ต้องผลิตสองชิ้นงาน ได้แก่ คลิปเสียงสนทนาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับขอร้องหรือแสดงความปรารถนาในสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการ อาทิ ขอให้เพื่อนไปร่วมงานเลี้ยงด้วย ขอให้เพื่อนซื้อของมาให้ ฯลฯ (กิจกรรมคู่) และการสนทนากับอาจารย์เจ้าของภาษา (ผู้วิจัยร่วม) โดยผู้เรียนพูดขอหรือแสดงความปรารถนาอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ขอให้อาจารย์เจ้าของภาษาบอกอีเมล หมายเลขโทรศัพท์ ขอนัดหมายขอคำแนะนำ ฯลฯ (กิจกรรมเดี่ยว)

2. แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบปรนัยที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ และเลือกใช้คำและสำนวนการขอร้องที่สอดคล้องกับสถานการณ์การสื่อสารและเลือกใช้โครงสร้างภาษาที่สอดคล้องระดับความสุภาพที่ควรจะเป็นการเลือกใช้แบบทดสอบแบบปรนัยดังกล่าวจะช่วยขจัดความกังวลในด้านความถูกต้องของภาษาเขียน

3. แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยหลักทำหน้าที่เป็นผู้สอนและเป็นผู้สังเกตการณ์สอนด้วยตัวเอง (participant-as-observer) ผู้วิจัยใช้แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อบันทึกจำนวนผู้เข้าร่วมชั้นเรียนตลอดจนบรรยากาศในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้หน่วยการเรียนรู้ ที่สร้างขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการแบบอุปนัยเพื่อให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอนประกอบกับข้อมูลเชิงสถิติที่ได้รับ อันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจและสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทที่เกิดขึ้นจริงมากที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว ได้รับการตรวจสอบคุณภาพและความถูกต้องจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้สอนภาษาฝรั่งเศสในสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 3 แห่ง และมีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 5 ปี

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

1. ระยะที่ 1 ออกแบบหน่วยการเรียนรู้

- ผู้วิจัยหลักและผู้วิจัยร่วมซึ่งเป็นอาจารย์เจ้าของภาษาได้ออกแบบหน่วยการเรียนรู้โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูล สร้างเนื้อหา ตัวอย่าง แบบฝึกหัดซึ่งเน้นบทสนทนาที่จะสามารถพบได้ในชีวิตประจำวันและอยู่ในกรอบของระดับภาษา A1 ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำทั้งในรูปแบบคลิปเสียงสนทนาและสคริปต์ของคลิปเสียง นอกจากนี้ยังได้กำหนดชิ้นงานที่ผู้เรียนต้องจัดทำให้ลุล่วงสองชิ้นงาน ชิ้นงานแรกให้ผู้เรียนจัดทำเป็นงานกลุ่มกลุ่มละ 2 คน ซึ่งชิ้นงานดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องทักษะปฏิสัมพันธ์ทางสังคม นอกจากนี้ เพื่อให้สามารถวัดได้ว่าผู้เรียนจะสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้เรียนไปกับสถานการณ์จริงได้ ชิ้นงานที่สองเป็นการแสดงบทบาทในสถานการณ์จำลองกับผู้วิจัยร่วม (เจ้าของภาษา) ซึ่งผู้เรียนไม่เคยได้พบมาก่อน โดยให้ใช้ความรู้ที่ได้เรียนสนทนากับผู้วิจัยร่วม การกำหนดชิ้นงานที่สองนี้จะสามารถสร้าง “ความหมาย” ให้กับสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ไป

- สร้างแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน
- เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์
- ปรับแก้ไขหน่วยการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

2. ระยะที่ 2 ทดลองใช้หน่วยการเรียนรู้

- แนะนำวัตถุประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ตามหน่วยการเรียนรู้ และทำแบบทดสอบก่อนเรียน

- ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ขณะที่ทำการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วม กล่าวคือ ตั้งคำถามและให้ผู้เรียนแต่ละคนตอบโดยวาจา ให้ผู้เรียนอ่านออกเสียงประโยคต่าง ๆ ขอให้ผู้เรียนแสดงบทบาทในสถานการณ์การจำลอง ฯลฯ

- ระหว่างดำเนินการสอน ผู้วิจัยบันทึกแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพเพิ่มเติม

3. ระยะที่ 3 หลังการใช้หน่วยการเรียนรู้

- ทำแบบทดสอบหลังเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองโดยใช้ Pretest & Posttest Design โดยผู้วิจัยนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบกับการอธิบายข้อมูลแบบอุปนัยจากแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมซึ่งผู้วิจัยในฐานะผู้สอนบันทึกไว้ สถิติที่ใช้เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณประกอบด้วยสถิติที่ใช้เพื่อ

1. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้

- ค่าเฉลี่ย (mean) เพื่อให้ทราบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังเรียนที่กลุ่มตัวอย่างทำได้ และค่าเฉลี่ยของความต่างของคะแนนก่อนและหลังเรียนเพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจำนวนเท่าใด
- ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ผู้วิจัยตรวจสอบค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ทราบว่าค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) จากข้อมูลแต่ละข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมีค่าต่างจากค่าเฉลี่ยที่ได้รับเท่าไร
- ค่าร้อยละ เพื่อทราบจำนวนคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนที่กลุ่มตัวอย่างทำได้ กล่าวคือ จากคะแนนเต็มทั้งหมด 100% กลุ่มตัวอย่างทำคะแนนได้เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละเท่าไร
- การทดสอบค่าที (t-Test for dependent samples) เนื่องจากการวิจัยนี้ใช้คะแนนทดสอบก่อนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวกันเป็นข้อมูลเพื่อการศึกษา (one-group pretest posttest design) ซึ่งถือว่าเป็นการ “เก็บข้อมูล 2 ครั้งจากกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน” (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2564, หน้า 193) จึงถือว่าเป็นกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่ม ที่ไม่เป็นอิสระจากกัน การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสองค่า (คะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนด้วยหน่วยการเรียนรู้) เป็นไปเพื่อให้ทราบว่าหน่วยการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้สามารถช่วยให้ผู้เรียน มีคะแนนทดสอบก่อนและหลังเรียนที่แตกต่างกันหรือไม่ หากแตกต่างกัน แสดงว่าหน่วยการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น

2. วัดประสิทธิผลของหน่วยการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ดัชนีประสิทธิผลเพื่อวัดประสิทธิผลของหน่วยการเรียนรู้ว่าจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นในระดับใด ซึ่งเป็นวิธี “การประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียน

การสอน โดยประเมินจากคะแนนหลังเรียนที่เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน” (เกริก ท่วมกลาง และ จินตนา ท่วมกลาง, 2555, หน้า 14) โดยใช้สูตรการคำนวณดัชนีประสิทธิผล (effectiveness index : E.I.) ของ Goodman *et al.* (1980, pp. 30–34) กล่าวคือ คำนวณเปรียบเทียบคะแนนที่วัดได้จากแบบทดสอบหลังเรียน (P_2) เมื่อเทียบจากแบบทดสอบก่อนเรียน (P_1)

ผลการศึกษา

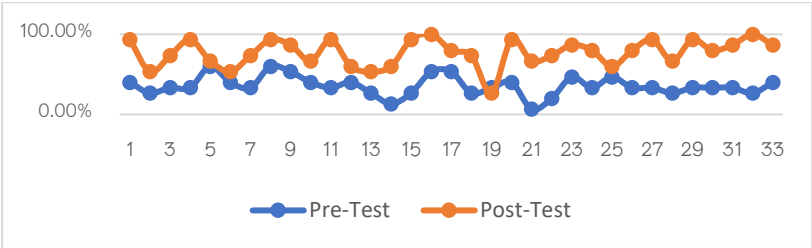
ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการศึกษาหัวข้อ “การพัฒนาการใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อแสดง ความปรารถนาและการขอร้องอย่างสุภาพในผู้เรียนภาษาฝรั่งเศสระดับต้น” ตามวัตถุประสงค์ การวิจัยที่กำหนดไว้ดังนี้

1. การสร้างหน่วยการเรียนรู้หัวข้อ “การขอร้องและการแสดงความปรารถนา อย่างสุภาพ”

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำหน่วยการเรียนรู้หัวข้อ “การขอร้องและการแสดงความ ปรารถนาอย่างสุภาพ” โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร แนวคิดที่ให้ ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติทางสังคม และแนวคิดการใช้ชิ้นงานเป็นฐาน ดังรายละเอียดที่ได้ นำเสนอในหัวข้อ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 33 รายได้ทำการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อวัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพบว่าจากคะแนนเต็ม 15 คะแนน กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด (32 ราย) มีร้อยละของคะแนนที่ได้ทำได้เพิ่มขึ้นเมื่อเรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีผู้เรียนจำนวน 1 ราย ที่มีผลคะแนนหลังเรียนน้อยกว่าผลคะแนนก่อนเรียนจำนวน 1 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.67 ของคะแนนเต็ม ผลคะแนนที่ได้ยังแสดงให้เห็นอีกด้วยว่าผู้ที่มี ผลต่างของคะแนนการทดสอบหลังเรียนมากกว่าการทดสอบก่อนเรียนร้อยละ 40 ขึ้นไป มีจำนวน 22 ราย และในจำนวนนี้ 12 ราย มีผลต่างของคะแนนเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 50 ขึ้นไป ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แผนภูมิเปรียบเทียบร้อยละของคะแนนของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียน (pretest) และ หลังเรียน (posttest) ด้วยหน่วยการเรียนรู้

จากการวิเคราะห์คะแนนการทดสอบก่อนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีการแจกแจงคะแนนแบบปกติ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้สถิติ Paired t-test และพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่า sig (one-tailed test) อยู่ที่ระดับ 0.00 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ตั้งไว้ 0.05 แสดงว่าคะแนนสอบก่อนและหลังเรียนสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ หลังจากใช้หน่วยการเรียนรู้หัวข้อดังกล่าวแล้ว ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบก่อนเรียน ทั้งนี้คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 11.545 (S.D. 2.538) หรือร้อยละ 76.97 ของคะแนนเต็ม ซึ่งสูงกว่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ก่อนเรียนที่มีค่าเท่ากับ 5.363 (S.D. 1.799) หรือ ร้อยละ 37.75 ของคะแนนเต็มดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยของความต่างของคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบหลังเรียนเทียบกับแบบทดสอบก่อนเรียน

	$(\bar{X})$	S.D.	Confidence Interval of the difference 0.972		t	Sig. (two-tailed Test)
			Lower	Upper		
ผลคะแนนที่ต่างกันระหว่างคะแนนหลังเรียน-ก่อนเรียน	6.181	2.743	5.208	7.154	12.943	2.91378612610623E-14

ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นค่าเฉลี่ยของความต่างของคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบ หลังเรียนเทียบกับแบบทดสอบก่อนเรียน จากการทดสอบสมมติฐานแบบสองหาง (two-tailed test) กลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ตั้งไว้ (0.05) เมื่อพิจารณาความต่างของคะแนนทดสอบ หลังเรียนและคะแนนทดสอบหลังเรียนพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 6.181 คะแนน หรือร้อยละ 41.20 ของคะแนนเต็ม (15 คะแนน) โดยมีค่าความเชื่อมั่นที่ 97% (0.972) ซึ่งมากกว่าค่าความเชื่อมั่นที่กำหนดไว้ที่ 95% (0.95) และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ที่ 2.743 ทั้งนี้ คะแนนของกลุ่มตัวอย่างที่เพิ่มขึ้นจะเพิ่มขึ้นในช่วงคะแนนตั้งแต่ 5.208 – 7.154 คะแนน (คะแนนเฉลี่ยของความต่างระหว่างคะแนนจากแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน -/+ Confidence Interval of the Difference)

ข้อมูลข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่าหลังจากที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วย หน่วยการเรียนรู้หัวข้อ “การขอร้องและการแสดงความปรารถนาอย่างสุภาพ” ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าหน่วยการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใน หัวข้อดังกล่าวสูงขึ้น

3. ประสิทธิภาพของหน่วยการเรียนรู้ “การขอร้องและการแสดงความปรารถนาอย่างสุภาพ”

เพื่อให้ทราบตัวเลขที่แสดงถึงความก้าวหน้าทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วย หน่วยการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จึงดำเนินการหาดัชนีประสิทธิผล (effectiveness index: E.I.) (Goodman *et al.*, 1980, pp. 30–34) ของ หน่วยการเรียนรู้ โดยที่ดัชนี ประสิทธิภาพจะมีค่าตั้งแต่ไม่น้อยกว่า -0.01 จนถึง 1.00 (ค่า 1.00 เท่ากับ 100%)

ตารางที่ 2 ตารางแสดงดัชนีประสิทธิผลของหน่วยการเรียนรู้หัวข้อ “การขอร้องและการแสดงความปรารถนา อย่างสุภาพ”

จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง	คะแนนเต็ม	ผลรวมคะแนน		ดัชนีประสิทธิผล (E.I.)
		ทดสอบก่อนเรียน	ทดสอบหลังเรียน	
33	15	177	381	0.6415

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของหน่วยการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยพบว่าผลรวมของคะแนนการทดสอบก่อนเรียนของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 177 คะแนน และผลรวมของคะแนนการทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 381 คะแนน เมื่อทำการคำนวณด้วยสูตรของ Goodman *et al.* (1980) แล้วพบว่าค่าดัชนีประสิทธิผลมีค่าเท่ากับ 0.6415 ซึ่งสามารถแปลผลได้ว่า หน่วยการเรียนรู้หัวข้อ “การขอร้องและแสดงความปรารถนาอย่างสุภาพ” สามารถช่วยให้ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนในเรื่องดังกล่าวได้ด้วยดัชนีประสิทธิผล 0.6415 หรือร้อยละ 64.15

สรุปผลและอภิปรายผล

เมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์สามประการของการศึกษารุ่นนี้ ซึ่งได้แก่ 1) สร้างหน่วยการเรียนรู้หัวข้อ “การขอร้องและการแสดงความปรารถนาอย่างสุภาพ” 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้หัวข้อ “การขอร้องและการแสดงความปรารถนาอย่างสุภาพ” และ 3) ศึกษาประสิทธิผล (E.I.) ของหน่วยการเรียนรู้หัวข้อ “การขอร้องและการแสดงความปรารถนาอย่างสุภาพ” สามารถสรุปได้ว่าการวิจัยหัวข้อ “การพัฒนาการใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อแสดงความปรารถนาและการขอร้องอย่างสุภาพในผู้เรียนภาษาฝรั่งเศสระดับต้น” บรรลุวัตถุประสงค์ทั้งสามประการ ตลอดจนสามารถพิสูจน์สมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหัวข้อ “การขอร้องและแสดงความปรารถนาอย่างสุภาพ” เพิ่มขึ้นเมื่อเรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

เมื่อผลการศึกษาเชิงสถิติได้แสดงให้เห็นแล้วในภาพรวมว่าหน่วยการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น จึงขออภิปรายผลการวิจัยโดยแบ่งเป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) เนื้อหาของหน่วยการเรียนรู้ 2) วิธีการและกระบวนการจัดการเรียนการสอน และ 3) การมีส่วนร่วมของผู้เรียน

1. **เนื้อหาของหน่วยการเรียนรู้** การที่หน่วยการเรียนรู้ ที่สร้างขึ้นสามารถเอื้อต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาจจะมีความเป็นไปได้ว่ามาจากเหตุผลหลักสองประการ ได้แก่ ประการแรก หน่วยการเรียนรู้ สร้างขึ้นโดยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดต่าง ๆ ที่เน้นการเรียนภาษาเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการสื่อสารได้ มิใช่เป็นการเรียนเนื้อหาไวยากรณ์ด้านภาษาเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญด้านไวยากรณ์ กิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นจึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติการทางภาษาทั้งการสนทนากับเพื่อนและกับเจ้าของภาษา

(ผู้วิจัยร่วม) ที่ผู้เรียนไม่รู้จุกมาก่อน กิจกรรมดังกล่าวสามารถสร้างบริบทที่มีความหมายให้กับผู้เรียนได้เนื่องจากสามารถสร้างความเชื่อมโยงระหว่างความรู้กับสถานการณ์จริง ผู้เรียนจึงเห็นประโยชน์ของการเรียนรู้หัวข้อที่กำหนดให้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปิยจิตร สังข์พานิช (2564, หน้า 53) ที่พบว่า การที่ผู้สอนเชื่อมโยงสิ่งที่จะได้เรียนกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงสามารถช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงประสบการณ์ที่มีเข้ากับกับประสบการณ์ใหม่ ดังนั้นผู้เรียนจะมองเห็นประโยชน์ของสิ่งที่เรียนเพื่อจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ประการที่สอง สืบเนื่องจากการที่หน่วยการเรียนรู้ฯ สร้างขึ้นโดยมุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้และนำไปปฏิบัติหรือนำไปใช้งานได้จริงตามแนวคิดการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยเคารพในเรื่องของการใช้ภาษาตามบรรทัดฐานของสังคม (Conseil de l'Europe, 2001) ผู้วิจัยจึงพยายามทำให้เนื้อหาการเรียนรู้เรื่องการขอรับรองและแสดงความปรารถนาอย่างสุภาพ ซึ่งประกอบด้วยโครงสร้างการใช้งานที่ค่อนข้างซับซ้อนให้ง่ายต่อการนำไปใช้งาน โดยยังคงลักษณะของโครงสร้างที่สอดคล้องกับระดับความสุภาพไว้ทุกประการเพื่อให้ผู้เรียนได้จดจำและนำไปใช้ โดยแนะนำวิธีการประยุกต์ใช้โครงสร้างดังกล่าวกับคำนามหรือคำกริยาอื่น ๆ ผู้วิจัยได้นำเสนอกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้พูดและฟังโครงสร้างดังกล่าวซ้ำ ๆ ซึ่งแม้ว่าจะมีจุดด้อยหากมองในแง่ที่เป็นการจัดการเรียนการสอนที่บังคับให้ผู้เรียนท่องจำสิ่งที่ผู้สอนกำหนดให้ แต่ผู้วิจัยตระหนักว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เรียนภาษาฝรั่งเศสระดับต้น การเสริมสร้างความมั่นใจในการใช้ภาษาโดยเฉพาะการพูดซึ่งถือเป็นทักษะรุก (*la compétence active*) ที่ต้องอาศัยการฝึกฝน การฝึกใช้ประโยคเดิม ๆ ซ้ำ ๆ จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ประโยคที่ได้เรียนรู้ไปด้วยความคุ้นชิน คล่องแคล่ว และอาจจะถึงขั้นใช้อย่างชำนาญและเป็นอัตโนมัติในที่สุด ดังที่ ลีรจิตต์ เดชอมรชัย (2556, หน้า 100) ได้กล่าวถึงการสอนทักษะการพูดไว้ว่า

ครูผู้สอน [...] ควรต้องออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกการใช้ภาษาในสถานการณ์จริงและได้ใช้ภาษาอย่างอิสระ และในขณะเดียวกันผู้เรียนควรได้เรียนรู้โครงสร้างทางภาษาที่ถูกต้องและได้รับการฝึกฝนอย่างเพียงพอจนจึงจะสามารถนำมาใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนสังเกตจากการตรวจสอบชิ้นงานการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จำลองที่เป็นไปเพื่อให้ผู้เรียนเกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สามารถเลือกใช้โครงสร้างประโยคการขอรับรองและแสดงความปรารถนาตามระดับความสุภาพที่

เหมาะสมกับสถานการณ์ได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างเข้าใจและสามารถนำโครงสร้างที่ได้เรียนรู้ไปใช้ได้ แม้ต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ต้องสนทนากับผู้ที่ไม่รู้จักกันมาก่อนเป็นภาษาฝรั่งเศส ซึ่งเป็นภาษาที่กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เรียนระดับต้น เมื่อได้รับการฝึกฝนบ่อย ๆ ประกอบกับเมื่อฝึกใช้ในสถานการณ์การสื่อสาร (ซึ่งอาศัยการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม) ผู้เรียนก็จะเกิดการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ประโยคใหม่ ๆ ในสถานการณ์ใกล้เคียง ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่แตกต่างหลากหลายได้ในลำดับถัดไป ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าหน่วยการเรียนรู้หัวข้อ “การขอเรื่องและแสดงความปรารถนาอย่างสุภาพ” จะสามารถเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายประการหนึ่งของการเรียนภาษาตามกรอบมาตรฐานยุโรปด้านภาษา ระดับ A1 ที่ว่า ผู้เรียนจะต้อง “สามารถมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมพื้นฐานโดยใช้คำที่แสดงความรู้สึกขั้นต้น กล่าวต้อนรับ และยุติการสนทนา ตลอดจนนำเสนอและกล่าวคำว่าขอบคุณ กรณียาขอโทษ ฯลฯ” (Conseil de l'Europe, 2001, p. 95)

2. วิธีการและกระบวนการจัดการเรียนการสอน

ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนพยายามจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักการสอนภาษาฝรั่งเศสเพื่อการสื่อสาร กล่าวคือ “การสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้เป็นไปด้วยดี” และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน “ได้แสดงออกและมีบทบาทในการเรียนเสมอทุกคน” (สิริจิตต์ เดชมรรชัย, 2556, หน้า 70) ดังจะเห็นจากการที่ผู้เรียนทุกคนได้มีโอกาสพูดโต้ตอบซักถามกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนก่อนเข้าสู่บทเรียนแต่ละครั้ง (ระยะเวลาเฉลี่ยรวม 15 นาที) วิธีการดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นชินในการพูดภาษาฝรั่งเศสและยังสามารถช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียนด้วยตนเอง ซึ่งในบริบทการเรียนการสอนออนไลน์² ผู้เรียนในชั้นเรียนอาจจะไม่รู้จักกันมาก่อน อนึ่ง ประเด็นเรื่องปฏิสัมพันธ์เป็นปัจจัยลำดับแรกที่ทำให้ผู้เรียนกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยาให้ความสำคัญในบริบทของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ (นรินทร์ นนทมาลย์ และคณะ, 2564)

นอกจากนี้ในการนำเสนอเนื้อหา ผู้สอนได้ตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนด้วยการถามคำถามผู้เรียนซึ่งอาจจะป็นรายบุคคลหรือโดยรวมเพื่อให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวในการเรียน และเมื่อมีการทำแบบฝึกหัด ผู้สอนได้ขอให้ผู้เรียนทุกคนทำแบบฝึกหัดและ

¹ แปลโดยผู้วิจัย

² ตามนโยบายการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยพะเยา ภาคการศึกษาด้าน ปีการศึกษา 2564

ตอบแบบฝึกหัดโดยวาจา หากผู้เรียนไม่สามารถตอบคำถามนั้น ๆ ได้ ผู้สอนได้พยายามใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนไม่รู้สึกเป็นลบต่อความสามารถในการตอบคำถาม และช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงศักยภาพในส่วนที่ตนสามารถทำได้ อาทิ ถามโดยใช้คำถามใกล้เคียง ผู้สอนเฉลยและให้ผู้เรียนพูดตาม หรืออาจจะขอให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนช่วย และใช้วิธีการชื่นชมเป็นการเสริมแรงเมื่อผู้เรียนสามารถตอบคำถามได้

3. การมีส่วนร่วมของผู้เรียน

จากการสังเกตการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้เรียนซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ ดังนี้

ประการแรก กลุ่มตัวอย่างไม่ได้มีส่วนร่วมกับชั้นเรียนอย่างเต็มที่ เนื่องจากผู้วิจัยดำเนินการวิจัยด้วยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ โดยผนวกเข้ากับการเรียนการสอนในชั้นเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยโดยสมัครใจและมิได้ผลตอบแทนใด ๆ ผู้วิจัยจึงสามารถบังคับให้เข้าเรียนทุกครั้งตามที่กำหนดได้ แม้จะมีการทำความเข้าใจขั้นตอนการดำเนินการแล้วก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าในระหว่างจัดการเรียนการสอนจำนวน 9.30 ชั่วโมง กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 34 (17 คน จาก 50 คน) ขาดเรียนหรือขาดส่งงานที่กำหนดอย่างน้อย 1 ครั้งหรือ 1 ชิ้น การขาดเรียนส่งผลให้ผู้ขาดเรียนไม่ได้รับความรู้ที่ควรจะได้รับจากหน่วยการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นอย่างเต็มที่ ต่อเนื่องและครบถ้วน ส่วนการส่งงานหรือส่งแบบฝึกหัดที่กำหนดให้ระหว่างการจัดการเรียนการสอนนั้น เป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะสามารถตรวจสอบได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการเรียนตลอดเวลาเมื่อมีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ ดังนั้น หากกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยรายหนึ่งรายใดไม่ส่งงานตามที่กำหนด อาจจะสามารถตีความได้ว่า กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวอาจจะไม่ได้เข้าร่วมการจัดการเรียนการสอนแบบร้อยเปอร์เซ็นต์ และอาจจะไม่ได้รับความรู้ที่ควรจะได้รับจากการศึกษาโดยใช้หน่วยการเรียนรู้ฯ อย่างเต็มที่ อันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้น เพื่อให้ผลการวิจัยสะท้อนข้อเท็จจริงของการจัดการเรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้ที่ได้สร้างขึ้นมากที่สุด ผู้วิจัยจึงถอนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 17 จาก 50 รายออกจากโครงการวิจัย ทำให้เหลือกลุ่มตัวอย่าง 33 ราย กล่าวคือไม่นำผลคะแนนของกลุ่มตัวอย่างที่ถูกถอนมาคำนวณในผลการวิจัย แต่ยังอนุญาตให้เข้าร่วมและทำชิ้นงานที่ได้รับมอบหมายเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างทุกประการโดยไม่มีการแจ้งการถอนให้ทราบในช่วงที่ยังอยู่ระหว่างการวิจัย ทั้งนี้เพื่อรักษาบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอนและไม่กระตุ้นความรู้สึกหมดความสนใจ หมดแรงจูงใจ และหมดเป้าหมายในการเรียนรู้ (สิริจิตต์ เดชอมรชัย, 2556)

นอกจากนี้ จากผลการศึกษาเชิงสถิติที่ได้รับพบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 1 รายมีผลคะแนนทดสอบหลังเรียนน้อยกว่าผลคะแนนทดสอบหลังเรียนจำนวน 1 คะแนน (แผนภูมิที่ 1) ผู้วิจัยจึงสอบถามกลุ่มตัวอย่างรายดังกล่าวเป็นการส่วนตัว และได้รับข้อมูลเบื้องต้นว่า ในขณะที่มีการเรียนการสอน ตนได้เข้าร่วมชั้นเรียนแต่ไม่ได้ตั้งใจเรียนอย่างเต็มที่ และเนื่องจากแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนเป็นแบบเลือกตอบ จึงเลือกคำตอบที่คิดว่าน่าจะเป็นไปได้มากที่สุด คำตอบที่ได้รับทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่าการที่ผู้เรียนลงทะเบียนเข้าร่วมชั้นเรียนออนไลน์ในแต่ละครั้ง ตลอดจนการตรวจสอบการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนโดยวิธีการเปิดกล้องเพื่อฉายภาพของตนขณะร่วมชั้นเรียน อาจจะมีสามารถยืนยันได้ว่าผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนอย่างเต็มที่เนื่องจากผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมอื่น ๆ ได้ในเวลาเดียวกัน การไม่เข้าร่วมการเรียนการสอนดังที่ควรจะเป็นดังกล่าว อาจจะมีสาเหตุมาจากการขาดแรงจูงใจ ดังผลการศึกษาของ ลีรจิตต์ เดชอมรชัย (2560, หน้า 25) ที่อภิปรายว่าแรงจูงใจ “เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของตนเอง” กระนั้น การที่ผู้เรียนทำการทดสอบก่อนและหลังเรียนด้วยความสามารถของตนเองแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนเคารพกติกาที่กำหนดคร่อมกันในชั้นเรียนที่ผู้วิจัยได้อธิบายให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่าขอให้ทำแบบทดสอบด้วยความสามารถของตนเอง

ประการที่สอง ปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนของผู้เรียนและผู้สอนกับการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มหาวิทยาลัยพะเยาจึงออกประกาศมหาวิทยาลัยพะเยาเรื่อง มาตรการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด-19 สำหรับบุคลากร นิสิต นักเรียนของมหาวิทยาลัย และประชาชนทั่วไป¹ การจัดการเรียนการสอนสำหรับภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2564 จึงใช้ช่องทางออนไลน์ โดยใช้โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยจัดหาให้ อาทิ LMS ของมหาวิทยาลัยพะเยา MS Teams Zoom หรือช่องทางอื่นใดที่ผู้สอนพิจารณาว่าเหมาะสม ผู้วิจัยหลักในฐานะอาจารย์ผู้สอนรายวิชาการฟังและการพูดภาษาฝรั่งเศส 1 (145111 : (3 (2-2-5)) เลือกใช้ช่องทางจัดการเรียนการสอนที่เป็นทางการซึ่งดำเนินการจัดการผ่านระบบการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย คือ MS Teams เป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารช่องทางเดียวเพื่อมิให้เกิดความสับสน และใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบชั้นเรียนผลานเวลา ซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางแบบฉับพลัน รูปแบบดังกล่าวน่าจะสามารถคงสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน เมื่อเทียบกับการใช้การสื่อสาร

¹ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 20 กรกฎาคม 2564

ทางเดียว อาทิ การเผยแพร่คลิปปวีดีโอ (พิไลพร สุขเจริญ, และคณะ, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนรินทร์ นนทมาลย์ และคณะ (2564) ที่พบว่าในประเด็นขององค์ประกอบในการสนับสนุนการเรียนการสอนออนไลน์ นิสิตกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ให้ความสำคัญกับปฏิสัมพันธ์เป็นอันดับแรก รองลงมาคือผู้เรียน-ผู้สอน และกิจกรรมการเรียนการสอน

นอกจากนี้ จากการสังเกตการณ์มีส่วนร่วมในชั้นเรียนของผู้เรียนกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ผู้วิจัยพบด้วยว่าการกำหนดให้มีปฏิสัมพันธ์สองทางในชั้นเรียน อาทิ การถามตอบระหว่างผู้เรียน-ผู้สอนและผู้เรียน-ผู้เรียน ตลอดจนการเปิดกล้องเพื่อฉายภาพของตนเองเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน กล่าวคือ ในบริบทของการเรียนการสอนรายวิชาภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งชั้นเรียนที่มีชั่วโมงฝึกปฏิบัติการ อาทิ การฟัง-การพูด การสนทนาและอภิปราย ฯลฯ การเปิดกล้องเพื่อฉายภาพของตนเองระหว่างการเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถฝึกฝนภาษาตลอดจนได้รับคำแนะนำจากผู้สอนเป็นรายบุคคลกรณีที่ผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือ เช่น การฝึกกรูปากเพื่อให้ออกเสียงได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ การได้เห็นคู่สนทนาเป็นหนทางหลักที่จะช่วยให้ผู้เรียนคู่สนทนาสามารถสื่อสารกันได้ด้วยความเข้าใจอย่างสูงสุด เนื่องจากมิได้มีเพียงการใช้วัจนภาษาเท่านั้นที่จะสามารถสื่อความคิดหรือความต้องการของผู้พูดได้ การใช้วัจนภาษาก็เป็นส่วนที่สำคัญในการสื่อสารเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

การขอรับรองและการแสดงความปรารถนาอย่างสุภาพในภาษาฝรั่งเศส มีเนื้อหาและการใช้โครงสร้างค่อนข้างซับซ้อน แต่ถือเป็นทักษะทางสังคมหนึ่งที่ผู้เรียนภาษาต่างประเทศจำเป็นต้องทราบเพื่อให้สามารถใช้ภาษาได้อย่างสอดคล้องกับบริบทการสื่อสาร ตามกรอบมาตรฐานยุโรปด้านภาษา ผู้สอนภาษาต่างประเทศสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดนี้กับภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ที่มีตระกูลภาษาใกล้เคียงกับภาษาฝรั่งเศสได้และสามารถนำหน่วยการเรียนรู้ ที่ได้จัดทำขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มอื่นได้

การนำผลการศึกษารั้งนี้ไปใช้ควรคำนึงถึงบริการการจัดการเรียนการสอน กล่าวคือ การศึกษารั้งนี้ดำเนินการขึ้นในบริบทของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในรูปแบบผสมผสานโดยเป็นห้องเรียนเสมือนจริงที่มีการกำหนดตารางเวลาที่ชัดเจน

สำหรับการศึกษาในลักษณะเดียวกันครั้งต่อไป ผู้วิจัยอาจจะดำเนินการโดยเพิ่มเติมการคำนวณดัชนีประสิทธิภาพ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556) ซึ่งเป็นการประเมินทั้งพฤติกรรมต่อเนื่อง (กระบวนการ : E1) และพฤติกรรมขั้นสุดท้าย (ผลลัพธ์ : E2) ประกอบกับดัชนีประสิทธิผล (E.I.) อันจะช่วยให้สามารถประเมินระดับประสิทธิภาพของหน่วยการเรียนรู้หรือนวัตกรรมที่สร้างขึ้นได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้การทำการศึกษายเปรียบเทียบโดยกำหนดกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมจะสามารถให้ผลการวิจัยที่ชัดเจนขึ้นได้ อนึ่ง การทำการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นความคงอยู่ของความรู้จะเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถช่วยประเมินประสิทธิภาพตลอดจนวิธีการจัดการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ได้ ทั้งนี้การศึกษาในประเด็นดังกล่าวจะสามารถทำได้หลังจากจัดการเรียนรู้ไประยะหนึ่งแล้ว และหากสามารถทำการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมการวิจัยถึงเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จะสามารถช่วยให้ได้รับข้อมูลสะท้อนกลับ อันจะนำมาซึ่งข้อสรุปของการวิจัยที่มีความครบถ้วนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยพะเยา ภายใต้โครงการนวัตกรรมการเรียนการสอน คณะศิลปศาสตร์ ประจำปี พ.ศ. 2564 และได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิในการให้คำแนะนำที่เป็นคุณูปการอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

เกริก ท่วมกลาง & จินตนา ท่วมกลาง. (2555). **การพัฒนาสื่อ/นวัตกรรมทางการศึกษา**

เพื่อเลื่อนวิทยฐานะ. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. **วารสาร**

ศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 5(1), 7–20.

ชูศรี วงศ์รัตน์. (2564). **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย** (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ:

อมรการพิมพ์.

ทิตนา แหมมณี. (2563). **ศาสตร์การสอน** (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นรินทร์ นนทมาลย์, นริศรา เลือคล้าย, กัลวรา ภูมิลา, สุมิตรา อินทะ, ณัฐพงษ์ พรหมวงษ์.

(2564). การสำรวจปัญหาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในหมวดวิชาศึกษา

ทั่วไปของนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา. **วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา**, 16(20), 61–73.

ปิยจิตร สังข์พานิช. (2560). การพัฒนาทักษะการพูดภาษาฝรั่งเศสด้วยการแสดงบทบาทสมมติ สำหรับนักศึกษา วิชาเอกการจัดการการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. **วารสารสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย**, 40(134), 41–54.

ปิยจิตร สังข์พานิช. (2564). การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาฝรั่งเศสเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันแบบ 3P ประกอบแบบฝึกทักษะของนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาภาษาฝรั่งเศสเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน (GET1102) หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. **การประชุมวิชาการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ-วิจัย สายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ครั้งที่ 14**. 145–158.

พิไลพร สุขเจริญ, จุฬาลักษณ์ แก้วสุก, สุนันทา ลักษณ์ธิติกุล, เสาวพฤกษ์ ช่วยยก, ศิมาภรณ์ พวงสุวรรณ, & สุพัตรา ลักษณะจันทร์. (2564). ถอดบทเรียนจากประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาลผ่านการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้วิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19. **วารสารศูนย์การศึกษาแพทยศาสตร์คลินิก โรงพยาบาลพระปกเกล้า**, 38(2), 224–231.

สว่าง วงศ์พัทพันธุ์. (2535). **ไวยากรณ์ฝรั่งเศสฉบับดวงมกล**. กรุงเทพฯ: ดวงมกล. สว่างค์ มะลิกุล. (2551). **ไวยากรณ์ฝรั่งเศส หลักไวยากรณ์และคู่มือการสอบเข้ามหาวิทยาลัยวิชาภาษาฝรั่งเศส** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์ข้าวพาง จำกัด.

ลिरจิตต์ เดชอมรชัย. (2556). **การสอนภาษาฝรั่งเศสในฐานะภาษาต่างประเทศ: แนวคิดและวิธีการ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลिरจิตต์ เดชอมรชัย. (2560). กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับผู้เรียนภาษาฝรั่งเศสระดับเริ่มต้น. **วารสารสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย**, 40(134), 16–27.

สุพรรณิ จันทน์คราญ. (2537). ความรู้ด้านวัฒนธรรมและการสอนภาษาฝรั่งเศสเพื่อการท่องเที่ยว. **วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ**, 2(1), 41–46.

- Abouda, L. (2004). Deux types d'imparfait atténuatif. **Langue française**, 142(2), 58–74.
- Alcaraz, M., Braud, C., Calvez, A., & Cornuau, G. (2016). **Édito: Méthode de français: niveau A1**. Didier.
- Anscombre, J.-C. (2004). L'imparfait d'atténuation: Quand parler à l'imparfait, c'est faire. **Langue française**, 142(1), 75–99. <https://doi.org/10.3406/lfr.2004.6793>
- Bae, J. A., & Park, D.-Y. (2013). L'enseignement de la politesse dans la classe de français langue étrangère en Corée. **Revue japonaise de didactique du français**, 8(1), 60–73. https://doi.org/10.24495/rjdf.8.1_60
- Bertaux, L., Calvez, A., & Ripaud, D. (2019). **Bonjour et bienvenue! Méthode de français A1.1**. Didier.
- Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). **Politeness: Some Universals in Language Usage**. Cambridge University Press.
- Burke, P. (1999). Les langages de la politesse. **Terrain. Anthropologie & sciences humaines**, 33, 111–126. <https://doi.org/10.4000/terrain.2704>
- Charaudeau, P. (1992). **Grammaire du sens et de l'expression**. Hachette éducation.
- Charaudeau, P. (2014). Étude de la politesse, entre communication et culture. In A.–M. Cozma, A. Bellachhab, & M. Pescheux (Eds.), *Du sens à la signification. De la signification aux sens. Mélanges offerts à Olga Galatanu* (pp. 137–154). <http://www.patrick-charaudeau.com/Etude-de-la-politesse-entre.html>
- Charaudeau, P. (2019). **Grammaire du sens et de l'expression** (Fac-similé de l'édition Hachette, Paris, 1992, relue et corrigée). Lambert-Lucas.
- Conseil de l'Europe. (2001). **Cadre européen commun de référence pour les langues: Apprendre, enseigner, évaluer**. <https://www.coe.int/fr/web/common-european-framework-reference-languages/home>

- Goodman, R. I., Fletcher, K. A., & Schneider, E. W. (1980). The Effectiveness Index as a Comparative Measure in Media Product Evaluations. **Educational Technology**, 20(9), 30–34.
- Holttinen, T. (2017). « Passe-moi le sel » vs « Pourriez-vous me passer le sel, s'il vous plaît ? » — Le développement des stratégies de requête chez les apprenants finnophones de FLE. **SHS Web of Conferences**, 38, 00004.
<https://doi.org/10.1051/shsconf/20173800004>
- Ivan, I. (1994). Lev S. Vygotsky. Perspective: Revue trimestrielle d'éducation comparée. **Revue trimestrielle d'éducation comparée**, 14(3/4), 793–820.
- Jaimee–Aree, P. (2018). Analyse des interactions entre enseignant et apprenants en classe. **Bulletin de l' Association thaïlandaise des professeurs de français**, เนตรชนก อุทเลศ32(118), 46–59.
- Kerbrat–Orecchioni, C. (2001). « Je voudrais un p'tit bifteck » La politesse à la française en site commercial. **Les Carnets du Cediscor [En ligne]**, 7, 105–118.
<http://journals.openedition.org/cediscor/307>. <https://doi.org/10.4000/cediscor.307>
- Kerbrat–Orecchioni, C. (2010). L'impolitesse en interaction. Lexis. **Journal in English Lexicology**, HS 2. <https://doi.org/10.4000/lexis.796>
- Kerbrat–Orecchioni, C. (2022). Les interactions en site commercial: Des interactions « polies ». In V. Traverso (Ed.), **Les interactions en site commercial: Invariants et variations** (pp. 105–137). ENS Éditions.
<http://books.openedition.org/enseditions/31010>
- Lesot, A. (2018). **L'essentiel: Pour mieux s'exprimer à l'écrit et à l'oral**. Hatier Paris.
- Meunier, C. (2017). **Grammaire participative: Enseigner avec la contribution active des apprenants**. BoD – Books on Demand.
- Orféo. (n.d.). Retrieved 5 september 2022, from <https://orfeo.ortolang.fr/?locale=fr>
- Poisson–Quinton, S., Mimran, R., & Mahéo–Le Coadic, M. (Eds.). (2007). **Grammaire expliquée du français: Niveau intermédiaire**. CLE International.

Poisson–Quinton, S., Siréjols, E., Mimran, R., & Bruley, C. (2011). **Amical: A1**. CLE international.

Riegel, M., Pellat, J. C., & Rioul, R. (2009). **Grammaire Méthodique du Français** (4e ed.). Presses Universitaires de France.

Rossi–Gensane, N., & Ursi, B. (2020). Syntaxe et genre interactionnel: Le cas des interrogatives directes partielles dans les interactions commerciales. **Langages**, 219(3), 147–160. <https://doi.org/10.3917/lang.219.0147>

การสร้างตราสินค้าของผลิตภัณฑ์ตาลโตนด จังหวัดเพชรบุรี

Brand creation of palm sugar in Phetchaburi province of Thailand

ฐิตาธิพ ปานโรจน์^{1*} และธนิษฐ์ รัตนพงษ์ปิญโญ¹

Thidatip Panrot^{1*} and Taninrat Rattanapongpinyo¹

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดเพชรบุรี 76120

¹ Faculty of Management Science, Silpakorn University, Petchaburi 76120

* Corresponding author: tidatip@ms.su.ac.th

Received: September 27, 2021; Revised: November 10, 2021; Accepted: November 17, 2021

บทคัดย่อ

ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับตาลโตนดในปัจจุบันยังไม่ได้มีตราสินค้าที่ได้รับการปรับปรุง และพัฒนาให้เป็นที่ยอมรับแก่ลูกค้า จึงต้องมีการพัฒนาและออกแบบตราสินค้าเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการสร้างตราสินค้าของผลิตภัณฑ์ตาลโตนด จังหวัดเพชรบุรี โดยเป็นการวิจัยแบบผสมในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ด้วยการใช้แบบสอบถาม และการทำ Focus Group กลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มลูกค้าของผลิตภัณฑ์ในชุมชนที่มีการซื้อผลิตภัณฑ์ตาลโตนด และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลิตภัณฑ์ตาลโตนดในปัจจุบันไม่มีตราสินค้าที่ได้รับการปรับปรุง และพัฒนาให้เป็นที่ยอมรับแก่ลูกค้า 2) การออกแบบตราสินค้าสำหรับผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับ และเป็นที่ต้องการของลูกค้าต้องให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาศาสตร์ที่ดีและเหมาะสมกำหนดตราสินค้า การสร้างความแตกต่างที่มีคุณภาพให้ชัดเจน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตราสินค้ากับผู้บริโภค และการสร้างคุณลักษณะของตราสินค้าใหม่ ตามลำดับ และ 3) การสร้างการยอมรับตราสินค้าพบว่าปัจจัยด้านความโดดเด่นของตราสินค้า ประสิทธิภาพของตราสินค้า ภาพลักษณ์ตราสินค้า การตัดสินใจของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้า ความรู้สึกของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้า และความผูกพันต่อตราสินค้า ส่งผลต่อการสร้างการยอมรับตราสินค้า

คำสำคัญ: การสร้างตราสินค้า ตราสินค้า ตาลโตนด ผลิตภัณฑ์ตาลโตนด

Abstract

Today's Palm sugar products have not been rebranded and developed to be accepted by their customers. Therefore, the brand must be developed and designed to add value to the product. The purposes of this research were to study Brand Creation of Palm Sugar in Phetchaburi province, Thailand. Mixed methodology, quantitative and qualitative method, was used in this paper by research questionnaire as a tool for collecting data from the Palm sugar product's customers, meanwhile setting a focus group for brain storming from the community enterprise groups. Research finding showed that firstly, Palm sugar product firms didn't improve their brand and make the customer's brand acceptance or even had not their own brand. Secondly, the crucial factors affecting to brand creation for the customer's acceptance and demand emphasized on using fit language to communicate with customers, making clearly differentiation to brand quality, keeping customers relationship with brand creation and construction a new characteristic to brand creation consecutively. And finally, the factors affecting to brand acceptance of Palm sugar products were comprised of brand prominence, brand efficacy, brand image, consumer decisions about the brand, consumers feel about the brand and brand engagement.

Keywords: Brand creation, Brand, Palm sugar, Palm sugar products

บทนำ

ตาลโตนดเป็นพืชที่มีอายุนานนับ 100 ปีและอยู่คู่กับ จังหวัดเพชรบุรีและวิถีชีวิตของชาวเพชรบุรีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ในอดีตชาวบ้านมักทำน้ำตาลโตนดกันแทบทุกครัวเรือน สมัยก่อนจึงสามารถผลิตน้ำตาลโตนดได้จำนวนมากซึ่งสอดคล้องกับความต้องการน้ำตาลโตนดที่มีปริมาณมากเช่นกัน โดยอาหารทั้งคาวทั้งหวานล้วนมีน้ำตาลโตนดเป็นส่วนผสมในการปรุงทั้งสิ้น นอกจากนี้แถบพื้นที่ฝั่งอำเภอบ้านลาด และอำเภอเมืองซึ่งเคยเป็นแหล่งการทำนาและการผลิตน้ำตาลโตนดที่มีความหนาแน่นมากกว่าพื้นที่อื่นจะมีการแลกเปลี่ยนกับชาวบ้านอำเภอบ้านแหลม ซึ่งมีพื้นที่ติดทะเล มีอาหารทะเลอุดมสมบูรณ์ จึงเห็นได้ว่าการผลิตน้ำตาลโตนดเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบจำเป็นในครัวเรือนแล้วยังสามารถใช้เป็นสิ่งแลกเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างพื้นที่ได้ด้วย (นกสนม นิจรินทร์, 2558) นอกจากนั้นตาลโตนดยังถูกนำมาเป็นวัตถุดิบหลักในขนมหวานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นขนมหม้อแกง ขนมตาล และขนมทองม้วน รวมทั้ง

ยังสามารถนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น สบู่ตาลโตนด ภาชนะจากไม้ตาล และของประดับตกแต่งจากใบตาล เป็นต้น ตาลโตนดจึงถือเป็นสัญลักษณ์และพืชเศรษฐกิจของจังหวัดเพชรบุรี ผู้ที่ได้เดินทางผ่านเพชรบุรีก็มักจะต้องแวะซื้อของฝากขึ้นชื่ออย่างผลิตภัณฑ์จากตาลโตนดติดมือกลับบ้านทุกคน

สภาพสังคมเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงส่งผลกระทบให้จำนวนต้นตาลโตนดลดน้อยลง รวมไปถึงการขาดการสืบทอดวิถีการผลิต โดยกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพเกี่ยวข้องกับตาลโตนดส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุ 50 – 69 ปี เกินกว่าร้อยละ 70 ของจำนวนผู้ประกอบการ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า บุคคลที่มีประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถ และภูมิปัญญาในการผลิตแบบดั้งเดิมคือกลุ่มผู้สูงวัย ในขณะที่กลุ่มที่มีอายุในวัยแรงงานกลับมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 10 (สุวิมล อังควาณิช และนภสมน นิจรัตน์, 2555) นอกจากนี้แล้ว การผลิตน้ำตาลโตนดยังมีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาในการผลิตที่ไม่สามารถทำได้ตลอดทั้งปี คือ ในช่วงฤดูหนาวและฤดูร้อนเท่านั้นที่เหมาะสมต่อการเก็บน้ำตาล (นภสมน นิจรัตน์, 2558) ตลอดจนด้านพื้นที่ในการปลูกต้นตาลโตนดพบว่า การเพาะปลูกในลักษณะเป็นพืชเชิงเดี่ยวเหมือนกับสวนมะพร้าวยังไม่มี ความชัดเจน และที่ดินที่เคยเป็นดงตาลยังถูกกว้านซื้อไปใช้ประโยชน์ด้านอื่น เช่น เป็นที่อยู่อาศัย โรงงาน รีสอร์ท และสนามกอล์ฟ โดยไม่มีการปลูกต้นตาลโตนดเพิ่ม หรือปลูกเพิ่มในจำนวนที่น้อยมาก ในด้านการตลาดนั้น ผลิตภัณฑ์ตาลโตนดทั้งในรูปของวัตถุดิบและการแปรรูปเป็นสินค้า ส่วนใหญ่ทำการจำหน่ายตรงกับลูกค้า และมีการขายผ่านตัวแทนจำหน่ายในสัดส่วนไม่เกินร้อยละ 30 ในจำนวนนี้รวมถึงการรับจ้างผลิตให้กับผู้ประกอบการรายอื่นไปติดตราสินค้าของตนเอง ปริมาณการผลิตที่ค่อนข้างคงที่ถึงลดลง ประกอบกับการจำหน่ายที่มีลูกค้าแน่นอนทำให้ผู้ผลิตมิได้เน้นถึงการออกแบบตราสินค้า เพื่อเพิ่มยอดขายสินค้าเดิม พัฒนาลินค้ารูปแบบใหม่ ตลอดจนเป็นการรับรองคุณภาพสินค้าให้กับผู้บริโภคโดยเฉพาะลูกค้าใหม่ ๆ ปัญหาทางการตลาดประการนี้ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ตาลโตนดไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของคุณภาพหรือปริมาณ

จากภาวะดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้อาชีพการแปรรูปผลิตภัณฑ์ตาลโตนดเริ่มเลือนหายไป ประกอบกับรูปลักษณ์ผลิตภัณฑ์จากตาลโตนดไม่เป็นที่โดดเด่นและน่าสนใจ ขาดความทันสมัย จึงทำให้ผู้บริโภคมีความนิยมลดน้อยลง ดังนั้นการทําวิจัยเรื่องนี้จึงมุ่งเสนอแนวทางการสร้างตราสินค้าผลิตภัณฑ์จากตาลโตนดให้มีจุดเด่นและมีเอกลักษณ์เป็นที่น่าจดจำ อันจะเป็นการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้นด้วย และที่สำคัญการสร้างตราสินค้าจะช่วยให้

ผู้บริโภคเกิดการรับรู้ได้ง่าย มีทัศนคติที่ดี มีความผูกพันกับสินค้า เกิดพฤติกรรมการซื้อซ้ำ และเกิดความภักดีต่อตราสินค้าในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสินค้าของผลิตภัณฑ์ตาลโตนดในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อออกแบบตราสินค้าสำหรับผลิตภัณฑ์ตาลโตนดในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างการยอมรับตราสินค้าผลิตภัณฑ์ตาลโตนดในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมเพื่อใช้ในการดำเนินการวิจัย เรื่อง การสร้างตราสินค้าของผลิตภัณฑ์ตาลโตนด จังหวัดเพชรบุรี นั้นประกอบด้วยแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

องค์ประกอบที่สำคัญของตราสินค้า

ตราสินค้า (Brand) มีความสำคัญกับเจ้าของสินค้า เนื่องจากตราสินค้าเป็นสิ่งที่ลูกค้าใช้แยกแยะสินค้าและช่วยสร้างยอดขายให้กับผู้ผลิตสินค้า และสามารถทำให้ผู้บริโภคนำตราสินค้ามาช่วยในการสะท้อนระดับของคุณภาพของผลิตภัณฑ์ได้หากตราสินค้าขององค์การมีชื่อเสียง มีความน่าเชื่อถือย่อมส่งผลต่อสินค้าที่เกิดขึ้นภายใต้องค์การเดียวกันให้มีชื่อเสียง และน่าเชื่อถือไปด้วย (Chimhundu and Hamlin, 2007) ตราสินค้าถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินของบริษัท เป็นสิ่งที่ระบุถึงแนวทางในการปฏิบัติของบริษัทและ เป็นการสื่อสารลักษณะเฉพาะของบริษัท (Wallstrom, 2008) ดังนั้นองค์ประกอบสำคัญของตราสินค้าสามารถแบ่งออกได้ดังต่อไปนี้

1. สร้างความแตกต่างที่มีคุณภาพให้ชัดเจน (Wallstrom, 2008)
2. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างตราสินค้ากับผู้บริโภค (Deborah, et al., 2007)
3. สร้างคุณลักษณะของตราสินค้าใหม่
4. การใช้ภาษาศาสตร์ที่ดี และเหมาะสมมาตั้งชื่อตราสินค้า (ณัฐพล จารัตน์, 2555)

การสร้างการยอมรับตราสินค้า

การวัดความสำเร็จของตราสินค้านั้นขึ้นอยู่กับกรยอมรับตราสินค้าจากผู้บริโภค ซึ่งลักษณะของตราสินค้าที่ดีจำเป็นต้องสร้างคุณค่าทั้งด้านกายภาพ และด้านจิตวิทยามีลักษณะเพื่อสร้างการจดจำ มีบุคลิกที่แสดงถึงจุดยืนในตัวสินค้า ทำให้ผู้บริโภคเกิดการยอมรับและพึงพอใจในตัวสินค้านั้น (Keller K.L., 2003)

จากการทบทวนวรรณกรรมมี 6 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับตราสินค้า ได้แก่

- ความโดดเด่นของตราสินค้า หรือตราสินค้าที่มีอัตลักษณ์สินค้า
- ประสิทธิภาพของตราสินค้า
- ภาพลักษณ์ตราสินค้า
- การตัดสินใจของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้า
- ความรู้สึกของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้า
- ความผูกพันมีต่อตราสินค้า

กระบวนการวิจัย

ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสินค้าของผลิตภัณฑ์ตาลโตนด

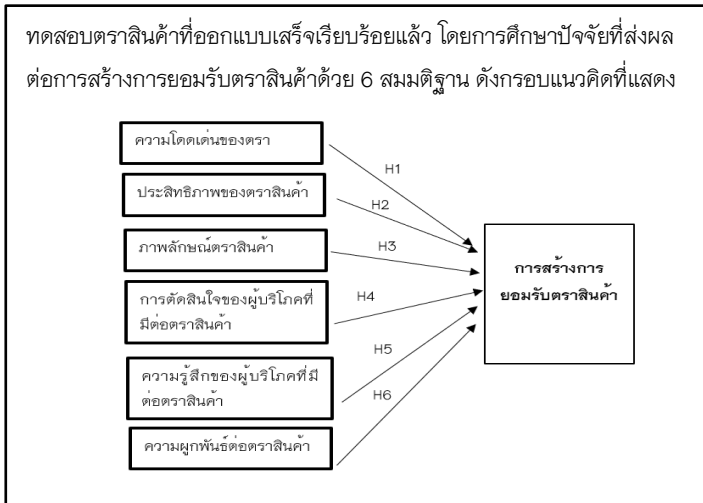
- สัมภาษณ์ประเด็นสำคัญจาก 2 กลุ่ม คือ วิชาหกิจชุมชน และ ภาครัฐ (เกษตรอำเภอ บ้านลาด เทศบาลตำบลหนองกะบู่ เทศบาลตำบลหนองกะบู่ และตำบลบ้านทาน)

ออกแบบตราสินค้าสำหรับผลิตภัณฑ์ตาลโตนด แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน

1. สสำรวจความเห็นของลูกค้าเกี่ยวกับองค์ประกอบของตราสินค้า (แจกแบบสอบถาม)
2. จัดประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นกับกลุ่มวิชาหกิจชุมชนทั้ง 5 กลุ่ม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบตราสินค้า
3. ออกแบบตราสินค้าตามความต้องการของลูกค้า และผู้ประกอบการจากข้อมูลข้างต้น

วิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกได้เป็น

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ลูกค้านักค้าของผลิตภัณฑ์ในชุมชนที่มีการซื้อผลิตภัณฑ์ตาลโตนดจากร้านขายของฝากและร้านค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ในชุมชนของจังหวัดเพชรบุรี เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงใช้สูตรในการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Cochran (2013) คำนวณกลุ่มตัวอย่างได้ทั้งสิ้นจำนวน 385 คน โดยแบ่งการเก็บแบบสอบถามออกเป็นก่อนออกแบบตราสินค้า 385 คน และหลังออกแบบตราสินค้า 385 คน สำหรับลูกค้าของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจ

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 5 กลุ่ม ประกอบด้วย วิสาหกิจชุมชนวังตาลโตนด วิสาหกิจชุมชนทองม้วนตาลโตนด วิสาหกิจชุมชนน้ำตาลโตนด บ้านดงห้วยหลวง วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ้ำรงค์และ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์น้ำตาลโตนดบ้านโป่งสลอดซึ่งทางคณะผู้วิจัยจะไปทำการสัมภาษณ์กับหัวหน้าวิสาหกิจ และตัวแทนของวิสาหกิจ โดยแต่ละวิสาหกิจจะส่งตัวแทนมากลุ่มละ 3 คน ตลอดจนตัวแทนจากภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการเก็บข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ตัวแทนจากเกษตร

อำเภอบ้านลาด 1 คน ตัวแทนจากเทศบาลตำบลหนองกะปี่ 1 คน และตัวแทนจากเทศบาลตำบลบ้านทาน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการเป็นการศึกษาทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และคุณภาพ (Qualitative research) จึงจำเป็นต้องใช้เครื่องมือที่หลากหลายขึ้น ซึ่งจะมีทั้งการใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากลูกค้าของผลิตภัณฑ์ในชุมชนจังหวัดเพชรบุรี โดยการใช้การเลือกสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling) แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ชุด ดังนี้

1. ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามก่อนการออกแบบตราสินค้า ประเด็นเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญของของตราสินค้า

2. ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามหลังการออกแบบตราสินค้า ประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างการยอมรับตราสินค้าของผู้บริโภค

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยเครื่องมือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กับตัวแทนจากวิสาหกิจชุมชนทั้ง 5 กลุ่ม โดยตัวแทนเหล่านี้จะต้องประกอบอาชีพการแปรรูปผลิตภัณฑ์ตาลโตนดมาเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 5 ปี ตลอดจนตัวแทนจากภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการเก็บข้อมูลทั่วไป หลังจากนั้นจะมีการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็น (Focus Group) จากสมาชิกวิสาหกิจแต่ละกลุ่มเพื่อร่วมกันออกแบบตราสินค้า พร้อมทั้งปรับปรุงตราสินค้าที่มีอยู่เดิมภายใต้คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

สร้างแบบสอบถาม และตรวจสอบเนื้อหาว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงและความถูกต้องของเนื้อหา (Validity) ตลอดจนความชัดเจนและการใช้ภาษาที่เหมาะสมซึ่งมีเกณฑ์วัดผลโดยพิจารณาจากคะแนน Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC

เมื่อพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ในแต่ละด้านเป็นรายชื่อของแบบสอบถามทั้ง 2 ชุด โดยชุดแรกมีจำนวน 13 ข้อ และชุดที่ 2 มีจำนวน 17 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในระหว่าง 0.78 – 1 โดยผู้เชี่ยวชาญยังได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับข้อคำถามให้มีความชัดเจนมากขึ้น หลังจากนั้นทำการเก็บข้อมูลเพื่อทดสอบความเหมาะสม

เบื้องต้น (Pilot Test) กับกลุ่มตัวอย่างอีก 30 คน โดยทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) เพื่อวัดความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม (Reliability) ใช้เกณฑ์ยอมรับที่ค่ามากกว่า 0.7 (Hair et al., 2010) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม พบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้ง 2 ชุด อยู่ระหว่าง 0.81 – 0.85 เป็นไปตามเกณฑ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้จะทำการเก็บตัวอย่างจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นลูกค้าของผลิตภัณฑ์ในชุมชน ใช้การแจกแบบสอบถามโดยใช้แบบฟอร์มกูเกิล (Google Form) โดยผู้เก็บแบบสอบถามจะทำการควาร์โค้ด (QR Code) เพื่อให้ลูกค้าที่ผ่านไปมาสแกนและเข้าไปทำแบบสอบถาม หากลูกค้ารายใดไม่สะดวกในการสแกนก็สามารถทำแบบสอบถามจากกระดาษที่ผู้เก็บแบบสอบถามเตรียมไว้ให้ได้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ทางสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อแปลความหมายของข้อมูลด้านต่าง ๆ และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้ร่วมกับค่าเฉลี่ยแสดงการกระจายของข้อมูลและ สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) สำหรับการทดสอบสมมติฐานดังนี้

- สมมติฐานข้อที่ 1 (H1) คือ ความโดดเด่นของตราสินค้าส่งผลในเชิงบวกต่อการยอมรับตราสินค้า (Aaker, 1996)
- สมมติฐานข้อที่ 2 คือ ประสิทธิภาพของตราสินค้าส่งผลในเชิงบวกต่อการยอมรับตราสินค้า (Aaker, 1991)
- สมมติฐานข้อที่ 3 (H3) คือ ภาพลักษณ์ตราสินค้าส่งผลในเชิงบวกต่อการยอมรับตราสินค้า (อานุมัต มะหมัด และ พีรภารว ตรีสุข, 2561)
- สมมติฐานข้อที่ 4 (H4) คือ การตัดสินใจของผู้บริโภคส่งผลในเชิงบวกต่อการยอมรับตราสินค้า (Keller K.L., 2003)
- สมมติฐานข้อที่ 5 (H5) คือ ความรู้สึกรู้สึกของผู้บริโภคส่งผลในเชิงบวกต่อการยอมรับตราสินค้า (อัศววิษณุ เชื้ออารย, 2556)
- สมมติฐานข้อที่ 6 (H6) ความผูกพันต่อตราสินค้าส่งผลในเชิงบวกต่อการยอมรับตราสินค้า (อัศววิษณุ เชื้ออารย, 2556)

สำหรับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกและ การประชุมเพื่อระดมความคิดเห็น ทางผู้วิจัยจะนำข้อมูลดังกล่าวมาสรุปเป็นประเด็นสำคัญ เพื่อใช้ในการออกแบบตราสินค้าที่ตรงกับความต้องการของทั้งผู้ผลิตสินค้าและลูกค้า

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

จากการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสินค้าของผลิตภัณฑ์ตาลโดนดในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ทำให้ทราบว่าในปัจจุบันคนรุ่นใหม่มองว่าอาชีพขึ้นตาลเป็นอาชีพที่เสี่ยงอันตรายเกินไป มีรายได้ไม่คุ้มค่า จึงหันไปทำอาชีพอื่น ทำให้การทำน้ำตาลโดนดถูกจำกัดอยู่ในกลุ่มผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเป็นส่วนใหญ่ โดยความเห็นของตัวแทนวิสาหกิจชุมชนทั้ง 5 กลุ่ม ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ที่มีการการแปรรูปในปัจจุบันคือน้ำตาลโดนดที่เคียวเป็นน้ำตาลปึก และน้ำตาลสด ตลอดจนการทำธุรกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตร แต่ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับตาลโดนดในปัจจุบันยังไม่ได้มีตราสินค้าที่ได้รับการปรับปรุง และพัฒนาให้เป็นที่ยอมรับแก่ลูกค้า โดยบางกลุ่มวิสาหกิจยังไม่ได้มีตราสินค้าเป็นของตนเอง เนื่องจากผู้ผลิตสินค้าไม่ได้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาตราสินค้าให้เป็นที่รู้จัก ยอมรับของลูกค้าว่าสามารถทำให้มียอดขายเพิ่มขึ้น และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าตาลโดนดได้

2. การออกแบบตราสินค้า

2.1 ผลการวิเคราะห์จากการสำรวจลูกค้าเกี่ยวกับองค์ประกอบของตราสินค้า (ก่อนการออกแบบตราสินค้า)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของตราสินค้าทำให้ทราบว่าในการออกแบบตราสินค้า ผู้ประกอบการ ควรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบใดบ้าง เพื่อให้การออกแบบตราสินค้าตรงกับความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายมากที่สุด จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นลูกค้าที่เข้ามาซื้อผลิตภัณฑ์ตาลโดนด จากสถานที่ต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 385 คน เป็นเพศชายร้อยละ 52.3 และเพศหญิงร้อยละ 47.7

ตารางที่ 1 องค์ประกอบที่สำคัญของตราสินค้า

องค์ประกอบที่สำคัญของตราสินค้า	Mean	ระดับ	S.D.
การสร้างความแตกต่างที่มีคุณภาพให้ชัดเจน	4.23	มากที่สุด	0.73
การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตราสินค้ากับ ผู้บริโภค	4.21	มากที่สุด	0.80
การสร้างคุณลักษณะของตราสินค้าใหม่	4.09	มาก	0.87
การใช้ภาษาศาสตร์ที่ดี และเหมาะสมมาตั้งชื่อ ตราสินค้า	4.32	มากที่สุด	0.85

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่าลูกค้าให้ความสำคัญกับทั้ง 4 องค์ประกอบค่อนข้างสูง ซึ่งจากค่าเฉลี่ยของคะแนนมากกว่า 4 ทุกองค์ประกอบ โดยเฉพาะในเรื่องของภาษาศาสตร์ที่ดี และเหมาะสมมาตั้งชื่อตราสินค้า กล่าวคือลูกค้าจดจำตราสินค้าจากภาษาที่จดจำง่าย เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของทั้ง 4 องค์ประกอบ แสดงให้เห็นว่าลูกค้าให้ความสนใจกับตราสินค้าที่มีลักษณะทั้ง 4 องค์ประกอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการใช้ภาษาศาสตร์ที่ดี และเหมาะสมมาตั้งชื่อตราสินค้าซึ่งลูกค้าจะให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ดังนั้นผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ตาลโตนดต้องพิจารณา และคำนึงถึงการใช้ภาษาที่ง่ายต่อการออกเสียง มีความเป็นสากล จะทำให้ผู้บริโภคจดจำได้ง่าย และสามารถสื่อความหมายที่ดี ทำให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกอยากเป็นเจ้าของ

2.2 การจัดประชุมเพื่อระดมความคิดเห็น (Focus Group)

ผลจากการระดมความคิดเห็นของตัวแทนวิสาหกิจชุมชนทั้ง 5 กลุ่ม ทำให้ทราบว่า การระบุกลุ่มเป้าหมายของวิสาหกิจส่วนใหญ่ไม่ได้มีกลุ่มลูกค้าที่เฉพาะเจาะจง จะเน้นไปที่กลุ่มลูกค้าโดยทั่วไป การออกแบบตราสินค้าจึงไม่ได้มีการออกแบบให้มีความโดดเด่นและแตกต่างจากตราสินค้าประเภทเดียวกัน รวมถึงไม่ได้มีการสร้างเอกลักษณ์ของตราสินค้าที่เป็นลักษณะเฉพาะของตัวเอง ไม่ได้มุ่งเน้นการปฏิบัติเพื่อสร้างตราสินค้าทำให้ลูกค้าไม่ค่อยรู้จักในวงกว้าง ไม่มียกระดับตราสินค้าไปสู่ตลาดใหม่ ๆ เนื่องจากสมาชิกในวิสาหกิจส่วนมากมีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป และคนในครอบครัวซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ไม่ได้สนใจทำต่อและส่วนของการบริหารคุณค่าตราสินค้า ไม่ได้มีการประเมินความพึงพอใจของลูกค้าต่อตราสินค้า จึงทำให้ผู้ผลิตไม่ทราบความต้องการของลูกค้าที่มีต่อตราสินค้า

2.3 ดำเนินการออกแบบตราสินค้าใหม่

หลังจากรวบรวมข้อมูลทั้งการสัมภาษณ์ และจากการตอบแบบสอบถามจึงสามารถออกแบบตราสินค้าใหม่ โดยสรุปเป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงรายละเอียดของการออกแบบตราสินค้าใหม่ของวิสาหกิจชุมชน ชุมชนวังตาลโดนด

ตราสินค้าเก่า	ตราสินค้าใหม่	รายละเอียดของ ตราสินค้าใหม่
		- ตราสินค้ามีพื้นหลังเป็นสีเขียวอ่อน ประกอบกับรูปน้ำตาลโดนดที่มีสีเขียวเข้มขึ้น - ต้นตาลโดนด และสีเขียวสื่อให้เห็นถึงเรื่องราว และ อัตลักษณ์ประจำท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี - ปรับชื่อตราสินค้า “วังตาล” ให้โดดเด่นขึ้น และมีขนาดอักษรใหญ่ขึ้น - พื้นหลังลายไทยที่สื่อให้ผู้บริโภคเห็นถึงความเป็นเพชรบุรีที่มีประวัติยาวนานคู่กับเมืองไทย

ตารางที่ 3 ตารางแสดงรายละเอียดของการออกแบบตราสินค้าใหม่ของวิสาหกิจชุมชน
ทองม้วนน้ำตาลโตนด

ตราสินค้าเก่า	ตราสินค้าใหม่	รายละเอียดของ ตราสินค้าใหม่
		- ปรับแบบอักษรของชื่อตราสินค้า “ทองโตนด” ให้ดูโดดเด่นและมีเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี กล่าวคือปรับขนาดตัวอักษรให้สัขนาดใหญ่อขึ้นและใส่ภาพต้นตาลโตนดให้ดูคล้ายสระโอ - รูปตราสินค้าใช้เป็นภาพวาดการ์ตูนแทนภาพถ่ายจากตัวสินค้าจริง ๆ เพราะบรรจุภัณฑ์เป็นพลาสติกใสมองเห็นสินค้าภายในชัดเจนอยู่แล้วจึงไม่ควรนำภาพถ่ายมาใส่ในตราสินค้า

ตารางที่ 4 ตารางแสดงรายละเอียดของการออกแบบตราสินค้าใหม่ของวิสาหกิจชุมชน น้ำตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวง

ตราสินค้าเก่า	ตราสินค้าใหม่	รายละเอียดของ ตราสินค้าใหม่
	 	- ตราสินค้าแบบใช้ภาพการ์ตูนที่เป็นน้องน้ำตาล มีลักษณะเป็นน้ำตาลโตนดแฉ่นสีน้ำตาลอ่อน มีนางตานีกำลังยืนโบกมือทักทาย - ตราสินค้าที่เป็นวงกลม ขนาดเท่ากับฝาปิดด้านบนของตัวบรรจุภัณฑ์ และตราสินค้าที่เป็นสีเหลี่ยมผืนผ้า ใช้ปิดรอบตัวของบรรจุภัณฑ์ - มีพื้นหลัง 2 สี คือสีน้ำตาลอ่อนที่แสดงถึงสีของน้ำตาลโตนด และสีส้มที่มีภาพพื้นหลังเป็นรูปใบตาล

ตารางที่ 5 ตารางแสดงรายละเอียดของการออกแบบตราสินค้าใหม่ของวิสาหกิจท่องเที่ยว
โดยชุมชนตำบลถ้ำรงค์

ตราสินค้าเก่า	ตราสินค้าใหม่	รายละเอียดของ ตราสินค้าใหม่
		- พื้นหลังเป็นสีเขียวสื่อถึงผลตาล ลูก ส่วนสีเขียวสื่อถึงใบตาล และ มีสัญลักษณ์ (Mascot) ชื่อว่า น้องตาลสวีท (Tarn Sweet) - ชื่อ “Tarn Sweet” เป็นการใช้ ภาษาศาสตร์ที่ดี และเหมาะกับการ ตั้งชื่อตราสินค้า เป็นคำที่อ่านง่าย จำง่าย และบ่งบอกถึงสินค้า การที่ใช้ เป็นภาษาอังกฤษเนื่องจากชุมชน ดังกล่าวเป็นชุมชนที่ขายการ ท่องเที่ยวด้วย - สัญลักษณ์ (Mascot) ดังกล่าวสื่อ ให้เห็นถึงทุกส่วนของต้นตาลโตนด ตั้งแต่ส่วนยอดจนถึงส่วนโคน เปรียบเสมือนสินค้าของวิสาหกิจ ภายใต้แบรนด์ Tarn Sweet ที่นำ วัตถุดิบจากต้นตาลทุกส่วนมาทำ เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค ไปจนถึง ของสะสม

ตารางที่ 6 ตารางแสดงรายละเอียดของการออกแบบตราสินค้าใหม่ของวิสาหกิจกลุ่ม
อนุรักษ์ผลิตน้ำตาลโตนดบ้านโป่งสลอด

ตราสินค้าเก่า	ตราสินค้าใหม่	รายละเอียดของ ตราสินค้าใหม่
ไม่มีตราสินค้า		- ภาพบนตราสินค้าที่เป็นรูปวาดลูกตาลโตนด ที่มีทั้งผลตาลที่ผ่าแล้ว และยังไม่ได้ผ่า รวมถึงใบตาล เพื่อสื่อให้เห็นถึงวัตถุดิบหลักที่นำมาใช้ผลิตน้ำตาลโตนด - ตราสินค้าดังกล่าวสื่อให้เห็นถึงเอกลักษณ์การปั่นตาลของชาวชุมชนบ้านโป่งสลอด ที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ

3. การสร้างการยอมรับตราสินค้า เพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ตาลโตนด

หลังจากออกแบบตราสินค้าให้แก่วิสาหกิจชุมชนทั้ง 5 กลุ่มแล้ว ได้มีการสำรวจลูกค้าเกี่ยวกับการสร้างการยอมรับตราสินค้า หลังการออกแบบตราสินค้าเรียบร้อยแล้ว จำนวนกลุ่มละ 385 ชุด โดยมีอัตราการตอบกลับอยู่ระหว่าง ร้อยละ 38.18 – 44.42 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามได้แสดงให้เห็นตามตารางดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างการยอมรับตราสินค้า

ตัวแปร	วังตาลโตนด		ทองม้วนน้ำตาลโตนด		บ้านดงห้วยหลวง		ชุมชนตำบลถ้ำรงค์		บ้านโป่งสลอด	
	Adj. R ² = 0.59		Adj. R ² = 0.64		Adj. R ² = 0.56		Adj. R ² = 0.53		Adj. R ² = 0.67	
	VIF	Sig.	VIF	Sig.	VIF	Sig.	VIF	Sig.	VIF	Sig.
ความโดดเด่นของตราสินค้า	1.362	.001	1.503	.000	1.362	.000	1.362	.000	1.362	.000
ประสิทธิภาพของตราสินค้า	1.371	.000	1.412	.002	1.371	.000	1.371	.000	1.371	.000
ภาพลักษณ์ตราสินค้า	1.564	.002	1.521	.000	1.564	.002	1.564	.005	1.564	.001
การตัดสินใจของผู้บริโภค	1.470	.000	1.342	.000	1.470	.000	1.470	.000	1.470	.000
ความรู้สึกของผู้บริโภค	1.387	.000	1.564	.001	1.387	.001	1.387	.000	1.387	.000
ความผูกพันต่อตราสินค้า	1.155	.001	1.342	.000	1.155	.000	1.155	.001	1.155	.000

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าทั้ง 6 ปัจจัยเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างการยอมรับตราสินค้าหลังจากการปรับปรุงตราสินค้าของทั้ง 5 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยมีค่า Adj. R² อยู่ระหว่าง 0.53 – 0.67 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และเมื่อพิจารณาค่า VIF จากตาราง เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรต้นว่ามีความสัมพันธ์กันมากกว่าตัวแปรตามหรือไม่ (Multicollinearity) พบว่าตัวแปรต้นของทั้ง 6 ปัจจัยมีค่า VIF ต่ำกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์ไม่มีปัญหาสหสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรต้น

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างการยอมรับตราสินค้า

การยอมรับตราสินค้า	1. วังตาล		2. ทองม้วน		3. บ้านดง		4. ชุมชน		5. บ้านโป่ง	
6 องค์ประกอบ	โตนด		น้ำตาลโตนด		ห้วยหลวง		ตำบลถ้ำรงค์		สลอด	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
ความโดดเด่นของตราสินค้า	4.03	0.73	4.53	0.82	4.36	0.72	4.48	0.84	4.01	0.75
ประสิทธิภาพของตราสินค้า	4.25	0.80	4.15	0.68	4.28	0.85	4.17	0.69	3.89	0.86
ภาพลักษณ์ตราสินค้า	4.39	0.77	4.26	0.87	4.14	0.91	4.42	0.75	4.36	0.77
การตัดสินใจของผู้บริโภค	3.92	0.85	4.02	0.88	4.12	0.78	4.09	0.82	3.76	0.91
ความรู้สึกของผู้บริโภค	3.85	0.79	3.97	0.69	3.87	0.83	3.96	0.71	3.93	0.79
ความผูกพันต่อตราสินค้า	3.75	0.87	4.10	0.72	3.98	0.76	4.05	0.65	4.06	0.82

จากตารางที่ 8 พบว่า ทั้ง 6 ปัจจัยไม่ว่าจะเป็น ความโดดเด่นของตราสินค้า ประสิทธิภาพของตราสินค้า ภาพลักษณ์ตราสินค้า การตัดสินใจของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้า ความรู้สึกของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้า และความผูกพันต่อตราสินค้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด อีกทั้งยังเป็นที่น่าสังเกตว่าตราสินค้าที่ใช้ภาพการ์ตูนเป็นสัญลักษณ์อย่างตราสินค้าของ วิสาหกิจชุมชนทองม้วนน้ำตาลโตนดวิสาหกิจชุมชนกลุ่มน้ำตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวง และวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ้ำรงค์ มีค่าเฉลี่ยในการยอมรับตราสินค้าของลูกค้านักค้าตราสินค้าของวิสาหกิจชุมชนวังตาลโตนด และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอนุรักษ์ผลิตน้ำตาลโตนดบ้านโป่งสลอดที่เป็นเพียงภาพวาดเกี่ยวกับตาลโตนดเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของ ความโดดเด่นของตราสินค้า จะมีคะแนนในระดับสูงมากหากตราสินค้ามีการใช้ภาพการ์ตูน อย่างเช่น การใช้ภาพน้องตาลสวาท ของวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ้ำรงค์ ที่มีคะแนนในเรื่องของความโดดเด่นสูงมาก

อภิปรายและสรุปผล

อภิปรายผล

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสินค้าของผลิตภัณฑ์ตาลโตนดในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี

อาชีพขึ้นตาลเป็นอาชีพที่เสี่ยงอันตรายมีรายได้ไม่คุ้มค่า คนรุ่นหลังจึงไม่สนใจหันไปทำอาชีพอื่น ทำให้การทำน้ำตาลโตนดถูกจำกัดอยู่ในกลุ่มผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเป็นส่วนใหญ่ บรรดาหนุ่มสาวในพื้นที่เลือกที่จะทำงานในเมืองหลังจากเรียนหนังสือจบเนื่องจากสะดวกสบายและไม่ต้องเสี่ยงตายเหมือนอาชีพทำตาลโตนด (MGR Online, 2555) จึงส่งผลให้ผลผลิตเกี่ยวกับตาลโตนดมีน้อยลงจนในบางครั้งไม่เพียงพอต่อการนำมาผลิตเป็นน้ำตาลเพื่อการจำหน่าย โดยการศึกษาจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 5 กลุ่ม พบว่าสมาชิกที่ยังประกอบอาชีพนี้อยู่ล้วนมีอายุมากแล้วแทบทั้งสิ้น แม้ว่าการขึ้นตาลจะเป็นอาชีพที่มีรากฐานมาจากทรัพยากรในชุมชนที่ต้องแลกมาด้วยความเหนื่อยยาก แต่อาชีพนี้ก็ถือได้ว่าเป็นต้นทุนทางสังคมที่สำคัญในแง่ของการที่ผู้ประกอบการไม่ต้องออกไปนอกชุมชน ทำให้สามารถใช้ชีวิตกับครอบครัวได้อย่างใกล้ชิด เป็นที่น่ายินดีที่อาชีพนี้มีโอกาสจะสูญหายไปอีกไม่ช้าไม่นานหากหมดคนรุ่นนี้ไปแล้วก็จะหมดกลุ่มคนที่มีความรู้เกี่ยวกับตาลโตนดไป (ประสิทธิ์ รัตนมณี, 2553)

สินค้าของวิสาหกิจชุมชนทั้ง 5 กลุ่มนั้นยังไม่ได้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาตราสินค้าให้เป็นที่ยอมรับและยอมรับของลูกค้าว่าสามารถทำให้มียอดขายเพิ่มขึ้น และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าอย่างตาลโตนดได้ โดยผู้ผลิตอาจไม่ตระหนักถึงความสำคัญของตราสินค้า ว่าตราสินค้าที่ดีนั้นสามารถต่อรองราคาในท้องตลาดได้ นอกจากนั้นการสร้างตราสินค้าที่ดียังเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ผู้บริโภคนั้นเข้าถึงผลิตภัณฑ์ได้โดยตรง และสามารถจดจำผลิตภัณฑ์นั้นได้ ส่งผลให้จำหน่ายสินค้าได้มากขึ้น อย่างเช่นกรณีตลาดของสินค้าเกษตรอินทรีย์ในปัจจุบันเกษตรกรส่วนหนึ่งเป็นเจ้าของกิจการที่สามารถสร้างตราสินค้าของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคได้ (ชุดิมา ไวรศรายุทธ์ และ ชนิกา ศิริมงคลกุล, 2551)

ดังนั้นวิสาหกิจชุมชนทั้ง 5 กลุ่มจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงการสร้างตราสินค้าเพื่อให้ผู้บริโภคยอมรับในสินค้าของชุมชนโดยสร้างตราสินค้าให้มีความแตกต่างจากคู่แข่ง ให้มีลักษณะเฉพาะที่สอดคล้องกับความเป็นเมืองตาลโตนดเพชรบุรี มีการกำหนดวางแผนความคิดตราสินค้า โดยมีการกำหนด แก่นคุณค่าของตราสินค้า จัดวางตำแหน่งหรือจุดยืนของตราสินค้า และบุคลิกภาพ ที่สอดคล้องกัน (เกรียงกานต์ กาญจนะโกติน, 2555)

2. ออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ตาลโตนดในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี

การออกแบบตราสินค้าสำหรับผลิตภัณฑ์ตาลโตนดในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ควรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่สำคัญของตราสินค้า 4 องค์ประกอบด้วยกัน คือ การใช้ภาษาศาสตร์ที่ดี และเหมาะสมมาตั้งชื่อตราสินค้า การสร้างความแตกต่างที่มีคุณภาพให้ชัดเจน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตราสินค้ากับผู้บริโภค และ การสร้างคุณลักษณะของตราสินค้าใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการใช้ภาษาศาสตร์ที่ดี และเหมาะสมมาตั้งชื่อตราสินค้า ซึ่งลูกค้าจะให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยจากผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ณัฐพล จารัตน์, 2555) ที่กล่าวว่า การใช้ภาษาศาสตร์ที่ดี และเหมาะสมมาตั้งชื่อตราสินค้า เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสำคัญในการสื่อสารตราสินค้าเช่นกัน สิ่งที่นักการตลาดต้องคำนึงถึงในการตั้งชื่อตราสินค้าก็คือ ภาษาศาสตร์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ จะต้องศึกษาถึงวัฒนธรรมในการออกเสียง ความหมายในการตั้งชื่อตราสินค้าของแต่ละภูมิภาค จะต้องนำมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจ หลักการคือ ต้องง่ายต่อการออกเสียง และสามารถสื่อความหมายที่ดี เพราะหากการออกเสียงของตราสินค้าง่าย ทำให้ผู้บริโภคเกิดความคุ้นเคยและเกิดการจดจำตราสินค้านั้นได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ แฉ่งน้อย บุญนรินทร์ (2562) ที่กล่าวว่าชื่อตราสินค้าที่สะกดหูจะทำให้ผู้บริโภคจดจำสินค้าได้ง่ายขึ้น และยังเพิ่มโอกาสในการขายได้มากขึ้น และงานวิจัยของ รัฐวิทย์ ทองภักดี (2559) ที่กล่าวว่า การตั้งชื่อตราสินค้าอาจไม่มีเกณฑ์ที่ตายตัวว่าต้องตั้งชื่ออย่างไรให้ประสบผลสำเร็จ บางครั้งต้องอาศัยประสบการณ์ และความรู้สึกของผู้ประกอบการ โดยชื่อและรูปลักษณะตราสินค้ามีอิทธิพลต่อการยอมรับของลูกค้า จึงจำเป็นต้องตั้งชื่อให้โดนใจและติดหูได้ง่ายที่สุด ดังนั้นผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ตาลโตนดต้องพิจารณา และคำนึงถึงการใช้ภาษาที่ง่ายต่อการออกเสียง มีความเป็นสากล จะทำให้ผู้บริโภคจดจำได้ง่าย และสามารถสื่อความหมายที่ดี นอกจากนี้การมีองค์ประกอบตราสินค้าทั้ง 4 ครบถ้วนจะทำให้ตราสินค้าของวิสาหกิจชุมชนทั้ง 5 กลุ่ม มีตำแหน่งตราสินค้า (Brand positioning) ที่ชัดเจน เช่น กลุ่มที่ทำน้ำตาลโตนดก็จะมี ความแตกต่างจากน้ำตาลโตนดทั่ว ๆ ไป เพราะตราสินค้ามีการออกแบบให้ดูทันสมัยแต่ยังคงเอกลักษณ์ของความเป็นเมืองเพชรบุรีอยู่ ในส่วนของกลุ่มขนมทองม้วนและทองเที่ยวก็เช่นเดียวกันมีการออกแบบตราสินค้าให้มีสัญลักษณ์เฉพาะเป็นตัวแทนของสินค้า และหาตำแหน่งที่เหมาะสมในใจของผู้บริโภคเป้าหมายเพื่อสร้างให้เกิดความคิดเกี่ยวกับสินค้าอย่างถูกต้อง และเป็นไปในแนวทางที่นักการตลาดต้องการ (Kotler, 2000) จาก 4 องค์ประกอบ

ดังกล่าวทำให้เกิดอัตลักษณ์ตราสินค้า (Brand Identity) ที่แต่ละตราสินค้าสร้างขึ้นเพื่อปกป้องตัวตนให้ผู้บริโภคได้รับรู้ (Aker, 1996) เช่น สัญลักษณ์ “น้องตาลสวี่” ของวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ้ำรงค์ ที่ปกป้องถึงเอกลักษณ์ของชุมชนตาลโตนด และการใช้ประโยชน์จากทุกส่วนของต้นตาลโตนด ซึ่งอัตลักษณ์ตราสินค้ามีความสำคัญในการทำการตลาดในปัจจุบัน กล่าวคือ หากตราสินค้าใดมีอัตลักษณ์ที่ดีจะทำให้สินค้าโดดเด่นจากคู่แข่ง และช่วยสร้างให้เกิดความน่าเชื่อถือของตราสินค้าในตลาด ในการส่งมอบคุณค่าของสินค้าหรือบริการเพื่อให้ลูกค้าได้รับประสบการณ์ที่ดี อีกทั้งช่วยสร้างโอกาสในการเพิ่มยอดขายได้

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างการยอมรับตราสินค้าผลิตภัณฑ์ตาลโตนดในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี

จากการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างการยอมรับตราสินค้า ประกอบด้วย ความโดดเด่นของตราสินค้า ประสิทธิภาพของตราสินค้า ภาพลักษณ์ตราสินค้าส่ง การตัดสินใจของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้า ความรู้สึกของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้า และความผูกพันต่อตราสินค้า โดยทุกปัจจัยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด สอดคล้องกับ Keller K.L. (2003) ที่กล่าวว่า ลักษณะของตราสินค้าที่ดีนั้นจำเป็นต้องสร้างคุณค่าทั้งด้านกายภาพ และด้านจิตวิทยา มีลักษณะเพื่อสร้างการจดจำ มีบุคลิกที่แสดงถึงจุดยืนในตัวสินค้า ทำให้ผู้บริโภคเกิดการยอมรับและพึงพอใจในตัวสินค้านั้น ซึ่งประกอบด้วย 1) ความโดดเด่นของตราสินค้า 2) ประสิทธิภาพของตราสินค้า 3) ภาพลักษณ์ตราสินค้า 4) การตัดสินใจของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้า 5) ความรู้สึกของผู้บริโภค 6) ความผูกพันต่อตราสินค้า เช่นเดียวกับงานของ วรณิตรองพาณิชย์ (2548) ที่กล่าวถึงประสิทธิภาพ และความรู้สึกของผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการยอมรับตราสินค้า นอกจากนั้นการจะทำให้ผู้บริโภคเกิดการยอมรับและมีความภักดีต่อตราสินค้ายังต้องคำนึงถึง 1) ความเชื่อมั่น (Confidence) จะทำให้ผู้บริโภคมีทัศนคติที่ดีต่อตราสินค้าเมื่อเกิดความเชื่อมั่นในตราสินค้านั้น 2) การเข้าไปอยู่กลางใจผู้บริโภค (Centrality) หรือ การตัดสินใจของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้า 3) ความง่ายในการเข้าถึง (Accessibility) จะทำให้ผู้บริโภคนึกถึงตราสินค้านั้นเป็นอันดับแรกเมื่อต้องการใช้สินค้าในกลุ่มนั้น หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นความรู้สึกที่ผู้บริโภคมีต่อตราสินค้า (รัชภูมิ ทรัพย์ปกรณ์, 2558)

สรุปผล

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนวิสาหกิจชุมชนทั้ง 5 กลุ่ม ทำให้คณะผู้วิจัยทราบว่าผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่การแปรรูปในปัจจุบันคือ น้ำตาลโตนดที่เคี่ยวเป็นน้ำตาลปึก และน้ำตาลสด ตลอดจนการทำธุรกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับตาลโตนดในปัจจุบันยังไม่ได้มีตราสินค้าที่ได้รับการปรับปรุง และพัฒนาให้เป็นที่ยอมรับแก่ลูกค้า โดยบางกลุ่มวิสาหกิจยังไม่ได้มีตราสินค้าเป็นของตัวเอง เนื่องจากผู้ผลิตสินค้าไม่ได้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาตราสินค้าให้เป็นที่รู้จัก และยอมรับของลูกค้าว่าสามารถทำให้มียอดขายเพิ่มขึ้น และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าอย่างตาลโตนดได้

จึงต้องมีการพัฒนาและออกแบบตราสินค้าให้เป็นที่ต้องการของลูกค้าทำให้ตราสินค้าสามารถเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าได้จากการทำการสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามพบว่าต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่สำคัญของตราสินค้า 4 องค์ประกอบ ดังนี้ การใช้ภาษาศาสตร์ที่ดี และเหมาะสมมาตั้งชื่อตราสินค้า การสร้างความแตกต่างที่มีคุณภาพให้ชัดเจน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตราสินค้ากับผู้บริโภค และ การสร้างคุณลักษณะของตราสินค้าใหม่ นอกจากนั้นจากการสัมภาษณ์ตัวแทนวิสาหกิจชุมชนทั้ง 5 กลุ่ม ยังเป็นที่น่าสังเกตว่าการระบุกลุ่มเป้าหมายของวิสาหกิจส่วนใหญ่ไม่ได้มีกลุ่มลูกค้าที่เฉพาะเจาะจง จะเน้นไปที่กลุ่มลูกค้าโดยทั่วไป การออกแบบตราสินค้าจึงไม่ได้มีการออกแบบให้มีความโดดเด่นและแตกต่างจากตราสินค้าประเภทเดียวกัน รวมถึงไม่ได้มีการสร้างเอกลักษณ์ของตราสินค้าที่เป็นลักษณะเฉพาะของตัวเอง ไม่ได้มุ่งเน้นการปฏิบัติเพื่อสร้างตราสินค้าทำให้ลูกค้าไม่คอยรู้จักในวงกว้าง ไม่มียกระดับตราสินค้าไปสู่ตลาดใหม่ ๆ

หลังจากออกแบบตราสินค้าใหม่แล้วจึงทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นลูกค้าว่าตราสินค้านี้สามารถสร้างการยอมรับตราสินค้าได้หรือไม่ โดยการทดสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างการยอมรับตราสินค้า พบว่า ปัจจัยด้านความโดดเด่นของตราสินค้า ประสิทธิภาพของตราสินค้า ภาพลักษณ์ตราสินค้า การตัดสินใจของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้า ความรู้สึกของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้า และความผูกพันต่อตราสินค้า ส่งผลต่อการสร้างการยอมรับตราสินค้าไปในทิศทางบวก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ผลผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับตาลโตนดในปัจจุบันยังไม่ได้มีตราสินค้าที่ได้รับการปรับปรุง และพัฒนาให้เป็นที่ยอมรับแก่ลูกค้า โดยบางกลุ่มวิสาหกิจยังไม่ได้มีตราสินค้าเป็นของตัวเอง จึงควรทำการพัฒนาตราสินค้าอย่างจริงจังเพื่อให้เป็นที่รู้จักจนเป็นที่ยอมรับ และนำไปสู่การสร้างยอดขายเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในธุรกิจดังกล่าว

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า การออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลผลิตภัณฑ์ตาลโตนดต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่สำคัญของตราสินค้า 4 องค์ประกอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้ภาษาศาสตร์ที่ดี และเหมาะสมมาตั้งชื่อตราสินค้า ดังนั้นผู้ประกอบการผลผลิตภัณฑ์ตาลโตนดต้องพิจารณา และคำนึงถึงการใช้ภาษาที่ง่ายต่อการออกเสียง มีความเป็นสากล จะทำให้ผู้บริโภคจดจำได้ง่าย และสามารถสื่อความหมายที่ดี

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อไป

2.1 ผู้ที่สนใจศึกษาเรื่องการพัฒนาตราสินค้า ควรนำผลการวิจัยไปทำการศึกษา กับแหล่งผลิตอื่น ๆ ในประเทศไทย เช่น การนำไปใช้กับแหล่งปลูกตาลโตนดในเขตภาคใต้ ประเทศไทย อย่าง ตาลโตนดสทิงพระ จังหวัดสงขลา ที่ถือเป็นแหล่งกำเนิดของตาลโตนดเป็นพืชเศรษฐกิจโบราณ

2.2 ผู้ที่สนใจศึกษาเรื่องการพัฒนาตราสินค้า สามารถนำผลวิจัยไม่ว่าจะเป็นการสร้างตราสินค้า และการยอมรับตราสินค้าไปประยุกต์ใช้กับสินค้าเกษตรอื่น ๆ เนื่องจากประเทศไทยเป็นสังคมทางการเกษตร ปลูกสัตว์ และประมง จึงมีอาหารที่สามารถนำมาแปรรูปได้หลายประเภท เช่น ผลไม้อบแห้ง อาหารทะเลอบแห้ง และเนื้อสัตว์แปรรูป เพื่อสร้างคุณภาพมาตรฐานให้เกิดกับผลผลิตภัณฑ์ภาคการเกษตรของประเทศได้

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากคณะผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เอื้อเพื่อข้อมูล อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษา รวมทั้งได้รับทุนอุดหนุนการทำวิจัยจากสำนักงานบริหารการวิจัย นวัตกรรมและการสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ อนึ่ง หากงานวิจัยนี้จะก่อให้เกิดคุณูปการต่อสาธารณะชน ขอยกคุณงามความดีที่เกิดขึ้นให้กับผู้มีอุปการะคุณต่องานวิจัยดังที่ได้กล่าวมา แต่หากจะมีข้อบกพร่องอันใด

ให้ปรากฏ คณะผู้วิจัยขอรับรองไว้ด้วยความเต็มใจ และพร้อมนำไปแก้ไขปรับปรุงเพื่อประโยชน์ต่อสังคมไทยในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงกานต์ กาญจนะโกติน. (2555). **แนวคิดของแบรนด์**. หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ. สืบค้นวันที่ 11 สิงหาคม 2560, จาก: <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/456375>
- ชุตินา ไวศรายุทธ์และ ชนิกา ศิริมงคลกุล. (2551). ปัจจัยที่มีผลทำให้การสร้างตราสินค้าในกลุ่มสินค้าเกษตรประสบความสำเร็จ. **วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร**, 16(1), 33–42.
- ณัฐพล จารัตน์. (2555). สร้างแบรนด์ Kit Kat Japan ด้วยการลากเข้าความ. **วารสารนักบริหาร**, 32(3), 122–126.
- นภสมน นิจรัตน์. (2558). ความยั่งยืนของน้ำตาลโดนด กับความมั่นคงทางอาหารด้วยวิถีการผลิตโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น. **วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ**, 58–66.
- แน่นน้อย บุญยเนตร. (2562). กลยุทธ์การตั้งชื่อตราสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาวในประเทศไทย. **วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์**, 3(1), 245–259.
- ประสิทธิ์ รัตนมณี. (2553). โดดเด็ยบนปลายตาล ลมหายใจของอาชีพขึ้นตาลโดนดที่บ้านภูมิน้ำพุ บัดตานี. **วารสารภูมิแล**, 31(2), 51–56.
- ประเสริฐ โพทะ และคณะ. (2554). **วิธีการผลิตในกระบวนการเกษตรและการจัดการป่าชุมชนกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและการสร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชนกะเหรี่ยงในภาคเหนือของประเทศไทย**. เชียงใหม่: มูลนิธิพัฒนาภาคเหนือ (มพน.) และชุมชนห้วยหินลาด.
- รัชภูมิ ทรัพย์ปกรณ์. (2558). **ตราสินค้าละความผูกพัน**. สืบค้นวันที่ 20 ตุลาคม 2562, จาก: http://marketingmmr.blogspot.com/2015/06/blog-post_75.html
- รัฐวิทย์ ทองกัถี. (2559). **7 กลยุทธ์เด็ดพิชิตธุรกิจ ร้านอาหาร**. สืบค้นวันที่ 13 กันยายน 2559, จาก: <http://www.smethailandclub.com/knowledgesview.php?id=329>
- สุวิมล อังควาณิช และนภสมน นิจรัตน์. (2555). การทำน้ำตาลโดนดในอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี: การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม การปรับตัวสู่แนวโน้มการประกอบอาชีพ. **วารสารรามคำแหงฉบับมนุษยศาสตร์**, 32(1), 256–268.

MGR Online. (2555). **อาชีพทำน้ำตาลโตนทรายได้ดี แต่ไร้การสืบทอดจากคนรุ่นใหม่.**

หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ. สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2560, จาก:

<https://mgronline.com/south/detail/9550000142560>

อานุมัต มะหมัด และ ไพรภาว ทีวีสุข. (2561). ภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อ

กระบวนการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปประเภทไส้กรอก ในร้านสะดวกซื้อ

A ในกรุงเทพมหานคร. **สุทธิปริทัศน์**, 32(103), 131–147.

อัศววิทย์ เชื้ออารย์. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อความภักดีในแบรนด์ “Greyhound” ของผู้บริโภค

ในกรุงเทพมหานคร. **วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ**, 4(2), 74–88.

Aaker, D. A. (1991). **Managing Brand Equity: Capitalizing on the Value of a Brand Name**. New York. New York: The Free Press.

Aaker, D. A. (1996). **Building Strong Brand**. New York: Free press.

Chimhundu, R. and Hamlin, R. (2007). Future of the Brand Management Structure in FMCG. **The Journal of Brand Management**, 14(3), 232–239.

Cochran, W.G. (2013). **Sampling Techniques**. 3rd Edition. New York: John Wiley and Sons Inc.

Cronbach, L.J. (1990). **Essentials of Psychological Testing**. 5th Edition. New York: Harper Collins Publishers Inc.

Deborah, A. S. et al. (2007). Who Goes to the Bargaining Table? The Influence of Gender and Framing on the Initiation of Negotiation. **Journal of Personality and Social Psychology**, 93(4), 600–613.

Hair, J. F. et al. (2010). **Multivariate Data Analysis**. 7th Edition. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall.

Keller K.L. (2003). **Strategic Brand Management, Building, Measuring, and Managing Brand Equity**. 2nd Edition. New Jersey: Pearson.

Kotler, P. (2000). **Marketing management**. 10th Edition. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice.

Wallstrom, A. (2008). Building a corporate brand: The internal brand building process in Swedish service firms. **Journal of Brand Management**, 16(1–2), 40–50.

แนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ตำบลแม่กระบุง

อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

Guidelines for promoting the learning process of
ethnic Karen identity at Ban Makrabung Sub-District,
Si Sawat District, Kanchanaburi Province

นพรัตน์ ไชยชนะ^{1*}

Nobparat Chaichana^{1*}

¹ สาขาวิชานวัตกรรมสังคมเพื่อการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 71190

¹ Social Innovation for Community Development Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Kanchanaburi Rajabhat University, Kanchanaburi 71190

*Corresponding author: chimmanee@kru.ac.th

Received: July 16, 2022; Revised: August 25, 2022; Accepted: September 29, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบทชุมชน และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยง 2) สังเคราะห์กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ และ 3) นำเสนอแนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ตำบลแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประยุกต์วิธีวิจัยทางมานุษยวิทยา การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เจ้าอาวาสวัดต้นมะพร้าว ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโพล่งจำนวน 14 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง คือ หน่วยงานราชการในพื้นที่ จำนวน 4 คน และตัวแทนเยาวชนในชุมชน จำนวน 2 คน

ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะจง พื้นที่ศึกษาหมู่ที่ 2 บ้านแม่กระบุง ตำบลแม่กระบุง อำเภอสรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

ผลการวิจัยพบว่าบ้านแม่กระบุงเป็นหนึ่งใน 6 ชุมชนซึ่งอยู่ในเขตปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง คำว่า “แม่กระบุง” เป็นชื่อเรียกตามภูมิศาสตร์ของชุมชน ลักษณะของภูเขาที่ทอดตัวยาวตลอดแนวของตำบลมีลักษณะคล้ายกับกระบุงขนาดใหญ่ กลายเป็นชื่อเรียกชุมชนและตำบลต่อมาตามลำดับ ประชากรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโพลั่ว ซึ่งอพยพย้ายถิ่นมาจากเขตอำเภอทองผาภูมิกว่า 100 ปี วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์เรียบง่ายพอใจในสิ่งที่ตนมี ปัจจุบันอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่แสดงตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้แก่ 1) อัตลักษณ์ด้านการตั้งถิ่นฐานและลักษณะที่อยู่อาศัย 2) อัตลักษณ์ด้านการประกอบอาชีพและการทำมาหากิน 3) อัตลักษณ์ด้านประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ 4) อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย 5) อัตลักษณ์ด้านอาหารการกิน 6) อัตลักษณ์ด้านการแสดง (รำตง) และ 7) อัตลักษณ์ด้านภาษา ด้านกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นเพื่อทำ เพื่ออยู่ เพื่อสืบทอด ผ่านความสัมพันธ์ในมิติต่าง ๆ การเรียนรู้ที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน รวมทั้งการเรียนรู้ในการปรับตัวในแต่ละยุคเพื่อดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ โดยแนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ได้แก่ (1) หน่วยงานภาครัฐ ส่งเสริมและสนับสนุนในการสร้างความภาคภูมิใจผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและเน้นการมีส่วนร่วมทำงานร่วมกันเป็นภาคีเครือข่าย (2) กลุ่มชาติพันธุ์ต้องสร้างจิตสำนึกตั้งแต่ระดับครอบครัว และให้ความสำคัญกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน รวมทั้งจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ของชุมชน (3) โรงเรียนในชุมชนควรสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อบูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนสอนในโรงเรียนและสร้างความภาคภูมิใจให้กับเยาวชน

คำสำคัญ: กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโพลั่ว อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ กระบวนการเรียนรู้

Abstract

The objectives of this research were to study 1) community context and ethnic Karen identity 2) synthesize ethnic identity learning process and 3) to propose a guideline to promote learning process of Karen ethnic identity in Ban Makrabung Sub-District, Si Sawat District, Kanchanaburi Province Use a qualitative research methodology. applied research methods in anthropology in-depth interview The key informants were the abbot of Wat Ton

Maphrao, the village headman, the village headman's assistant. and 14 Pwo Karen ethnic groups. The secondary informants consisted of 4 government agencies in the area and 2 representatives of youth in the community. Specific sampling was used. Study Area, Village No. 2, Ban Makrabung Sub-District, Si Sawat District, Kanchanaburi Province.

The results of the research revealed that Ban Makrabung is one of 6 communities in the administrative area of the Makrabung Sub-District Administrative Organization. The characteristics of the mountains that stretch along the way of the district resemble a large basket. became the name of the community and subsequent districts, respectively. Most of the population is ethnic Karen Pwo people who migrated from Thong Pha Phum District for over 100 years. satisfied with what they have At present, ethnic identities representing Karen ethnic groups are 1) settlement and residence identities, 2) occupation and livelihood identities, 3) traditions, rituals, and belief identities. 4) Dress identity 5) Food identity 6) Performance identity (Ramthong) and 7) Language identity. Regarding the learning process of ethnic identity, the learning process takes place to do, to live, to inherit through relationships in different dimensions, learning to live in harmony with nature and the resources available in the community. including learning to adapt in each era to maintain ethnic identity The guidelines for promoting the learning process of Karen ethnic identity in Ban Makrabung include: (1) government agencies; Promote and support in building pride through community activities and emphasizing participation and working together as a network member (2) Ethnic groups must create awareness at the family level. and give importance to various activities held in the community as well as establishing a community learning center to be a source of community knowledge. (3) Schools in the community should create local curricula to integrate with school teaching management and create pride for youth.

Keywords: Karen Pwo ethnic group, Ethnic identity, Learning process

บทนำ

การพัฒนาประเทศภายใต้ช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เป็นสภาวะที่ประเทศต้องเผชิญความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายประการและอยู่ภายใต้แรงกดดันจากสถานการณ์ที่มีความผันแปรสูงทั้งภายนอกและภายในประเทศ ทั้งที่เป็นผลจากความก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทสำคัญทั้งในวิถีการดำเนินธุรกิจและการใช้ชีวิตของผู้คน การเข้าสู่สังคมสูงวัยที่ส่งผลกระทบต่อกำลังแรงงานในอนาคต การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติที่มีความผันผวนรุนแรงตลอดจนสถานการณ์ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศมหาอำนาจ เมื่อผนวกเข้ากับเหตุการณ์ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศมหาอำนาจ เมื่อผนวกเข้ากับเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ที่แพร่ระบาดอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบอย่างรุนแรงทั่วโลก ส่งผลให้การดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ในหลายมิติไม่สามารถบรรลุผลได้ตามเงื่อนไขเวลาที่กำหนดบริบทและสถานะของประเทศไทย (ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570)

กระบวนการค้นหาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นการสร้างความตระหนักและความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เปรียบเสมือนการสร้างรากฐานที่เข้มแข็งของสังคมให้มีความมั่นคงจากความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่สืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนานของประเทศไทย เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นจุดเชื่อมโยงการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ผลกระทบของวัฒนธรรมโลกส่งต่อสังคม วัฒนธรรมไทย อาจทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมที่เคยมีกำลังสูญหายหรือเลือนหายไป สร้างความเปลี่ยนแปลงกับอัตลักษณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงความเป็นตัวตนของสังคม ที่มีความโดดเด่นในแต่ละพื้นที่ หากต้องเสริมด้วยการเรียนรู้และเข้าใจในอัตลักษณ์ซึ่งมีความแตกต่างกันของแหล่งอื่น ๆ โดยเฉพาะในยุคที่มีการไหลเวียนเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมอย่างสูงเช่นปัจจุบัน (นพรัตน์ ไชยชนะ, 2562, หน้า 1–2) กระบวนการสร้างเครือข่ายพันธมิตรทางวัฒนธรรม กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการค้นหาอัตลักษณ์ระหว่างสมาชิก กลุ่มองค์กรหรือชุมชนข้ามเครือข่าย การปฏิสัมพันธ์นี้อาจนำมา ซึ่งการแสวงหาอัตลักษณ์ร่วมอย่างมีการประสานพลังความร่วมมือนำไปสู่กลไกการพัฒนากระบวนการต่อยอดคุณค่าทางวัฒนธรรม

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง “กะเหรี่ยง” เป็นคำเรียกตนเองที่รับรู้กันโดยทั่วไป โดยในบริบทของไทยในปัจจุบัน คำว่า “กะเหรี่ยง” ถูกใช้เป็นการเรียกตนเองของกะเหรี่ยงโปหรือโผล่วในบริบทที่ต้องการแยกตัวเองออกจากกะเหรี่ยงสกอกที่เรียกตนเองว่า “ปกาเกอญอ” (ขวัญชีวัน บัวแดง,

2549: 11–12) กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) กะเหรี่ยงสะกอ (Sgaw Karen) พวกนี้เรียกตัวเองว่า กันยอ (Kanyaw) คนไทยเรียกว่า ย่างขาว ลักษณะเด่นของกะเหรี่ยงสะกอ ผู้ชายนิยมใส่เสื้อสีแดงรัดเอวด้วยเชือก มีพู่ และโพกผ้าสีต่าง ๆ ผู้หญิงที่ยังไม่แต่งงานนุ่งกระโปรงทรงกระสอบสีขาวยาวมีปีกข้างเล็กน้อย ส่วนที่แต่งงานแล้วนิยมใส่เสื้อผ้าสีน้ำเงินเข้ม ส่วนล่างประดับด้วยลูกปัดสีแดงและสีขาว สวมกระโปรงสีแดงลายตัด โพกผ้าสีแดง

2) กะเหรี่ยงโปว์ (Pwo Karen) คนไทยเรียก ย่างโปว์ เมียนมา เรียก ตะเลียงกะยิ่น (Taliang Kayin) ผู้ชายกะเหรี่ยงโปว์แต่งตัวเหมือนชาวไทยพื้นราบทั่วไป ผู้หญิงแต่งงานแล้วใส่เสื้อทรงกระสอบเหมือนพวกสะกอ แต่ยาวกว่าและสีแดงกว่า ท่อนบนปักลวดลายประดับลูกปัดเกลี้ยง ผมมีปิ่นปักผม กระโปรงยาวคลุมข้อเท้ามีปักและพู่ห้อย ใส่กำไลมือและแขน เป็นเครื่องหมายส่วนน่องลักเป็นรูปกระดูกงู เชื่อว่า สามารถป้องกันเวทย์มนต์คาถาและภูติผีปีศาจ

3) กะเหรี่ยงบเว หรือ แบ (Bre) หรือกะเหรี่ยงแดง กะเหรี่ยงพวกนี้เรียกตัวเองว่า กะยา (Ka - ya) คนไทยเรียกว่า ย่างแดง เมียนมาเรียก คะยิ่นนี (Kayin - ni) แต่สมัยใหม่เรียกเป็น คะยา (Kayah) ชาวอังกฤษเรียก คาร์เนนี (Karen - ni) ซึ่งเอาแบบชื่อชาวเมียนมา กะเหรี่ยงบเว ผู้ชายนุ่งกางเกงขาสั้นสีแดง โพกศีรษะ นิยมสักข้างหลัง ผู้หญิงนุ่งกระโปรงสั้น และสวมกำไลไม้ไผ่ที่ข้อเท้า กะเหรี่ยงแดงถือว่าตนเองเป็นชนชาติใหญ่ และไม่ยอมรับพวกสกอ และไปว่าเป็นพวกที่มีเสื้อกะเหรี่ยงอย่างแท้จริง และ 4) กะเหรี่ยงตองสุ หรือปะโอ (Pa - O) คนไทยหรือเมียนมาเรียก ตองสุ (Thaung thu) พวกไทยใหญ่เรียกว่า ตองซู (Tong - Su) กะเหรี่ยงเผ่าสะกอเรียกพวกตองสุว่า กะเหรี่ยงดำ แต่เดิมอาศัยอยู่บริเวณเมืองต่าง ๆ ใกล้ทะเลสาบอินเล แห่งมะเยลต์ ในรัฐฉานใต้ประเทศเมียนมา (นพรัตน์ ไชยชนะ, 2561: 97 – 98)

สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี จากการสำรวจข้อมูลเอกสารและงานวิจัย การสำรวจพื้นที่ภาคสนาม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี มีอยู่ทั้งหมด 7 กลุ่มชาติพันธุ์ คือ กะเหรี่ยง มอญ ไทยโซ่ง ไทยยวน ไทยพวน ลาวเวียง และลาวดั่ง โดยกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดกาญจนบุรีมีอยู่ 4 อำเภอ คือ อำเภอไทรโยค อำเภอทองผาภูมิ อำเภอลังขละบุรี และอำเภอศรีสวัสดิ์ สำหรับชุมชนกะเหรี่ยงอำเภอทองผาภูมิ อาศัยอยู่ใน 4 ตำบล คือ (1) ตำบลลิ้นถิ่น (2) ตำบลหินดาด (3) ตำบลชะแล และ (4) ตำบลห้วยเขย่ง (สมทรง บุรุษพัฒน์, สุจริตลักษณ์ ดีผดุง, สุมิตรา สุรัตน์เดชา, ปัทมา พัฒนพงษ์, ณรงค์ อาจ สมิตี และ พิเชฐ สิตะพงษ์, 2554) ข้อมูลประชากรกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จังหวัดกาญจนบุรี ทางศูนย์พัฒนาสงเคราะห์ชาวเขา ได้จัดทำสถิติประชากรกะเหรี่ยงทั้งสิ้น 438,131 คน อยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี 30,976 คน หรือมีจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอยู่ใน

จังหวัดกาญจนบุรี ประมาณร้อยละ 7.1 (บันทึก ไกรวิจิตร, 2559, หน้า 6) นักวิชาการได้ศึกษา การอาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจายตามแนวชายแดนไทย – พม่า ที่อยู่อาศัยในประเทศไทย ตั้งแต่จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอาศัยคร่อมแนวชายแดนไทย – พม่าทั้งสองฝั่ง บริเวณที่เอกเขตราดตลอด แนวจากจังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี (เทือกเขาถนนธงชัย) และตลอดจนถึง ราชบุรี เพชรบุรี (เทือกเขาตะนาวศรี) การกำหนดหรือคาดคะเนว่าชาวกะเหรี่ยงไหลลงตั้งถิ่นฐาน มาเมื่อไหร่ ยาวนานเพียงใด เป็นเรื่องยาก เพราะคนกะเหรี่ยงไม่มีมรดกบันทึกเป็นเอกสาร แต่มีการบอกเล่าสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนก็จนอาจพูดได้ว่าพวกเขาเข้ามาอยู่เมื่อไหร่ นั้น ชาวไทลื้อลืมไปเสียแล้ว (ขวัญชัยวัน บัวแดง, 2546, หน้า 8)

ตำบลแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นเขตการปกครองที่แยกมาจาก ตำบลหนองเป็ด อำเภอศรีสวัสดิ์ เมื่อปี พ.ศ.2534 โดยแยกมาเพียง 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 3 บ้าน น้ำมุด และหมู่ที่ 6 บ้านต้นมะพร้าว ต่อมาได้มีการแยกหมู่บ้าน จำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 4 บ้านพุชะนี แยกมาจากหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 1 บ้านหาดแดง หมู่ที่ 2 บ้านแม่กระบุง แยกมาจาก หมู่ที่ 6 โดยมีหมู่ที่ 5 บ้านปลายดินสอ แยกหมู่บ้านมาจากตำบลท่ากระดาน สาเหตุในการจัดตั้งตำบลใหม่ คือ เนื่องจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิต ได้ทำการก่อสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ ทำให้พื้นที่อำเภอถูกแบ่งออกเป็นหลายพื้นที่โดยมีลำน้ำกั้นขวาง ตำบลแม่กระบุงในปัจจุบัน ตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของอ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์ส่วนพื้นที่ทั้งตำบลตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ เขื่อนศรีนครินทร์และอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ตำบลแม่กระบุงสภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็น ภูเขาสูง มีที่ราบสลับไหล่เขาบางส่วนบริเวณนอกเขตของหมู่บ้านหรือชุมชน ยังเป็นป่าที่ สมบูรณ์ เป็นต้นแหล่งน้ำธรรมชาติหลายสาย เช่น ห้วยแม่กว้า, ห้วยน้ำมุด, ห้วยต้นมะพร้าว ซึ่งไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์ ประกอบกับที่ตั้งของหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านตั้งอยู่ริมฝั่ง ขอบอ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์ (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง, 2560, หน้า 1)

ชุมชนบ้านแม่กระบุง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอศรีสวัสดิ์ประมาณ 100 กิโลเมตร เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีการตั้งถิ่นฐาน ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงไพล่ ปัจจุบันมีจำนวนครัวเรือน 152 ครัวเรือน ประชากรทั้งสิ้น 489 คน พื้นที่ทั้งหมดอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ มีลักษณะพื้นที่ที่เป็นที่ราบระหว่าง ภูเขา มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์รายล้อมด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ พื้นที่ราบระหว่างภูเขา เป็นแหล่งอาหารและแหล่งต้นน้ำสายหลักของสมาชิกในชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามวิถีชีวิตที่มีการสืบทอดมา

จากนโยบายการพัฒนาของรัฐ นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว การย้ายถิ่นของแรงงานต่างถิ่น การสัมปทานป่าเพื่อจัดสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ หรือการประกาศให้เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติ การส่งเสริมอาชีพโดยกลุ่มหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในลักษณะเชิงพาณิชย์ ทำให้ชุมชนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ไม่ได้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ส่งผลให้คนรุ่นใหม่ ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อบางอย่างเริ่มถูกลดทอนจากความทรงจำ ตลอดระยะเวลากว่า 40 ปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่มีการสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ชุมชนบ้านแม่กระบุงเกิดการพัฒนามากขึ้น โดยหน่วยงานภาครัฐได้มีการสัมปทานป่าให้กับเอกชนเข้ามาดำเนินการตัดไม้ หรือแม้แต่การประกาศเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติ กระแสการท่องเที่ยวก็เริ่มเข้ามาในพื้นที่ชุมชนจึงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น ภาคการเกษตรกรรมได้รับการส่งเสริมโดยกรมวิชาการเกษตร ทำให้วิถีชีวิตแบบเดิมเริ่มหายไปจากชุมชน ส่งผลให้วัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงชาดการสืบทอด จากสภาพปัญหาดังกล่าวนำมาสู่การต้องการศึกษาแนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง เพื่อรวบรวมองค์ความรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เพื่อนำมาสู่การหาแนวทางส่งเสริมการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์อันนำไปสู่การสืบทอดอัตลักษณ์ให้อยู่คู่กับชุมชนท้องถิ่นสืบไป ทั้งนี้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ศึกษาค้นคว้านี้เป็นอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงโพลูชุมชนแม่กระบุง ตำบลแม่กระบุง อำเภอสรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

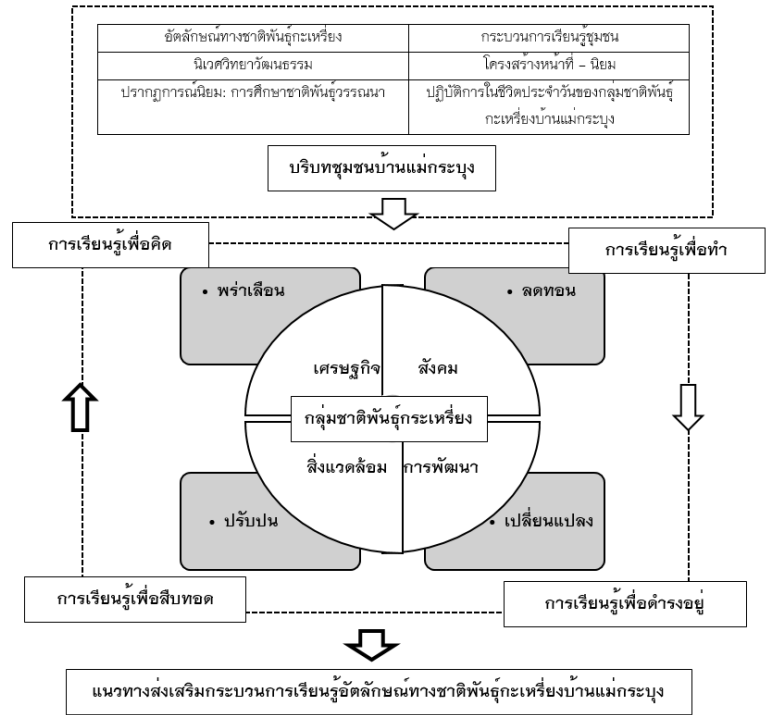
วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและค้นหาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่กระบุง อำเภอสรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อสังเคราะห์กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่กระบุง อำเภอสรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อหาแนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่กระบุง อำเภอสรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

กรอบแนวคิดและสมมติฐาน

แนวความคิดที่ใช้ในการศึกษาภูมิปัญญาของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ได้แก่ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ นิเวศวิทยาวัฒนธรรม กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ โครงสร้างหน้าที่ – นิยม ปรากฏการณ์นิยม และปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน นำมาใช้ในกรณีศึกษาแต่ละกรณีแต่ต่างกันไป ภายใต้กรอบของการอธิบายหรือการทำความเข้าใจภาวะการณ์เป็น

ชายขอบเหล่านี้ ซึ่งถือเป็นปัญหาในเรื่องของการเชื่อมโยงความคิด (Conceptualization) ของ การทำการวิจัย ผู้วิจัยนำแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องข้างต้นเป็นฐานคิดในการกำหนด กรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

วิธีวิทยาการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประยุกต์วิธีวิจัยทาง มานุษยวิทยา (Research in Anthropology) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตของ กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้วิจัยมีการวางแผนโดยใช้เทคนิคเพื่อให้ได้ข้อมูลลึก และรายละเอียดมีความ น่าเชื่อถือ ดังนี้

1. การเลือกสนามวิจัยและสถานการณ์ทางสังคม: การศึกษาสำรวจ ด้วยเหตุผลของ ความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงชุมชน โดยเข้าไปติดต่อกับผู้ใหญ่บ้านอย่างไม่เป็นทางการ กำหนดวันที่จะเข้าไปศึกษาสังเกตและสัมภาษณ์ เพื่อให้ให้นักวิจัยมีผู้นำในการเข้าไปสัมภาษณ์

ยังครัวเรือนต่าง ๆ และรวมถึงสถานการณ์ทางสังคม ได้แก่ สถานที่ในชุมชนแห่งนี้มีการทำกิจกรรมร่วมกันในงานประเพณีต่าง ๆ รวมถึงปฏิบัติการในชีวิตประจำวันในการทำมาหากินในไร่ ในสวน และปฏิบัติการชีวิตประจำวันในพิธีกรรม ผู้แสดงในที่นี้ คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง และผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ เป็นผู้อธิบายถึงลักษณะปฏิบัติการในชีวิตประจำวันในชุมชน

2. การเข้าสนาม: การเข้าชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ โดยการเข้าศึกษาวิจัยหมู่บ้านอย่างไม่เป็นทางการ โดยการประสานติดต่อผู้ใหญ่บ้านบ้านแม่กระบุงและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านแม่กระบุง การสร้างปฏิสัมพันธ์กับชุมชน โดยวิธีการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน โดยใช้เวลา 3 เดือนตั้งแต่ ตุลาคม 2564 – ธันวาคม 2564 ในการเข้าไปสังเกตและเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชน

3. การเขียนชุมชนที่ศึกษา: ผู้วิจัยหาแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงชุมชนบ้านแม่กระบุง ทั้งแหล่งข้อมูลจากพระสงฆ์ในวัดต้นมะพร้าว และปราชญ์ชุมชนด้านวัฒนธรรม การสำรวจสภาพแวดล้อมของชุมชนอย่างคร่าว ๆ โดยใช้ระยะเวลา 2 เดือน มกราคม – กุมภาพันธ์ 2565 ทำให้นักวิจัยเห็นโครงสร้างลักษณะทางภูมิศาสตร์ ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนบ้านแม่กระบุง

4. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม: เพื่อเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้านต่าง ๆ ของวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในชุมชน ทำให้ค้นพบสถานการณ์ทางวัฒนธรรมในชุมชน เข้าใจเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และระบบการผลิต นำข้อมูลมาสังเคราะห์ ตรวจสอบความถูกต้องของการศึกษาโดยการจัดสนทนากลุ่มย่อย ในลักษณะแผนผังความคิด

5. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เจ้าอาวาสวัดต้นมะพร้าว ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโผล่จำนวน 14 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง คือ หน่วยงานราชการในพื้นที่จำนวน 4 คน และตัวแทนเยาวชนในชุมชน จำนวน 2 คน

6. จัดสนทนากลุ่มย่อย: เป็นวิธีการสนทนากับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และตัวแทนเยาวชนในชุมชน จำนวน 10 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นที่จะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบริบทของชุมชน ด้านประวัติศาสตร์ชุมชนและเหตุการณ์สำคัญในอดีต สภาพกายภาพ สภาพสังคมและวัฒนธรรม สภาพทรัพยากรธรรมชาติ สภาพเศรษฐกิจ รวมทั้งสภาพปัญหาทั่วไปของชุมชน ปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และสถานการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม
อดีตจนถึงปัจจุบัน

7. การวิเคราะห์ข้อมูล: ในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มขึ้นในขณะการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกจะเริ่มขึ้นเมื่อข้อมูลนามอิมตัว การวิเคราะห์เชิงลึกนั้นใช้การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าทั้งด้านตัวผู้วิจัย ด้านเวลาและด้านวิธีการ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการจำแนกข้อมูลด้วยฐานความเหมือนความต่างด้วยข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สังเคราะห์ดังกล่าวจะถูกนำเสนอต่อชุมชนด้วยการจัดเวทีเสวนาขึ้น (วันพุธที่ 6 กรกฎาคม 2565 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง) ซึ่งประโยชน์ที่ได้คือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การตรวจสอบข้อมูลร่วมกันและการสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในงานศึกษาวิจัยภายหลังการวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จสิ้นจนได้องค์ความรู้ที่ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกัน กระบวนการเขียนรายงานการวิจัยจะเริ่มต้นขึ้น

8. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ: การตรวจสอบข้อมูลเป็นการดำเนินการหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล และก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล โดยในการวิจัยครั้งนี้มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่

- การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) ซึ่งจะเป็นการพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้นำมาเชื่อถือเพียงใด โดยจะตรวจสอบจากแหล่งบุคคลผู้ให้ข้อมูลที่แตกต่างกัน ได้แก่ เกษตรกร ประชาชน/ผู้รู้ ผู้นำชุมชน และครู นักพัฒนาองค์กรเอกชนในพื้นที่

- การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) ซึ่งจะพิจารณาจากวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลในประเด็นเดียวกัน โดยวิธีการที่ใช้ ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะจง และการสนทนากลุ่ม

- การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (theoretical triangulation) มีกรอบการวิจัยซึ่งมาจากทฤษฎีมากกว่าหนึ่งทฤษฎีมีจุดเด่นที่นำมาใช้ประโยชน์ร่วมกัน เพื่อเป็นแนวทางการวิจัย

9. การดำเนินการวิจัยเรื่อง “แนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ตำบลแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี” ได้รับอนุมัติจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยในคน สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี เลขที่ COA NO. 025/2564 เลขที่โครงการวิจัย SOP 035/64

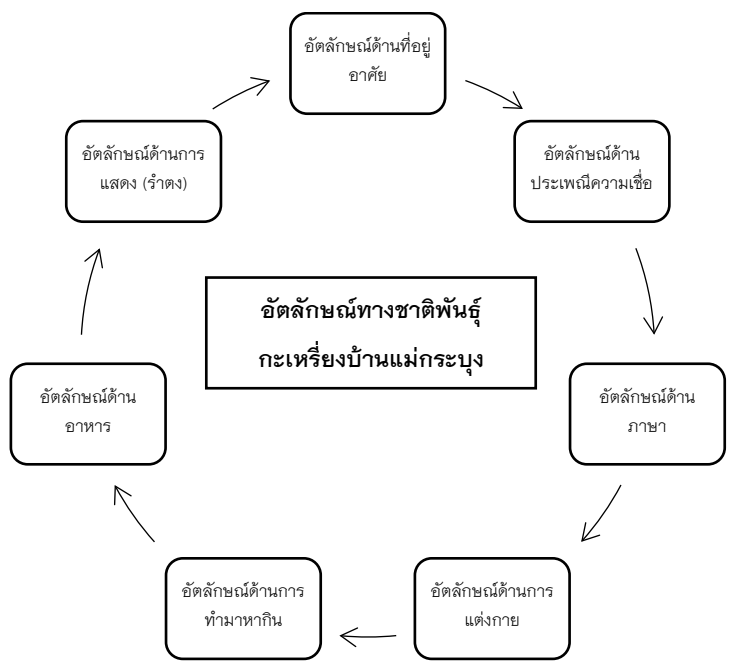
ผลการศึกษา

บริบทชุมชนและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง: ตัวตนคนกะเหรี่ยง

บ้านแม่กระบุง ปัจจุบันตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 2 ตำบลแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นหนึ่งใน 6 ชุมชนของตำบลแม่กระบุง อยู่ในเขตปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง ตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของอ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์ พื้นที่ทั้งหมดของชุมชนตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ และอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ทำให้มีข้อจำกัดในการใช้ทรัพยากรในชุมชน สภาพภูมิประเทศทั่วไปเป็นภูเขา มีที่ราบสลับโหลเขา ห้วยน้ำในชุมชนที่สำคัญกับการดำรงชีวิตของสมาชิกในชุมชน คือ ห้วยแม่กระบุงซึ่งไหลผ่านหมู่บ้านลงสู่อ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์ สังคมและวิถีชีวิตมีความโดดเด่น เนื่องจากประชากรกว่า 90 % เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโพล่งซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีการตั้งถิ่นฐานมากกว่า 100 ปี คำว่า “แม่กระบุง” เป็นชื่อเรียกตามภูมิศาสตร์ของชุมชน ได้แก่ สภาพภูเขาในเขตตำบลแม่กระบุงซึ่งทอดตัวยาวตลอดแนวของตำบลมีลักษณะวางตัวสลับซับซ้อนมีลักษณะคล้ายกับภาชนะที่สานทึบ รูปกลมสูง ปากกลมก้นลึกเป็นเหลี่ยม จากลักษณะภูเขาที่ทอดตัวซึ่งมีลักษณะคล้ายกระบุงขนาดใหญ่ กลายเป็นชื่อเรียกชุมชนและตำบลต่อมาตามลำดับ ดังเสียงสะท้อนจากชุมชน

เสียงสะท้อนจากสมาชิกในชุมชน	เสียงสะท้อนจากผู้นำชุมชน
“ชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนที่มีคนกะเหรี่ยงอาศัยมาตั้งแต่เนิ่นนานแล้ว สิ่งสำคัญคือวิถีชีวิตและกิจกรรมส่วนใหญ่ก็เน้นทางด้านการทำการเกษตร การเรียกชื่อ แม่กระบุงก็มาจากเขาคัดศีลทึบที่ทอดยาวอยู่ท้ายหมู่บ้าน มันเป็นพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำอาชีพพื้นที่ทำพิธีกรรม และพื้นที่ให้คนกะเหรี่ยงได้เป็นกะเหรี่ยงมาจนถึงทุกวันนี้ ”	“แม่กระบุงเป็นชุมชนที่มีพัฒนาการหลายร้อยปี หลัก ๆ เป็นคนกะเหรี่ยงที่อพยพมาจากอำเภอทองผาภูมิ โดยข้อมูลเบื้องต้นที่ผมได้รับทราบ คือ มาจากบ้านลิ้นถิ่น ในอำเภทองผาภูมิ ดูจากการเข้าร่วมไหว้ผีบรรพบุรุษ ก็จะเห็นได้ว่ากลุ่มกะเหรี่ยงอพยพย้ายถิ่นมาจากไหน”
(นายว้ากอ (นามสมมติ),12 กันยายน 2564)	(ผู้ใหญ่สนธิ เขียวเหลือง, 12 กันยายน 2564)

ด้านอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง มีวิถีชีวิตที่โดดเด่นหลายประการ ซึ่งนำมาสู่อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ได้แก่ อัตลักษณ์ด้านการตั้งถิ่นฐานและลักษณะที่อยู่อาศัย อัตลักษณ์ด้านการประกอบอาชีพและการทำมาหากิน อัตลักษณ์ด้านประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย อัตลักษณ์ด้านอาหารการกิน อัตลักษณ์ด้านการแสดง (รำตง) และอัตลักษณ์ด้านภาษา สามารถสะท้อนได้ตามรูปภาพข้างล่างนี้

ภาพที่ 1 อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง

จากภาพที่ 1 อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงปัจจุบันยังคงสะท้อนตัวตนให้ปรากฏเด่นชัด ซึ่งเป็นวิถีชีวิต วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง การอยู่พึ่งพากับป้าธรรมชาติแบบถ้อยอาศัย มีการทำการเกษตรกรรมแบบไร้หมื่นเรียนถึงแม้ว่าสถานการณ์ปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงไปแต่ความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนก็ยังคงดำเนินชีวิตตามแบบอย่างบรรพบุรุษ ซึ่งสามารถสะท้อนข้อมูลได้ดังนี้

ตารางที่ 1 อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์	รายละเอียด
การตั้งถิ่นฐานและลักษณะที่อยู่อาศัย	ลักษณะของบ้านที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงมี 3 ลักษณะ คือ 1) มีชานหน้าบ้าน 2) มีบันไดหลักหรือทางเข้าหลัก 3) มีการแบ่งการใช้สอยออกเป็น 3 ส่วน อย่างชัดเจน ได้แก่ พื้นที่ใช้สอยในเรือน พื้นที่ประกอบอาหาร และพื้นที่ห้องนอนหรือพักผ่อน กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงสามารถสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และการใช้วัสดุที่มีอยู่ในชุมชนมาปรับใช้ในการสร้างที่อยู่อาศัย
การประกอบอาชีพและการทำมาหากิน	หากพิจารณาจากสภาพพื้นที่ในชุมชนบ้านแม่กระบุงพบว่า ลักษณะทางกายภาพของชุมชนบ้านแม่กระบุงส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงใช้ชีวิตแบบพอเพียง (ลือกาเวะ) ถึงแม้ปัจจุบันชุมชนจะมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม แต่วิถีการปฏิบัติตนด้านการประกอบอาชีพยังคงเป็นวิถีปฏิบัติเดิมอยู่ คือ การทำไร่ข้าว (ปือซีเบาะ) การทำมาหากินในลักษณะเพื่อการยังชีพ และนอกจากนี้อาชีพส่วนใหญ่เน้นหลักไปทางการผลิตทั้งปลูกพืช ปลูกข้าวไร่ และเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะการปลูกพืชผักที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ เช่น ข้าวโพด มะขามหวาน เป็นต้น
ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ	ชุมชนบ้านแม่กระบุงมีประเพณี พิธีกรรมสามารถสรุปได้ว่า เดือนมกราคม 1) งานบุญกินข้าวใหม่ 2) งานบุญผ้าป่าลอยน้ำ 3) บั้งสุกุลทางแยก และ 4) บั้งสุกุลป่าช้า เดือนกุมภาพันธ์ 1) งานองค์ตั้ง เดือนมีนาคม 1) งานประตูลง 2) งานเจดีย์ เดือนเมษายน 1) งานสงกรานต์ 2) ไหว้ตันโพธิ์/ไหว้สะพาน 3) ทำบุญกลางชุมชน เดือนพฤษภาคม 1) งานบุญเจดีย์ไฟ 2) งานทำบุญร่วมญาติ 3) งานบุญน้ำมัน เดือนมิถุนายน 1) สะเหมายเปรี้ยว

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์	รายละเอียด
	(งานบุญสังฆทาน) เดือนกรกฎาคม 1) งานบุญเข้าพรรษา เดือนสิงหาคม 1) งานบุญผ้าป่าเย็นต้น เดือนกันยายน 1) งานบุญกระยาสารท (การไหว้เรือสำเภาทอง) เดือนตุลาคม 1) งานบุญออกพรรษา เดือนพฤศจิกายน 1) งานบุญกฐิน 2) งานบุญลอยกระทง เดือนธันวาคม 1) งานบุญมหาพุทธะ 2) ทำบุญตันโพธิ์ จากกิจกรรมประเพณีที่กล่าวถึงเบื้องต้นเป็นวัฒนธรรมชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่สร้างให้สมาชิกในชุมชนเกิดความสัมพันธ์ที่ดี นอกจากนี้สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อวิถีชีวิตซึ่งสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติด้วย เช่น แผ่นดิน ท้องฟ้า อากาศ หรือจักรวาล เป็นต้น ธรรมชาติเหล่านี้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ความคุ้มครองอยู่ด้วยเช่นกัน กะเหรี่ยงจึงให้ความสำคัญกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งเหนือธรรมชาติ
การแต่งกาย	การแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงมีความโดดเด่น เนื่องจากสมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ผู้ชายนิยมใส่เสื้อยืด เสื้อเชิ้ต กางเกงขายาว ส่วนผู้สูงอายุมักนุ่งโสร่ง ผู้หญิงสูงอายุและผู้หญิงที่มีครอบครัวแล้วจะนิยมใส่เสื้อกับผ้าถุง เด็กและวัยรุ่นแต่งกายตามสมัยนิยม เวลาไปวัดหรือมีงานบุญตามประเพณีผู้หญิงจะนิยมแต่งกายด้วยชุดกะเหรี่ยง คือผู้หญิงที่มีครอบครัวหรือแต่งงานแล้วจะใส่เสื้อกะเหรี่ยงทอลายสีแดงกับผ้าถุงทอลายกะเหรี่ยงสีพื้นเป็นสีแดง ส่วนเด็กและผู้หญิงที่

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์	รายละเอียด
	ยังไม่ได้แต่งงานจะแต่งชุดกะเหรี่ยงยาวกรอมเท้าทรงกระสอบสีขาว ผู้ชายนุ่งโสร่งหรือแต่งกายตามสมัยนิยม
อาหารการกิน	บ้านแม่กระบุงมีการประกอบอาหารพื้นบ้านเป็นการนำเอาความรู้และประสบการณ์ของคนในชุมชนด้านอาหารมาประยุกต์ใช้ในการประกอบเป็นอาหารบริโภคในชีวิตประจำวัน ตลอดถึงวัฒนธรรมประเพณีการรับประทาน การเลือกและเก็บถนอมอาหารเพื่อให้ได้อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ วิธีการผลิตหลัก ๆ จะได้มาจากไร่ สวน และการปลูกเองบริเวณที่อยู่อาศัยอาหารพื้นบ้านเป็นการนำเอาวัตถุดิบที่มีอยู่หรือเสาะจากแหล่งธรรมชาตินำมาประกอบอาหารแบบง่าย ๆ หรืออาจดัดแปลงให้ซับซ้อนขึ้นในบางโอกาส เช่น การทำบุญ การทำอาหารพิธีกรรม ประเพณี ฯลฯ ทั้งนี้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงใช้ประโยชน์จากพืชอาหารหลากหลายชนิด โดยการสืบทอดจากบรรพบุรุษที่มีภูมิปัญญาในเรื่องการนำเอาวัตถุดิบที่มีนำมาประกอบอาหารผ่านการผสมผสานและสืบทอดจนเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะเห็นการบริโภคแบบดั้งเดิมค่อนข้างน้อย แต่อย่างไรก็ดีภูมิปัญญาด้านอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงก็ยังคงสืบทอดให้กับเยาวชนรุ่นหลังให้สามารถมี知識และอาศัยการเรียนรู้ในลักษณะครูพักลักจำที่สามารถทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ของตัวเองมีความแตกต่างจากกลุ่มชนอื่น ๆ ลักษณะการกินแบบเรียบง่ายด้วยอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติในท้องถิ่น ทั้งนี้ประเภทอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงแบ่งออกเป็น 2 ประเภทที่สามารถบ่งบอก

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์	รายละเอียด
	ลักษณะเฉพาะถิ่น คือ 1) อาหารในพิธีกรรม (พิธีไหว้ผีบรรพบุรุษ) โดยใช้งาในการเซ่นไหว้บรรพบุรุษแต่เดิมก็ใช้อันหรือปลา แต่เนื่องด้วยการประกาศอุทยานแห่งชาติ จึงมีการเปลี่ยนมาใช้ข้าวคั่วลูกงาในการประกอบพิธีกรรม และ 2) อาหารในชีวิตประจำวันเน้นทรัพยากรที่มีอยู่รอบบ้าน ไร่ และสวน ซึ่งปัจจุบันเป็นอาหารที่ประยุกต์โดยทั่วไป
ภาษากลุ่มชาติพันธุ์	ภาษากะเหรี่ยงจัดอยู่ในตระกูลภาษาจีน-ทิเบต ลักษณะเด่น ๆ ของภาษากะเหรี่ยงที่แตกต่างจากภาษาไทย ได้แก่ โครงสร้างพยางค์ เสียงพยัญชนะและเสียงสระ รวมทั้งเสียงวรรณยุกต์ซึ่งในบางถิ่นจะมีลักษณะน้ำเสียงเป็นส่วนประกอบอยู่ด้วย มีตัวพยัญชนะ 36 ตัว มีหน่วยเสียงสระ 9 เสียง เสียงวรรณยุกต์ 5 เสียง นอกจากนี้คำศัพท์เฉพาะเป็นภาษาของตนเองแล้ว ยังมีศัพท์ที่มาจากวัฒนธรรมมอญซึ่งรับมาใช้ทั้งตัวอักษรและอักขระวิธี สำหรับการใช้อักษรของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงออกเป็น 3 กลุ่ม ซึ่งลักษณะที่ใช้สื่อสารจะมีความเลื่อนไหลค่อนข้างสูง หากพิจารณาจากกลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มผู้สูงวัยในชุมชน จะสามารถสื่อสารภาษากะเหรี่ยง พูดและเขียนได้บ้างแต่ไม่ทุกคน ส่วนกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มวัยทำงาน ส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกรในชุมชนรุ่นนี้สามารถสื่อสารโดยการใช้ภาษากะเหรี่ยงภายในกลุ่มตัวเองได้ และกลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มเยาวชนในชุมชน กลุ่มนี้มีความน่าเป็นห่วงเนื่องจากน้อยมากที่สามารถสื่อสารภาษากะเหรี่ยงได้ในชีวิตประจำวัน
การแสดง (รำตง)	การแสดงรำตงจะเน้นไปในด้านวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ตั้งแต่ตื่นนอน - เข้านอน เนื้อเพลงเป็นส่วนหนึ่ง

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์	รายละเอียด
	ของชีวิตและอารมณ์ของคนในชุมชน รำตง นอกจากให้ความบันเทิงแล้ว ยังทำหน้าที่บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ของความเป็นมาของชาติพันธุ์ เล่าตำนานต่าง ๆ นิทานของกลุ่มชาติพันธุ์และนำเรื่องราวต่าง ๆ เหล่านั้นมากล่อมเกลาละและขัดเกลาลงสังคม รำตงสันนิษฐานว่ามี 2 ประการ คือ 1) มาจากพิธีกรรม 2) พัฒนามาจากการเล่านิทาน วัตถุประสงค์ในการแสดงมี 3 ลักษณะ คือ 1) เพื่อประกอบพิธีกรรม 2) เพื่อความบันเทิง 3) เพื่อการสาธิต ผู้แสดงมีทั้งชายและหญิงจำนวนไม่น้อยกว่า 12 คน การแต่งกายของผู้แสดงจะแต่งกายด้วยชุดประจำชนเผ่า บทร้องเป็นภาษากะเหรี่ยงสำหรับปัจจุบันโอกาสที่แสดง คือ ช่วงเทศกาลสำคัญของชุมชน ได้แก่ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น

กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง

กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เกิดขึ้นตลอดชีวิตมนุษย์ ตั้งแต่มนุษย์เกิดมาสัมผัสโลก มนุษย์ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการในการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะต่าง ๆ ดำรงอยู่และมีการเปลี่ยนแปลง กล่าวได้ว่าการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผ่านแรงจูงใจ คือความภาคภูมิใจในความเป็นกะเหรี่ยง การมีทุนทางวัฒนธรรม การมีทุนทางภูมิปัญญา ปราชญ์ทางวัฒนธรรม และการปมเพาะ/กล่อมเกลาลงสังคมทำให้ชุมชนแม่บ้านแม่กระบุงยังคงสามารถดำรงไว้ ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในปัจจุบัน โดยมีมูลเหตุจูงใจที่มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

ตารางที่ 2 มุมเหตุจูงใจต่อกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

มุมเหตุจูงใจต่อกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์	ประเด็นพิจารณา
ความภาคภูมิใจในความเป็นกะเหรี่ยง	เป็นความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง หากพิจารณาในบริบทของชุมชนบ้านแม่กระบุงสามารถเห็นได้ว่า แนวคิดเรื่องนี้เกิดเป็นประเด็นการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง
การมีทุนทางวัฒนธรรม	เนื่องจากชุมชนบ้านแม่กระบุงเป็นชุมชนที่มีพัฒนาของชุมชนมานาน เห็นได้ว่าปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นพบว่า การก่อตั้งของชุมชนมีการหลอมรวมชาติพันธุ์จากพื้นฐานความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจึงส่งผลต่อการเรียนรู้อัตลักษณ์ของตนเอง
การมีทุนทางภูมิปัญญา	เนื่องจากว่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงนั้นมีภูมิปัญญาเกี่ยวกับความเชื่อ สิ่งเหนือธรรมชาติที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ และมีการถ่ายทอดประสบการณ์จากรุ่นสู่รุ่น ดังนั้นองค์ความรู้ภูมิปัญญาเหล่านี้จึงถูกส่งผ่าน
ปราชญ์ทางวัฒนธรรม	กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงมีผู้นำทางวัฒนธรรมรวมทั้งครูภูมิปัญญา ผู้อาวุโส บุคคลเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการสืบทอด รักษา และดำรงอัตลักษณ์ต่าง ๆ ของชุมชนไว้ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ของวัฒนธรรมชุมชน
การบ่มเพาะ/กล่อมเกลாதagsสังคม	การขัดเกลาเป็นรากฐานสำคัญของชุมชน และครอบคลุมการกระทำร่วมกันของชุมชน เป็นการสร้างให้เกิดการสืบทอดและถ่ายทอดผ่านรุ่นสู่รุ่น

กล่าวได้ว่ากระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นตลอดชีวิตมนุษย์ ตั้งแต่มนุษย์เกิดมาสัมผัสตาโลกร เริ่มการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอด การเรียนรู้ในการปรับตัว ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง โดยอาศัยกระบวนการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าทางการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มนุษย์ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการในการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะต่าง ๆ ดำรงอยู่และมีการเปลี่ยนแปลง กระบวนการเรียนรู้เป็นการแก้ไขปัญหาของแต่ละบุคคลจะมีลักษณะเฉพาะหรือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคล การเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผ่านแรงจูงใจ คือ ความภาคภูมิใจในความเป็นกะเหรี่ยง การมีทุนทางวัฒนธรรม การมีทุนทางภูมิปัญญา ปรากฏทางวัฒนธรรม และการบ่มเพาะ/กล่อมเกลாதองสังคมทำให้ชุมชนแม่บ้านแม่กระบุงยังคงสามารถดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในปัจจุบัน

แนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง

แนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ทำการศึกษาบริบทชุมชน วิเคราะห์อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยง นำมาสู่การสังเคราะห์ประเด็นกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ซึ่งใช้การศึกษาข้อมูลในหลากหลายวิธีการ เช่น การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ซึ่งแนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้นำมาสู่การตรวจสอบในเวทีคืนข้อมูลชุมชนและร่วมแสดงความคิดเห็นเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2565 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง ประกอบด้วย ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ นักการศึกษา ผู้นำชุมชน และกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ร่วมแสดงความคิดเห็นสร้างแนวทางส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยง แนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ควรเป็นแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรักษาอัตลักษณ์เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งควรเป็นแนวทาง และวิธีการทำงานในลักษณะบูรณาการร่วมกัน (Integrated Management) เช่น กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงทั้งประกอบด้วยกลุ่มในทุกช่วงวัย (ผู้สูงอายุ, ผู้นำทางธรรมชาติ, วัยกลางคน, เยาวชนในชุมชน) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง, วัฒนธรรมอำเภอศรีสวัสดิ์) องค์การภาคีเอกชนและผู้ประสานงานชุมชน เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงนั้น ควรมีลักษณะกระบวนการดังนี้

1) การศึกษาบริบทชุมชนและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง
พื้นฐานความภาคภูมิใจของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชน เพื่อให้เข้าใจข้อมูลพื้นฐานของชุมชน
ศักยภาพชุมชน ความภาคภูมิใจ คือ ต้นทุนทางวัฒนธรรมในชุมชน และสิ่งที่ชุมชนมีอยู่
โดยเฉพาะต้นทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน

(1) ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนทางสังคม ชุมชนทางวัฒนธรรม และชุมชนทาง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(2) ศักยภาพชุมชน ประกอบด้วย จุดเด่น จุดด้อย โอกาส อุปสรรค/ภัยคุกคาม

(3) อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย ภาษา การประกอบ
อาชีพ อาหารการกิน เป็นต้น

(4) กระบวนการเรียนรู้ในชุมชน ที่ส่งผ่านทำให้เกิดการสืบทอดวัฒนธรรม ดำรง
อยู่ อนุรักษ์ ปรับตัว และเปลี่ยนแปลงอย่างไร

วิธีการ การศึกษาผ่านนักวิจัย ผู้นำชุมชน ผู้รู้ในชุมชน ปราชญ์ชุมชน การสำรวจชุมชน
สังเกตทั้งมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม สัมภาษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชน วิเคราะห์ข้อมูล
ด้านบริบทชุมชนและข้อมูลด้านอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การส่งผ่านความรู้ด้านกระบวนการ
เรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในชุมชน เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนจัดกิจกรรมใน
การส่งเสริมการเรียนรู้ทางอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ต่อไป

2) สร้างความร่วมมือกันหลากหลายฝ่ายเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้
ร่วมกัน หลักการสำคัญของความสำเร็จในการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนในทุก ๆ ด้านนั้น
จำเป็นต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วมในการต่อยอด พัฒนา และดำรงวัฒนธรรมของชุมชน
ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และสมาชิกในชุมชนทุก ๆ ชั่ววัย เพื่อให้เกิด
ความยั่งยืนต่อไปในอนาคต ดังนี้

(1) ศึกษาข้อมูลที่เกิดจากในข้อที่ 1 นำมาสู่การกำหนดกรอบแนวทาง
การทำงานร่วมกันในหลากหลายฝ่าย เช่น สมาชิกในชุมชนกลุ่มหัวใจสู้ ผู้สูงอายุในชุมชน
ผู้นำทางธรรมชาติ เป็นต้น

(2) จากสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ ร่วมกันแสดงความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อหา
รูปแบบหรือกิจกรรมที่เหมาะสม น่าสนใจ และเป็นที่ต้องการของสมาชิกในชุมชน

วิธีการ การจัดสนทนากลุ่ม/เวทีชุมชน/ห้องเรียนชุมชน ระดมความคิดเห็นร่วมกัน
ทั้งนี้สิ่งสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงทุกช่วงวัยต้องร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์ กิจกรรม
ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบล นักวิชาการด้านการศึกษา

วัฒนธรรมอำเภอหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานพัฒนาเอกชน เพื่อหาข้อเสนอแนะร่วมกัน ในการให้ข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

3) กิจกรรม/โครงการการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยง “สำนึก พัฒนากันตน เป็นรากฐานการพัฒนาชุมชน และความภาคภูมิใจอย่างยั่งยืน” กิจกรรม/โครงการที่เกิดขึ้นจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่ร่วมกันสังเคราะห์ข้อมูลนั้น จะต้องมีความเหมาะสม และเป็นที่ต้องการในการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ทั้งนี้ต้องยึดหลักการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญ

(1) กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ด้านที่อยู่อาศัย การเลือกถิ่นฐานนามเมืองและภูมิปัญญาด้านภูมิสถาปัตยกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

(2) กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สืบสาน รักษาไว้ในด้านประเพณี ความเชื่อหรือ บทเรียนท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

(3) กิจกรรมส่งเสริมการใช้ภาษากะเหรี่ยงในชุมชน ต่อยอดสู่เยาวชน/ผู้สนใจในชุมชน ผ่านรูปแบบต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น ใช้ภาษากะเหรี่ยงทุกวัน ทุกเวลาในครอบครัว ภาษา กะเหรี่ยงในรัฐธรรมนูญชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง (ยังไม่เกิดขึ้น) เป็นต้น

(4) การจัดทำคู่มืออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ สมาชิกในชุมชนสามารถเข้าถึงได้ในยุคโลกาภิวัตน์

(5) การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนชุมชน ซึ่งอาจเป็นลักษณะ การนำไปจัดการเรียนการสอนในลักษณะชมรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเยาวชน ที่สนใจอาจจะเป็นทั้งกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และไม่ใช้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

(6) การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน/ศูนย์วัฒนธรรมชุมชน เพื่อบรรรวม อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยง โดยเริ่มต้นจากศูนย์กลางของชุมชน เช่น วัด ศาลาประชาคม เป็นต้น

วิธีการ อาศัยบุคคลที่เป็นแกนนำในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชนทั้งผู้นำทางธรรมชาติ และผู้นำแบบทางการ ในการร่วมเสนอแนวทางในการบรรจุลงในแผนพัฒนาชุมชนและ แผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล และอาศัยการประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน หากผลักดันให้เกิดภาคีเครือข่ายร่วมกันจะทำให้เกิดการต่อยอดและความยั่งยืนต่อไป ทั้งนี้ สิ่งสำคัญต้องอาศัยงบประมาณจากแหล่งทุนสนับสนุน เช่น จากองค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานวัฒนธรรม เป็นต้น

4) สร้างความเข้มแข็ง อาศัยหลักการบูรณาการร่วมกันเพื่อความยั่งยืน การหลอมรวมกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้กลุ่มชาติพันธุ์เป็นหลักในการดำเนินกิจกรรม และอาศัยความร่วมมือในการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

(1) สมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชน ตัวแทนเยาวชน หน่วยงานภาครัฐ / ภาคเอกชน / องค์การชุมชน/กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรม / โครงการ และสร้างการเรียนรู้ถอดบทเรียนร่วมกัน โดยการถอดบทเรียนดังกล่าวนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกัน และแก้ไขปัญหา เพื่อให้กิจกรรมที่จะดำเนินต่อไปประสบความสำเร็จและมีความยั่งยืน

(2) กำหนดภาระงาน / ปฏิทินการดำเนินงานในให้แก่ผู้รับผิดชอบทั้งส่วนชุมชน และส่วนหน่วยงานในการผลักดันให้เกิดกิจกรรมต่อเนื่อง

วิธีการ ทำงานบูรณาการร่วมกัน สร้างความรับผิดชอบร่วมกัน กำหนดภาระงานให้ตัวแทนชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมกิจกรรมในการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงต่อไป

กล่าวได้ว่าชุมชนบ้านแม่กระบุง สมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชนประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง พัฒนาการของชุมชนควบคู่กับการตั้งถิ่นฐานของชุมชนแห่งนี้ ในขณะที่กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจะถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น แต่ในขณะเดียวกันยังคงพบปัญหาหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อการพร่าเลือนทางวัฒนธรรมในชุมชนที่เกิดขึ้นทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกชุมชน ทั้งนี้กลุ่มที่ยังคงมีความเหนียวแน่นทางชาติพันธุ์นั้น ได้แก่ กลุ่มผู้นำในชุมชนและกลุ่มผู้สูงวัยในชุมชน ดังนั้นการจะสร้างการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในชุมชนได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยการทำงานแบบบูรณาการร่วมกัน สิ่งสำคัญ คือ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในชุมชนต้องสร้างสำนักทางชาติพันธุ์สิ่งนี้จะส่งผลต่อการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ได้ ทั้งนี้กลุ่มที่สามารถจะปลูกฝังต่อยอดต่อไป คือ กลุ่มเยาวชนในชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญต่อไปในอนาคต แต่อย่างไรก็ดีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับชุมชน - ระดับจังหวัด และระดับประเทศต้องเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริม และผลักดันกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างการเรียนรู้และดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงของชุมชน

ภาพที่ 2 เวทีคืนข้อมูลและแสดงความคิดเห็น ณ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง
ที่มา: นายจอตินี – (6 กรกฎาคม 2565)

อภิปรายและสรุปผล

สรุปได้ว่า (1) อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง มีวิถีชีวิตที่โดดเด่นหลายประการ ได้แก่ อัตลักษณ์ด้านการตั้งถิ่นฐานและลักษณะที่อยู่อาศัย อัตลักษณ์ด้านการประกอบอาชีพและการทำมาหากิน อัตลักษณ์ด้านประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย อัตลักษณ์ด้านอาหารการกิน อัตลักษณ์ด้านการแสดง (รำตง) และอัตลักษณ์ด้านภาษา (2) กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงผ่านความสัมพันธ์ในมิติต่าง ๆ การเรียนรู้ที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน รวมทั้งการเรียนรู้ในการปรับตัวในแต่ละยุค ในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงผูกพันกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมอย่างหลากหลายไม่ว่าจะเป็นสภาพพื้นที่ป่า ต้นไม้ น้ำ ดิน อากาศ พืชพรรณ ฯลฯ โดยที่ธรรมชาติเหล่านี้มีทั้งที่สามารถสัมผัสรับรู้ได้ทั้งกายภาพและรับรู้ได้ด้วยจิตใจและความรู้สึก การเรียนรู้อัตลักษณ์ก็เช่นเดียวกันมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ การพึ่งพาอาศัยและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน เช่นเดียวกันกับความสัมพันธ์ที่มีต่อมนุษย์ในชุมชนและนอกชุมชน ซึ่งระบบความสัมพันธ์เป็นไปอย่างพึ่งพาอาศัยและอยู่ร่วมกันเป็นสังคมด้วยกิจกรรมทางสังคม การแลกเปลี่ยนแรงงาน ผลผลิต และความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต ตลอดจนระบบความสัมพันธ์ทางสังคมในการไปมาหาสู่ร่วมงานบุญประเพณีที่เกิดขึ้นในชุมชน กระบวนการเรียนรู้จึงเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีความเป็นพลวัตปรับเปลี่ยนไปพร้อมกับ การดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ดำรงอยู่ท่ามกลางบริบทที่ผันแปร (3) แนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ควรเป็นแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรักษาอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งควรเป็นแนวทางและวิธีการทำงานในลักษณะบูรณาการร่วมกัน เช่น กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงทั้งประกอบด้วยกลุ่มในทุกช่วงวัย (ผู้สูงอายุ, ผู้นำทางธรรมชาติ, วัยกลางคน, เยาวชนในชุมชน) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง, วัฒนธรรมอำเภอศรีสวัสดิ์) องค์การภาคีเอกชนและผู้ประสานงานชุมชน เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง

ชุมชนบ้านแม่กระบุง ตำบลแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี “แม่กระบุง” เรียกตามลักษณะภูมิศาสตร์ของชุมชน มีลักษณะเป็นหุบเขาที่ทอดยาวคล้ายกับกระบุง อยู่ในเขตปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง ตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของอ่างเก็บ

น้ำเขื่อนศรีนครินทร์ พื้นที่ทั้งหมดของชุมชนตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ และอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ทำให้ชุมชนมีข้อจำกัดในด้านการใช้ทรัพยากรในชุมชน เช่นเดียวกับทัศนคติของมนตรี ศรีราชเลา (2561), พิมข ชาญธนะวัฒน์ (2548), นพรัตน์ ไชยชนะ อภิชาติ ใจอารีย์ และประสงค์ ต้นพิชัย (2564) กล่าวถึงประเด็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ชื่อหมู่บ้านเป็นชื่อที่ชาวบ้านในแต่ละยุคแต่ละสมัยที่แตกต่างกันตั้งขึ้นให้เป็นสิ่งที่เกิดหรือที่หมาย อันเป็นการสื่อให้คนทั่วไปได้รู้จักสถานที่นั้นตรงกันตามสภาพภูมิศาสตร์ที่ประกอบไปด้วยชื่อบ้านที่ขึ้นต้นด้วย แก่ง ห้วย หนอง คลอง บึง กุด ตามที่ราบลุ่มหรือแหล่งน้ำ หรือแม้กระทั่งการตั้งชื่อบ้านตามสภาพภูมิศาสตร์ที่เป็นที่ราบสูงซึ่งสะท้อนความเป็นท้องถิ่น ทั้งนี้ชุมชนบ้านแม่กระบุงนั้นปัจจุบันอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่แสดงตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ได้แก่

- 1) อัตลักษณ์ด้านการตั้งถิ่นฐานและลักษณะที่อยู่อาศัย 2) อัตลักษณ์ด้านการประกอบอาชีพและการทำมาหากิน 3) อัตลักษณ์ด้านประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ 4) อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย 5) อัตลักษณ์ด้านอาหารการกิน 6) อัตลักษณ์ด้านการแสดง (รำวง) และ 7) อัตลักษณ์ด้านภาษา วิถีชีวิตของกะเหรี่ยง และสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติด้วย เช่น แผ่นดิน ท้องฟ้า อากาศ หรือจักรวาล ธรรมชาติเหล่านี้ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ความคุ้มครองอยู่ด้วยเช่นกัน กะเหรี่ยงจึงให้ความสำคัญกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งเหนือธรรมชาติสอดคล้องกับแนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรมโดย ศรัศกร วังลิโถม (2551) อธิบายว่านิเวศวิทยาวัฒนธรรม คือ ความสัมพันธ์ในท้องถิ่นที่ผู้คนหลายกลุ่มหรือหลายชาติพันธุ์เข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นบ้านเป็นเมืองขึ้น โดยมีพื้นฐานมาจากภูมิวัฒนธรรม (Cultural Landscape) ซึ่งหมายถึงลักษณะภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ในอาณาบริเวณใดบริเวณหนึ่งอันสัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองของคนในท้องถิ่น จนเป็นที่รู้จักร่วมกัน และมีการกำหนดนามชื่อเป็นสถานที่ต่าง ๆ นั่นคือ ภูมินามโดยอาจสร้างเป็นตำนานขึ้นมาอธิบายความเป็นมา ความหมาย ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม สอดคล้องกับ สมศรี ศิริขวัญ (2541) นพรัตน์ ไชยชนะ และวีระวัฒน์ อุดมทรัพย์ (2559) ที่อธิบายการศึกษาด้านนิเวศวิทยาวัฒนธรรมว่าเป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม และนักมานุษยวิทยานิเวศวิทยาวัฒนธรรมเชื่อว่าวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและมีผลซึ่งกันและกันอย่างแยกไม่ออก ในยุคที่เทคโนโลยีอยู่ในระดับต่ำ มนุษย์จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม แต่เมื่อเทคโนโลยีก้าวหน้าขึ้นมนุษย์ก็สามารถดัดแปลง

สภาพแวดล้อมได้มากขึ้น อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมก็ลดน้อยลง แต่ลักษณะทางวัฒนธรรมชนบทธรรมเนียม ประเพณีจะยังคงอยู่ และสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง

2. กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง

กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงมีการเรียนรู้ผ่านระบบความสัมพันธ์ทั้ง 3 ส่วน อันได้แก่ การเรียนรู้ของมนุษย์กับมนุษย์ การเรียนรู้มนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ และการเรียนรู้มนุษย์กับธรรมชาติ ความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ การพึ่งพาอาศัยและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน เช่นเดียวกันกับความสัมพันธ์ที่มีต่อมนุษย์ในชุมชนและนอกชุมชน ซึ่งระบบความสัมพันธ์เป็นไปอย่างพึ่งพาอาศัยและอยู่ร่วมกันเป็นสังคมด้วยกิจกรรมทางสังคม การแลกเปลี่ยนแรงงาน ผลผลิต และความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต ตลอดจนระบบความสัมพันธ์ทางสังคมในการไปมาหาสู่ร่วมงานบุญประเพณีที่เกิดขึ้นในชุมชน กระบวนการเรียนรู้นี้จึงเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งมีความเป็นพลวัตปรับเปลี่ยนไปพร้อม ๆ กับการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ดำรงอยู่ท่ามกลางบริบทที่ผันแปร ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เกิดขึ้นตลอดชีวิตมนุษย์ ตั้งแต่มนุษย์เกิดมาลิ้มรสชาติโลก มนุษย์ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการในการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะต่าง ๆ ดำรงอยู่และมีการเปลี่ยนแปลง กล่าวได้ว่าการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผ่านแรงจูงใจ คือ ความภาคภูมิใจในความเป็นกะเหรี่ยง การมีทุนทางวัฒนธรรม การมีทุนทางภูมิปัญญา ปราชญ์ทางวัฒนธรรม และการบ่มเพาะ/กล่อมเกลางานสังคมทำให้ชุมชนแม่บ้านแม่กระบุงยังคงสามารถดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในปัจจุบันสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัณฑิต ไกรวิจิตร (2559) และ Chaichana (2018) นำเสนอการเผชิญภาพแทนของกะเหรี่ยงโผล่วในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร นับตั้งแต่พุทธศักราช 2530 เป็นต้นมา ข้อถกเถียงทางการเมืองสิ่งแวดล้อมนิยมขององค์กรอนุรักษ์และหน่วยงานรัฐ ซึ่งอยู่บนแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) และมีวิธีวิทยาที่เน้นให้มนุษย์เป็นศูนย์กลางการศึกษา (Anthropocentrism) ได้อธิบายชาวโผล่วด้วยภาพแทนที่หยุดนิ่ง มองว่าชาวโผล่วเป็นคนที่ไม่สามารถเข้าใจการเผชิญหน้าระหว่างชีวิตกับป่าได้ ภาพแทนดังกล่าวได้เข้ามาปะทะแบบพัวพันกับปฏิบัติการระหว่างชาวโผล่วเองและชีวิตป่าของพวกเขาจนท้ายที่สุดกดให้ชาวโผล่วมีสถานะเป็นเปี้ยล่าง (Subaltern) ภาพแทนชีวิตป่าของชาวโผล่วเองมีลักษณะเป็นการสื่อสารระหว่างกันของชาวโผล่ว ลัทธิ พิธี และวัตถุ สิ่งของ จากการเผชิญหน้าพบพาน (Encounter) ระหว่างชาวโผล่วกับชีวิตป่าด้านต่าง ๆ จักรวาลวิทยา (Cosmologies) ชาวโผล่วได้

จัดให้สรรพสิ่งในชีวิตปามีตัวมีตนที่เหมือนกับคน และยังสอดคล้องกับการวิจัยของขวัญชีวัน บัวแดง Alexander Horstmann และ สมัคร์ กอเซ็ม, (2556) นำเสนอพื้นที่ทางศาสนาและการปรับสร้างอัตลักษณ์ของผู้ย้ายถิ่นในพื้นที่ชายแดนไทย – พม่า ในพื้นที่จังหวัดตากมีสามศาสนาที่เป็นองค์รสำคัญในการยึดเหนี่ยวจิตใจของคน ได้แก่ พุทธ คริสต์ และอิสลาม ทั้งสามศาสนามีเครือข่ายความสัมพันธ์ข้ามชายแดน ในขณะที่ศาสนาคริสต์โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นดินทนั้นมีคความใกล้ชิดกับขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อชาติกะเหรี่ยง ขณะเดียวกันก็มีความใกล้ชิดกับองค์กรศาสนาคริสต์ในประเทศไทย และมีเครือข่ายนานาชาติ ศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลามมีลักษณะเครือข่ายท้องถิ่นเชื่อมชุมชนข้ามชายแดนมากกว่านานาชาติ ผู้ย้ายถิ่นบริเวณชายแดนไทย – พม่า ที่นับถือพุทธศาสนา คริสต์ อิสลาม ได้สร้างพื้นที่ทางศาสนาขึ้นมาทั้งในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะโดยการสร้างศาสนสถานใหม่ ร่วมบูรณะหรือสร้างสิ่งก่อสร้างใหม่ในศาสนสถานของผู้ย้ายถิ่นดั้งเดิม หรือร่วมใช้พื้นที่ในศาสนสถานของคนไทย พื้นที่ทางศาสนาเหล่านี้นอกจากเป็นพื้นที่สำคัญทำกิจกรรมทางศาสนาแล้ว ยังมีกิจกรรมด้านการพัฒนาและการสงเคราะห์แก่ผู้ย้ายถิ่นทางศาสนาอีกด้วย

3. แนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง

บ้านแม่กระบุง เป็นชุมชนที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโพล่ว โดยมีพัฒนาการของชุมชนควบคู่กับการตั้งถิ่นฐานของชุมชนแห่งนี้ ในขณะที่กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจะถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น แต่ในขณะเดียวกันยังคงพบปัญหาหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อการพร่าเลือนทางวัฒนธรรมในชุมชนที่เกิดขึ้นทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกชุมชน ทั้งนี้กลุ่มที่ยังคงมีความเหนียวแน่นทางชาติพันธุ์นั้น ได้แก่ กลุ่มผู้นำในชุมชนและกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน ดังนั้นการจะสร้างการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในชุมชนได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยการทำงานแบบบูรณาการร่วมกัน สิ่งสำคัญ คือ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในชุมชนต้องสร้างสำนึกทางชาติพันธุ์สิ่งนี้จะส่งผลต่อการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ได้ ทั้งนี้กลุ่มที่สามารถจะปลูกฝังต่อยอดต่อไป คือ กลุ่มเยาวชนในชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญต่อไปในอนาคต แต่อย่างไรก็ดีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับชุมชน – ระดับจังหวัด และระดับประเทศต้องเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริม และผลักดันกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างการเรียนรู้และดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงของชุมชนสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประคอง จุลสอน (2557) งานวิจัยของสมเกียรติ ลัจจารักษ์ (2554) และทัศนะของนพรัตน์ ไชยชนะ (2562) กล่าวถึงการทำงานด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ของ

ชุมชน คือ แนวทางที่เหมาะสมจะต้องเป็นการทำการศึกษาในลักษณะบูรณาการร่วมกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชน โดยมีหน่วยงานหลักคอยทำหน้าที่ดูแลประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ คือ ศึกษาข้อมูลชุมชน ร่วมกันทำงานหลากหลายฝ่าย และหลากหลายวิธี ทำงานร่วมกันทุกหน่วยงานแบบบูรณาการและประสาน เพื่อให้เกิดการต่อยอดและปฏิบัติอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน

1. หน่วยงานท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอศรีสวัสดิ์ ศูนย์เด็กเล็กบ้านแม่กระบุง ควรจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านแม่กระบุง ซึ่งจะเป็นแหล่งค้นคว้า รวบรวม วิจัย และแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน
2. กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ควรรวมตัวกันในลักษณะชมรมเพื่อเป็นแหล่งทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญในการอนุรักษ์ พื้นฟู สืบทอดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่อยู่ในสภาพร่วาเลือนหรือใกล้จะสูญหาย โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกคนในชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง มีความรู้สึกรักหวงแหนวัฒนธรรมของตนเอง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ปัจจุบันชุมชนบ้านแม่กระบุงพยายามที่จะสืบทอดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงผ่านครูพักลักจำ แต่ปัจจัยภายในและภายนอกชุมชนส่งผลต่อการสืบทอดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ดังนั้นแม้ว่าจะมีความพยายามที่จะถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้สู่เยาวชนก็ตามผ่านสถาบันครอบครัวแต่ก็ยังคงไม่ประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตามให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้ผ่านกิจกรรมกับเยาวชนในชุมชน
2. บ้านแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นชุมชนที่มีความน่าสนใจ แต่เนื่องจากเป็นชุมชนที่ไม่มีมีบทบาทโดดเด่นทางด้านการท่องเที่ยว แต่ทุนชุมชนนั้นมีความพร้อมหลายประการ หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกควรเอาทุนชุมชนด้านอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่ค้นพบและเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในงานวิจัยขึ้นไปใช้ประโยชน์ในเชิงการพัฒนาทางวัฒนธรรมเพื่อต่อยอดและทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยในพื้นที่อื่น เพื่อจะได้ทราบว่า กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่อื่น ๆ นั้นมีความแตกต่างกันอย่างไร ทั้งนี้กระบวนการเรียนรู้และชุมชนมีความแตกต่างกันในด้านกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพิ่มขึ้นมาน้อยเพียงใด และมีวิธีการปรับตัวอย่างไรในบริบทของแต่ละชุมชน ซึ่งนำไปสู่นโยบายสำคัญในการรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตัวเอง

2. ควรวิจัยศึกษาปัจจัยและอุปสรรคที่มีผลต่อการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งอาจจำเป็นต้องใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลทางสถิติในการยืนยันเหตุผลเชิงสังคมให้มีความชัดเจนมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้คณะผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสังคมศาสตร์ ที่เปิดมุมมองการทำงานวิจัยทางชาติพันธุ์วิทยา และข้อเสนอแนะหลายประเด็นที่สามารถนำมาปรับใช้ในการทำงานเชิงพื้นที่ที่ขาดเสียไม่ได้ คือ ลูกศิษย์สาขาวิชาวัฒนธรรมสังคมเพื่อการพัฒนาชุมชนที่คอยลงพื้นที่ภาคสนามทุกครั้ง อุดหลับ อุดนอน อยู่ร่วมกันเป็นเพื่อนนอนกลางก้นกกลางทราย (ฝ่าย 59 เสง 63 เซ้ 63 ขมิ้น 62 หญิง 60 และสิริพร 64) ที่ขาดไม่ได้ ขอขอบคุณผู้นำชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงทุกท่านที่เสียสละเวลาสำหรับการให้ข้อมูล จนทำให้งานวิจัยชิ้นนี้ประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

ขวัญชีวัน บัวแดง Alexander Horstmann และ สมค์ร์ กอเซ็ม. (2556). **พื้นที่ทางศาสนา**

และการปรับสร้างอัตลักษณ์ของผู้ย้ายถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ขวัญชีวัน บัวแดง. (2546). **ศาสนาและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ : ศึกษากรณี**

กลุ่มชนกระเหรี่ยงในประเทศไทยและประเทศพม่า. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ขวัญชีวัน บัวแดง. (2546). **ศาสนาและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์: กรณีศึกษาชนกะเหรี่ยงในประเทศไทยและประเทศพม่า**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2564). **ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

นพรัตน์ ไชยชนะ และ วีระวัฒน์ อุดมทรัพย์ (2559). สื่อภาวะ: วิถีการทำมาหากินกะเหรี่ยงโพล์บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี.

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 11(2), 119–140.

นพรัตน์ ไชยชนะ อภิชาติ ใจอารีย์ และ ประสงค์ ต้นพิชัย. (2564). กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มอญ: กรณีศึกษากันตัง ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา**, 9(1), 256–278.

นพรัตน์ ไชยชนะ. (2561). **แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนด้านความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโพล์บ้านทิพเย ตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี**. กาญจนบุรี: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

นพรัตน์ ไชยชนะ. (2562). **อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มอญจากถิ่นสู่รุ่น: กรณีศึกษากันตัง ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี**. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นายว้ากอ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2564, นพรัตน์ ไชยชนะ, ผู้สัมภาษณ์.

บัณฑิต ไกรวิจิตร. (2559). **การเผชิญกับภาพแทนของกะเหรี่ยงโพล์ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร**. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประคอง จุลสอน. (2557). **รูปแบบกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชน ผ่านเครือข่ายติญ้อ ตำบลคลองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์**. (วิทยานิพนธ์

- ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พิมุข ขาญณะวัฒน์. (2548). ชื่อชุมชนนี้มีความหมาย. **วารสารภาษาและวัฒนธรรม**, 24(1), 46-59.
- มนตรี ศรีราชเลา. (2561). การเปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อหมู่บ้านและอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้านในจังหวัดมหาสารคาม. **วารสารศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 10(2), 112-123.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2551). **ความหมายของภูมิวัฒนธรรม การศึกษาจากภายในและสำนึกของท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิเล็ก-ประไพวิริยะพันธ์.
- สมเกียรติ สัจจารักษ์. (2554). **แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรักษาอัตลักษณ์ชาวเลมอแกน**. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมทรง บุรุษพัฒน์, สุจริตลักษณ์ ตีเมตง, สุมิตรา สุรัตน์เดชา, ปัทมา พัฒนพงษ์, ณรงค์ อาจ สมิตี และ พิเชฐ สิตะพงษ์. (2554). **การใช้ภาษา ทัศนคติต่อภาษาและการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: บริษัทสร้างสื่อ.
- สมศรี ศิริขวัญ. (2541). **การวิเคราะห์เชิงนิเวศวิทยาวัฒนธรรมเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์: กรณีศึกษาชุมชนมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**. (วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังแวดล้อม). มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สนธิ เขียวเหลือง, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2564, นพรัตน์ ไชยชนะ, ผู้สัมภาษณ์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง. (2560). **แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2561 – 2565)**. กาญจนบุรี: งานวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง.
- Chaichana, N., (2018). Modes of Production and Food Security in a Cultural Dimension: A Case Study of Pwo Karen Community in Ban Thiphuye, Chalae Sub-district, Thong Pha Phum District, Kanchanaburi Province, Thailand. **Asian Political Science Review**, 2(2), 24-32.

รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัย

เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของวัยก่อนสูงอายุ

ตำบลน้ำใจ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

The model of intergeneration participatory activities

to promote the active aging of the pre-aging of

Namjo sub-district, Maetha district, Lampang province

ปณตนนท์ เถียรประภากุล^{1*} พิชชา ถนอมเสียง¹ มนต์รา รัตนจันทร์¹ และ
วิไลวรรณ กลิ่นถาวร¹

Panotnon Teanprapakun^{1*}, Pitcha Thanomsieng¹, Monta Ratanachan¹ and
Wilaiwan Klintavorn¹

¹ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จังหวัดลำปาง 52100

¹ Lampang Rajabhat University, Lampang 52100

*Corresponding author: nuch_panotnon@hotmail.com

Received: June 23, 2022; Revised: October 2, 2022; Accepted: October 21, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัย เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของวัยก่อนสูงอายุ 2) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของวัยก่อนสูงอายุ กลุ่มเป้าหมาย คือ บุคคลที่มีอายุระหว่าง 45 – 59 ปี จำนวน 30 คน และเด็กที่มีอายุระหว่าง 6–12 ปี จำนวน 30 คน ได้มาด้วยการเลือกโดยอาสาสมัคร (Volunteer selection) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของวัยก่อนสูงอายุ 2) แบบประเมินคุณภาพชีวิตของวัยก่อนสูงอายุ และ 3) แบบสะท้อนคิดต่อกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัย

ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริมพลังพลัมพลังของวัยก่อนสูงอายุ จำนวน 6 ครั้ง มีค่าเฉลี่ย 3.73 – 4.44 และมีค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรมเท่ากับ 4.08 อยู่ในระดับเหมาะสมมาก 2) วัยก่อนสูงอายุมีค่าเฉลี่ยพลัมพลังหลังเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม คือ 3.90 และ 3.66 โดยมีค่าเฉลี่ยพลัมพลังด้านการมีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านสุขภาพและด้านหลักประกันความมั่นคง ตามลำดับ

คำสำคัญ: รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วม คนสองวัย พลัมพลัง วัยก่อนสูงอายุ

Abstract

This research aimed to 1) establish the model of intergenerational participatory activities to promote the active aging of the pre-aging, and 2) to study the effect of using the model of intergenerational participatory activities to promote the active aging. The target groups were 30 pre-aging people aged between 45 – 59 years old and 30 children aged between 6–12 years old by volunteer selection. The research instruments were 1) the model of intergenerational participatory activities to promote the active aging of the are-aging, 2) pre-elderly active aging assessment form and 3) the record of the data reflective mentality on the intergenerational participatory activities.

The research revealed that 1) the six activities to promote the active aging of the pre-elderly with an average score of each item in the range of 3.73 – 4.44 and the mean of all activities were 4.08 at the most appropriate level. 2) the pre-elderly had post-participation potency more than pre-participation at 3.66 which increased to 3.90 and 3.66. That, especially the highest participation, followed by health and security.

Keywords: The model of participatory activities, Intergenerational, Active aging, Pre-aging

บทนำ

ประเทศไทยได้กลายเป็นสังคมสูงอายุมาตั้งแต่ปี 2548 และกำลังจะกลายเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ภายในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า นอกจากนี้ “วิกฤตสังคมสูงวัย” ซึ่งเป็นสังคมที่มีสัดส่วนของผู้สูงอายุหรือประชากรที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ได้เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ขณะที่สัดส่วนของอัตราการเกิด และจำนวนประชากรในวัยทำงานลดน้อยลงที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและนับเป็นปัญหาที่ใหญ่จะขยายตัวอย่างรวดเร็ว ในปี 2570 ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายुर้อยละ 30 หรือกว่า 20 ล้านคน ไม่ใช่เพียงปริมาณที่กำลังจะเป็นปัญหาแต่ช่องว่างระหว่างกลุ่มวัยที่ไม่มีความเข้าใจกัน ขาดความสัมพันธ์กันจะทำให้คนต่างวัยขาดการดูแลกันและเอาใจใส่เปรียบระหว่างกลุ่มวัย ซึ่งประเทศไทยกำลังจะมีคนหลายกลุ่มวัยอยู่ร่วมกันตั้งแต่วัยเหี่ยว (อายุ 90 ปี ขึ้นไป) วัยทวด (อายุ 75–90 ปี) วัยปู่ย่าตายาย (อายุ 50–75ปี) วัยพ่อแม่และวัยลูก หลาน เหลน ลื้อ ซึ่งการจัดระบบบริการผู้สูงวัยและการจัดการเชื่อมต่อความสัมพันธ์และความเข้าใจระหว่างกลุ่มวัย (Bridging Gap Between Age Group) จึงเป็นโจทย์สำคัญของการสร้างสังคมสุขภาวะในอนาคต (สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว, 2563)

สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย มีนโยบายการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุคุณภาพ โดยมี การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ด้านการเงินและที่อยู่อาศัย ด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมในสังคมแก่บุคคลในช่วงก่อนสูงวัยหรือช่วงวัยทำงานตอนปลาย (ดลนภา ไชยสมบัติ และ บัวบาน ยะนา, 2562) ซึ่งเป็นช่วงวัยแห่งการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ (Pre-Aging) โดยเป็นประชากรที่มีอายุอยู่ระหว่าง 45 – 59 ปี (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562) นอกจากนี้ ในแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 – 2564) ซึ่งถือเป็นแผนยุทธศาสตร์หลักในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ โดยมียุทธศาสตร์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 เป็นด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย 3 มาตรการ คือ (1) หลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ ส่งเสริมการออมตั้งแต่วัยทำงานและลดหย่อนภาษี เพื่อส่งเสริมการออม (2) การให้การศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต รมรงค์ให้สังคมตระหนักถึงความจำเป็นต่อการเตรียมการเพื่อเข้าสู่วัยสูงอายุที่มีคุณภาพ (3) การปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ โดยส่งเสริมประชาชนทุกวัยเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการดูแลรับผิดชอบครอบครัว มีการจัดการศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุและส่งเสริมกิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างคนทุกวัยกับผู้สูงอายุ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562 และ ชนัญญา ปัญจพล, 2558) นอกจากนี้ในเว็บไซต์ THAIPUBLICA ได้กล่าวถึงว่า ในหลายประเทศได้ปรับเปลี่ยนแนวคิด

ในการดูแลผู้สูงวัย โดยนำคนในสองรุ่น คือ ประชากรผู้สูงวัยและประชากรเด็ก มาอยู่ร่วมกันในที่พักอาศัยผู้สูงวัยหรือบ้านพักคนชราที่ปรับเปลี่ยนให้เป็น Intergeneration Care Center สถานที่เชื่อมสัมพันธ์ประชากรต่างรุ่น โดยมีการรับเด็กเข้ามาดูแลเพื่อเติมความสดใสของวัยเด็กให้กับผู้สูงวัยที่จะช่วยให้มีอายุยืนยาวขึ้น และขณะเดียวกันก็ได้ใช้ประสบการณ์ของผู้สูงวัยมาดูแลเด็กรุ่นใหม่ (Thai Publica, 2018) ทั้งนี้การอยู่ร่วมกันของคนสองวัยนั้นต้องเกิดจากความร่วมมือกันของทั้งสองฝ่าย โดยผู้สูงวัยก็ควรสร้างเสน่ห์ให้กับตนเองด้วยการมีทัศนคติเชิงบวกและมีพฤติกรรมสูงวัยเชิงสร้างสรรค์ ในขณะที่ลูกหลานก็ควรมีความรัก ความกตัญญู เห็นอกเห็นใจและให้การดูแลเอาใจใส่ผู้สูงวัย ขณะเดียวกัน ผู้สูงวัยยังสามารถเป็นผู้สูงวัยหัวใจวัยรุ่น (Young @ Heart) ด้วยการเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ ได้ตลอดเวลาและเป็นผู้สูงวัยที่เปี่ยมพลังหรือพุดพลัง (Active Aging) (ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์, ม.ป.ป.) ดังนั้นในการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุโดยการส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างคนในวัยต่าง ๆ กับผู้สูงอายุ จึงถือเป็นการสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุในอนาคต

ตำบลน้ำโจ้ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เป็นพื้นที่ที่ให้ความสำคัญกับการดูแลผู้สูงอายุและมีความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยในปีงบประมาณ 2561 คณะนักวิจัยซึ่งนำโดยอาจารย์จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเพื่อส่งเสริมพุดพลังสำหรับผู้สูงอายุด้วยชุดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเสริมสร้างพุดพลังของผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม และการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวในการส่งเสริมพุดพลังโดยการใช้โปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่ม ประกอบกับคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อไปสัมภาษณ์บุคลากรทางการแพทย์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลของตำบลน้ำโจ้ พบประเด็นสำคัญเกี่ยวกับปัญหาในการปรับตัวของผู้สูงอายุ เนื่องจากเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุร่างกายจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เมื่อร่างกายของผู้สูงอายุเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่เสื่อมลง และทำให้เกิดการเจ็บป่วยย่อมมีผลกระทบต่อการยอมรับเปลี่ยนแปลง และการเจ็บป่วยนั้นทำให้เกิดความเจ็บป่วยทางด้านจิตใจตามมา และหากผู้สูงอายุไม่สามารถปรับตัวได้ จะส่งผลต่อสุขภาพจิตมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อลดผลกระทบจากปัญหาดังกล่าว จึงควรมีการเตรียมความพร้อมให้แก่คนในกลุ่มวัยก่อนสูงอายุ (Pre-Aging) เพื่อรับมือกับการเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างมีคุณภาพ ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการดังกล่าวคณะผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้นำแนวคิดการอยู่ร่วมกันของคนสองวัย คือ การเปิดพื้นที่ในการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างวัยก่อนสูงอายุและเด็กในชุมชนมาสร้างเป็นองค์ความรู้เชิงนวัตกรรมในการทำกิจกรรมร่วมกันของ

คนสองวัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังให้แก่กลุ่มวัยก่อนสูงอายุที่จะกลายไปเป็นผู้สูงอายุในอนาคต อันจะส่งผลก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างมีศักยภาพและมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์

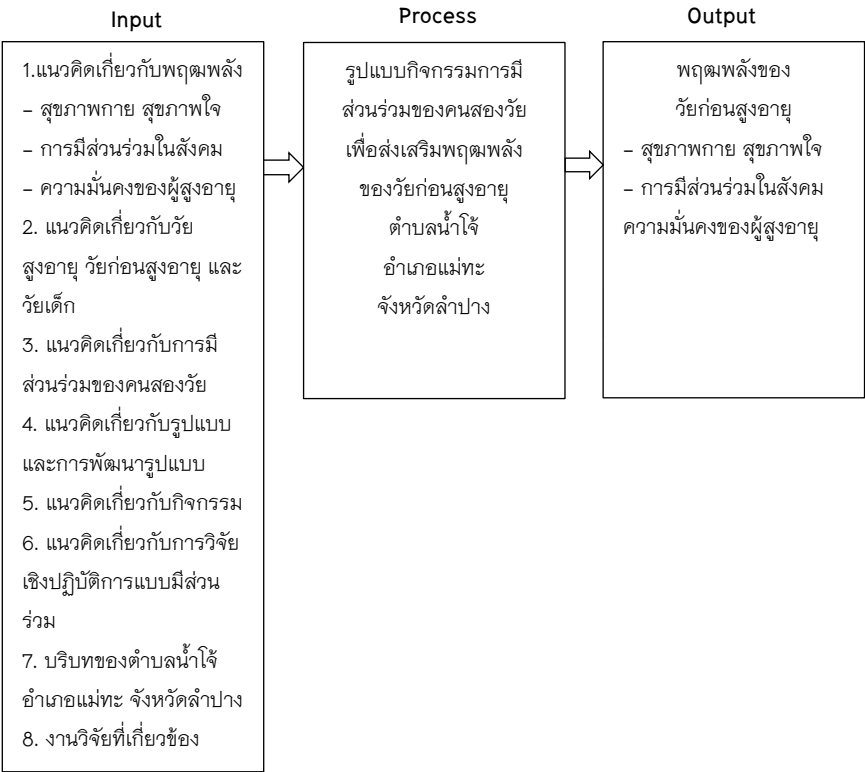
1. เพื่อสร้างรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. วัยก่อนสูงอายุตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมความพร้อมที่จะเป็นผู้สูงอายุอย่างมีพัฒนาพลัง
2. วัยก่อนสูงอายุได้รับการจัดสรรงบประมาณในการดูแลเพื่อก้าวสู่การเป็นผู้สูงอายุอย่างมีพัฒนาพลัง
3. สังคมรอบข้างภายในชุมชนร่วมมือกันในการเตรียมความพร้อมให้แก่วัยก่อนสูงอายุให้เป็นผู้สูงอายุอย่างมีพัฒนาพลังในอนาคต

กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยสร้างกรอบแนวคิดรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ ตำบลน้ำใจ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง สรุปกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ ตำบลน้ำใจ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง” มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1.1 บุคคลที่มีอายุระหว่าง 45 – 59 ปี ที่อาศัยอยู่ในตำบลน้ำใจ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกโดยอาสาสมัคร (Volunteer Selection) โดยสมัครใจเข้าร่วมโครงการและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดระยะเวลาการวิจัย

1.2 บุคคลที่มีอายุระหว่าง 6 – 12 ปี ที่อาศัยอยู่ในตำบลน้ำใจ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกโดยอาสาสมัคร (Volunteer Selection) และอาศัยอยู่ร่วมกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นบุคคลที่มีอายุระหว่าง 45-59 ปี โดยสมัครใจเข้าร่วมโครงการและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดระยะเวลาการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1) ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัย

2) ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ พัฒนาพลัง

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบประเมินพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ แบบสะท้อนคิดต่อกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัย

2.1 รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

2.1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัย

2.1.2 ดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ ทั้งบุคลากรทางด้านสาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตัวแทนวัยก่อนอายุรวมทั้งผู้นำชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการดำเนินการสร้างกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมของคนสองวัย

2.1.2 สร้าง (ยกร่าง) รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ ตามขอบเขตที่กำหนดและตามองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์ในข้อ 2.1.1 และ 2.1.2 โดยลักษณะของรูปแบบครอบคลุมองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านสุขภาพกาย สุขภาพใจ ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม และด้านความมั่นคงของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นรูปแบบของการจัดกิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของคนสองวัย ได้แก่ วัยก่อนสูงอายุที่มีอายุระหว่าง 45 – 59 ปี และเด็กระดับชั้นประถมศึกษาที่มีอายุระหว่าง 6 – 12 ปี โดยใช้เวลาในการจัดกิจกรรมทั้งหมดจำนวน 6 ครั้ง ใช้เวลาครั้งละ 60 นาที

2.1.3 นำรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พิจารณาถึงความสอดคล้องเหมาะสมด้านวัตถุประสงค์ สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ ลำดับขั้นตอนในการจัดกิจกรรม ลักษณะของกิจกรรม ระยะเวลาและการประเมินผล รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข จากนั้นผู้วิจัยนำผลการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข

2.1.4 นำรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วไปใช้ส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ ตำบลน้ำโจ้ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง จำนวน 6 ครั้ง

2.2 แบบประเมินพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ เป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้แบบประเมิน ลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบประเมินพัฒนาพลังสำหรับวัยก่อนสูงอายุ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพกาย สุขภาพใจ ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม และด้านความมั่นคงของผู้สูงอายุ ทั้งนี้แบบประเมินดังกล่าวมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

2.2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดพัฒนาพลัง

2.2.1 สร้างแบบประเมินพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุที่ครอบคลุมองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านสุขภาพกาย สุขภาพใจ ด้านการมีส่วนร่วมในสังคมและด้านความมั่นคงของผู้สูงอายุ

2.1.3 นำแบบประเมินคุณภาพพลังของวัยก่อนสูงอายุก่อนที่สร้างเสร็จไปตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบประเมินที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบคุณภาพและความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้

2.1.4 ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Item –Objective Congruence) การคัดเลือกข้อคำถามดำเนินการโดยพิจารณาเฉพาะข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาที่จะวัดพร้อมปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยได้ข้อคำถามในด้านสุขภาพกาย สุขภาพใจ จำนวน 10 ข้อ ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม จำนวน 10 ข้อ และด้านความมั่นคงของผู้สูงอายุ จำนวน 10 ข้อ รวมทั้งสิ้น 30 ข้อ

3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและพัฒนาารูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัย เพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ ในขั้นตอนดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุมากำหนดเป็นแนวทางในการดำเนินการสร้างกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมของคนสองวัย รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดเป็นองค์ประกอบของรูปแบบเพื่อใช้ในการกำหนดขอบเขตในการสร้าง (ยกร่าง) รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ จากนั้นทำการตรวจสอบคุณภาพด้านความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นจึงนำรูปแบบกิจกรรมที่ผ่านการตรวจสอบและแก้ไขแล้วไปใช้ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาผลการใช้รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัย เพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ ตำบลน้ำใจ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1.1 ขั้นตอนการ

1) ผู้วิจัยประสานการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับทำการวิจัยจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

2) การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่างโดยมีการบันทึกความยินยอมในการเข้าร่วมงานวิจัย และการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการขอการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัย

4.1.2 ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

- 1) ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย และทำแบบประเมินพฤติกรรมของวัยก่อนสูงอายุก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งที่ 1
- 2) ผู้วิจัยดำเนินการจัดรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัย เพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ และเมื่อการดำเนินการจัดกิจกรรมเสร็จสิ้นลง ผู้วิจัยจึงให้กลุ่มเป้าหมายทำแบบประเมินพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ ดังนี้

- 1) วิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index Objective Congruence) ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน เพื่อตรวจสอบระหว่างความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ
- 2) วิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพของรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัย เพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 102) ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51–5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51–4.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51–3.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51–2.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00–1.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด
- 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ ทั้งรายด้านและภาพรวมระหว่างก่อนการใช้รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยและหลังการใช้รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัย โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 102) ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51–5.00 หมายถึง มีพัฒนาพลังอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51–4.50 หมายถึง มีพัฒนาพลังอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51–3.50 หมายถึง มีพัฒนาพลังอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51–2.50 หมายถึง มีพัฒนาพลังอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00–1.50 หมายถึง มีพัฒนาพลังอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการสร้างรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการสร้างรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ

รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ ครอบคลุมองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านสุขภาพกาย สุขภาพใจ ด้านการมีส่วนร่วมในสังคมและด้านความมั่นคงของผู้สูงอายุ เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรม จำนวน 6 ครั้ง ใช้เวลาครั้งละ 60 นาที รายละเอียดดังนี้

ครั้งที่ 1 เรื่อง สองวัยสร้างสัมพันธ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนสองวัยที่ทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างวัยก่อนสูงอายุและวัยเด็ก
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัย
3. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมของวัยก่อนสูงอายุที่จะก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุ

อุปกรณ์

เครื่องดนตรีให้จังหวะ ได้แก่ กลอง แทมโบลิน เป็นต้น, กระดาษร่ายปอนด์, ดินสอ, ยางลบ, สีไม้, และ เครื่องเย็บกระดาษ

วิธีดำเนินการ

ชั้นนำ

1. ผู้วิจัยนำเกม “ผสานชื่อสองวัย” มาแนะนำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เล่นร่วมกัน โดยแต่ละคนต้องไปสำรวจชื่อของผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน และหากชื่อของใครขึ้นต้นด้วยพยัญชนะต้นที่เหมือนกันก็ให้จับกลุ่มร่วมกัน

2. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนที่เป็นวัยก่อนสูงอายุและวัยเด็กออกมาแสดงท่าทางให้สมาชิกในกลุ่มอื่น ๆ ได้ทายว่ากลุ่มของตนเองมีชื่อที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะตัวใด จากนั้นสมาชิกในกลุ่มที่เป็นวัยก่อนสูงอายุเป็นผู้บอกชื่อสมาชิกในกลุ่มของตน โดยให้เด็กที่อยู่ในกลุ่มช่วยฟังและหากวัยก่อนสูงอายุบอกชื่อสมาชิกไม่ครบ เด็กก็จะเป็นผู้บอกใบ้ให้แก่วัยก่อนสูงอายุ

ขั้นตอนการ

1. ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มสมาชิกให้มีจำนวนเท่า ๆ กันในแต่ละกลุ่ม จากนั้นจึงให้วัยก่อนสูงอายุในแต่ละกลุ่มร่วมแบ่งปันประสบการณ์เกี่ยวกับความภาคภูมิใจในชีวิตของตนเอง คนละ 1 เรื่อง ให้สมาชิกในกลุ่มได้รับฟัง

2. ผู้วิจัยแนะนำกิจกรรม “การทำหนังสือเล่มเล็ก” โดยการนำเนื้อหาที่วัยก่อนสูงอายุแต่ละคนได้ร่วมแบ่งปันประสบการณ์เกี่ยวกับความภาคภูมิใจในชีวิตมาสร้างเป็นเนื้อหาในหนังสือเล่มเล็ก โดยมีเด็ก ๆ ในแต่ละกลุ่มเป็นผู้ช่วยสร้างหนังสือขึ้นมากลุ่มละ 1 เล่ม จากนั้นแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมานำเสนอหนังสือเล่มเล็กที่สร้างขึ้น

ขั้นสรุป

สมาชิกในแต่ละกลุ่มร่วมกันสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้ทำและการนำหนังสือเล่มเล็กไปใช้ประโยชน์

การประเมินผล

ผู้วิจัยสังเกตการให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของผู้เข้ากิจกรรม

ครั้งที่ 2 เรื่อง เตรียมพร้อมคนสองวัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมระหว่างวัยก่อนสูงอายุและวัยเด็ก
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการของวัยผู้สูงอายุได้
3. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมตัวเข้าสู่ผู้สูงอายุของคนสองวัย

อุปกรณ์

คลิปวิดีโอเรื่องเตรียมพร้อมในการเป็นผู้สูงอายุ และบัตรคำ

วิธีดำเนินการ

ชั้นนำ

1. ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมดูคลิปวิดีโอเรื่องการเตรียมพร้อมในการเป็นผู้สูงอายุ
2. ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับคลิปวิดีโอเรื่องการเตรียมพร้อมในการเป็นผู้สูงอายุ

ขั้นตอนการ

1. ผู้วิจัยสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมระหว่างผู้เข้ารับการอบรมด้วยกันด้วย โดยแบ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็น 4 ทีม ผลัดกันใบ้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคล เช่น ว่องไว หูตึง ใจเย็น สุขภาพ โดยทีมไหน ได้จำนวนคำศัพท์มากที่สุดในเวลาที่กำหนดจะเป็นผู้ชนะ
2. ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มได้ร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับคำศัพท์ของแต่ละกลุ่มว่าคำศัพท์ใดที่สามารถอธิบายถึงลักษณะของวัยผู้สูงอายุและความสำคัญในการเตรียมตัวเข้าสู่ผู้สูงอายุของคนสองวัย
3. ผู้วิจัยอธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการของวัยผู้สูงอายุเพิ่มเติม ปัญหาความเสื่อมถอยของร่างกายโรคในผู้สูงอายุ รวมถึงความสำคัญในการเตรียมตัวเข้าสู่ผู้สูงอายุของคนสองวัย

ขั้นสรุป

ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยกันสรุปเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการของวัยผู้สูงอายุและความสำคัญในการเตรียมตัวเข้าสู่ผู้สูงอายุของคนสองวัย รวมทั้งให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ซักถามข้อสงสัยเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. ผู้วิจัยสังเกตการให้ความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการอบรม
2. ผู้วิจัยประเมินความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการของวัยผู้สูงอายุและความสำคัญในการเตรียมตัวเข้าสู่ผู้สูงอายุของคนสองวัยจากการตอบคำถามและสรุปประเด็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ครั้งที่ 3 เรื่อง สองวัยกายใจแข็งแรง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ ความสำคัญของการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิตในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุ โดยการมีส่วนร่วมของคนสองวัย

2. เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้วิธีดูแลสุขภาพกายและจิตของตนในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุด้วยการออกกำลังกาย โดยการมีส่วนร่วมของคนสองวัย

อุปกรณ์

คลิปเพลง T26 โบกโบกโบก (<https://www.youtube.com/watch?v=TAqGAvKMEtg>), ยางวง, ด้ามจับทำจากท่อพลาสติก, เป็กิจกรรม “การออกกำลังกายด้วยยางยืด”, พรอท, และเครื่องวัดความดันโลหิต

วิธีดำเนินการ

ชั้นนำ

1. ผู้วิจัยนำผู้สูงอายุออกกำลังกายด้วยการเดินตามเพลง
2. ผู้วิจัยชี้แจงขั้นตอนการทำกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมฟังอย่างละเอียด

ขั้นตอนการ

1. ผู้วิจัยอธิบายถึงประโยชน์ของการออกกำลังกายในผู้สูงอายุ
2. ผู้วิจัยสาธิตและให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำอุปกรณ์ออกกำลังกายด้วยยางยืด โดยให้เด็กเข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นวัยก่อนสูงอายุ
3. ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมยืนเข้าแถวตอนลึก 4 แถว ระยะห่าง 1 ช่วงแขน
4. ผู้วิจัยสาธิตการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ ก่อนและหลังออกกำลังกาย ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติตาม ประมาณ 10 นาที และนำการออกกำลังกายด้วยยางยืด ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติตาม ขณะออกกำลังกายผู้วิจัยคอยแนะนำวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง กำหนดลมหายใจเข้า-ออกโดยอยู่ในท่าเตรียม ให้สุดลมหายใจเข้าและหายใจออก ขณะดึงเชือกยางยืดให้สุดของการยืดหรืออและนับ 1-4 ซ้ำ ๆ
5. ทำตามท่ากายบริหารมี 10 ท่า ทำท่าละประมาณ 8-10 ครั้งจนครบ 10 ท่า ถือว่า 1 set พัก 1 นาที เริ่มทำ set ที่ 2 จนครบ 3 set

6. จับคู่คนสองวัยเพื่อร่วมกิจกรรมดูแลสุขภาพ โดยคนสองวัยร่วมกันผลัดเปลี่ยนกันวัดสัญญาณชีพให้กันและกัน ทั้งการวัดอุณหภูมิร่างกายจากปรอทและการวัดความดันโลหิตจากเครื่องวัดความดันโลหิต

ขั้นสรุป

1. ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสะท้อนถึงสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมในวันนี้
2. ผู้วิจัยสรุปถึงการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยวิธีการออกกำลังกายด้วยยางยืด และการมีส่วนร่วมของคนสองวัย และเน้นย้ำให้นำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน

การประเมินผล

สังเกตจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและจากการออกกำลังกายด้วยยางยืด

ครั้งที่ 4 เรื่อง สองวัยสร้างสรรค์...ธรรมชาติสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนสองวัยที่ทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างวัยก่อนสูงอายุและวัยเด็ก
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในสังคม
3. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมของวัยก่อนสูงอายุที่จะก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุ

อุปกรณ์

แทมโบลิน, วัสดุเหลือใช้, วัสดุธรรมชาติและวัสดุท้องถิ่น, อุปกรณ์ในการยึดติด เช่น เชือก เทปกาว กาวลาเท็กซ์ เป็นต้น, และวัสดุที่จัดหาเพิ่มเติม เช่น กล้อง, ขวดน้ำ, หลอด เป็นต้น

วิธีดำเนินการ

ขั้นนำ

1. ผู้วิจัยนำกิจกรรมการเล่นกับนิ้วมือ “สัตว์หรรษา” มาแนะนำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เล่นร่วมกัน โดยผู้วิจัยแนะนำเนื้อหาพร้อมท่าทางประกอบให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ลองปฏิบัติ
2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันปฏิบัติพร้อม ๆ กัน

ขั้นตอนการ

1. ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มสมาชิกให้มีจำนวนเท่า ๆ กันในแต่ละกลุ่ม จากนั้นจึงสร้างข้อตกลงร่วมกันว่าให้สมาชิกทุกคนนำเศษวัสดุเหลือใช้, เศษวัสดุธรรมชาติหรือเศษวัสดุท้องถิ่น ที่หาได้จากในชุมชนที่อยู่มาคนละ 1 ชิ้น โดยการให้เวลาออกไปสำรวจและจัดหามาก่อนที่จะกำหนดข้อตกลงต่อไป

2. ผู้วิจัยแนะนำกิจกรรม “สองวัยสร้างสรรค์...ธรรมชาติสร้างสรรค์” โดยการให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มนำเศษวัสดุที่หาได้ และวัสดุที่ผู้วิจัยจัดหามาให้บางส่วนมาช่วยกันออกแบบและสร้างเป็นผลงานสามมิติกลุ่มละ 1 ชิ้น พร้อมตั้งชื่อผลงานของกลุ่ม โดยมีเงื่อนไขว่าผลงานที่สร้างสรรค์ออกมาแล้วนั้น ต้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

3. จากนั้นแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนสองวัยมานำเสนอผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้น

ขั้นสรุป

สมาชิกในแต่ละกลุ่มร่วมกันสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้ทำ

การประเมินผล

ผู้วิจัยสังเกตการให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของผู้เข้ากิจกรรม

ครั้งที่ 5 เรื่อง สองวัยแข่งขัน...สร้างพลังมั่นคง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมระหว่างวัยก่อนสูงอายุและวัยเด็ก
2. เพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังด้านความมั่นคงในชีวิตของวัยก่อนผู้สูงอายุของคนสองวัย

อุปกรณ์

-

วิธีดำเนินการ

ขั้นนำ

1. ผู้วิจัยสาธิตการทำกิจกรรมขยับกายขยายสมอง (Brain gym)
2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันทำกิจกรรมขยับกายขยายสมองระหว่างวัยก่อนผู้สูงอายุและวัยเด็ก

ขั้นตอนการ

1. ผู้วิจัยตั้งคำถามว่า “ความมั่นคงในชีวิตของแต่ละคนคืออะไร” แล้วให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคนตอบคำถามและอภิปรายร่วมกัน จากนั้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบ่งเป็น 5 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มประกอบด้วยวัยก่อนผู้สูงอายุและวัยเด็กจำนวนเท่า ๆ กัน
2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มศึกษากรณีศึกษาจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่มีชีวิตที่ไม่มีความมั่นคงในชีวิต แล้วให้แต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนว่าทำอะไรถึงจะทำให้ชีวิตในวัยผู้สูงอายุมีความมั่นคงในชีวิต โดยให้แต่ละกลุ่มนำเสนอในรูปแบบการแสดงบทบาทสมมติ

ขั้นสรุป

1. ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยกันสรุปเข้าใจเกี่ยวกับพหุผลทางด้านความมั่นคงในชีวิตของวัยก่อนผู้สูงอายุของคนสองวัย
2. ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ซักถามข้อสงสัยเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. ผู้วิจัยสังเกตการให้ความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการอบรม
2. ผู้วิจัยประเมินความเข้าใจเกี่ยวกับเกี่ยวกับพหุผลทางด้านความมั่นคงในชีวิตของวัยก่อนผู้สูงอายุของคนสองวัยจากการตอบคำถามและสรุปประเด็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ครั้งที่ 6 เรื่อง สองวัยช่วยสร้าง...เส้นทางสูงวัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ ความสำคัญของการเป็นผู้สูงอายุที่มีพหุผลพลั่ง
2. เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถออกแบบเส้นทางชีวิตในการเป็นผู้สูงอายุที่มีพหุผลพลั่งได้

อุปกรณ์

กระดาษรูปูฟ, สีเมจิก, และสีชอล์ก

วิธีดำเนินการ

ขั้นนำ

1. ผู้วิจัยนำผู้สูงอายุดูคลิป์วิดีโอเพลง “ดังดอกไม้งาม” แล้วทำท่าประกอบ
2. ผู้วิจัยชี้แจงขั้นตอนการทำการกิจกรรมให้ผู้สูงอายุฟังอย่างละเอียด

ขั้นตอนการ

1. ผู้วิจัยอธิบายถึงประโยชน์ของการเป็นผู้สูงอายุที่มีพหุพลัง
2. แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกเป็น 5 กลุ่ม
3. ผู้วิจัยชี้แจงให้แต่ละกลุ่มออกแบบเส้นทางชีวิตในการเป็นผู้สูงอายุที่มีพหุพลัง
4. แต่ละกลุ่มดำเนินการออกแบบเส้นทางชีวิตในการเป็นผู้สูงอายุที่มีพหุพลัง
5. นำเสนอผลงานดำเนินการออกแบบเส้นทางชีวิตในการเป็นผู้สูงอายุที่มีพหุพลัง

ของแต่ละกลุ่ม

ขั้นสรุป

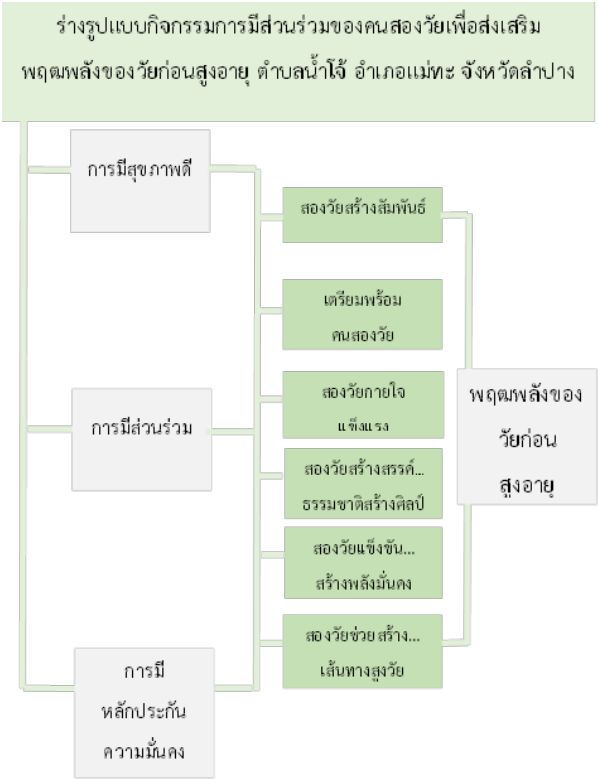
1. ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสะท้อนถึงสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมในวันนี้ตามแบบฟอร์ม
2. ผู้วิจัยสรุปถึงภาพรวมของกิจกรรมและการเตรียมความพร้อมในการเป็นผู้สูงอายุที่มีพหุพลัง

การประเมินผล

สังเกตจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพของรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริมพหุพลังของวัยก่อนสูงอายุ

2.1 ร่างรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริมพหุพลังของวัยก่อนสูงอายุ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ร่างรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัย
เพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคน
สองวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ในภาพรวม
ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัย เพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ ในภาพรวม

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
กิจกรรมที่ 1 สองวัยสร้างสัมพันธ์	3.83	0.92	มาก
กิจกรรมที่ 2 เตรียมพร้อมคนสองวัย	4.06	0.64	มาก
กิจกรรมที่ 3 สองวัยกายใจแข็งแรง	4.44	0.70	มาก
กิจกรรมที่ 4 สองวัยสร้างสรรค์...ธรรมชาติสร้างสรรค์	4.22	0.73	มาก
กิจกรรมที่ 5 สองวัยแข่งขัน...สร้างพลังมั่นคง	3.78	0.88	มาก
กิจกรรมที่ 6 สองวัยช่วยสร้าง...เส้นทางสูงวัย	4.17	0.62	มาก
เฉลี่ยรวม	4.08	0.77	มาก

จากตารางที่ 1 ในภาพรวมพบว่า รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัย เพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$, S.D. = 0.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กิจกรรมที่ 3 สองวัยกายใจแข็งแรง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x} = 4.44$, S.D. = 0.70) รองลงมา คือ กิจกรรมที่ 4 สองวัยสร้างสรรค์...ธรรมชาติสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.73) กิจกรรมที่ 6 สองวัยช่วยสร้าง...เส้นทางสูงวัย ($\bar{x} = 4.17$, S.D. = 0.62) กิจกรรมที่ 2 เตรียมพร้อมคนสองวัย ($\bar{x} = 4.06$, S.D. = 0.64) กิจกรรมที่ 1 สองวัยสร้างสัมพันธ์ ($\bar{x} = 3.83$, S.D. = 0.92) และอันดับสุดท้าย คือ กิจกรรมที่ 5 สองวัยช่วยสร้าง...เส้นทางสูงวัย ($\bar{x} = 3.78$, S.D. = 0.88) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์การทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การนำเสนอผลการทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัย เพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ

ชื่อกิจกรรม	ปัญหาที่พบ	การปรับปรุงแก้ไข	ผลที่ได้
1. สองวัยสร้างสัมพันธ์	วัยก่อนสูงอายุและวัยเด็กใช้เวลาในการทำหนังสือเล่มเล็กเกินกว่าเวลาที่กำหนด	ผู้วิจัยเพิ่มระยะเวลาในการทำกิจกรรม	วัยก่อนสูงอายุและวัยเด็กทำกิจกรรมได้สำเร็จตามเวลาที่กำหนดขึ้นใหม่
2. เตรียมพร้อมคนสองวัย	วัยก่อนสูงอายุกับวัยเด็กบางคนมีความเขินอายในการทำกิจกรรม จึงทำให้ไม่กล้าแสดงออก	ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการจัดกิจกรรมให้มีความผ่อนคลายและเป็นกันเอง	วัยก่อนสูงอายุกับวัยเด็กกล้าแสดงออกในการปฏิบัติกิจกรรมมากขึ้น
3. สองวัยกายใจแข็งแรง	วัยก่อนสูงอายุและวัยเด็กใช้เวลาร่วมกันในการทำอุปกรณ์ ออกกำลังกายด้วย ยางยืดเกินกว่าเวลาที่กำหนด	ผู้วิจัยเพิ่มระยะเวลาในการทำอุปกรณ์ ออกกำลังกายด้วย ยางยืด	วัยก่อนสูงอายุและวัยเด็กทำกิจกรรมได้สำเร็จตามเวลาที่กำหนดขึ้นใหม่
4. สองวัยสร้างสรรค์...ธรรมชาติสร้างศิลป์	วัยก่อนสูงอายุกับวัยเด็กใช้เวลาในการทำผลงานสร้างสรรค์จากเศษวัสดุเกินกว่าเวลาที่กำหนด	ผู้วิจัยเพิ่มระยะเวลาในการทำผลงานสร้างสรรค์จากเศษวัสดุ	วัยก่อนสูงอายุและวัยเด็กทำกิจกรรมได้สำเร็จตามเวลาที่กำหนดขึ้นใหม่

ชื่อกิจกรรม	ปัญหาที่พบ	การปรับปรุงแก้ไข	ผลที่ได้
5. สองวัยแข็ง ขัน... สร้าง พลังมั่นคง	วัยก่อนสูงอายุกับ วัยเด็กบางคนมี ความเขินอายในการ ทำกิจกรรม จึงทำ ให้ไม่กล้าแสดงออก	ผู้วิจัยสร้าง บรรยากาศในการ จัดกิจกรรมให้มี ความผ่อนคลาย และเป็นกันเอง	วัยก่อนสูงอายุกับวัยเด็ก กล้าแสดงออกในการ ปฏิบัติกิจกรรมมากขึ้น
6. สองวัยช่วย สร้าง...เส้นทาง สูงวัย	- ไม่มีปัญหา -	-	-

จากตารางที่ 2 พบว่า รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริม
พัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุมิชอบควรปรับปรุงในเรื่องการเพิ่มระยะเวลาในการทำกิจกรรม
การสร้างบรรยากาศในการจัดกิจกรรมให้มีความผ่อนคลายและความเป็นกันเอง ซึ่งผู้วิจัยได้
ทำการปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมให้มีความเหมาะสมมากขึ้นก่อนนำกิจกรรมไปใช้กับ
กลุ่มเป้าหมาย

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ ทั้งรายด้านและ
ภาพรวมระหว่าง ก่อนการใช้รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัย และหลังการใช้
รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยจากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ บุคคลที่มีอายุ
ระหว่าง 45 – 59 ปี ที่อาศัยอยู่ในตำบลน้ำใจ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง จำนวน 30 คน
โดยใช้แบบประเมินพัฒนาพลังสำหรับวัยก่อนสูงอายุ ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน
3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพกาย สุขภาพใจ ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม และด้านความมั่นคง
ของผู้สูงอายุ ทั้งรายด้านและภาพรวม ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมหลังสำหรับวัยก่อนสูงอายุก่อนและหลังการมีส่วนร่วมกิจกรรม

ตัวแปร	ก่อน		หลัง	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
1. ด้านสุขภาพ	3.71	0.93	4.01	0.95
2. ด้านการมีส่วนร่วม	3.81	0.80	4.04	0.86
3. ด้านหลักประกันความมั่นคง	3.45	0.80	3.67	0.97
รวม	3.66	0.86	3.90	0.94

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มเป้าหมายวัยก่อนสูงอายุกู้เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมพัฒนาพลัง ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยพัฒนาพลังหลังการเข้าร่วมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{x} = 3.66$, S.D. = 0.86 และ $\bar{x} = 3.90$, S.D. = 0.94)

ส่วนที่ 3 ผลประเมินการใช้รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัย
เพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสูงอายุ โดยผู้วิจัยทำการประเมินผลการใช้รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยก่อนสะท้อนคิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมจากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ วัยก่อนสูงอายุ คือบุคคลที่มีอายุระหว่าง 45 – 59 ปี จำนวน 30 คน และวัยเด็ก คือ บุคคลที่มีอายุระหว่าง 6 – 12 ปี จำนวน 30 คน สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 สองวัยสร้างสัมพันธ์ ในขั้นต้นของกิจกรรมทั้งวัยก่อนสูงอายุและวัยเด็กได้ร่วมกันเล่นเกม “ผสานชื่อสองวัย” เพื่อเป็นการสร้างความคุ้นเคยให้แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสองวัย โดยแต่ละคนต้องไปสำรวจชื่อของผู้เข้าร่วมกิจกรรม หากชื่อของใครขึ้นต้นด้วยพยัญชนะต้นที่เหมือนกันก็ให้จับกลุ่มร่วมกัน หากพยัญชนะไม่เหมือนกันก็ให้แยกเป็นอีกหนึ่งกลุ่ม และให้สมาชิกในกลุ่มอื่น ๆ ได้ทายว่าเป็นกลุ่มที่มีชื่อขึ้นต้นด้วยพยัญชนะตัวใด จากนั้นวัยก่อนสูงอายุบอกชื่อสมาชิกในกลุ่มของตน หากบอกไม่ครบ เด็กก็จะเป็นผู้บอกให้แก่วัยก่อนสูงอายุ ในช่วงแรกผู้เข้าร่วมกิจกรรมยังมีความเขินอายเล็กน้อย ผู้วิจัยจึงช่วยสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายและเป็นกันเอง จากนั้นวัยก่อนสูงอายุแต่ละกลุ่มร่วมแบ่งปันประสบการณ์เกี่ยวกับความภาคภูมิใจในชีวิตให้สมาชิกในกลุ่มได้รับฟังและถ่ายทอดลงในหนังสือเล่มเล็กของแต่ละคน โดยมีเด็ก ๆ ในแต่ละกลุ่มเป็นผู้ช่วยวาดภาพระบายสีประกอบเนื้อหาภายในเล่ม จากนั้นตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอหนังสือเล่มเล็กที่สร้าง ในช่วงท้ายของ

กิจกรรมมีการร่วมกันสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้ทำและการนำหนังสือเล่มเล็กไปใช้ประโยชน์ โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสองวัยมีความสนุกสนานเพลิดเพลินในการร่วมกันสร้างหนังสือเล่มเล็ก

กิจกรรมที่ 2 เตรียมพร้อมคนสองวัย ผู้เข้าร่วมกิจกรรมดูคลิปวิดีโอเรื่องการเตรียมพร้อมในการเป็นผู้สูงอายุ พร้อมร่วมแสดงความคิดเห็นจากเนื้อหาในวิดีโอ แล้วแบ่งกลุ่มเล่นเกมผลัดกันใบคำศัพท์ที่เกี่ยวกับลักษณะของผู้สูงอายุ เช่น ว่องไว หูดีใจเย็นสุขภาพ เป็นต้น กลุ่มใดได้จำนวนคำศัพท์มากที่สุดในเวลาที่กำหนดเป็นผู้ชนะ ซึ่งในตอนแรกของการทำกิจกรรม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสองวัยมีความเขินอายเล็กน้อย แต่ต่อมาบรรยากาศก็ผ่อนคลายไปด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน และให้แต่ละกลุ่มร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคำศัพท์ที่อธิบายถึงลักษณะของวัยผู้สูงอายุ ความสำคัญในการเตรียมตัวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ และผู้วิจัยอธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการของวัยผู้สูงอายุเพิ่มเติม ปัญหาความเสื่อมถอยของร่างกาย โรคในผู้สูงอายุ รวมถึงความสำคัญในการเตรียมตัวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของคนสองวัย จากนั้นผู้วิจัยจึงให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ซักถามข้อสงสัยเพิ่มเติม โดยในกิจกรรมนี้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้สะท้อนกลับมาว่าได้รับความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตได้ อีกทั้งยังมีความเข้าใจในวัยสูงอายุและการทำความเข้าใจในความคิดของวัยสูงอายุมากขึ้น

กิจกรรมที่ 3 สองวัยกายใจแข็งแรง ผู้วิจัยนำวัยก่อนสูงอายุออกกำลังกายด้วยการเต้นตามเพลงและอธิบายเพิ่มเติมถึงประโยชน์ของการออกกำลังกายในผู้สูงอายุ จากนั้นจึงสาธิตและให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสองวัยช่วยกันทำอุปกรณ์ออกกำลังกายด้วยยางยืดเมื่อทำเสร็จแล้วจึงออกกำลังกายด้วยอุปกรณ์ยางยืดร่วมกัน โดยมีผู้วิจัยคอยแนะนำวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง ต่อจากนั้นจับคู่คนสองวัยเพื่อร่วมกิจกรรมดูแลสุขภาพ โดยวัยเด็กและวัยก่อนสูงอายุผลัดเปลี่ยนวัดสัญญาณชีพให้แก่กัน ทั้งการวัดอุณหภูมิร่างกายจากปรอทและการวัดความดันโลหิตจากเครื่องวัดความดันโลหิต เมื่อเสร็จกิจกรรมผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้สะท้อนสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ โดยบอกว่าจะนำวิธีการประกอบอุปกรณ์ออกกำลังกายด้วยยางยืดนี้ไปทำต่อและแนะนำกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติให้กับวัยสูงอายุที่อยู่รอบตัว รวมถึงผู้เข้าร่วมกิจกรรมวัยเด็กก็ได้สะท้อนว่าในการทำกิจกรรมทำให้ได้เรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตร่วมกับวัยสูงอายุได้มากขึ้น จากนั้นผู้วิจัยสรุปถึงการดูแลสุขภาพของวัยสูงอายุด้วยวิธีการออกกำลังกายด้วยยางยืดและการมีส่วนร่วมของคนสองวัย

กิจกรรมที่ 4 สองวัยสร้างสรรค์...ธรรมชาติสร้างศิลป์ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำกิจกรรมเล่นกับนิ้วมือ “สัตว์หรรษา” เป็นการผ่อนคลายอารมณ์และเตรียมตัวให้พร้อมรับกับกิจกรรมใหม่ ๆ ที่จะได้ปฏิบัติ จากนั้นผู้วิจัยแบ่งกลุ่มสมาชิกให้มีจำนวนเท่าๆ กันและแนะนำกิจกรรมที่จะให้ปฏิบัติร่วมกันโดยให้ทุกคนในกลุ่มนำเศษวัสดุเหลือใช้, เศษวัสดุธรรมชาติหรือเศษวัสดุท้องถิ่น ที่หาได้จากในชุมชนที่อยู่มาคนละ 1 ชิ้น เพื่อช่วยกันออกแบบและสร้างเป็นผลงานสามมิติกลุ่มละ 1 ชิ้น พร้อมตั้งชื่อผลงาน และมีเงื่อนไขว่าผลงานที่สร้างสรรค์ออกมานั้นต้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ จากนั้นแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนสองวัยมานำเสนอผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้น โดยกิจกรรมเป็นไปด้วยความสนุกสนานและเพลิดเพลิน ในท้ายสุดของกิจกรรม สมาชิกในแต่ละกลุ่มได้ร่วมกันสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้ทำ โดยมีการสะท้อนว่าในการทำกิจกรรมจะมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในสังคม รวมทั้งมีความสามัคคีในการร่วมกิจกรรมอีกด้วย

กิจกรรมที่ 5 สองวัยแข็งแรง...สร้างพลังมั่นคง โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันขยับกายขยายสมอง (Brain gym) ระหว่างวัยก่อนสูงอายุและวัยเด็กเพื่อเป็นการกระตุ้นร่างกายและสมองให้พร้อมต่อการเรียนรู้และร่วมกิจกรรมต่อไป จากนั้นวัยก่อนสูงอายุแต่ละคนตอบคำถามและอภิปรายร่วมกันจากในข้อคำถามที่ว่า “ความมั่นคงในชีวิตของแต่ละคนคืออะไร” แล้วผู้วิจัยจึงแบ่งกลุ่ม 5 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มประกอบด้วยวัยก่อนผู้สูงอายุและวัยเด็กจำนวนเท่าๆ กัน และให้แต่ละกลุ่มศึกษากรณีศึกษาจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ ซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีความมั่นคงในชีวิต จากนั้นแต่ละกลุ่มวางแผนว่าทำอย่างไรจึงจะทำให้เป็นผู้สูงอายุที่มีความมั่นคงในชีวิต และนำเสนอในรูปแบบการแสดงบทบาทสมมุติ โดยบรรยายภาคเป็นไปด้วยความสนุกสนาน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้ความร่วมมือดี ถึงแม้ในตอนแรกจะมีความเขินอายอยู่บ้าง ต่อจากนั้นผู้เข้าร่วมกิจกรรมจึงช่วยกันสรุปความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุผลพลังด้านความมั่นคงในชีวิต และผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้มีการซักถามข้อสงสัยเพิ่มเติม ซึ่งในกิจกรรมนี้วัยก่อนสูงอายุได้สะท้อนว่าได้รับการพัฒนาทั้งร่างกาย พลังใจ ความมั่นคงในชีวิต และได้ประสบการณ์ในการร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น ทำให้เกิดมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีแก่ทุกคนที่ได้พบปะพูดคุยในการร่วมกิจกรรม

กิจกรรมที่ 6 สองวัยช่วยสร้าง...เส้นทางสูงวัย โดยขั้นตอนของกิจกรรมผู้วิจัยได้ช่วยเสริมความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการเป็นผู้สูงอายุที่มีพละพละ จากนั้นวัยก่อนสูงอายุและวัยเด็กจึงร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยแต่ละกลุ่มช่วยกันออกแบบเส้นทางชีวิตในการเป็นผู้สูงอายุที่มีพละพละ พร้อมนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่ม จากนั้นจึงร่วมกันสรุปถึงการ

เ ต รีย ม

ความพร้อมในการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพลงว่าเป็นอย่างไร วัยก่อนสูงอายุและวัยเด็กมีความกระตือรือร้นในกิจกรรมและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี นอกจากนี้วัยก่อนสูงอายุนั้นยังได้สะท้อนความคิดเห็นว่าจะได้นักความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมไปบอกต่อเพื่อน ๆ และผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังมีที่สะท้อนว่าเกิดแรงบันดาลใจในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนิสัยของตนเองและการปฏิบัติตนที่ถูกต้องก่อนจะเข้าสู่วัยสูงอายุ รวมทั้งเกิดความเข้าใจและมีความเชื่อมั่นว่าวันข้างหน้าจะเป็นวัยสูงอายุที่มีคุณภาพลงไป

อภิปรายและสรุปผล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริมคุณภาพของวัยก่อนสูงอายุ ตำบลน้ำใจ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ผลการสร้างรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเป็นรูปแบบที่สร้างขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมคุณภาพของวัยก่อนสูงอายุ ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านสุขภาพกาย สุขภาพใจ ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม และด้านความมั่นคงของผู้สูงอายุ ประกอบด้วยการจัดกิจกรรมจำนวน 6 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 กิจกรรมสองวัยสร้างสัมพันธ์ ครั้งที่ 2 กิจกรรมเตรียมพร้อมคนสองวัย ครั้งที่ 3 กิจกรรมสองวัยกายใจแข็งแรง ครั้งที่ 4 กิจกรรมสองวัยสร้างสรรค์...ธรรมชาติสร้างสรรค์ศิลป์ ครั้งที่ 5 กิจกรรมสองวัยแข่งขัน...สร้างพลังมั่นคง และครั้งที่ 6 กิจกรรมสองวัยช่วยสร้าง...เส้นทางสูงวัย โดยเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมที่ให้วัยก่อนสูงอายุและวัยเด็กซึ่งอาศัยอยู่ร่วมกันได้มาปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ทั้งการร้องเล่นเต้นประกอบเพลงด้วยกัน การเล่นเกมร่วมกัน การทำชิ้นงานร่วมกัน การออกกำลังกายร่วมกัน เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นสามารถนำไปใช้จริงได้ในชีวิตประจำวันของคนทั้งสองวัย จะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมในรูปแบบดังกล่าว นอกจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งวัยก่อนสูงอายุและวัยเด็กจะได้รับความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินแล้วยังได้มีการลงมือปฏิบัติกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายของการวิจัยในครั้งนี้ที่เป็นวัยก่อนสูงอายุที่ได้รับการส่งเสริมทั้งร่างกายและจิตใจในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม อีกทั้งยังได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเด็ก ซึ่งถือว่าเป็นการเตรียมความพร้อมทางสังคมเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุได้ต่อไป สอดคล้องกับกรมสุขภาพจิต (2558) ที่ได้เสนอแนะแนวทางการให้การดูแลทางด้านสังคมและจิตใจผู้สูงอายุ โดยต้องมีการจัด

กิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทางกาย พัฒนาความคิด พัฒนาทักษะที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและกิจกรรมที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังจัดเป็นกิจกรรมในชุมชนที่ช่วยพัฒนาวัยสูงอายุให้เกิดความภาคภูมิใจ เช่น กิจกรรมพัฒนาเด็กเล็ก กิจกรรมช่วยเหลือวัยรุ่น โดยให้วัยสูงอายุผูกสัมพันธ์กับวัยรุ่น พูดคุย ไต่ถาม และเปิดโอกาสให้วัยรุ่นได้แสดงออก โดยผู้สูงอายุเป็นสื่อกลางกับคนต่างวัย เป็นต้น และยังสอดคล้องกับข้อมูลงานวิจัยจาก ThaiPublica, (2018) ที่พบว่า การอยู่ร่วมกับผู้สูงวัยยังทำให้เด็กมีพัฒนาการทางสังคมและบุคลิกที่ดี และไม่รู้ลึกเกร็งแม้จะอยู่ร่วมกับผู้สูงวัยที่สภาพร่างกายอ่อนแอหรือไม่สมบูรณ์ ดังนั้นรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยที่ได้ จึงเป็นเสมือนกับแนวทางให้กับวัยก่อนสูงอายุที่จะเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างมีคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นการมีสุขภาพกายและสุขภาพใจที่ดี การมีส่วนร่วมในสังคมและมีความตระหนักถึงการมีชีวิตที่มั่นคงในวัยสูงอายุ

2. ผลการใช้รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาผลของวัยก่อนสูงอายุ โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบพัฒนาผลของวัยก่อนอายุกลุ่มเป้าหมายซึ่งใช้แบบประเมินพัฒนาผลสำหรับวัยก่อนสูงอายุ พบว่า วัยก่อนสูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยมีค่าเฉลี่ยพัฒนาผลหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในแต่ละกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อการเตรียมวัยก่อนสูงอายุให้พร้อมในการเป็นผู้สูงอายุอย่างมีพัฒนาผลซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพกาย สุขภาพใจ ด้านการมีส่วนร่วมในสังคมและด้านความมั่นคงในชีวิต กล่าวคือ การมีภาวะสุขภาพกาย สุขภาพใจที่ดี มีความตระหนักในคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสามารถทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมทั้งการมีศักยภาพที่พึ่งพาตนเองและใช้ความสามารถช่วยเหลือตนเอง ครอบคลุม บุคคลอื่นในสังคมได้ ทั้งนี้ในกิจกรรมที่จัดขึ้นทั้ง 6 กิจกรรมนั้น มีทั้งการแบ่งปันประสบการณ์เกี่ยวกับความภาคภูมิใจในชีวิตของวัยก่อนสูงอายุ จากนั้นจึงนำเรื่องราวที่ได้แบ่งปันมาจัดทำเป็นหนังสือเล่มเล็กของวัยก่อนสูงอายุแต่ละคนเป็นการสร้างให้วัยก่อนสูงอายุเกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง กิจกรรมเล่นเกมใบคำซึ่งเป็นคำศัพท์ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ทำให้ทั้งวัยก่อนสูงอายุและวัยเด็กเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของผู้สูงอายุมากขึ้น และเห็นถึงความสำคัญในการเตรียมตัวเข้าสู่ผู้สูงอายุ กิจกรรมการทำอุปกรณ์ออกกำลังกายด้วยยางยืดและการออกกำลังกายร่วมกันที่ทำให้วัยก่อนสูงอายุได้แนวทางในการทำอุปกรณ์การออกกำลังกายที่เหมาะสมและการออกกำลังกายกับวัยเด็กอย่าง

สนุกสนาน กิจกรรมกลุ่มที่ได้ร่วมกันสร้างสรรค์ชิ้นงาน 3 มิติจากเศษวัสดุต่าง ๆ ที่หาได้ในชุมชนโดยมีข้อตกลงว่าชิ้นงานนั้นต้องเกิดประโยชน์และใช้งานได้จริงซึ่งแนวคิดของกิจกรรมที่จัดขึ้นนี้ วัยก่อนสูงอายุสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในเรื่องของการสร้างผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ช่วยสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัวได้ต่อไปในอนาคต กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมุติเกี่ยวกับการเป็นผู้สูงอายุที่มีความมั่นคงในชีวิตเพื่อให้วัยก่อนสูงอายุตระหนักถึงความสำคัญในการวางแผนเพื่อการเป็นผู้สูงอายุที่มีความมั่นคงในชีวิต และกิจกรรมการออกแบบเส้นทางชีวิตในการเป็นผู้สูงอายุที่มีพละพล้งเพื่อให้วัยก่อนสูงอายุได้วางแผนและเตรียมพร้อมในการก้าวเข้าสู่ช่วงวัยสูงอายุที่มีสุขภาพกาย สุขภาพใจที่ดี มีส่วนร่วมในสังคมและตระหนักถึงความสำคัญในการมีความมั่นคงในชีวิต โดยทุกกิจกรรมจะเป็นการปฏิบัติร่วมกันระหว่างวัยก่อนสูงอายุและเด็ก ๆ ในชุมชนเดียวกัน อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้รูปแบบกิจกรรมทั้ง 6 กิจกรรมที่จัดขึ้นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) ที่พัฒนาขึ้นโดย Robert Havighurst (1960, อ้างถึงใน เลิศวัลลภ ตรีชะพลกุลสิทธิ และ ธมนพัชร ตรีชะพลกุลสิทธิ, 2561) ได้อธิบายถึงสถานภาพทางสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งเน้นความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้น สถานภาพและบทบาททางสังคมจะลดลง แต่บุคคลยังมีความต้องการทางสังคมเหมือนบุคคลในวัยกลางคน ทฤษฎีนี้จึงเชื่อว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อความสุขและการมีชีวิตที่ดีเช่นเดียวกับวัยผู้ใหญ่ และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่ตนเองสนใจได้ ซึ่งกิจกรรมตามแนวคิดนี้ก็หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลปฏิบัติต่อเพื่อนฝูง ต่อสังคมหรือชุมชน ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุปฏิบัติจะทำให้รู้สึกว่าการมีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อสังคมและทำให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ข้อมูลพละพล้ง รูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยที่สร้างและพัฒนาขึ้นนำไปใช้เพื่อส่งเสริมพละพล้งของวัยก่อนสูงอายุ ตำบลน้ำโจ้ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เท่านั้น หากต้องการนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายอื่น การศึกษาหรือบริบทที่แตกต่างออกไปต้องปรับข้อคำถาม หากคุณภาพของเครื่องมือให้มีความเชื่อมั่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัยมาเป็นแนวทางบูรณาการกับการเรียนรู้ตาม

โครงการหรือหลักสูตรต่าง ๆ ได้ โดยควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น การจัดให้มีที่นั่งพัก รวบรวม พื้นราบ อากาศถ่ายเท สะดวก การดูแลอย่างใกล้ชิดโดยผู้เชี่ยวชาญ เช่น นักกายภาพบำบัด เพื่อความปลอดภัยของผู้สูงอายุระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนสองวัย ซึ่งประกอบด้วย วัยสูงอายุ และเด็กวัยรุ่น เพื่อส่งเสริมพัฒนาพลังของวัยสูงอายุ รวมถึงการศึกษายังพื้นที่ชุมชนอื่น การศึกษาพัฒนาพลังในผู้สูงอายุแบบข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural study) เพื่อศึกษาความแตกต่างจากบริบทสังคมไทย

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญญภัทร์ ศิริธันราโรจน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนนครินทร์ อาจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ รัฐกุล มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และนางสาวสุภา ศรีรุ่งเรือง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่วนตำบลบ้านฮ่องห้า ตำบลน้ำใจ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ความรู้ ข้อคิด ข้อเสนอแนะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบพระคุณความร่วมมือกลุ่มเป้าหมายและคณะบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลน้ำใจ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนในการดำเนินจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2558). **แนวทางการดูแลทางด้านสังคมจิตใจของ**

ผู้สูงอายุเพื่อป้องกันปัญหา สุขภาพจิต (ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ :

ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ชนัญญา ปัญจพล. (2558). **ศึกษาการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ผู้สูงอายุ : กรณีศึกษา**

สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (ส่วนกลาง). (วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ดลนภา ไชยสมบัติ และ บัวบาน ยะนา. (2662). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเตรียมตัวเข้าสู่

วัยสูงอายุของประชากรวัยก่อนสูงอายุ. **วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข,**

(29)3, 131–143.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). **วิจัยเบื้องต้น** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สุริยาสาส์.
- เลิศวัลลภ ศรีชะพลกุลสิทธิ และ ชมนพวัชร ศรีชะพลกุลสิทธิ. (2561). การปรับตัวเพื่อเข้าสู่สังคมสูงอายุในประเทศไทย. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์**, 20(1), 253–265.
- ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์. (ม.ป.ป.). **สังคมสูงวัย...ความท้าทายประเทศไทย**. สืบค้น 15 ธันวาคม 2563. จาก: <http://www.dop.go.th/th/know/3/276>
- สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว. (2563). **เอ็นไอเอจับมือสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว เปิดตัวศูนย์การเรียนรู้ “ชราแลนด์” เตรียมพร้อมเยาวชนรับมือสังคมสูงวัยด้วยนวัตกรรม TAEM4INNOVATOR**. สืบค้น 15 ธันวาคม 2563. จาก: <https://mahidol.ac.th/temp/2020/10/press.pdf>
- ThaiPublica. (2018). **ศูนย์ดูแลคนสองวัย “Intergeneration Center” โมเดลเชื่อมสัมพันธ์ต่างรุ่น สร้างคุณภาพชีวิต “คนแก่-เด็กเล็ก” เรียนรู้ใส่ใจกันและกัน**. สืบค้น 15 ธันวาคม 2563). จาก: <https://thaipublica.org/2018/05/intergeneration-care-center-aging-preschool/>

**ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหาร
สถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2**
**Administrators' leadership strategy for the 21st century of
the school administrators that Affect the motivation
the performance of the teachers in school
in Roi Et primary educational service area office 2**

จิรายุ ศรีสง่าชัย^{1*}

Jirayu Sri sa-nga chai^{1*}

¹ การบริหารการศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
จังหวัดขอนแก่น 40000

¹ Graduate College of Management, Sripatum University, Khon Kean 40000

*Corresponding author: jirayu.sri16@gmail.com

Received: September 27, 2021; Revised: August 25, 2022; Accepted: September 5, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2, 2) เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 และ 3) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 จำนวน 293 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.79

2. ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.76

3. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

Abstract

The purposes of the research were to 1) The study development of Administrators' Leadership Strategy for The 21st Century in School in Roi Et Primary Educational Service Area Office 2 2) Compare the Affect The Motivation The Performance of The Teachers in School in Roi Et Primary Educational Service Area Office 2 3. study the level of Administrators' Leadership Strategy for The 21st Century of The School Administrators That Affect The Motivation The Performance of The Teachers in School in Roi Et Primary Educational Service Area Office 2 The samples were 293 teachers in School in Roi Et Primary Educational Service Area Office 2 The instrument was used in this research was a rating scale questionnaire. statistics was mean used standard deviation and Stepwise Multiple Regression Analysis.

The results of the research were as follows:

1. The results of data analysis the level of Administrators' Leadership Strategy for The 21st Century in School in Roi Et Primary Educational Service Area Office 2 showed that totally at the total and each high level

2. The level of the Affect The Motivation The Performance of The Teachers in School in Roi Et Primary Educational Service Area Office 2 showed that totally at high level

3. The results of the data analysis the level of Administrators' Leadership Strategy for The 21st Century of The School Administrators That Affect The Motivation The Performance of The Teachers in School in Roi Et Primary Educational Service Area Office 2 was positively correlated with the statistical significance at .05 level

Keywords: Administrators' leadership strategy for the 21st century, Leadership strategy for the 21st century, Affect the motivation the performance

บทนำ

ยุคนี้เป็นยุคโลกาภิวัตน์และเป็นสังคมและเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based society and Economy) การบริหารจัดการในทุกวิชาชีพ จำเป็นต้องปรับตัวเป็นอย่างมาก การจัดการศึกษาและการบริหารการศึกษา จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินการ จึงจะทำให้การศึกษามุ่งบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องเป็น “มืออาชีพ” จึงจะทำให้การศึกษามุ่งบรรลุความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล (ธีระ รุญเจริญ, 2553) การก้าวสู่ยุคศตวรรษที่ 21 ยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ ผลักดันหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ต้องเตรียมพร้อม ยอมรับและรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ผู้นำองค์กรจึงมีบทบาทสำคัญต่อการเตรียมองค์กร ทรัพยากรบุคคลให้มีความพร้อมในการขับเคลื่อนการพัฒนา การสร้างวิสัยทัศน์เพื่อกำหนดแผนกลยุทธ์และการสร้างค่านิยม วัฒนธรรม และภาวะผู้นำที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมถึงด้านการศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีทักษะที่เหมาะสม (กมล รอดคล้าย, 2558) กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 เกิดวิวัฒนาการความก้าวหน้าในทุก ๆ มิติอย่างรวดเร็วและรุนแรงส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึงยุคที่อิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์ครอบคลุมทั่วโลกทำให้เกิดผลกระทบที่สำคัญคือ

ระบบโลกเปลี่ยนแปลงไปสู่การแข่งขันอย่างรุนแรงในทุกภาคส่วนด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองตลอดจนด้านการศึกษา บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบในการนำองค์กรตามกระแสแห่งอิทธิพลนั้นเพื่อจะได้เปรียบในเชิงแข่งขัน ผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์นี้จึงมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการนำองค์กรให้สามารถที่จะเทียบเคียงสมรรถนะกับองค์กรอื่นที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา (วิจารณ์ พานิช, 2555) กระแสโลกาภิวัตน์ได้เปลี่ยนโฉมหน้าโลกไปในทุก ๆ ทาง ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจในทางการเมือง หรือในทางสังคมวัฒนธรรม ทำให้คนรุ่นใหม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีความสามารถในการเผชิญกับปัญหาและความท้าทายใหม่ในการใช้ชีวิตประจำวัน ดังนั้น สิ่งที่สำคัญสำหรับคนรุ่นใหม่ คือ จะต้องเป็นคนมีความรู้และความคิด เพื่อให้สามารถเป็นผู้ริโภคที่ชาญฉลาด เป็นส่วนหนึ่งของประชาคมชุมชนที่สามารถปกครองตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นสมาชิกของสังคมที่อบอุ่น เข้มแข็ง รู้เท่าทันปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น (ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2557) การพัฒนาประเทศไทยให้ก้าวไปสู่ Thailand 4.0 สิ่งสำคัญคือเราทุกคนจำเป็นต้องหาปัญหาให้ลึกและชัดเจน ยอมรับข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มิฉะนั้นจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ คุณลักษณะครูที่อยากเห็นในศตวรรษที่ 21 ควรมีลักษณะที่สำคัญคือ มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู หรือมุ่งมั่นที่จะทำให้ศิษย์เป็นคนดีมีความรู้ บุคลิกภาพดี มีเทคนิคการสอนดี มีทักษะการพูด ถ่ายทอดเข้าใจง่าย มีความรู้ความชำนาญด้าน ICT หากบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะส่งผลถึงคุณภาพการศึกษา ปัญหาของการศึกษาไทยในการประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียนเห็นพ้องกันว่า สภาพแวดล้อมทางการศึกษาของอาเซียนในปัจจุบัน “ห้องเรียน” ถูกสร้างขึ้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 ส่วน “ครูผู้สอน” ผลิตรายจากหลักสูตรที่ใช้สำหรับการสอนในศตวรรษที่ 20 ในขณะที่ “นักเรียน” ยุคปัจจุบัน ต้องมีทักษะการทำงานในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเด็กเหล่านี้ถือเป็นผู้ที่เข้าใจคุณค่าของเทคโนโลยีดิจิทัลและมองหาโอกาสที่จะนำเทคโนโลยีนี้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ (Native Digital) ส่วนครูถือเป็นผู้อพยพสู่โลกดิจิทัลแต่สนใจและมองเห็นประโยชน์ ซึ่งไม่สามารถก้าวออกจากเทคโนโลยีใบเดิม จำเป็นต้องหันมาศึกษาและเรียนรู้พื้นฐานการใช้งานเทคโนโลยีใหม่นี้บ้าง (Immigrant Digital) ก็จึงจำเป็นต้องถือสมาร์ตโฟนไปพร้อมกับเด็กได้ด้วย (วิริยะ ฤาชัยพาณิชย์ และ กิจวัฒน์ จันทร์ดี, 2559) เพิ่มในข้างอิงส่วนท้าย

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการกำหนดทิศทางการสร้างทางเลือกและนำไปสู่การปฏิบัติ ผู้นำตามทฤษฎีนี้จะเชื่อว่าการที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้นไม่ใช่จะอาศัยโชคช่วย แต่จะต้องเป็นผลจากการที่คอยติดตามสถานการณ์เปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก

องค์การ การคาดการณ์ถึงอนาคตขององค์การในระยะยาวและการพัฒนายุทธศาสตร์ เพื่อมุ่งไปสู่อนาคตที่พึงประสงค์ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ช่วยให้สมาชิกเข้าใจวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์และทิศทางที่แน่นอนขององค์กรไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง และความสับสนในการทำงานทำให้องค์การบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์ต่อองค์การในการสร้างความเข้าใจในระหว่างการทำงาน และบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สามารถติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงาน และความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายขององค์กร (กลัศกั๊ต จิตต์สงวน, ปิยพงษ์ สุเมตติกุล และไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2557)

แรงจูงใจเป็นกระบวนการที่สำคัญในการกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายแรงจูงใจมีความสำคัญโดยเฉพาะในด้านการทำงานในองค์การ คือ ทำให้เกิดความสนใจในการเลือกการกำหนดพฤติกรรมหรือเกิดพฤติกรรมมีพลังงานหรือเกิดกิจกรรมเกิดผลการปฏิบัติงานที่นำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายกระบวนการเกิดแรงจูงใจพื้นฐาน (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2554) ประกอบด้วย ขั้นตอนความต้องการที่ทำให้เกิดแรงขับหรือแรงผลักดันทำให้เกิดพฤติกรรม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่มีทิศทางตอบสนองความต้องการของบุคคลและเมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองแล้วแรงขับก็จะลดลงอย่างไรก็ตาม ในกระบวนการเกิดแรงจูงใจยังมีปัจจัยที่สำคัญที่ต้องคำนึงถึงอีกหลายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดแรงจูงใจ เช่น สภาพแวดล้อมโอกาสเป้าหมายและสิ่งจูงใจรวมทั้งความสามารถอื่น ๆ

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 เพื่อนำข้อมูลที่ได้ศึกษาจากงานวิจัย นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา และวางแผนพัฒนาการบริหารงาน พร้อมทั้งยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูให้เพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2
2. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2

3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. วิเคราะห์ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยพร้อมทั้งศึกษาความหมายองค์ประกอบ ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู

2. โดยการประมวลผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาความสำคัญเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

3. สร้างเครื่องมือและการหาประสิทธิภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยได้เป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ

4. ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ไปยังโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยระบุผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างท่านไหนก็ได้ตามจำนวนแบบสอบถาม เมื่อทำแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง โดยกำหนดการเก็บแบบสอบถามคืนเป็นเวลา 3 สัปดาห์จนได้แบบสอบถามครบ 100%

5. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

6. สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 950 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอน จำนวน 293 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยได้มาจากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane', 1973: 727-728)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่าเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ไปยังโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 โดยระบุผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างท่านไหนก็ได้ตามจำนวนแบบสอบถามเมื่อทำแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง โดยกำหนดการเก็บแบบสอบถามคืนเป็นเวลา 3 สัปดาห์ จนได้แบบสอบถามครบ 100% แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 ภาพรวม

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการประเมิน	อันดับ
ด้านที่ 1 การมีวิสัยทัศน์ร่วม	3.75	0.79	มาก	5
ด้านที่ 2 การสร้างสมรรถนะหลัก	3.77	0.79	มาก	4
ด้านที่ 3 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	3.73	0.78	มาก	6
ด้านที่ 4 การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร	3.79	0.80	มาก	3
ด้านที่ 5 การมีคุณธรรมจริยธรรม	3.86	0.82	มาก	1
ด้านที่ 6 การริเริ่มสร้างสรรค์	3.83	0.78	มาก	2
รวมทั้ง 6 ด้าน	3.79	0.79	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.79, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านที่ 5 การมีคุณธรรมจริยธรรม

($\bar{x} = 3.86$, S.D. = 0.82), ด้านที่ 6 การริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 3.83$, S.D. = 0.78), ด้านที่ 4 การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร ($\bar{x} = 3.79$, S.D. = 0.80), ด้านที่ 2 การสร้างสมรรถนะหลัก ($\bar{x} = 3.77$, S.D. = 0.79), ด้านที่ 1 การมีวิสัยทัศน์ร่วม ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 0.79) และ ด้านที่ 3 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ($\bar{x} = 3.73$, S.D. = 0.78)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ภาพรวม

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการประเมิน	อันดับ
ด้านที่ 1 ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน	3.80	0.80	มาก	1
ด้านที่ 2 ความรับผิดชอบ	3.79	0.81	มาก	2
ด้านที่ 3 ลักษณะงานที่ปฏิบัติ	3.67	0.72	มาก	5
ด้านที่ 4 การได้รับการยอมรับนับถือ	3.74	0.79	มาก	4
ด้านที่ 5 ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน	3.78	0.76	มาก	3
รวมทั้ง 5 ด้าน	3.76	0.78	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.76$, S.D. = 0.78) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านที่ 1 ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ($\bar{x} = 3.80$, S.D. = 0.80), ด้านที่ 5 ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 3.78$, S.D. = 0.76), ด้านที่ 5 ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 3.78$, S.D. = 0.76), ด้านที่ 4 การได้รับการยอมรับนับถือ ($\bar{x} = 3.74$, S.D. = 0.79), และ ด้านที่ 3 ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ($\bar{x} = 3.67$, S.D. = 0.72)

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณแบบหลายขั้นตอนของตัวแปรพยากรณ์
ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการ
ปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21	<i>b</i>	S.E. <i>b</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>
ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร	.099	.073	.090	1.349	.179
ด้านความรับผิดชอบ	.413	.171	.368	2.411	.017
ด้านการสร้างสมรรถนะหลัก	.165	.165	.152	1.002	.318
ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม	.322	.065	.311	4.924	.000
ค่าคงที่	1.420	.401		3.537	.000
R = .768, R ² = .632, S.E.est = .401, F = 53.114					

* *p* < .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่สามารถร่วมกันทำนายผลของตัวแปร
แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต
2 โดยเลือกตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดในการสร้างสมการ พบว่า ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร
(*X*₁₃), ด้านความรับผิดชอบ (*X*₂₁), ด้านการสร้างสมรรถนะหลัก (*X*₁₁) และ ด้านการมีคุณธรรม
จริยธรรม (*X*₁₄) ร่วมกันเท่ากับ .978 ได้ร้อยละ 95.65 สามารถพยากรณ์ร่วมกันได้อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยรูปแบบของสมการ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y}=1.797+.099(X_{13})+.413(X_{21})+.165(X_{11})+.322(X_{14})$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Y}=.090(Z_{13})+.368(Z_{21})+.152(X_{11})+.311(Z_{14})$$

อภิปรายและสรุปผล

1. ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 เพราะภาวะผู้นำมีเชิงกลยุทธ์อิทธิพลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุศการการศึกษา 4.0 ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการจัดการศึกษาแนวใหม่ที่เน้นการผลิตความรู้และสร้างนวัตกรรม อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติงานได้เหมาะสมกับบทบาทและสถานการณ์ เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ตลอดจนการสนับสนุนส่งเสริมให้ครูเกิดแรงจูงใจในการทำงานผลงานทางวิชาการเพื่อเพิ่มพูนวิทยฐานะและความก้าวหน้าในวิชาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑนา ชุมปัญญา (2563) ได้กล่าวว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการศึกษา วิเคราะห์นโยบายระดับต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบการกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา มีการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ทั้งยังส่งเสริมให้ครูมีความความสามารถทัศนคติ และประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิรนาท ดอนแก้ว (2562) ได้กล่าวถึง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเครือข่ายขุนน้ำน้าอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเครือข่ายขุนน้ำน้าอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่านโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมพูนท์ มีศิริญ (2560) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูส่งผลต่อประสิทธิผลของ

โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำผลการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 นี้ ไปใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ตามบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2. นำองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้ทั้ง 6 ด้าน เป็นต้นแบบเพื่อนำมาพัฒนาสถานศึกษาอีกทั้งยังเน้นการทำงานเป็นทีมเสริมสร้างกำลังใจ สามารถพยากรณ์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากับเรื่องอื่น เช่น ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพงานวิชาการ, ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน เป็นต้น

2. ควรทำการวิจัยที่เกี่ยวกับการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ระหว่าง หน่วยงานของการบริหาร หรืออาয়งานในการบริหารในสถานศึกษาในสถานศึกษานั้น

เอกสารอ้างอิง

กมล รอดคล้าย. (2558). **การศึกษาไทย ก้าวไกลสู่อาเซียน**. กรุงเทพฯ: สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2.

กล้าศักดิ์ จิตต์สงวน กล้าศักดิ์ จิตต์สงวน, ปิยพงษ์ สุเมตติกุล และไพฑูรย์ สีนลารัตน์.

(2557). รูปแบบการพัฒนภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนระดับ

มัธยมศึกษา. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์**

และมนุษยศาสตร์, 4(1), 201–211.

- ชมพูหุท มีหิรัฐ. (2560). **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธีระ รุณเจริญ. (2553). **ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา ยุคปฏิรูปการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. ขอนแก่น: ข้าวฟ่างการพิมพ์.
- ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2557). **การจัดการห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สาขาวิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- มัทนา ชุมปัญญา. (2563). **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2554). **มนุษย์สัมพันธ์: พฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วชิรนาท ดอนแก้ว. (2562). **แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเครือข่ายขุนน้ำอำเภอเฉลิมพระเกียรติจังหวัดน่าน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิริยะ ฤาชัยพาณิชย์ และ กิจวัฒน์ จันทร์ดี. (2559). **คู่มือออกแบบการสอนในศตวรรษที่ 21**. เชียงใหม่ :มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- Hitt, Hoskisson, & Ireland. (2007). **Management of Strategy: Concepts and Cases**. Ohio: Thomson South-Western, p.108.

การศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรปริญญาตรี

สาขานาฏศิลป์ศึกษาในประเทศไทย

A comparative study of bachelor's degree curriculum in Thai dramatic education offered of Thailand

ศิวานฎ เทียงตรง^{1,4} ชัยชนะ แซ่ลื้อ^{1,4} นิศากร ทองดี^{1,4} ปานวาด ศรพรม^{1,4}
ปาริชาติ แสงหนู^{1,4} พิสิฐกร พูลเกษม^{1,4} สุซานรี เยื่อใย^{1,4} อรวรา มาแก้ว^{1,4}
ฐรดา ประเสริฐ^{2,4} และ รณชัย นันทโชติ^{3,4*}

Siwanat Thiangtrong^{1,4}, Chaichana Sealor^{1,4}, Nisakon Thongdee^{1,4},
Panvad Sornphom^{1,4}, Parichat Sangnu^{1,4}, Pisitthakorn Phoonkasem^{1,4},
Suchanaree Yueayai^{1,4}, Onwara Makeaw^{1,4}, Tarada Prasert^{2,4} and
Ronnachai Nanthochot^{3,4*}

¹ สาขานาฏศิลป์ศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี จังหวัดจันทบุรี 22000

² ภาควิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี จังหวัดจันทบุรี 22000

³ ภาควิชาศึกษาทั่วไป วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี จังหวัดจันทบุรี 22000

⁴ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จังหวัดนครปฐม 73170

¹ Division of Drama Education, Chanthaburi College of Dramatic Arts, Chanthaburi 22000

² Department of Thai Dramatic Arts, Chanthaburi collage of Dramatic Art, Chanthaburi 22000

³ Department of General Education Chanthaburi collage of Dramatic Art, Chanthaburi 22000

⁴ Bunditpatanasilpa Institute, Nakhon Pathom, 73170

*Corresponding author: ronnachai1949@gmail.com

Received: October 14, 2022; **Revised:** December 17, 2022; **Accepted:** March 20, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรปริญญาตรี สาขานาฏศิลป์ในครั้งนี้ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประการ คือ เพื่อการศึกษาหลักสูตร การวิเคราะห์และเปรียบเทียบอัตลักษณ์ของหลักสูตร และการเสนอแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรหลักสูตรปริญญาตรี สาขานาฏศิลป์ศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย โดยศึกษาจากเอกสารมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ หมายเลข 2 ตามทฤษฎีการศึกษาเปรียบเทียบของ Bereday (1964) ผลการวิจัยพบว่าอัตลักษณ์ของแต่ละหลักสูตรมีส่วนที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาการเปรียบเทียบหลักสูตร และส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะอันหลากหลายของบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษา แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์ศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน คือ การนำเข้าหรือพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษาด้านนาฏศิลป์ให้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เพิ่มรายวิชาที่สนับสนุนทักษะการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมทักษะทางภาษา และการสื่อสาร เน้นการปูพื้นฐานภาษาที่ 3 หลักสูตรกำหนดหัวข้อรายวิชาสัมมนาทางนาฏศิลป์ ตามการสนใจของนักศึกษา และเพิ่มการทดสอบความรู้ทางภาษาอังกฤษตามมาตรฐานที่สถาบันกำหนด ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรด้านนาฏศิลป์เพื่อแสดงให้เห็นถึงความแตกต่าง และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรปริญญาตรี ทางด้านนาฏศิลป์ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยต่อไป

คำสำคัญ: การศึกษาเปรียบเทียบ นาฏศิลป์ศึกษา หลักสูตรปริญญาตรี

Abstract

The comparative study of the Bachelor's degree curriculum in Thai dramatic education has 3 purposes including the study of curriculum, analyzing and comparing the identity of curriculum, and proposing the guidelines for the development of Bachelor's degree curriculum in Thai dramatic education of Thailand. This study is based on Thai Qualifications Framework for higher education (TQF: HEd) No. 2 by Bereday's comparative education theory (1964). The results show that the identity of each curriculum is similar and has different parts corresponding to the study results of curriculum comparison and effect on the variety of characteristic graduate students. The guidelines for development of the Thai dramatic education curriculum are to import or develop educational of dramatic technology to participate on teaching and learning, to add courses that support the life skills in the 21st century, to promote the language and communication skills with an emphasis on laying the foundation for a third language. The curriculum determines the topics of the seminar in dramatic arts according to student interest and adding English proficiency tests according to the standards set by the institute. This research will be useful for the person who is interested in the comparative study of Thai dramatic education to demonstrate the differences and can be used as a guideline for improving and developing the Bachelor's degree curriculum in Thai dramatic studies of the institution of education in Thailand afterward.

Keywords: Comparative study, Thai dramatic education, Bachelor's degree curriculum

บทนำ

วิชานาฏศิลป์ เป็นสาระหนึ่งที่ถูกระบุไว้ให้เป็นวิชาพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนา ผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนา สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือ ประกอบอาชีพได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) นอกจากนี้การศึกษาในระดับอุดมศึกษาของ ประเทศไทยยังแสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นผลให้การศึกษา นาฏศิลป์ในระดับอุดมศึกษามีความหลากหลายและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และความต้องการของสังคมมากขึ้น และเป็นส่วนสำคัญในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของ ประเทศชาติไว้ให้คงอยู่ต่อไปผ่านการศึกษาอย่างเป็นระบบ

ในสภาพปัจจุบันการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาขยายตัวเพิ่มมากขึ้นเพื่อรองรับ ความต้องการเข้าถึงการศึกษาของผู้คน ท่ามกลางกระแสโลกอันผันผวนที่เรียกว่า VUCA World ซึ่งหมายถึงโลกที่มีความเปลี่ยนแปลง พลิกผันอย่างรวดเร็ว โดยคำว่า VUCA เป็นคำย่อ ของ ความผันผวน (volatility) ความไม่แน่นอน (uncertainty) ความสลับซับซ้อน (complexity) และความคลุมเครือ (ambiguity) ดังนั้นในการรับมือกับกระแสโลกที่ผันผวน หรือ VUCA World นี้ ทุกคนจึงพุ่งเป้าไปที่การศึกษาอันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคน ทำให้เกิดความจำเป็นที่ การศึกษาจะต้องทบทวน และปรับเปลี่ยนเพื่อสร้างผู้เรียนให้มีทักษะและสมรรถนะที่สำคัญ สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว พลิกผันไม่แน่นอน ซับซ้อนและ คลุมเครือได้ ทั้งยังพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและอนาคต (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2563) การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาสาขานาฏศิลป์ โดยเฉพาะด้านหลักสูตรและ การจัดการเรียนการสอน ต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาให้ดีขึ้น เพื่อผลิต บัณฑิตครูวิชาชีพที่มีคุณภาพตรงตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ระบุไว้ โดยกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อส่งเสริมบัณฑิตให้มีทักษะการเรียนรู้ตามแนวทางการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นให้ ตอบโจทย์ในการพัฒนานุคลากรท่ามกลางกระแสความผันผวนของโลกในยุค VUCA World

วรพรรณ กীরานนท์ (2540) ได้ศึกษาหลักสูตรนาฏศิลป์ระดับอุดมศึกษา พร้อมทั้งวิเคราะห์และเปรียบเทียบองค์ประกอบ ซึ่งมีผลการดำเนินการคือการศึกษาหลักสูตรนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา ทั้ง 8 สถาบัน จำนวน 12 หลักสูตร พบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรทั้งสามด้าน คือ ด้านความมุ่งหมายของหลักสูตร พอเพียง ด้านโครงสร้างของหลักสูตร และด้านเนื้อหาในหมวดวิชาเฉพาะ พบว่าด้านองค์ประกอบของหลักสูตรและด้านโครงสร้างของหลักสูตร ทุกหลักสูตรสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานระดับปริญญาตรีของทบวงมหาวิทยาลัย ส่วนในด้านเนื้อหาในหมวดวิชาเฉพาะ จำนวนรายวิชามีความแตกต่างกันตามลักษณะของหลักสูตร และแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์ระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต แต่ละสถาบันควรกำหนดแนวทางการผลิตบัณฑิตให้เด่นชัด ซึ่งจะประกอบอาชีพได้ควรจัดให้สอดคล้องโดยเฉพาะ ความมุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรต้องเป็นไปตามขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรทั้ง 7 ขั้นตอน ของสงัด อุทรานันท์ (2532) ซึ่งประกอบไปด้วย การกำหนดข้อมูลพื้นฐาน กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การคัดเลือกเนื้อหา การกำหนดการวัดและประเมินผล การทดลองใช้หลักสูตร การประเมินผลการใช้หลักสูตร และการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ โดยการเปรียบเทียบหลักสูตรจะแสดงให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป

การศึกษาหลักสูตรซึ่งอาศัยกระบวนการเปรียบเทียบเป็นเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลได้นำหลักการวิเคราะห์เนื้อหาของสฤงศ์ จันทนวานิช (2551) มาใช้กำหนดการคัดเลือกเอกสารที่ต้องการวิเคราะห์ แล้วจึงวางเค้าโครงของข้อมูล จัดประเภทข้อมูล และดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาตามที่ปรากฏในเอกสาร รวมถึงอาศัยกระบวนการในการวิเคราะห์ตามทฤษฎีการศึกษาเปรียบเทียบของ Bereday (1964) ที่อธิบายกระบวนการไว้ 4 ขั้นตอน คือ

- 1) การบรรยาย (Description) หมายถึง ระบบของการจัดเก็บข้อมูลจากสิ่งที่ต้องการศึกษา
- 2) การตีความ (Interpretation) หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงสังคมศาสตร์และการจำแนกกลุ่มของข้อมูล
- 3) การเทียบเคียง (Juxtaposition) หมายถึง การจัดเรียงกลุ่มข้อมูลด้วยกัน เพื่อนำมาหากรอบแนวคิดในการเปรียบเทียบ และ
- 4) การเปรียบเทียบ (Comparison) หมายถึง การเลือกปัญหาและความเกี่ยวข้องกันของการศึกษา (กลยุทธ์ สุนิธิ และ ปริญนันท์ พร้อมสุขกุล, 2561)

จากทฤษฎีดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย โดยคณะผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างระหว่างวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กับมหาวิทยาลัยในเครือข่ายจาก 4 ภูมิภาค ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช รวมทั้งสิ้น 5 แห่ง โดยดำเนินการศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ 2 หรือ มคอ.2 จากนั้นจึงคัดเลือกหัวข้อในการศึกษาและนำเสนอข้อมูลตามหลักการดังกล่าว โดยครอบคลุมทั้งหมด 5 หัวข้อ ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) ระบบการจัดการศึกษา 4) ผลการเรียนรู้ กลยุทธ์การสอนและการประเมินผล และ 5) หลักเกณฑ์ในการประเมินผลนักศึกษาเพื่อสำเร็จการศึกษา

การศึกษานี้จะแสดงให้เห็นลักษณะของหลักสูตรของสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาในปัจจุบัน และเป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย เพื่อให้หลักสูตรมีความเหมาะสม ตอบโจทย์ความเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันและสนับสนุนศักยภาพของบัณฑิต จนสามารถผลิตบุคลากรทางด้านนาฏศิลป์ที่มีคุณภาพในระดับชาติและนานาชาติต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ของหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย
3. เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา

วิธีวิทยาการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การศึกษาจากเอกสารเป็นหลัก และเพิ่มเติมการสัมภาษณ์ในกรณีที่ต้องการข้อมูลสนับสนุนเพื่อประกอบในบทสรุปงานวิจัยเท่านั้น

ผลการศึกษา

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาในประเทศไทย ซึ่งคณะผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อในที่ต้องการศึกษาจากข้อมูลและแบ่งประเภทข้อมูล (Categories) เพื่อให้สามารถจัดกลุ่มข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของหลักสูตร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย พบว่าหลักสูตรทั้งหมดเป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรี 4 ปี นอกจากนี้เป็นหลักสูตรปริญญาตรีทางวิชาชีพเหมือนกันทุกหลักสูตร แต่ละมหาวิทยาลัยมีการกำหนดชื่อหลักสูตรและชื่อปริญญาไว้ใกล้เคียงกัน โดย 4 แห่งกำหนดชื่อหลักสูตรและปริญญาว่าเป็นหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ส่วนอีก 1 แห่งใช้ชื่อหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ขณะที่ชื่อสาขาวิชาพบว่าค่อนข้างมีความหลากหลายแต่ยังคงมีความหมายคล้ายคลึงกันและมีความเกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ศึกษา ได้แก่ สาขาวิชานาฏศิลป์ สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา และสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรถูกกำหนดไว้ระหว่าง 135–140 หน่วยกิต ภาษาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนตลอดหลักสูตรเป็นภาษาไทย การรับนักศึกษาเข้าเรียนพบว่าส่วนใหญ่รับนักศึกษาทั้งไทยและต่างชาติ แต่ระบุเงื่อนไขว่าจะต้องเป็นผู้ที่ใช้ภาษาไทยได้ดี สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับผู้รับผิดชอบหลักสูตร พบว่ามีสถาบันอุดมศึกษา 3 แห่งมีผู้รับผิดชอบหลักสูตรที่จบการศึกษาในสาขาอื่น ๆ นอกเหนือจากนาฏศิลป์ และอีก 2 แห่งมีผู้รับผิดชอบหลักสูตรที่จบการศึกษาในสาขาที่มีความเกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ศึกษาโดยตรงทั้งหมด แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการเทียบเคียงข้อมูลทั่วไปของหลักสูตร

ลำดับ	รายการ	สถาบันอุดมศึกษา					รวม
		วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี	มรภ.บ้านสมเด็จ	มรภ.เชียงใหม่	มรภ.นครราชสีมา	มรภ.นครศรีธรรมราช	
1	ชื่อหลักสูตร						
	1.1 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต		✓	✓	✓	✓	4
	1.2 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต	✓					1
2	ชื่อสาขาวิชา						
	2.1 สาขาวิชานาฏศิลป์			✓		✓	2
	2.2 สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย				✓		1
	2.3 สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา		✓				1
	2.4 สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา	✓					1
3	ชื่อปริญญา						
	3.1 ครุศาสตรบัณฑิต		✓	✓	✓	✓	4
	3.2 ศึกษาศาสตรบัณฑิต	✓					1
4	จำนวนหน่วยกิตที่เรียนตลอดหลักสูตร						
	4.1 ไม่น้อยกว่า 135 หน่วยกิต		✓				1
	4.2 ไม่น้อยกว่า 136 หน่วยกิต			✓		✓	1
	4.3 ไม่น้อยกว่า 139 หน่วยกิต	✓					1
	4.4 ไม่น้อยกว่า 140 หน่วยกิต				✓		1

ลำดับ	รายการ	สถาบันอุดมศึกษา					รวม
		วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี	มรภ.บ้านสมเด็จ	มรภ.เชียงใหม่	มรภ.นครราชสีมา	มรภ.นครศรีธรรมราช	
5	รูปแบบหลักสูตร						
	5.1 เป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรี 4 ปี	✓	✓	✓	✓	✓	5
6	ประเภทของหลักสูตร						
	6.1 หลักสูตรปริญญาตรีทางวิชาชีพ	✓	✓	✓	✓	✓	5
7	ภาษาที่ใช้						
	7.1 ภาษาไทย	✓	✓	✓	✓	✓	5
8	การรับเข้าศึกษา						
	8.1 รับเฉพาะนักศึกษาไทย			✓			1
	8.2 รับนักศึกษาไทยและต่างชาติที่สามารถใช้ภาษาไทยได้ดี		✓		✓	✓	3
	8.3 รับนักศึกษาทั้งไทยและต่างชาติ	✓					1
9	ผู้รับผิดชอบหลักสูตร						
	9.1 จบการศึกษาจากหลักสูตรที่มีความเกี่ยวข้องกับสาขาวิชานาฏศิลป์โดยตรงทั้งหมด	✓		✓			2
	9.2 จบการศึกษาจากหลักสูตรที่มีความเกี่ยวข้องกับสาขาวิชานาฏศิลป์โดยตรงและสาขาวิชาอื่น ๆ ด้วย		✓		✓	✓	3

2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

จากการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของแต่ละหลักสูตรพบว่ามีความคล้ายคลึงกัน คือ ทุกหลักสูตรมุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถทางด้านนาฏศิลป์ไทย รวมถึงพัฒนาความรู้สึกยึดมั่นในความเป็นครู มีคุณธรรมจริยธรรม เอาใจใส่สร้างแรงบันดาลใจในพัฒนาการและผลประโยชน์ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความคิดความรู้รอบด้าน รู้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและของโลก การสร้างสัมมาชีพความมั่นคงในคุณภาพชีวิตของตนเอง รู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา บัณฑิตจำเป็นต้องเป็นผู้มีความสามารถในการจัดการเรียนโดยใช้ศาสตร์การสลับกับเทคนิคที่เหมาะสมกับสาระวิชาและผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน โดยสามารถบูรณาการศาสตร์การสอน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ แก้ไขปัญหา พัฒนานตนเอง ผู้เรียนและสังคมให้เป็นพลเมืองที่มีจิตสำนึกสากล คอยติดตามความก้าวหน้าทางนาฏศิลป์ และมุ่งมั่นในการพัฒนาสมรรถนะของตนเองอยู่เสมอ

3. ระบบการจัดการศึกษา

จากการวิเคราะห์ระบบการจัดการศึกษา พบว่าสถาบันอุดมศึกษากลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 แห่ง เป็นหลักสูตรที่ปรับปรุงใหม่ในปีพุทธศักราช 2562 โดยใช้การจัดการศึกษาระบบทวิภาค ซึ่งระยะเวลาในการจัดการศึกษาต่อภาคการศึกษาไม่น้อยกว่า 15 สัปดาห์ ในขณะที่ส่วนของจัดการศึกษาภาคฤดูร้อนจะมีระยะเวลาแตกต่างกันออกไป โดยมีสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 2 แห่งกำหนดให้มีการจัดการศึกษาภาคฤดูร้อนระยะเวลา 8 สัปดาห์ และมีสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 2 แห่งกำหนดให้มีการจัดการศึกษาภาคฤดูร้อนระยะเวลา 9 สัปดาห์ นอกจากนี้ยังมีสถาบันอุดมศึกษา 1 แห่งที่ไม่มีการจัดการศึกษาในภาคฤดูร้อน

4. ผลการเรียนรู้ กลยุทธ์การสอนและการประเมินผล

จากการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ กลยุทธ์การสอน และการประเมินผล พบว่าหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งแบ่งหมวดหมู่ย่อยออกเป็น 6 ด้านเหมือนกัน ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี รวมทั้งด้านวิิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ โดยผลการเรียนรู้ในแต่ละด้านถูกระบุไปในทิศทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่นิสิตผู้สำเร็จการศึกษาพึงมีในศตวรรษที่ 21 ไม่ว่าจะเป็นการมีความรัก ศรัทธา และภาคภูมิใจในวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณและอุดมการณ์

ความเป็นครู ทั้งยังรอบรู้ในหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เนื้อหาสาระด้านวิชาชีพของครู รอบรู้ในหลักการแนวคิดทฤษฎีที่สอน จนสามารถวิเคราะห์ความรู้ควบคู่ไปกับเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างลึกซึ้งและนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาได้ สามารถคิด ค้นหา วิเคราะห์ข้อเท็จจริง และประเมินข้อมูล สื่อ และสารสนเทศจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายอย่างรู้เท่าทัน ควบคู่ไปกับการเข้าใจ ใส่ใจอารมณ์ความรู้สึกผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ และทางสังคม ทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี โดยจะต้องมีทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สามารถสื่อสารกับผู้เรียน ผู้ปกครอง และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเลือกใช้ปรัชญาตามความเชื่อและหลักทางจิตวิทยาในการสร้างหลักสูตรรายวิชาและการจัดการเรียนการสอน จัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

กลยุทธ์การสอนในด้านต่าง ๆ ของแต่ละหลักสูตร พบว่ามีความแตกต่างและหลากหลายไปตามความเหมาะสมของแต่ละด้าน กระบวนการสอนเป็นกระบวนการสอนที่มุ่งเน้นให้เกิดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในด้านนั้น ๆ กลยุทธ์การสอนที่นิยมใช้ในหลักสูตร คือ การสอนโดยเน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง การสอนโดยการเชื่อมโยงจากทฤษฎี และการสาธิตไปสู่การฝึกปฏิบัติ การสอนโดยใช้กรณีศึกษาและอภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ให้ผู้เรียนสืบเสาะ ค้นคว้า และเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การวิเคราะห์ปัญหาจากการใช้ประสบการณ์การเรียนรู้ในภาคปฏิบัติที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เพื่อแสดงถึงภาวะการเป็นผู้นำและผู้ตาม ส่งเสริมให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูล โดยเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารหลากหลายรูปแบบ รวมไปถึงการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนผ่านประสบการณ์ตรง

การวิเคราะห์การประเมินผลของแต่ละหลักสูตร ใช้วิธีวัดและประเมินผลที่เป็นแบบแผนอย่างการประเมินจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับการปฏิบัติงานของนักศึกษาในด้านต่าง ๆ และการประเมินจากการนำเสนอใบงาน รายงาน ผลงาน หรือผลผลิตของผู้เรียนแล้วพบว่า สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการประเมินผลตามสภาพจริง โดยเพื่อน อาจารย์ และตนเอง การประเมินจากการสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนในบทบาทของผู้นำและผู้ตาม และวิธีวัดและประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมความเป็นครูรายปีตลอดหลักสูตรด้วย

5. หลักเกณฑ์ในการประเมินผลนักศึกษาเพื่อสำเร็จการศึกษา

จากการวิเคราะห์หลักเกณฑ์ในการประเมินผลนักศึกษาของหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 แห่ง ระบุเงื่อนไขไว้ว่านักศึกษาจะต้องผ่านการเรียนและสอบได้ครบทุกรายวิชาตามโครงสร้างของหลักสูตรภายในระยะเวลาที่มหาวิทยาลัยกำหนด โดยต้องได้ค่าคะแนนเฉลี่ยสะสมครบทุกรายวิชาตามโครงสร้างของหลักสูตรไม่ต่ำกว่า 2.00 โดยมีมหาวิทยาลัย 1 แห่ง ที่กำหนดให้นักศึกษาได้ค่าคะแนนเฉลี่ยสะสมในหมวดวิชาเฉพาะกลุ่มวิชาชีพบังคับตลอดหลักสูตรไม่ต่ำกว่า 2.00 และอีก 1 แห่งกำหนดให้นักศึกษาผ่านการสอบประมวลความรู้ในหมวดวิชาเฉพาะของหลักสูตร ขณะที่มีสถาบันอุดมศึกษา 1 แห่ง ระบุว่า นักศึกษาจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมครบถ้วนตามที่สถาบันกำหนด และพบว่ามีการกำหนดให้บัณฑิตผ่านการทดสอบความรู้ทางภาษาอังกฤษตามมาตรฐานที่มหาวิทยาลัยกำหนดรวมทั้งหมด 2 แห่ง

จากการศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย พบว่าในการดำเนินการศึกษาทั้ง 5 หัวข้อ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ระบบการจัดการศึกษา ผลการเรียนรู้ กลยุทธ์การสอน และการประเมินผล และหลักเกณฑ์ในการประเมินผลนักศึกษาเพื่อสำเร็จการศึกษารายละเอียดส่วนใหญ่มีความใกล้เคียงกัน เนื่องจากแต่ละมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ โดยมุ่งเน้นผลิตบัณฑิตครูด้านนาฏศิลป์ที่มีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม รวมถึงมีทักษะการเรียนรู้ตามแนวทางการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งตอบโจทย์ในการพัฒนาบุคลากรท่ามกลางกระแสความผันผวนของโลกในยุค VUCA World

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผล

ข้อมูลจากการศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย พบว่าสามารถแบ่งหัวข้อในการสรุปผลออกเป็น 5 หัวข้อ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของหลักสูตร

หลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ทุกหลักสูตรเป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรี 4 ปี ที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. 2562 เพื่อรองรับประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) โดยการกำหนดชื่อปริญญาของแต่ละหลักสูตรระบุให้วิชานาฏศิลป์ศึกษาเป็นชื่อสาขาวิชาตามชื่อปริญญา แม้จะใช้ชื่อแตกต่างกันไปตามแต่ละหลักสูตร แต่ยังคงมีความหมายเกี่ยวข้องกับสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดพื้นฐานในการจัดทำหลักสูตรที่เริ่มต้นจากการกำหนดสาระสำคัญคือชื่อปริญญา ที่จะนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ และองค์ประกอบของหลักสูตรในลำดับต่อไป (Walker, 1990) โดยชื่อหลักสูตรส่วนใหญ่กำหนดให้ใช้ชื่อหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิตมากกว่าหลักสูตรศึกษาศาสตร์บัณฑิต ขณะที่จำนวนหน่วยกิตในแต่ละหลักสูตรถูกระบุไว้ให้อยู่ระหว่าง 135-140 หน่วยกิต ซึ่งมีความใกล้เคียงกัน เงื่อนไขในการรับนักศึกษาเข้าเรียนที่พบโดยมากคือรับทั้งนักศึกษาชาวไทยและชาวต่างชาติที่ใช้ภาษาไทยได้ดี สอดคล้องกับตัวหลักสูตรที่ใช้ภาษาไทยในการจัดการเรียนการสอน ข้อมูลผู้รับผิดชอบหลักสูตร ในกรณีที่ผู้รับผิดชอบหลักสูตรจบการศึกษาจากหลักสูตรที่มีความเกี่ยวข้องกับสาขาวิชานาฏศิลป์โดยตรงทั้งหมดจะสนับสนุนความสำคัญของหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา แต่ในกรณีที่ผู้รับผิดชอบหลักสูตรจบการศึกษาจากหลักสูตรที่มีความเกี่ยวข้องกับสาขาวิชานาฏศิลป์โดยตรงร่วมกับสาขาวิชาอื่น ๆ จะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรนั้นมีความเชี่ยวชาญในด้านอื่น ๆ ที่กว้างขวางมากขึ้นด้วย

2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

การกำหนดวัตถุประสงค์หลักสูตรปริญญาตรีในประเทศไทยจะต้องสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี โดยหลักสูตรปริญญาตรีทางวิชาชีพ มุ่งผลิตบัณฑิตให้มีความรอบรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เน้นความรู้ สมรรถนะและทักษะด้านวิชาชีพตามข้อกำหนดของมาตรฐานวิชาชีพ หรือมีสมรรถนะและทักษะด้านการปฏิบัติเชิงเทคนิคในศาสตร์สาขานั้น ๆ (ราชกิจจานุเบกษา, 2558) ซึ่งจะสอดคล้องกับผลการศึกษาคือหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ที่กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ใกล้เคียงกัน โดยมุ่งเน้นให้บัณฑิตเป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะ และเชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ มีความรู้ความสามารถในทักษะการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรม

การสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษาด้านนาฏศิลป์ของประเทศไทยต่อไปในอนาคต

3. ระบบการจัดการศึกษา

หลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยที่ได้นำมาศึกษาในงานวิจัยฉบับนี้ เป็นหลักสูตรที่เป็นระบบทวิภาคทั้งสิ้น กล่าวคือ 1 ปี การศึกษาจะแบ่งระยะเวลาการศึกษาออกเป็น 2 ภาคการศึกษาปกติ มีระยะเวลาในการจัดการศึกษาต่อภาคการศึกษาไม่น้อยกว่า 15 สัปดาห์ แต่ในส่วนของการจัดการศึกษาภาคฤดูร้อนพบว่าแต่ละมหาวิทยาลัยมีกำหนดการแตกต่างกันออกไป

4. ผลการเรียนรู้ กลยุทธ์การสอนและการประเมินผล

การกำหนดผลการเรียนรู้ กลยุทธ์การสอนและการประเมินผลของหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาในประเทศไทย ถูกแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี และด้านวิิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเนื้อหาในหลักสูตรทั้งหมดสอดคล้องกับประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 ทำให้ทั้งผลการเรียนรู้ กลยุทธ์การสอน และการประเมินผลเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อมุ่งเน้นให้กระบวนการผลิตบัณฑิตเป็นไปตามมาตรฐานกระทรวงศึกษาธิการ

5. หลักเกณฑ์ในการประเมินผลนักศึกษาเพื่อสำเร็จการศึกษา

การจัดทำหลักสูตรวิชานาฏศิลป์ศึกษา ระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ ต้องมุ่งให้เกิดมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต โดยมีหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนและองค์ประกอบอื่น ๆ ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) ด้วยเหตุนี้การประเมินผลนักศึกษาเพื่อสำเร็จการศึกษา จึงต้องมีการกำหนดให้นักศึกษาผ่านการเรียนและสอบได้ครบทุกรายวิชาตามโครงสร้างของหลักสูตรภายในระยะเวลาที่มหาวิทยาลัยกำหนด โดยต้องได้คะแนนเฉลี่ยสะสมครบทุกรายวิชาตามโครงสร้างของหลักสูตรไม่ต่ำกว่า 2.00 ทั้งยังต้องเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมความเป็นครู และเป็นผู้มี

ความประพุดดีดี มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ไม่ขัดต่อระเบียบข้อบังคับของสถาบัน นอกจากนี้ยังพบว่าบางสถาบันกำหนดให้นักศึกษาสอบผ่านมาตรฐานความรู้ทางภาษาอังกฤษตามมาตรฐานของมหาวิทยาลัย ซึ่งนับว่าเป็นทักษะที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

อธิปราชผล

1. อัตลักษณ์ของหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

หลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมีความคล้ายคลึงกันในส่วนของข้อมูลทั่วไปของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ระบบการจัดการศึกษา ผลการเรียนรู้ กลยุทธ์การสอนและการประเมินผล และหลักเกณฑ์ในการประเมินผลนักศึกษาเพื่อสำเร็จการศึกษา เพื่อให้กระบวนการในการจัดการเรียนการสอนผลิตบัณฑิตที่มีคุณสมบัติตรงตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดมาตรฐานไว้ แต่ในส่วนของรายละเอียดอื่น ๆ อาจมีความแตกต่างกัน เช่น การกำหนดปรัชญาของหลักสูตร ความสำคัญของหลักสูตร การศึกษาเปรียบเทียบกับหลักสูตรส่งผลให้พบความเกี่ยวข้องกันของข้อมูลในด้านใหม่ และความแตกต่างในรายละเอียดส่วนนี้เป็นข้อมูลที่สะท้อนอัตลักษณ์ของแต่ละหลักสูตร โดยความแตกต่างดังกล่าวมีผลต่อคุณลักษณะของบัณฑิตที่จบการศึกษาจากหลักสูตรนั้น ๆ ซึ่งสามารถสรุปอัตลักษณ์ของหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยได้ดังนี้

1.1 วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ตั้งอยู่ในภาคตะวันออก มีอัตลักษณ์ด้านประวัติความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชุมชนชาติพันธุ์ วรรณกรรม บทร้อง การบรรเลงดนตรี การแสดงและการละเล่น พื้นบ้านภาคตะวันออกที่น่าสนใจ ซึ่งสามารถเรียนรู้และนำไปใช้พัฒนาศักยภาพของผู้ศึกษา ควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานตามลักษณะวิชาชีพเพื่อความเชี่ยวชาญในศาสตร์และศิลป์ สร้างสร้างความพร้อมในองค์ความรู้ ประสบการณ์และบุคลิกภาพของความเป็นครูโดยผ่านกระบวนการการเรียนรู้ ฝึกฝนอบรมจนสามารถปฏิบัติการสอนและพัฒนาผู้เรียนได้เป็นอย่างดี สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต และอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติให้มั่นคงยั่งยืน

1.2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

กำหนดปรัชญาของหลักสูตรไว้ว่า ครุศึกษาศาสตร์ต้องเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์การสอน พัฒนานาฏศิลป์ท้องถิ่นผ่านนวัตกรรม สื่อสารสนเทศทางการศึกษา ส่งเสริมการวิจัยและจิตสาธารณะ ดำรงความเป็นไทยสู่สากล สาขาวิชาจึงได้พัฒนาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาขึ้น โดยมุ่งผลิตครุศึกษาศาสตร์ที่มีความรู้ความสามารถในการสอนนาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์พื้นบ้านและท้องถิ่น และนาฏศิลป์สร้างสรรค์เพื่อการศึกษา พร้อมสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อสังคม สอดคล้องกับสภาพสังคมยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนและสร้างทักษะการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้เกณฑ์การประเมินนักศึกษาเพื่อสำเร็จการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยายังกำหนดไว้ว่า ผู้เรียนจะต้องผ่านการทดสอบความรู้ทางภาษาอังกฤษตามมาตรฐานที่มหาวิทยาลัยกำหนด ทำให้มั่นใจได้ว่าเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในทักษะทางภาษาต่างประเทศ ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

1.3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปรัชญาของหลักสูตรระบุว่า

รักและศรัทธาในความเป็นครุศึกษาศาสตร์ในบทบาทของครูผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ และสามารถพัฒนาเป็นอาชีพได้ หลักสูตรจึงมุ่งเน้นในการสร้างบัณฑิตผู้เป็นครุศึกษาศาสตร์เป็นครูที่มีทักษะการพ่อนรำ มีคุณธรรมและความรู้ มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู มีความสามารถในการบูรณาการความรู้ด้านนาฏศิลป์กับศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การพัฒนาศักยภาพในด้านนาฏศิลป์ ตลอดจนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลอื่นและสามารถปรับตัวแก้ไขปัญหาดัง ๆ ด้วยสติปัญญา

1.4 คณะครุศาสตร์ ร่วมกับคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย

ราชภัฏนครราชสีมา ปรัชญาของหลักสูตรระบุว่า ผลิตครุศึกษาศาสตร์ไทยที่มีคุณภาพสูง มีความรู้ความเชี่ยวชาญในศาสตร์ น้อมนำศาสตร์พระราชาไปปฏิบัติตน ปฏิบัติงาน เก่งวิชาการ เก่งภาษา เก่งสอน มีจิตวิญญาณความเป็นครู รู้ท้องถิ่น สามารถบูรณาการความรู้ทักษะปฏิบัติด้านนาฏศิลป์ไทย เจตคติคุณธรรม และจริยธรรมแห่งวิชาชีพไปสู่เยาวชน อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสามารถเผชิญปัญหาหรือวิกฤติได้ด้วยสติปัญญา หลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาจึงเป็นสาขาวิชาที่รักษารากเหง้าของชาติ ศิลปะและวัฒนธรรม อันเป็นศิลปะวิทยาการที่มุ่งพัฒนาความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญาและสังคม พัฒนาครูให้มีภูมิความรู้ทั้งศาสตร์และศิลป์

สำหรับการศึกษาระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย หรือสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสาขาวิชานาฏศิลป์ โดยเชื่อมโยงกับวิชาการ การสร้างความเป็นครูในวิชาเอก พลวัตการสอน การจัดการความรู้ การจัดการเรียนรู้สู่การสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมสู่ศาสตร์การสอน โดยเชื่อมโยงบูรณาการกับศาสตร์ต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ

1.5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กำหนดปรัชญาของหลักสูตรไว้ว่า ผลลัพธ์มีความรู้ความสามารถ ชำนาญการสอนนาฏศิลป์ราชสำนักและสามารถนำไปสร้างสรรค์นาฏศิลป์ที่เหมาะสมกับชุมชนและท้องถิ่นอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการการศึกษาของเยาวชนในท้องถิ่นที่มีศักยภาพทางการแสดง นอกจากนี้สถานศึกษาในสังกัดมีแนวโน้มขาดแคลนครูสอนนาฏศิลป์เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เมื่อสำเร็จการศึกษาเป็นบัณฑิตครุศาสตร์ สาขาวิชานาฏศิลป์ จะสามารถสอนได้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า หรือสามารถทำงานเป็นบุคลากรทางการศึกษาประจำการสำหรับหน่วยงานที่จัดการศึกษาในระบบ หน่วยงานการศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งสามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น นอกจากนี้เกณฑ์การประเมินนักศึกษาเพื่อสำเร็จการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชยังกำหนดไว้ว่าผู้เรียนจะต้องผ่านการทดสอบความรู้ทางภาษาอังกฤษตามมาตรฐานที่มหาวิทยาลัยกำหนดด้วยเช่นกัน จึงทำให้มั่นใจได้ว่าบัณฑิตเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในทักษะทางภาษาต่างประเทศซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

2. แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา

จากการศึกษาหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาตามรายละเอียดที่ระบุไว้ข้างต้นแสดงให้เห็นถึงลักษณะและโครงสร้างของหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาในประเทศไทยที่สามารถนำมาใช้เป็นตัวอย่างของหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาในระดับปริญญาตรีสำหรับการศึกษาวิเคราะห์และเป็นข้อมูลประกอบสำหรับการพัฒนาหลักสูตรสาขานาฏศิลป์ศึกษาของประเทศไทยต่อไปได้ โดยคณะผู้ศึกษาสามารถนำเสนอแนวทางเพื่อการพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขานาฏศิลป์ศึกษาได้ดังต่อไปนี้

2.1 นำเข้าหรือพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษาและทางนาฏศิลป์ มามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ ออกแบบ พัฒนา ดำเนินการ และประเมินผลของสภาพแวดล้อมของการเรียนการสอนและสื่อการเรียนรู้ เพื่อนำไปพัฒนาเป็นระบบของการสอนและการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 เพิ่มรายวิชาที่สนับสนุนทักษะในการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแสดงทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและปฏิบัติงานได้หลากหลาย โดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน มีความพร้อมของผู้เรียนเข้าสู่โลกของการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน

2.3 ส่งเสริมทักษะทางภาษาและการสื่อสารโดยมุ่งเน้นเรื่องการปูพื้นฐานเรื่องภาษาที่ 3 เพื่อความได้เปรียบในการประกอบอาชีพ เพราะภาษาเปรียบเสมือนสื่อกลางที่เชื่อมโยงให้คนต่างเชื้อชาติเข้าถึงศิลปะวัฒนธรรม และนำไปสู่องค์ความรู้ทางการศึกษาและชีวิตประจำวันที่กว้างขวางขึ้น

2.4 การจัดให้มีรายวิชาสัมมนาทางนาฏศิลป์โดยนักศึกษา ในหัวข้อที่นักศึกษาสนใจ เพื่อศึกษารูปแบบ ขั้นตอน กระบวนการการจัดสัมมนาและจัดกิจกรรมสัมมนาวิชาการ ทางด้านนาฏศิลป์และสร้างกระบวนการค้นหาคำตอบและความรู้ด้านนาฏศิลป์ในหัวข้อที่มีความหลากหลายตามความสนใจของผู้เรียน

2.5 เพิ่มการทดสอบความรู้ทางภาษาอังกฤษตามมาตรฐานที่สถาบันกำหนด เพื่อประเมินผลนักศึกษาก่อนจบการศึกษาจากหลักสูตรให้มีความมั่นใจได้ว่าบัณฑิตเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านการสื่อสารด้วยทักษะทางภาษาต่างประเทศ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

1. การดำเนินการศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชานาฏศิลป์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ควรคัดเลือกหลักสูตรจากมหาวิทยาลัยกลุ่มตัวอย่างให้มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เพื่อนำเสนอข้อมูลที่มีความหลากหลายทางบริบทของการศึกษาภายในประเทศ

2. ควรศึกษาคุณสมบัติของครูสอนนาฏศิลป์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่ต่าง ๆ โดยการศึกษาเปรียบเทียบ สืบหาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ หรือใช้แบบสอบถามในการวิเคราะห์คุณสมบัติ เพื่อให้ทราบถึงสภาพความเป็นจริงของการจัดการศึกษานาฏศิลป์ไทยระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะแสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติของครูผู้สอนว่ามีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ และสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์ศึกษาในประเทศไทยต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยผลการสนับสนุนการวิจัยจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ จันทบุรีในการดำเนินการทำวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**.

พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กัลย์ธีรา สุภณิ และ ปรีญานันท์ พร้อมสุขกุล. (2561). การศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย.

วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 46(4), 22.

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558.

(2558, 13 พฤศจิกายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 132 ตอนพิเศษ 295 ง. หน้าที่ 4.

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์ และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562. (2562, 6 มีนาคม).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนพิเศษ 56 ง. หน้าที่ 12.

วรพรรณ กิรานนท์. (2540). **การวิเคราะห์หลักสูตรนาฏศิลป์ศึกษา ระดับปริญญาตรี**

ของสถาบันอุดมศึกษา. (บัณฑิตวิทยาลัย ครุศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2563). **สมรรถนะเด็กไทยในยุคโลกพลิกผัน (VUCA World)**.

วารสารครูสภาวิทยากร, 1(1), 9.

สัจด์ อุทรานนท์. (2532). **พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร** (พิมพ์ครั้งที่4). กรุงเทพฯ:

มิตรสยาม.

สุภางศ์ จันทวานิช. (2551). **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Bereday, G. Z. F. (1964). **Comparative method in education**. New York, Holt, Rinehart and Winston.

Walker, D. F. (1990). **Fundamentals of curriculum**. San Diego, CA. Harcourt Brace Jovanovich.

**คุณภาพบริการโลจิสติกส์ ความพึงพอใจ และความจงรักภักดี
ของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหาร
ในจังหวัดพิษณุโลก**

**Logistics service quality, Satisfaction and consumers
loyalty to online channels via food delivery application
in Phitsanulok province**

วรารักษ์ กรองทอง^{1*} ลัสดา ยาวิละ¹ และ รัตนา สิทธิอ่วม¹

Worawarun Krongtong¹, Lasda Yawila¹, and Rattana Sittioum¹

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก 65000

¹ Faculty of Management Science, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok 65000

*Corresponding author: worawarun88@gmail.com

Received: September 7, 2021; **Revised:** January 21, 2022; **Accepted:** February 8, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาคุณภาพบริการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก และ 2) เพื่อศึกษาคุณภาพบริการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก โดยเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริโภคที่ใช้บริการหรือเคยใช้บริการช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 385 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า 1) คุณภาพบริการโลจิสติกส์ ด้านคุณภาพสารสนเทศ ขั้นตอนการสั่งซื้อ คุณภาพในการสั่งซื้อ ความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อ และการตรงต่อเวลา ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารใน

จังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 66.60 และ 2) คุณภาพบริการโลจิสติกส์ ด้านคุณภาพการติดต่อส่วนบุคคล ปริมาณการสั่งซื้อ ความถูกต้องในการสั่งซื้อ เงื่อนไขการสั่งซื้อ คุณภาพการสั่งซื้อ ความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อและการตรงต่อเวลา ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 61.40

คำสำคัญ: คุณภาพบริการโลจิสติกส์ ความพึงพอใจ ความจงรักภักดี

Abstract

This research aims to 1) to study the quality of logistics services that affect consumer satisfaction via online channels through food ordering applications in Phitsanulok; and 2) To study the quality of logistics services that affect consumer loyalty via online channels through food ordering applications in Phitsanulok Province The sample group was 385 consumers who used the service or used to use online channels through food ordering applications in Phitsanulok Province, with a total of 385 people. Purposive sampling was used. In the research is Mean Standard Deviation and Multiple Regression Analysis.

The results of the study found that 1) Quality of logistics services that affect consumer satisfaction via online channels through food ordering applications in Phitsanulok Province found information quality ordering process order quality Order discrepancies and punctuality Affects consumer satisfaction through online channels through food ordering applications in Phitsanulok statistically significant at the 0.05 can predict 66.60 percent and 2) Logistics service quality affects consumer loyalty through online channels through food ordering applications in Phitsanulok found personal contact quality order quantity order accuracy condition order quality Order discrepancy and punctuality at a high level Affecting consumer loyalty through online channels through food ordering applications in Phitsanulok statistically significant at the 0.05 can predict 61.40 percent.

Keywords: Logistics service Quality, Consumer satisfaction, Consumer loyalty

บทนำ

ปัจจุบันการเติบโตของธุรกิจบริการสั่งอาหารมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับเทคโนโลยีในปัจจุบันที่ช่วยให้ผู้บริโภคเข้าถึงการบริการได้สะดวก รวดเร็ว ทำให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องปรับตัวให้สามารถรองรับห่วงโซ่ธุรกิจที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และสร้างความพึงพอใจให้ผู้บริโภคในการอำนวยความสะดวกสบาย ลดเวลาการรอคอย ประหยัดเวลาในการเดินทางไปด้วยตนเอง ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหาร (Food Delivery Application) ซึ่งจากการสำรวจการใช้บริการสั่งอาหารทางออนไลน์ของคนไทยโดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2563) พบว่า ผู้บริโภคนิยมสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารมากขึ้น โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ใช้บริการกลุ่ม เจนวายโดยให้ความสนใจใช้บริการสั่งอาหารผ่านแพลตฟอร์ม หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น แกร็บฟู้ด ไลน์แมน ฟู้ดแพนด้า เป็นต้น นอกจากนี้ผลจากการสำรวจจากร้านบริการจัดส่งอาหารและร้านอาหารแบบช้อกลับบ้าน โดยยูโรโมนิเตอร์ อินเตอร์เนชั่นแนล (2561) ระบุว่าธุรกิจบริการจัดส่งอาหารยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่องในปี 2565 คิดเป็นอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 9.6 ต่อปี คิดเป็นมูลค่าเพิ่มขึ้น 45,902 ล้านบาท

อย่างไรก็ตามการเติบโตของธุรกิจสั่งอาหารถึงแม้จะมีการปรับตัวตามความต้องการของผู้บริโภคและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ก็ยังคงประสบกับปัญหาหลายด้าน เช่น คุณภาพการบริการ การขนส่ง ความยากง่ายในการสั่งซื้อ เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาที่ผ่านมา หากแต่เป็นลักษณะของธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งสินค้า พบว่าประเด็นของคุณภาพบริการโลจิสติกส์ เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดความสำเร็จของธุรกิจบริการ ช่วยสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นกับผู้บริโภคได้ (Mentzer & Williams, 2001) และช่วยให้ผู้บริโภคเกิดความจงรักภักดีในการใช้บริการ (Donio, Massari, & Passiante, 2006)

คุณภาพบริการโลจิสติกส์ (Logistics Service Quality) เป็นลักษณะของการบริการที่มุ่งเน้นการรับรู้ของผู้บริโภค ที่ไม่ใช่เพียงแค่กระบวนการกระจายสินค้า แต่ยังรวมถึงกระบวนการจัดส่งต่าง ๆ ที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย 9 มิติ คือ คุณภาพการติดต่อส่วนบุคคล (Personnel Contact Quality) ปริมาณการสั่งซื้อ (Order Release Quantities) คุณภาพสารสนเทศ (Information Quality) ขั้นตอนการสั่งซื้อ (Ordering Procedures) ความถูกต้องในการสั่งซื้อ (Order Accuracy) เงื่อนไขการสั่งซื้อ (Order Condition) คุณภาพในการสั่งซื้อ (Order Efficiency) ความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อ (Order Discrepancy Resolution) และการตรง

ต่อเวลา (Timeliness) (Mentzer et al. (2001; ชาญชัย เมธาวิรุฬห์ และ สวัสดิ์ วรรณรัตน์, 2563) ซึ่งการให้บริการโลจิสติกส์ที่เกิดขึ้น สามารถเพิ่มมูลค่าการบริการแก่ผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสมทั้งในมิติของปริมาณ สถานที่ ระยะเวลา เงื่อนไข การบริการ ราคา และสารสนเทศ สามารถประเมินได้ทั้งในมุมมองของธุรกิจและมุมมองของผู้บริโภค การประเมินคุณภาพการบริการโลจิสติกส์จึงเป็นพื้นฐานสำคัญ เพื่อการพัฒนาและวัดคุณภาพการบริการให้ดียิ่งขึ้นได้ (Mentzer, J.T, Daniel J. Elint, & Tomas M. Hult., 2001) ทางด้านความพึงพอใจ และความจงรักภักดีของผู้บริโภค เป็นส่วนผลักดันให้ธุรกิจโลจิสติกส์เติบโตได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีมุมมองทางด้านอุปสงค์ที่ธุรกิจหันมาให้ความสำคัญกับการตลาดโดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับผู้บริโภค (Customer Orientation) การสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้บริโภค (Customer Experience) และเมื่อเกิดการยอมรับยอมส่งผลให้เกิดการซื้อซ้ำ (Re-Purchase) นำไปสู่ความภักดีของผู้บริโภค (Customer Loyalty) (คชาวุธ เจียมบัว, 2563)

จากเหตุผลข้างต้นจะเห็นได้ว่าคุณภาพบริการโลจิสติกส์เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความพึงพอใจ และความจงรักภักดีของผู้บริโภค ซึ่งผู้ประกอบการทางด้านโลจิสติกส์จำเป็นต้องมีการปรับตัวและปรับปรุงพัฒนาการให้บริการที่ดี เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้มาใช้บริการได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาคุณภาพบริการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ และความจงรักภักดีของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหาร โดยศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากในจังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดที่ผู้ใช้บริการนิยมสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารจำนวนมากและมีให้เลือกอย่างหลากหลาย รวมถึงมีการเติบโตด้านเศรษฐกิจ และการค้า อย่างรวดเร็ว ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพบริการโลจิสติกส์ในเรื่องที่ส่งผลความพึงพอใจของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก และเกิดความจงรักภักดี รวมถึงการเพิ่มขีดความสามารถให้ผู้ประกอบการและสร้างโอกาสทางธุรกิจให้กับผู้ที่สนใจในธุรกิจบริการจัดส่งอาหารอันจะนำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจอย่างยั่งยืน

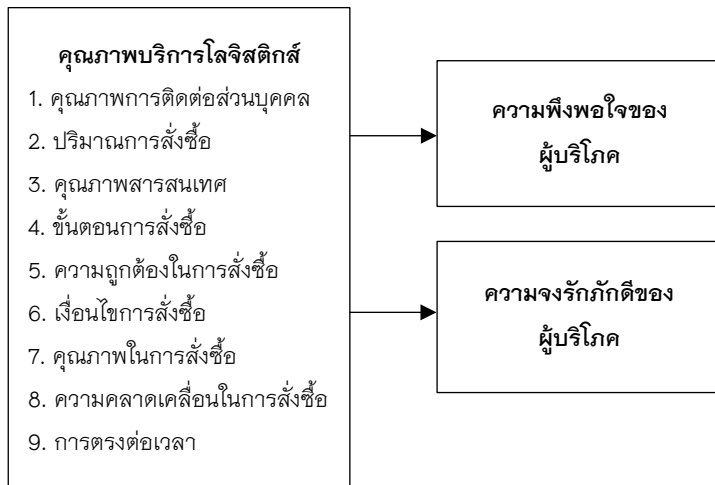
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาคุณภาพบริการโลจิสติกส์ที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาคุณภาพบริการโลจิสติกส์ที่ส่งผลกระทบต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก

สมมติฐานงานวิจัย

1. คุณภาพบริการโลจิสติกส์ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก
2. คุณภาพบริการโลจิสติกส์ส่งผลกระทบต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก

กรอบแนวคิด

การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยคุณภาพบริการโลจิสติกส์ ความพึงพอใจ และความจงรักภักดีของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก มีดังนี้

ตัวแปรต้น แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพบริการโลจิสติกส์ วัดตามแนวคิดของ Mentzer et al. (2001) และ ชาญชัย เมธาวีรุฬห์ และ สวัสดิ์ วรรณรัตน์ (2563) ซึ่งประกอบด้วย 9 ด้าน คือ คุณภาพการติดต่อส่วนบุคคล (Personnel Contact Quality) ปริมาณการสั่งซื้อ (Order Release Quantities) คุณภาพสารสนเทศ (Information Quality) ขั้นตอนการสั่งซื้อ (Ordering Procedures) ความถูกต้องในการสั่งซื้อ (Order Accuracy) เงื่อนไขการสั่งซื้อ (Order Condition) คุณภาพในการสั่งซื้อ (Order Efficiency) ความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อ (Order Discrepancy Resolution) และการตรงต่อเวลา (Timeliness)

ตัวแปรตาม แนวคิดเกี่ยวกับคุณคุณภาพบริการโลจิสติกส์ที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค ศึกษาตามแนวคิดของ จิราภา ไกรสิริเดช (2561), ชาญชัย เมธาวีรุฬห์ และ สวัสดิ์ วรรณรัตน์ (2563) และ ธนากร ชมโคกกรวด ปฎิมา ประโยชน์อุดมกิจ และภูษิตยวงเหล็ก (2561)

ตัวแปรตาม แนวคิดเกี่ยวกับคุณคุณภาพบริการโลจิสติกส์ที่ส่งผลความจงรักภักดีของผู้บริโภค ศึกษาตามแนวคิดของ จิราภา ไกรสิริเดช (2561) และ ชาญชัย เมธาวีรุฬห์ และ สวัสดิ์ วรรณรัตน์ (2563)

ระเบียบวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมุ่งศึกษาคุณภาพบริการโลจิสติกส์ที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจ และความจงรักภักดีของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่ใช้บริการหรือเคยใช้บริการช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่ใช้บริการหรือเคยใช้บริการช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอนจึงใช้สูตรของ W.G. Cochran โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อน

ไม่เกินร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน คือ เป็นผู้บริโภคที่ใช้บริการ หรือ เคยใช้บริการช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคที่ใช้บริการ หรือ เคยใช้บริการช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตัวเลือก แบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิดแบบให้เลือกตอบ จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 2 คำถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพบริการโลจิสติกส์ แบ่งเป็น 9 ด้าน ประกอบด้วย 1) คุณภาพการติดต่อส่วนบุคคล 2) ปริมาณการสั่งซื้อ 3) คุณภาพสารสนเทศ 4) ขั้นตอนการสั่งซื้อ 5) ความถูกต้องในการสั่งซื้อ 6) เงื่อนไขการสั่งซื้อ 7) คุณภาพในการสั่งซื้อ 8) ความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อ และ 9) การตรงต่อเวลา

ส่วนที่ 3 คำถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้บริโภค

ส่วนที่ 4 คำถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความจงรักภักดีของผู้บริโภค

โดยส่วนที่ 2 ถึงส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามการประเมินเป็น 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Five-Point Likert Scales) คือ

เห็นด้วยมากที่สุด	ให้ค่าน้ำหนัก 5 คะแนน
เห็นด้วยมาก	ให้ค่าน้ำหนัก 4 คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	ให้ค่าน้ำหนัก 3 คะแนน
เห็นด้วยน้อย	ให้ค่าน้ำหนัก 2 คะแนน
เห็นด้วยน้อยที่สุด	ให้ค่าน้ำหนัก 1 คะแนน

แปลความตามหลักการแบ่งอันตรภาค (Interval scale) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง แสดงระดับความคิดเห็นมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง แสดงระดับความคิดเห็นมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง แสดงระดับความคิดเห็นปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง แสดงระดับความคิดเห็นน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

โดยเกณฑ์สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.70 ขึ้นไป ซึ่งการทดสอบค่าความเที่ยงตรง (Validity) และการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ผลของค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคที่ได้มีค่าเท่ากับ 0.921 ถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้ จึงนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยรวบรวมจากผู้ให้ข้อมูลในจังหวัดพิษณุโลก ที่มีประสบการณ์ในการใช้บริการผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหาร ทำการตอบแบบสอบถามโดยตรง
2. เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยรวบรวมจากผู้ที่มีประสบการณ์ในการใช้บริการผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก ตอบแบบสอบถามทางออนไลน์ (Google Form) ซึ่งจะทำการค้นหาผู้ตอบแบบสอบถามโดยการสุ่มจากการใช้บริการร้านอาหารที่เข้าร่วมกับแอปพลิเคชันสั่งอาหารต่าง ๆ
3. เก็บข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามรวมจำนวนทั้งสิ้น 385 คน คิดเป็นอัตราการตอบกลับ 100 เปอร์เซ็นต์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง คุณภาพบริการโลจิสติกส์ ความพึงพอใจ และความจงรักภักดีของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก เพื่อทำการวิเคราะห์และอธิบายโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) และเชิงอนุมาน (inferential statistic) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ แจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายข้อมูลเชิงประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามและตัวแปรต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลระดับความพึงพอใจ และความจงรักภักดีของผู้บริโภคที่ใช้บริการ หรือ เคยใช้บริการช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหาร
2. การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของแต่ละตัวแปรที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ และความจงรักภักดีของผู้บริโภค โดยใช้สถิติการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการศึกษา

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 297 คน คิดเป็นร้อยละ 77.1 มีอายุระหว่าง 30–39 ปี จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 47.0 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 298 คน คิดเป็นร้อยละ 77.4 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 56.1 และมีรายได้อยู่ระหว่าง 15,001–25,000 บาท จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 56.9

2. สรุปผลการศึกษาคุณภาพบริการโลจิสติกส์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพบริการโลจิสติกส์รวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.96 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.35 เมื่อแยกคุณภาพบริการโลจิสติกส์เป็นรายด้าน พบว่า ด้านขั้นตอนการสั่งซื้อ มีค่าเฉลี่ย 4.29 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.56 รองลงมาได้แก่ ด้านคุณภาพสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ย 4.18 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.56 ด้านปริมาณการสั่งซื้อ มีค่าเฉลี่ย 4.14 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.56 ด้านคุณภาพการติดต่อส่วนบุคคล มีค่าเฉลี่ย 4.10 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.62 ด้านการตรงต่อเวลา มีค่าเฉลี่ย 3.89 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.63 ด้านเงื่อนไขการสั่งซื้อมีค่าเฉลี่ย 3.79 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48 ด้านความถูกต้องในการสั่งซื้อ มีค่าเฉลี่ย 3.76 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.63 ด้านคุณภาพในการสั่งซื้อ มีค่าเฉลี่ย 3.73 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65 และด้านความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อ มีค่าเฉลี่ย 3.72 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 ส่วนความพึงพอใจของผู้บริโภค ผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของผู้บริโภค อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.01 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.42 และความจงรักภักดีของผู้บริโภค ผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความจงรักภักดีของผู้บริโภค อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.88 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.55

3. ผลการศึกษาสมมติฐานคุณภาพบริการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ด้านคุณภาพสารสนเทศ ด้านขั้นตอนการสั่งซื้อ ด้านคุณภาพในการสั่งซื้อ ด้านความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อ และด้านการตรงต่อเวลา ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคใน ช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถพยากรณ์คุณภาพการบริการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก ได้ร้อยละ 66.6 ($R^2 = 0.666$) ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 33.4 เกิดจากปัจจัยอื่น ๆ

4. ผลการศึกษาสมมติฐานคุณภาพบริการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ด้านคุณภาพการติดต่อส่วนบุคคล ด้านปริมาณการสั่งซื้อ ด้านความถูกต้องในการสั่งซื้อ ด้านเงื่อนไขการสั่งซื้อ ด้านคุณภาพในการสั่งซื้อ ด้านความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อ และด้านการตรงต่อเวลา เพิ่มขึ้น ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถพยากรณ์คุณภาพการบริการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก ได้ร้อยละ 61.40 ($R^2 = 0.614$) ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 38.60 เกิดจากปัจจัยอื่น ๆ

การวิเคราะห์ทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์ทดสอบสมมติฐาน คุณภาพบริการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก ในตารางที่ 1 พบว่า

ตารางที่ 1 คุณภาพบริการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก

ตัวแปรพยากรณ์	β	$S\beta$	Beta	t	P- value
ค่าคงที่	1.847	.162		11.433	.000
คุณภาพการติดต่อส่วนบุคคล (X_1)	.046	.038	.069	1.218	.224
ปริมาณการสั่งซื้อ (X_2)	.026	.031	.035	.848	.397
คุณภาพสารสนเทศ (X_3)	-.163	.051	-.218	-3.231	.001*
ขั้นตอนการสั่งซื้อ (X_4)	.121	.047	.163	2.576	.010*
ความถูกต้องในการสั่งซื้อ (X_5)	.003	.023	.005	.132	.895
เงื่อนไขการสั่งซื้อ (X_6)	.017	.043	.019	.392	.696
คุณภาพในการสั่งซื้อ (X_7)	.319	.034	.498	9.388	.000*
ความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อ (X_8)	-.153	.035	-.223	-4.399	.000*
การตรงต่อเวลา (X_9)	.343	.031	.515	10.981	.000*

$R = 0.816, R^2 = 0.666, (Adjusted R^2) = 0.658, SE = 0.24667$

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 สามารถวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณเพื่อพยากรณ์คุณภาพบริการ โลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหาร ในจังหวัดพิษณุโลก ด้วยสมการพยากรณ์วิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ ในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้

$$Y = 1.847 - 0.163(X_3) + 0.121(X_4) + 0.319(X_7) - 0.153(X_8) + 0.343(X_9)$$

จากสมการพยากรณ์การถดถอยเชิงพหุคูณในรูปคะแนนดิบข้างต้น พบว่า ด้านคุณภาพสารสนเทศ ด้านขั้นตอนการสั่งซื้อ ด้านคุณภาพในการสั่งซื้อ ด้านความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อ และด้านการตรงต่อเวลา ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคใน ช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก โดยด้านขั้นตอนการสั่งซื้อ ด้านคุณภาพในการสั่งซื้อ และด้านการตรงต่อเวลา ส่งผลในทิศทางเดียวกัน ส่วนด้านคุณภาพในการสั่งซื้อ ด้านความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อ ส่งผลในทิศทางตรงกันข้าม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้ร้อยละ 66.6

ผลการวิเคราะห์ทดสอบสมมติฐานคุณภาพบริการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก ดังแสดงในตารางที่ 2 พบว่า

ตารางที่ 2 คุณภาพบริการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก

ตัวแปรพยากรณ์	β	$S\beta$	Beta	t	P- value
ค่าคงที่	1.002	229		4.377	.000
คุณภาพการติดต่อส่วนบุคคล (X_1)	.118	.054	.133	2.204	.028*
ปริมาณการสั่งซื้อ (X_2)	.164	.044	.166	3.761	.000*
คุณภาพสารสนเทศ (X_3)	-.003	.072	-.003	-.038	.969
ขั้นตอนการสั่งซื้อ (X_4)	-.057	.067	-.059	-.862	.389
ความถูกต้องในการสั่งซื้อ (X_5)	.238	.033	.273	7.235	.000*
เงื่อนไขการสั่งซื้อ (X_6)	-.147	.061	-.127	-2.385	.018*
คุณภาพในการสั่งซื้อ (X_7)	.434	0.48	.513	9.002	.000*
ความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อ (X_8)	-.373	0.49	-.412	-7.576	.000*
การตรงต่อเวลา (X_9)	.362	.044	.412	8.179	.000*

$R = 0.7841$, $R^2 = 0.614$, (Adjusted R^2) = 0.605, SE = 0.34954

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 สามารถวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณเพื่อพยากรณ์คุณภาพบริการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก ด้วยสมการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ ในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้

$$Y = 1.002 + 0.118(X_1) + 0.164(X_2) + 0.238(X_5) - 0.147(X_6) + 0.434(X_7) - 0.373(X_8) + 0.362(X_9)$$

จากสมการพยากรณ์การถดถอยเชิงพหุคูณในรูปคะแนนดิบข้างต้น พบว่า ด้านคุณภาพการติดต่อส่วนบุคคล ด้านปริมาณการสั่งซื้อ ด้านความถูกต้องในการสั่งซื้อ ด้านเงื่อนไขการสั่งซื้อ ด้านคุณภาพในการสั่งซื้อ ด้านความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อ และด้านการตรงต่อเวลา เพิ่มขึ้น ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก โดยด้านคุณภาพการติดต่อส่วนบุคคล ด้านปริมาณการสั่งซื้อ ด้านความถูกต้องในการสั่งซื้อ ด้านคุณภาพการสั่งซื้อ และด้านการตรงต่อเวลา อยู่ในทิศทางเดียวกัน ส่วนด้านเงื่อนไขการสั่งซื้อ และด้านความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อ อยู่ในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้ร้อยละ 61.40

อภิปรายและสรุปผล

ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเริ่มจากการตั้งสมมติฐานโดยอ้างอิงจากแนวคิดของ Mentzer et al. (2001) โดยจำแนกคุณภาพของการบริการโลจิสติกส์ออกเป็น 9 ปัจจัย คือ คุณภาพการติดต่อส่วนบุคคล ปริมาณการสั่งซื้อ คุณภาพสารสนเทศ ขั้นตอนการสั่งซื้อ ความถูกต้องในการสั่งซื้อ เงื่อนไขการสั่งซื้อ คุณภาพในการสั่งซื้อ ความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อ และการตรงต่อเวลา หลังจากนั้นได้ทดสอบความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ และความจงรักภักดีของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า

จากสมมติฐานคุณภาพบริการโลจิสติกส์ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพบริการโลจิสติกส์ทางด้านคุณภาพสารสนเทศ ด้านขั้นตอนการสั่งซื้อ ด้านคุณภาพการสั่งซื้อ ด้านความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อ และด้านการตรงต่อเวลา ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคใน ช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ จิราภา ไกรสิริเดช (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ศึกษาอิทธิพลของคุณภาพบริการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความจงรักภักดีของผู้บริโภคในช่องทาง Omni-Channel Retailing ประเภท buy online pickup in

store (BOPS) ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพสารสนเทศ ขั้นตอนการสั่งซื้อ คุณภาพในการสั่งซื้อ ความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อ และการตรงต่อเวลา มีอิทธิพลเชิงบวกกับความพึงพอใจของผู้บริโภคในช่องทางของ Omni channel retailing ประเภท buy online pickup store ในประเทศไทยนั้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mentzer et al. (2001) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Logistics Service Quality as a Segment–Customized Process พบว่า ด้านคุณภาพการสั่งซื้อส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค เช่นเดียวกับงานของชาญชัย เมธาริรุฬห์ และ สวัสดิ์ วรรณรัตน์ (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การสร้างความจงรักภักดีของผู้บริโภคในธุรกิจขนส่งสินค้าผ่านคุณภาพการบริการโลจิสติกส์ความพึงพอใจและความผูกพัน: แบบจำลองสมการโครงสร้าง พบว่า คุณภาพการบริการโลจิสติกส์มีอิทธิพลในทิศทางบวกต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคในธุรกิจขนส่งสินค้า โดยทั้งนี้ในงานวิจัยที่ได้ทำการศึกษาพบว่ามี 2 ตัวแปรที่ส่งผลทางลบต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค ทั้งนี้เกิดจากข้อคำถาม ซึ่งตัวแปรคุณภาพสารสนเทศมีข้อคำถามว่าแอปพลิเคชันสั่งอาหารมีความซับซ้อนยุ่งยาก แอปพลิเคชันสั่งอาหารมีพาร์ทเนอร์ร้านอาหารให้เลือกน้อย มีระบบติดตามการขนส่งล่าช้า และตัวแปรความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อ มีข้อคำถามว่า ขาดการติดต่อสื่อสารเพื่อแจ้งข้อมูล ความล่าช้าในการจัดการแก้ไขปัญหาในการสั่งซื้อ

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิรานันท์ แก่งกล้า (2562) ที่ได้ทำการศึกษาคุณลักษณะของบริการแอปพลิเคชันเพื่อการสั่งอาหารเดลิเวอรี่ในกรุงเทพมหานคร พบว่า คุณภาพสารสนเทศ ขั้นตอนการสั่งซื้อ คุณภาพในการสั่งซื้อ การตรงต่อเวลา ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค โดยถ้าพนักงานผู้ให้บริการมีอัธยาศัยดี เป็นมิตร สามารถแนะนำหรือเสนอแนวทางแก้ไขได้ดี ส่งสินค้าได้ถูกต้องและแม่นยำ มีกิริยามารยาทเรียบร้อย บริการจัดส่งอาหารได้ตรงตาม เวลาที่ระบุแจ้งไว้ทุกครั้ง และระยะเวลาการรอรับบริการมีความเหมาะสมเป็นคุณลักษณะที่ส่งผลให้ผู้บริโภคพึงพอใจ ทำให้ผู้บริโภคเกิดความประทับใจในการใช้บริการทุกครั้งโดยการสั่งซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ผู้บริโภคจะได้รับอาหารที่มีคุณภาพเทียบเท่ากับการใช้บริการที่หน้าร้าน

จากสมมติฐานคุณภาพบริการโลจิสติกส์ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพบริการโลจิสติกส์ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคใน ช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก โดยตัวแปรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภค ได้แก่ คุณภาพการติดต่อส่วนบุคคล ปริมาณการสั่งซื้อ ความถูกต้องในการสั่งซื้อ เงื่อนไข

การสั่งซื้อ คุณภาพการสั่งซื้อ ความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อ และการตรงต่อเวลา ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Irene Gil Saura, et al. (2008) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Logistics Service Quality an new way to Loyalty ผลของการวิจัยพบว่า คุณภาพบริการโลจิสติกส์มีผลโดยตรงต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค และความพึงพอใจของผู้บริโภคมีผลโดยตรงต่อความจงรักภักดี อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ilham (2018) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง Logistics service quality : a new way to loyalty ผลของการวิจัยพบว่า คุณภาพบริการโลจิสติกส์มีอิทธิพลต่อคุณภาพบริการและต่อความจงรักภักดีของผู้ให้บริการ ดังนั้นคุณภาพบริการและความพึงพอใจมีความสำคัญอย่างมากต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภค ส่วนในงานวิจัยที่ทำการศึกษาพบว่า มีตัวแปร 2 ตัว ที่ส่งผลทางลบต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค ทั้งนี้เกิดจากข้อคำถามซึ่งตัวแปรเงื่อนไขการสั่งซื้อ มีข้อคำถามว่าในด้านลบ เช่น ระบบในการยกเลิกการสั่งซื้อยุ่งยาก อัตราค่าบริการจัดส่งอาหารไม่มีความเหมาะสมกับระยะทาง การให้บริการระบบชำระเงินไม่มีความหลากหลาย จึงส่งผลในทางลบเช่นเดียวกับตัวแปรความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อ ซึ่งมีข้อคำถามในด้านลบเช่นกันว่า ขาดการติดต่อ สื่อสารเพื่อแจ้งข้อมูล ความล่าช้าในการจัดการแก้ไขปัญหาในการสั่งซื้อ และ ผู้ให้บริการขาดระบบรองรับการร้องเรียนจากผู้บริโภค

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า คุณภาพบริการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ และความจงรักภักดีของผู้บริโภคในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก โดยที่ทางด้านคุณภาพสารสนเทศ ด้านขั้นตอนการสั่งซื้อ ด้านคุณภาพการสั่งซื้อ ด้านความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อ และด้านการตรงต่อเวลา ทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจในการสั่งซื้อสินค้า และคุณภาพการติดต่อส่วนบุคคล ปริมาณการสั่งซื้อ ความถูกต้องในการสั่งซื้อ เงื่อนไขการสั่งซื้อ คุณภาพการสั่งซื้อ ความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อ และการตรงต่อเวลาทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความจงรักภักดี ต่อสินค้า ทำให้เกิดการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ทันทั่วทั้งที่และสามารถตอบสนองได้ตรงตามปริมาณที่ผู้บริโภคต้องการ โดยการจัดส่งสินค้าจะต้องได้รับตรงตามจำนวนและถึงมือผู้บริโภคอย่างปลอดภัย โดยสินค้าต้องไม่ได้รับความเสียหาย และสามารถบริหารเวลาได้เป็นอย่างดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้นำไปสู่คุณภาพการบริการโลจิสติกส์ในช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันการสั่งอาหาร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยครั้งนี้

1. คุณภาพบริการโลจิสติกส์ด้านคุณภาพสารสนเทศ ขั้นตอนการสั่งซื้อ ความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อ และการตรงต่อเวลา ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค ดังนั้นผู้ประกอบการหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ใช้บริการให้ส่งอาหารผ่านช่องทางออนไลน์ในจังหวัดพิษณุโลก ควรให้ความสำคัญกับคุณภาพของสารสนเทศ โดยเน้นความถูกต้องของรายการอาหาร ระบบติดตามการขนส่ง ด้านขั้นตอนการสั่งซื้อควรเน้นความสะดวกรวดเร็วไม่ยุ่งยาก สามารถใช้โปรแกรมหรือส่วนลดต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก ด้านความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อควรเน้นการจัดส่งได้ตามคำสั่งซื้อที่ระบุส่งจากแอปพลิเคชัน และด้านการตรงต่อเวลาควรให้ความสำคัญกับการส่งได้ตรงตามเวลาที่แจ้งไว้กับผู้บริโภค นอกจากนี้ควรมีการอบรมพนักงานทุกกลุ่มให้มีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการบริการ และเหตุการณ์เฉพาะหน้าให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามความพึงพอใจของผู้บริโภค

2. คุณภาพบริการโลจิสติกส์ด้านคุณภาพการติดต่อส่วนบุคคล ปริมาณการสั่งซื้อ ความถูกต้องในการสั่งซื้อ เงื่อนไขการสั่งซื้อ คุณภาพในการสั่งซื้อ ความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อ และการตรงต่อเวลา ส่งผลต่อความจงรักภักดีของผู้บริโภค ดังนั้นผู้ประกอบการหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ใช้บริการให้ส่งอาหารผ่านช่องทางออนไลน์ในจังหวัดพิษณุโลกควรให้ความสำคัญกับคุณภาพการติดต่อส่วนบุคคล โดยให้บริการด้วยความเป็นมิตรมีอัธยาศัยไมตรี และสุภาพอ่อนโยนเข้าใจในความต้องการของผู้บริโภค และสื่อสารได้อย่างชัดเจน ด้านปริมาณการสั่งซื้อควรมีสินค้าที่เพียงพอต่อการสั่งซื้อ ด้านความถูกต้องในการสั่งซื้อควรจัดส่งได้ตรงกับสถานที่และจำนวนที่ผู้บริโภคสั่ง ด้านเงื่อนไขการสั่งซื้อควรกำหนดระบบเงื่อนไขการสั่งซื้อและยกเลิกไม่ยุ่งยาก ด้านคุณภาพการสั่งซื้อควรส่งมอบบริการที่ดี และสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ด้านความคลาดเคลื่อนในการสั่งซื้อควรเน้นการดำเนินการในกระบวนการต่าง ๆ ได้ตามที่คุณภาพระบุไว้ และด้านการตรงต่อเวลาควรเน้นที่การส่งมอบบริการสินค้าได้ตามที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ควรมีการอบรมพนักงานโดยมุ่งเน้นบริการที่สร้างความประทับใจทุกขั้นตอนของการบริการเพื่อให้ผู้บริโภคมีความจงรักภักดี และมีการใช้บริการซ้ำในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาเพื่อวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาและวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณภาพบริการ โลจิสติกส์ ความพึงพอใจ และความจงรักภักดีของผู้บริโภคในช่องทางทางออนไลน์ผ่าน แอปพลิเคชันสั่งอาหารในจังหวัดพิษณุโลก ควบคู่ไปกับการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อให้ผู้วิจัย และผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการพัฒนาช่องทางการสั่งอาหารผ่าน ออนไลน์ต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

2. การศึกษาและวิจัยในครั้งต่อไปควรมีศึกษาการพัฒนาแอปพลิเคชันเกี่ยวกับการสั่งอาหารออนไลน์ให้รองรับผู้บริโภคที่มีความหลากหลายมากขึ้น อาทิ การพัฒนาให้แอปพลิเคชัน มีหลากหลายภาษาให้เลือกใช้บริการ เพื่อทำให้ผู้บริโภคที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ สามารถเข้าใช้บริการได้อย่างสะดวกสบาย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณโรงพยาบาลกรุงเทพพิษณุโลก ที่สนับสนุนทุนการศึกษาระดับปริญญาโท ตลอดจนสำเร็จการศึกษา และ ขอกราบขอบพระคุณท่าน นายแพทย์องอาจ เลิศขจรสิน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลกรุงเทพพิษณุโลก ที่ผลักดัน ชี้แนะแนวทาง และให้การสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน ตลอดจนเพื่อนผู้ปฏิบัติงานร่วมองค์กรที่คอยสนับสนุนการปฏิบัติงานที่ในระหว่าง การศึกษาจนสำเร็จลุล่วงด้วยดีเสมอมา

เอกสารอ้างอิง

- คชาวุธ เจียมบัว. (2563). การวิเคราะห์จัดกลุ่มลูกค้าสถานออกกำลังกายวัยหนุ่มสาวในพื้นที่ จังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 9(1), 134-149.
- จิราภา ไกรสิริเดช. (2561). การศึกษาอิทธิพลของคุณภาพบริการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อ ความพึงพอใจและความจงรักภักดีของผู้บริโภคในช่องทาง Omni-Channel Retailing ประเภท Buy online pickup in store (BOPS) ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชาญชัย เมหาวิรุฬห์ และ สวัสดิ์ วรรณรัตน์. (2563). การสร้างความจงรักภักดีของผู้บริโภคใน ธุรกิจขนส่งสินค้าผ่านคุณภาพการบริการโลจิสติกส์ความพึงพอใจและความผูกพัน : แบบจำลองสมการโครงสร้าง. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 43(167), 16-37.

ธนากร ชมโคกกรวด, ปริญญา ประโยชน์อุดมกิจ และ ภูษิตย์ วงษ์เล็ก. (2561). คุณภาพบริการ
โลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการศูนย์บริการรถยนต์โตโยต้า

จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารวิชาการเซาธ์อีสท์บางกอก*, 4(1), 33–50.

พิรณันท์ แก่งกล้า (2562). *การวิเคราะห์คุณลักษณะของบริการแอปพลิเคชันเพื่อการ*

สั่งอาหารเดลิเวอรี่ในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2563). *การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล*

(DataPrivacy) หน่วยงานภาครัฐ. สืบค้นวันที่ 15 พฤศจิกายน 2564, จาก:

<http://www.etcommission.go.th/article-dp-topic-dp.html>

Donio, J., Massari, P. & Passiante, G. (2006). Customer Satisfaction and Loyalty in a
Digital Environment: An Empirical Test. *Journal of Consumer Marketing*,
23(7), 445–457.

Euromonitor International. (2018). **100% HOME DELIVERY/TAKEAWAY IN THAILAND.**

สืบค้นวันที่ 20 พฤศจิกายน 2563, จาก: <http://www.portal.euromonitor.com>

Ilham, R. (2018). Improve quality of e-loyalty in online food delivery services: A case of
Indonesia. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*,
96(15), 12–26.

Irene Gil Saura, Darid Servera Frances, Gloria Berenguer Contri and Maria Fuentes
Blasco. (2008). Logistics service quality: a new way to loyalty. *Industrial
Management & Data Systems*, 108(5), 650–668.

Mentzer et al. (2001). Logistics Service Quality as a Segment–Customized Process.
Journal of Marketing, 65(4), 82–104.

Mentzer, J.T., Flint, D.J. and Kent, J.L. (1999). Developing a logistics service quality
scale. *Journal of Business Logistics*, 20(1), 9–32.

การจำแนกพหุปัจจัยของความวิตกกังวลในสถานการณ์
โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย
อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย

Multifactor classification of anxiety in the severe epidemic
situation of community leaders in Chokchai Sub-district,
Doi Luang district, Chiang Rai province

กันยธัญญ์ สุชิน^{1*} ธนพัทธ์ จันทน์พัฒน์พงศ์¹ ทิพวรรณ เมืองใจ¹ และ
จิรนนต์ ไชยงาม นอกซ์¹

Kanthanan Suchin^{1*}, Tanapat Janpipatpong¹, Tippawan Muangjai¹ and
Jeeranun Chaingam Knox¹

¹ สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57100

¹ Major of Social Psychology, School of Social Science, Chiang Rai Rajabhat University, Chiang Rai 57100

*Corresponding author: nootjarin69@gmail.com

Received: February 25, 2022; Revised: May 30, 2022; Accepted: May 30, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความวิตกกังวล ผลของเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ ประเภทของผู้นำที่มีอิทธิพลต่อความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรง และ ศึกษาแนวทางในการลดความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย จำนวน 312 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความวิตกกังวล แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สถิติในการวิจัยได้แก่ สถิติวิเคราะห์ การจำแนกพหุ (Multiple Classification Analysis: MCA) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่าร้อยละ พบว่า การวิจัยความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชนอยู่ในระดับสูง ตัวแปร เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ และประเภทของผู้นำ ร่วมกันอธิบาย

ความแปรปรวนของความวิตกกังวล ในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน ได้ร้อยละ 23.6 มีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .486 อีกทั้งพบว่า ผู้นำชุมชน เพศหญิง อายุมากกว่า 51 ปี ขึ้นไป มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป สถานภาพสมรส และเป็นผู้นำชุมชนประเภทองค์กร การปกครองส่วนท้องถิ่น/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน มีความวิตกกังวลสูงที่สุด และมีแนวทางในการลดความวิตกกังวล ประกอบด้วย รับประทานอาหารที่มีสมุนไพร และตรงเวลา ครบทั้ง 3 มื้อ ให้ครบ 5 หมู่ เมื่อวิตกกังวลให้พักผ่อนให้เพียงพอ ออกกำลังกาย ห่มน้สรง อาการผิดปกติต่าง ๆ เพื่อป้องกันการเจ็บป่วยที่ร้ายแรง ลดการดูหรือการฟังข่าวที่ทำให้รู้สึก วิตกกังวล ปฏิบัติตามขั้นตอนเพื่อป้องกันตัวเองอย่างเคร่งครัด พูดคุยกับคนใกล้ตัว หากไม่สบายใจ ดูภาพยนตร์ ฟังเพลง และฝึกสติสมาธิ

คำสำคัญ: การจำแนกหมู่ปัจจัย ความวิตกกังวล สถานการณ์โรคระบาดรุนแรง ผู้นำชุมชน

Abstract

This research aims to study about anxiety, gender, age, education, status, leader type that influences anxiety in severe epidemic situations and to study the guidelines for reducing anxiety in severe epidemic situations of 312 community leaders in Chokchai sub-district, Doi Luang district, Chiang Rai province. Research instrument by anxiety assessment, semi-structured interview. Statistics are Multiple Classification Analysis (MCA), mean, standard deviation and percentage. The research was found: Anxiety in the severe epidemic situations of community leaders has high level. Variables of gender, age, education, status and leader type, incorporation explaining the anxiety variability in the severe epidemic situation of community leaders, is 23.6 %, has a correlation factor .486. In addition, it is found that the community leaders, female aged 51 years and over, has bachelor's degree or higher, marital status and they are the community leader types as Local administrative organization/Kumnan/Village headman/Assistant village headman have the highest anxiety. The guidelines for reducing anxiety in severe epidemic situations of community leaders. There are methods as follows: Eat foods with herbs on time for 3 meals and 5 groups. When anxiety get enough and do some exercise. Keep observing the symptoms of various abnormalities that occur to yourself. This will also prevent serious illness in the future. Minimize watching, listening to news that makes you feel too anxious. Take strictly steps to protect

yourself. Talk to your loved one if there is something uncomfortable. Watching movies, listening to music, practice mindfulness and concentration.

Keywords: Multifactor classification, Anxiety, Severe epidemic situation, Community leaders

บทนำ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 ซึ่งมีการแพร่ระบาดไปทั่วโลกรวมถึงประเทศไทย ส่งผลกระทบในวงกว้างทั้งด้านสาธารณสุข เศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง ตลอดจนการดำรงชีวิตของประชาชนชาวไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งองค์การอนามัยโลกต้องประกาศให้การระบาด ของโรคโควิด-19 เป็นการระบาดใหญ่ และกระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศให้โรคโควิด-19 เป็นโรคติดต่อ อันตรายตามพระราชบัญญัติ โรคติดต่อ พ.ศ. 2558 นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีจึงประกาศ สถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2563 และได้ขยาย ระยะเวลาการบังคับใช้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินไปจนถึงวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 (ใบประกาศราชกิจจานุเบกษา, 2563: 13) ส่งผลให้เกิดความวิตกกังวลให้กับ ประชาชนในทุกพื้นที่

ซึ่งเป็นที่แน่ชัดแล้วว่า การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 กำลังส่งผลกระทบไปทั่วโลกเป็นวงกว้าง เริ่มต้นจากการมีผู้ติดเชื้อที่เมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน และแพร่กระจายไปทั่วโลก อันส่งผลให้เกิดผู้เจ็บป่วยและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นไวรัสนี้ยังกระทบไปถึง การชะงักงันของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ทั้งการยกเลิกเที่ยวบิน การยกเลิกการจองโรงแรม การยกเลิกกิจกรรมต่าง ๆ รุกلامไปถึงการชะลอการผลิตใน ภาคอุตสาหกรรมทั่วโลกที่อยู่ภายใต้ระบบห่วงโซ่คุณค่าโลก (Global Value Chain) นอกจากนี้ ในภาคการเงินเองการแพร่ระบาดของ ไวรัสโควิด-19 ก็ส่งผลต่อการตกลงในตลาดหุ้นทั่วโลก รวมไปถึงการที่อีกหลายประเทศเลือกที่จะทำการ “ปิดประเทศ” อันทำให้เกิดการถดถอยทาง เศรษฐกิจอย่างรุนแรง ซึ่งไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า เศรษฐกิจโลกของเรากำลังเข้าสู่วิกฤต เศรษฐกิจ (Global Economic Crisis) ซึ่งมีที่มาจากวิกฤตสุขภาพ (Global Health Crisis) เป็นสำคัญ

นักเศรษฐศาสตร์ได้วิเคราะห์ว่า ผลกระทบทางลบจากการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส โควิด-19 นี้จะตกกับครอบครัวผู้ที่มีความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ (Vulnerable Families) เป็นหลัก โดยเฉพาะคนยากจน ที่ต้องทำงานหาเลี้ยงชีพเป็นวัน ๆ ซึ่งคนเหล่านี้จะต้องตกงาน สูญเสีย รายได้ ช้ำร้าย คนยากจนเหล่านี้อย่างไม่สามารถเข้าถึงบริการทางด้านสาธารณสุขได้เท่ากับคนที่

มีฐานะ ทั้งการหาซื้อหน้ากากอนามัย การหาซื้อเจลล้างมือ รวมไปถึงการเข้าถึงบริการของการตรวจโรค และอาจจะส่งผลต่อการเสียชีวิตตามมาได้ ในทางปฏิบัติ นโยบายเหล่านี้จะมีความแตกต่างกันบ้างในแต่ละประเทศ ขึ้นอยู่กับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม ผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์จากเชื้อไวรัสโคโรนา-19 นี้ จะมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับ “ความเป็นผู้นำ” ในการแก้ไขปัญหาจากฝั่งรัฐบาล ทั้งการตัดสินใจที่ฉับไว การทำงานที่ประสานกัน และความจริงจังของชนในประเทศที่พร้อมจะแก้ปัญหาไปด้วยกัน (พิริยะ ผลพิรุฬห์, 2563: ออนไลน์)

ซึ่งขณะนี้การระบาดดูเหมือนจะกระจายตัวไปยังจังหวัดต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ซึ่งเมื่อถึงจุดนี้ ชุมชนจะมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการเป็นเกราะป้องกันการแพร่กระจายของไวรัส เพราะหากจะรอบคอบบุคลากรสาธารณสุขจากจังหวัดหรือส่วนกลางลงไปตรวจหาบุคคลเสี่ยง คงเป็นไปได้ยากและ ไม่ทันการณ์ เมื่อรัฐบาลประกาศให้โควิด-19 เป็นโรคติดต่ออันตรายตาม พ.ร.บ.โรคติดต่อ พ.ศ.2558 ก็จะมีคณะกรรมการโรคติดต่อระดับจังหวัด รวมถึงยังมีเจ้าพนักงานตามกฎหมายนี้ที่เป็นกลุ่มคนที่อยู่ใกล้พื้นที่ชุมชน ทั้งสาธารณสุขอำเภอ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลชุมชน กำนันผู้ใหญ่บ้านที่ทำงานร่วมกับผู้นำท้องถิ่น (อรพรรณ ศรีสุขวัฒนา, 2563: ออนไลน์) ซึ่งเป็นการสำคัญ เป็นปราการด่านหน้า เป็นพลัง ในการป้องกัน การแพร่กระจายโควิด-19 ป้องกันผลกระทบตั้งแต่การให้ข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบัน แนวโน้มในอนาคต และแนวทางวิธีการป้องกัน รวมทั้งมีหน้าที่ในการเฝ้าระวังประเมินกลุ่มเสี่ยง จุดเสี่ยง และจัดทำข้อมูลคนในชุมชน และคนกลับจากพื้นที่เสี่ยงและต่างจังหวัด จนถึงแผนการจัดการของชุมชนหลังสถานการณ์โควิด-19 (เข็มเพชร เลนะพันธ์, 2563: ออนไลน์) เพราะสังคมชนบท ชุมชน ได้เปรียบในส่วนที่มีความรู้จักมักคุ้นกัน ทำให้คนในชุมชนเป็นหูเป็นตา เฝ้าระวังซึ่งกันและกัน สามารถให้ข้อมูลข่าวสารแบบเมตตาและเอื้ออาทรต่อกัน ขณะเดียวกันคนที่แข็งแรง มีสุขภาพดีก็ให้เข้าร่วมทำประโยชน์ ทำให้ชุมชนฮึกเหิมมีพลัง ซึ่งการทำให้ชุมชนเกิดพลังในการทำงานจะเป็นข้อต่อสำคัญที่จะช่วยแบ่งเบาภาระของบุคลากรสุขภาพที่กำลังอ่อนล้า เนื่องจากโควิด 19 เป็นโรคติดต่อที่สามารถป้องกันได้ เราสามารถใช้บทบาทของผู้นำชุมชนในการวางกติกาให้ครบวงจร กำหนดจุดเสี่ยงแล้วบริหารจัดการอย่างเหมาะสม ให้ร่วมกันขับเคลื่อนยกระดับการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน เปลี่ยนจากประชาชนที่ตื่นตระหนกเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้และตระหนักในการดูแลตนเอง ครอบครัวยุค สังคม เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัย

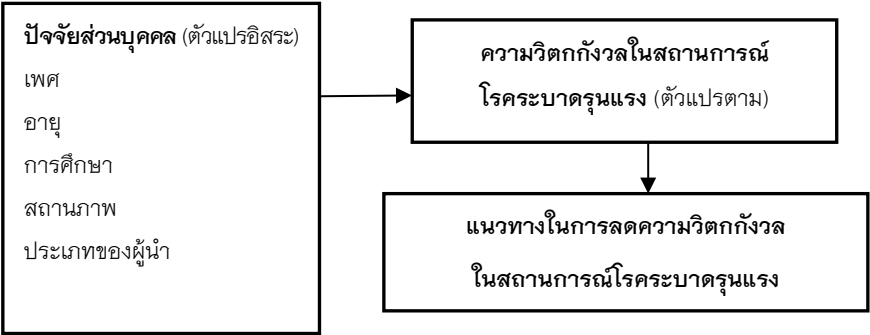
สำคัญที่สุด ที่จะช่วยประเทศไทย ได้ชัยชนะในสงครามโควิดครั้งนี้ (อรพรรณ ศรีสุขวัฒนา, 2563: ออนไลน์)

จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษา การจำแนกผู้ป่วยจิตเวชที่มีความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นการการนำปัจจัยส่วนบุคคลหลาย ๆ ปัจจัยมาคำนวณร่วมกัน เพื่อเป็นองค์ความรู้และแนวทางในการลดความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงได้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย และยังเป็นแนวทางในการลดความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงให้กับกลุ่มผู้นำชุมชนอื่น ๆ ที่ต้องรับมือบาทสำคัญในการป้องกันในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงแก่ผู้นำชุมชนในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1. เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย
- 2. เพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความวิตกกังวล ในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย
- 3. เพื่อหาแนวทางในการลดความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัด เชียงราย รวม 12 หมู่บ้านจำนวน 312 คน

2. วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน ทั้งด้านสาธารณสุข การปกครอง และ ผู้นำด้านจิตวิญญาณ จำนวน 13 คน (เก็บข้อมูลจนกว่าจะได้ข้อมูลที่อิ่มตัว) และใช้วิธีการเลือก กลุ่มตัวอย่างแบบอ้างอิงต่อเนื่องปากต่อปาก (Snowball Sampling Technique) ร่วมด้วย เพื่อให้ ได้ข้อมูลที่ชัดเจน และเป็นจริงที่ได้รับการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ความวิตกกังวล และการลดความ วิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับ วิตกกังวล และการลดความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรง ซึ่งประเด็นคำถามจะมี ความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ที่จะทำให้คำตอบเป็นมุมมองของผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อนำไปสู่ การตอบปัญหาการวิจัยได้อย่างครบถ้วน

ตัวอย่างประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ เช่น

- นิยามคำว่าความวิตกกังวลในมุมมองของท่านคืออะไร เป็นอย่างไร
- ท่านคิดว่าแนวทางในการลดความวิตกกังวลทำอย่างไรได้บ้าง เป็นต้น

2) แบบประเมินความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรง ที่สร้างจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับผลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งแบบประเมิน ความวิตกกังวลเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 4 ระดับ 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไป จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ และประเภทของผู้นำ

ส่วนที่ 2 ประเมินความวิตกกังวล ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 38 ข้อ

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

คำตอบ	ไม่เลย	1 คะแนน
คำตอบ	มีบ้าง	2 คะแนน
คำตอบ	ค่อนข้างมาก	3 คะแนน
คำตอบ	มากที่สุด	4 คะแนน

จากจากนั้นนำมาคำนวณพิสัย เพื่อนำมากำหนดช่วงคะแนน และให้ความหมาย ดังนี้

- คะแนน 1.00–1.75 หมายความว่า มีความวิตกกังวล อยู่ในระดับต่ำที่สุด
คะแนน 1.76–2.50 หมายความว่า มีความวิตกกังวล อยู่ในระดับต่ำ
คะแนน 2.51–3.25 หมายความว่า มีความวิตกกังวล อยู่ในระดับสูง
คะแนน 3.26–4.00 หมายความว่า มีความวิตกกังวล อยู่ในระดับสูงที่สุด

4. วิธีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของตัวแปรที่ศึกษา
2. กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปรที่ศึกษา
3. สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับความวิตกกังวล และการลดความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรง สร้างแบบประเมินความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรง ตามนิยามปฏิบัติการของตัวแปร และปรับปรุงขึ้นต้นจากการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน
4. นำแบบประเมินความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงไปทดลองใช้ที่ตำบลปากอ ซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้เคียงกับตำบลโชคชัย จำนวน 30 คน และรวบรวมเป็นแบบฟอร์มที่จะนำไปใช้จริง
5. คัดเลือกข้อคำถามด้วยการวิเคราะห์คุณภาพรายข้อและรวบรวมเป็นแบบประเมินที่จะนำไปใช้
6. วิเคราะห์หาคุณภาพของแบบประเมินความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรง ทั้งฉบับโดยการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .941
7. ปรับปรุงแบบประเมินความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรง ทำให้เป็นมาตรฐานและรวบรวมเป็นแบบฟอร์มที่จะนำไปใช้จริง หลังจากนั้นจัดพิมพ์เป็นฉบับที่สมบูรณ์เพื่อนำไปใช้

5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อศึกษา และทำความเข้าใจบริบทชุมชน ผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย หลังจากนั้นประสานงานกับผู้นำชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษาวิจัย

2. ดำเนินการติดต่อประสานงานผู้นำชุมชน เพื่อขออนุญาต บันทึกและเก็บข้อมูลทั้งการสัมภาษณ์ออนไลน์ เกี่ยวกับความวิตกกังวล หลังจากนั้นเก็บข้อมูลโดยใช้แบบประเมินความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรง โดยใช้แบบประเมิน ซึ่งประชากรจะต้องมีความเหมาะสมตามข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติที่เพียงพอต่อการนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

3. นำข้อมูลดิบที่ได้มาแยกประเภทและจัดหมวดหมู่ รวมถึงนำข้อมูลดิบมาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย โดยการจำแนกพหุ (Multiple Classification Analysis: MCA)

4. ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อ สัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. ถอดเทปจากการสัมภาษณ์โดยพิมพ์เก็บเป็นแฟ้มงานของแต่ละผู้ให้ข้อมูลหลักไว้ และทำการจัดหมวดหมู่ข้อมูล ผู้วิจัยทำการอ่านบทสัมภาษณ์ซ้ำไป-ซ้ำมา-กลับไปกลับมาหลาย ๆ รอบ พิจารณาแยกข้อมูล และจัดระเบียบข้อมูล ออกเป็นหมวดหมู่ จากนั้นนำชุดข้อมูลหรือชุดของความหมายที่จัดหมวดหมู่ไว้แล้ว มารวมหมวดหมู่

2. แปลความหมายและการนำแนวคิดและทฤษฎีมาอธิบาย ขั้นตอนนี้เป็น การเขียนพรรณนาที่ได้จากการตีความ ถึงผลการศึกษาออกมาตามประเด็น (themes) ต่าง ๆ ที่ได้วางแผนเอาไว้แล้ว

ข้อมูลเชิงปริมาณ

วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย โดยการจำแนกพหุ (Multiple Classification Analysis: MCA) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ

7. การพิทักษ์สิทธิของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอคอยหลวง จังหวัดเชียงราย

ในการวิจัยระยะนี้ ผู้วิจัยมีความจำเป็นต้องมีการพิทักษ์สิทธิของของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอคอยหลวง จังหวัดเชียงราย โดยก่อนทำการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะขอความยินยอมอย่างสมัครใจในการให้ข้อมูล ผู้วิจัยจะให้ข้อมูลกับผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอคอยหลวง จังหวัดเชียงราย และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน และทุกครั้งที่ทำการเก็บข้อมูลจะต้องขออนุญาตทุกครั้ง และแจ้งให้ทราบว่าผู้วิจัยจะรักษาความลับของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอคอยหลวง จังหวัดเชียงราย ทั้งหมด นอกจากนี้ผู้วิจัยจะเปิดโอกาสให้กับผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอคอยหลวง จังหวัดเชียงราย ถามเกี่ยวกับข้อสงสัยทุกข้อเพื่อความกระจ่าง และผู้วิจัยจะป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดกับแหล่งข้อมูล อันเนื่องมาจากการที่ให้ความร่วมมือในการวิจัย อีกทั้งผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอคอยหลวง จังหวัดเชียงราย สามารถยุติการให้ข้อมูลได้ตลอดเวลาเมื่อรู้สึกไม่ปลอดภัย

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอคอยหลวง จังหวัดเชียงราย

ผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอคอยหลวง จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 36–50 ปี จบการศึกษาระดับ มัธยมศึกษา/ปวช. นับถือศาสนาพุทธ มีสถานภาพสมรส และส่วนใหญ่เป็นผู้นำทางด้านสาธารณสุข/การศึกษา

2. ข้อมูลเกี่ยวกับความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน

ตำบลโชคชัย อำเภอคอยหลวง จังหวัดเชียงราย

ผู้นำชุมชนมีความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรง ตำบลโชคชัย อำเภอคอยหลวง จังหวัดเชียงราย โดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.01 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.14 ($\mu=3.01$, $\sigma=7.14$)โดย เมื่อวิเคราะห์ระดับความวิตกกังวล รายข้อพบว่า ผู้นำชุมชน มีความวิตกกังวลรายข้อด้านความรู้สึกอัดอั้นเป็นลำดับแรกจากสถานการณ์นี้ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 ($\mu=3.45$) รองลงมาคือ ด้านรู้สึกวิตกกังวล และรู้สึกมีอุปสรรคมากมายจนทำให้รู้สึกท้อใจ และด้านสุดท้ายคือ รู้สึกอยากร้องไห้ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 และ 2.14 ($\mu=3.42$, 2.14)ตามลำดับ

ผลการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการใช้สถิติ

- 1) ตัวแปรอิสระเป็นระดับนามมาตรทุกตัวโดยไม่ต้อง ทำให้เป็นตัวแปรหุ่น
- 2) ตัวอิสระต้องไม่มีปฏิสัมพันธ์กันต่อกัน ดูจากค่า Phi ซึ่งผลการทดสอบพบว่า ตัวแปรอิสระ คือตัวแปร เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ และประเภทของผู้นำ ไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งไม่ละเมิดข้อตกลงเบื้องต้น
- 3) ต้องไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ โดยวิเคราะห์จากความแปรปรวน ผลการทดสอบพบว่า พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ทั้ง 2 ทางและ 3 ทาง ซึ่งสามารถวิเคราะห์ MCA ต่อได้ แต่พบว่า เพศ สามารถอธิบายความผันแปรของความวิตกกังวลได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 4) ต้องใช้ขนาดตัวอย่างใหญ่ เพื่อให้การประมาณค่าเฉลี่ยมีความผันแปรน้อย ณ ที่นี้ขนาดตัวอย่างมี 312 คน
- 5) ตัวแปรตามต้องมีมาตรวัดในระดับอันดับภาคขึ้นไป และมีการแจกแจงปกติ ซึ่งผลการทดสอบพบว่า Kolmogorov-Smirnov และค่า Shapiro-Wilk sig แสดงว่า ตัวแปรตามไม่ได้มีการแจกแจงแบบปกติ

3. ผลของเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ ประเภทของผู้นำ มีอิทธิพลต่อ ความวิตกกังวล ในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย

ตัวแปรอิสระ/ตัวแปรทำนาย/Predictor	Unadjusted deviation	Eta/ Eta ²	Adjusted deviation	Beta/ Beta ²
เพศ				
- ชาย	-1.020		-1.080	
- หญิง	.646	.192/.036	.681	.196/.037
อายุ				
- 20-35 ปี	-.930		-.899	
- 36-50 ปี	.614		.586	
- 51 ปีขึ้นไป	.712	.145/.028	.698	.167/.025
การศึกษา				
- ประถมศึกษา	138		.287	
- มัธยมศึกษา/ปวช	-2.578		-2.678	

ตัวแปรอิสระ/ตัวแปรทำนาย/Predictor	Unadjusted deviation	Eta/ Eta ²	Adjusted deviation	Beta/ Beta ²
- ปริณญาตรีขึ้นไป	.355.	.142/.021	.385	.165/.022
สถานภาพ				
- โสด	-1.020		-1.018	
- สมรส	.728.		.712	
- หย่า/หม้าย/แยกทาง	606	.183/.033	.598	.191/.032
ประเภทของผู้มีบ้าน				
- องค์การการปกครองส่วนท้องถิ่น/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	.773		.688	
- ศาสนา/ทางจิตวิญญาณ	-1.402		-1.064	
- สาธารณสุข/การศึกษา	225		210	
- ประชาชนชาวบ้าน/ผู้นำกลุ่มต่างๆในหมู่บ้าน	-.181	.184/.035	-.189	.193/.036
R=.486	R ² = .236		Grand mean=10.40	

ผลการการวิเคราะห์จำแนกพหุของความวิตกกังวล ในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้มาชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อยังไม่ได้ควบคุมกลุ่มตัวแปรอิสระ พบว่าสัดส่วนความแปรปรวนของความวิตกกังวล ในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้มาชุมชน อธิบายได้ด้วยตัวแปรเพศมากที่สุด รองลงมาคือ ประเภทของผู้มีบ้าน สถานภาพ อายุ และ การศึกษา ตามลำดับ โดยมีค่า Eta² เท่ากับ .036, .035, .033, .028 และ .021 ตามลำดับ

ผลการการวิเคราะห์จำแนกหมู่ของของความวิตกกังวล ในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อควบคุมกลุ่มตัวแปรอิสระ พบว่าสัดส่วนความแปรปรวนของของความวิตกกังวล ในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน สามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรเพศมากที่สุด รองลงมาคือ ประเภทของผู้นำสถานภาพ อายุ และ การศึกษา ตามลำดับ โดยมีค่า Beta² เท่ากับ .037, 0.36, .032, .025 และ .022 ตามลำดับ

ตัวแปร เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ และประเภทของผู้นำ ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของของความวิตกกังวล ในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย ได้ร้อยละ 23.6 มีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .486

ผู้นำชุมชน เพศหญิง อายุมากกว่า 51 ปีขึ้นไป มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป สถานภาพสมรส และเป็นผู้นำชุมชนประเภท องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน มีความวิตกกังวลสูงที่สุด

4. แนวทางในการลดความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย

แนวทางในการลดความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย จากผลการวิจัยควรให้ความรู้ อบรมเพื่อลดความวิตกกังวลในกลุ่มของ ผู้นำชุมชนที่เป็นเพศหญิง อายุมากกว่า 51 ปีขึ้นไป มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป สถานภาพสมรส และเป็นผู้นำชุมชนประเภท องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีความวิตกกังวลสูงที่สุดก่อน ซึ่งในการลดความวิตกกังวลนั้นมีหลากหลายวิธีการ ได้แก่ 1) รับประทานอาหารที่มีสมุนไพรที่สามารถป้องกันโรคระบาดได้เช่น อาหารที่มีส่วนประกอบจากสมุนไพรเป็นหลัก รับประทานอาหารให้ตรงเวลาทั้ง 3 มื้อ และครบทั้ง 5 หมู่ 2) เมื่อเกิดอาการเครียดหรือ วิตกกังวลให้พักผ่อนให้เพียงพอ 6-8 ชั่วโมง พยายามออกกำลังกายบ้าง ที่เหมาะสมกับตัวเอง 3) หมั่นสังเกตอาการผิดปกติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง เพื่อป้องกันการเจ็บป่วยที่ร้ายแรงในอนาคตอีกด้วย 4) ลดการดู การอ่าน หรือการฟังข่าวที่ทำให้รู้สึกวิตกกังวลเกินไป 5) ปฏิบัติตามขั้นตอนเพื่อป้องกันตัวเอง และคนในครอบครัวอย่างเคร่งครัด 6) พูดคุยกับคนใกล้ชิด หากมีเรื่องไม่สบายใจหรือรู้สึกกังวล 7) การลดความวิตกกังวลโดยการ การดูภาพยนตร์ การฟังเพลง เล่นกับสัตว์เลี้ยงหรือการทำงาน ที่ชอบ 8) ผิกลสติและสมาธิ โดยในขณะที่การฝึกสติและสมาธิ จะช่วยให้ความรู้สึกรู้สึกวิตกกังวลในระยะยาวมีอาการดีขึ้นได้

อภิปรายและสรุปผล

1. ข้อมูลเกี่ยวกับความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอค้อหลวง จังหวัดเชียงราย

จากผลการวิจัย พบว่า ความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน อยู่ในระดับสูง มีความรู้สึกอึดอัดใจเป็นลำดับแรกจากสถานการณ์นี้ รองลงมาคือ รู้สึกวิตกกังวล และรู้สึกมีอุปสรรคมากมายจนทำให้รู้สึกท้อใจ และสุดท้ายคือ รู้สึกอยากร้องไห้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการระบาดของโรคที่เกิดขึ้นได้สร้างผลกระทบให้กับคนทั่วโลก รวมถึงในประเทศไทยด้วย โดยมีความเครียดและความกังวลที่เกิดจากสาเหตุ และมาตรการต่าง ๆ เช่น การกักตัวติดเชื้อ ความกังวลจากมาตรการปิดประเทศ (Lock down) เป็นต้น (กฤษกันทร สุวรรณพันธุ์, 2563: 138) และด้วยมาตรการการควบคุมโรคที่ทุกประเทศใช้อยู่ขณะนี้ ตั้งแต่การลดการเดินทาง การเข้าออกพื้นที่ การปิดสนามบิน การใช้มาตรการ Social distancing มีการปิดสถานที่ ปิดสถานการค้า และกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ปิดเมือง ฯลฯ ย่อมมีผลกระทบไปถึงการชะงักงันของเศรษฐกิจการค้า การทำงานผลิตและ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมของประเทศอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันทุกคนมีความกังวล และต้องดูแลปกป้องตัวเองมีการกักตัวอยู่กับบ้าน หลายคนไม่สามารถมาทำงานหาเลี้ยงชีพแบบปกติได้ ธุรกิจจำนวนมากต้องหยุดกิจการ หรือทำได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ จนทำให้ขาดรายได้มาจุนเจือครอบครัว ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะมีมาตรการเยียวยา ผู้ขาดรายได้ในรูปแบบแต่ก็ยังคงเกิดความเครียดและปัญหาทางสุขภาพจิตตามมา การค้าและการลงทุนเกิดผลกระทบค่อนข้างรุนแรง และจากสถานการณ์ดังกล่าว จึงเกิดปัญหาอย่างมาก โดยเฉพาะคนยากจนที่ต้องทำงานหาเลี้ยงชีพเป็นวัน ๆ ซึ่งคนเหล่านี้จะต้องตกงาน สูญเสียรายได้ ซ้ำร้าย คนยากจนเหล่านี้ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางด้านสาธารณสุขได้เท่ากับคนที่มั่งคั่ง ในกลุ่มที่สูญเสียหน้าที่การงานและต้องประสบภาวะความเครียดด้านการเงิน จึงก่อให้เกิดความรู้สึกอึดอัดใจ ท้อใจ อีกทั้งยังเป็นปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้คนฆ่าตัวตาย (ยง ภู่วรรณ, 2563: ออนไลน์) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิญา อิงอาจ ธีรพร กาญจนภูมิ และพรพรรณ เชยจิตร (2563) ที่ได้ศึกษาความกังวลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่า นักศึกษามีความกังวลในระดับมากทุก ๆ มิติ โดยมีความกังวลสูงเป็นอันดับหนึ่งในมิติเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นกับตนเองหรือครอบครัว และเรื่องการเรียนรู้ ซึ่งก่อให้เกิดความตึงเครียด หวาดหวั่น กระวนกระวาย มีความตื่นตัวสูง

2. ผลของเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ ประเภของผู้นำ มีอิทธิพลต่อความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอตอຍหลวง จังหวัดเชียงรย

จากผลการการวิเคราะห์จำแนกพหุของความวิตกกังวล ในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอตอຍหลวง จังหวัดเชียงรย พบว่า เมื่อยังไม่ได้ควบคุมกลุ่มตัวแปรอิสระ และเมื่อควบคุมตัวแปรอิสระ พบว่าสัดส่วนความแปรปรวนของความวิตกกังวล ในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน อธิบายได้ด้วยตัวแปรเพศมากที่สุด รองลงมาคือ ประเภของผู้นำ สถานภาพ อายุ และ การศึกษา ตามลำดับ จึงอธิบายได้ว่าการที่ตัวแปรเพศ สามารถอธิบายความความแปรปรวนของความวิตกกังวล ในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชนได้มากที่สุดอาจเนื่องมาจาก หลัฐานเชิงประจักษ์ทั้งในประเทศไทยและ ต่างประเทศพบว่า ผู้หญิง มีความชุกของโรคจิตเวช โรคซึมเศร้า โรควิตกกังวล ความผิดปกติพฤติกรรมการกิน และโรคอารมณ์สองขั้ว (bipolar disorder) มากกว่าผู้ชาย (พันธุภากิตติรัตนไพบูลย์และคณะ, 2560) และการที่ผู้หญิงอายุมากกว่า 51 ปีขึ้นไป มีความวิตกกังวลสูงมากกว่า ช่วงอายุอื่น ๆ ในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงอาจเนื่องมาจาก ข่าวสารและข้อมูลว่าผู้สูงอายุ จะมีความเสี่ยงที่จะติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้ง่ายมากกว่าคนในวัยอื่น ๆ เนื่องจากระบบภูมิคุ้มกันโรคที่ต่ำลงตามวัย แม้ว่าสุขภาพโดยรวมจะแข็งแรงสมบูรณ์ดีก็ตาม ยิ่งผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัว เช่น โรคหัวใจ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคระบบทางเดินหายใจ โรคไตเรื้อรัง โรคหัวใจและหลอดเลือด ยิ่งเสี่ยงมากยิ่งขึ้น อาจทำให้มีอาการรุนแรงและมีความเสี่ยงเสียชีวิตสูง ดังนั้นในช่วงโควิด-19 ระบาดควรให้ความสำคัญในการดูแลเป็นพิเศษ จึงทำให้ในช่วงอายุวัยนี้เกิดความกังวลมากกว่าวัยอื่น ๆ (ภาณุวัฒน์ วงศ์ตระกูลเรือง, 2563: ออนไลน์) ผู้นำชุมชน ที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความวิตกกังวลสูงกว่า ผู้ที่มีการศึกษาระดับอื่น ๆ อาจเนื่องมาจาก ผู้ที่มีการศึกษาสูง มักมีการค้นข้อมูลข่าวสาร และมีการรับรู้ข่าวสารที่ละเอียดกว่า จึงคาดการณ์ได้ถึงความรุนแรงของโรคที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย ที่พบว่า ปัจจัยทางการศึกษา และปัจจัยทางด้านการรับรู้ข่าวสารส่งผลต่อการจัดการความวิตกกังวลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 (สุภารัตน์ ไพทศรีวัลย์ และธิดาทิพย์ ปานโรจน์, มปป: ออนไลน์) และจากการที่สถานภาพสมรสมีความวิตกกังวลสูงกว่า ผู้ที่มีสถานภาพโสดและหย่าร้าง อาจเนื่องมาจาก ผู้ที่มีสถานภาพสมรสมีความกังวลว่าครอบครัวอาจจะติดโรคโควิด-19 จากตนเอง อีกทั้งกังวลว่า จากสถานการณ์โรคระบาดที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจ จะทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต (วิศิษฎ์ เนติโรจนกุล,

2563: 616) และเป็นผู้นำชุมชนประเภท องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน มีความวิตกกังวลสูง เนื่องจากมีการระบาดของเชื้อโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน ก่อให้เกิดความเครียดและความกังวลในประชาชนทั่วประเทศ จึงทำให้ผู้นำชุมชนถูกกำหนดให้เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะให้การดูแลช่วยเหลือจิตใจคนในชุมชนของตนให้มีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น อีกทั้งยังต้องพบเจอผู้คนที่หลากหลายด้วยภาระงาน และหน้าที่ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกยึดอัดและกดดัน ทำให้ความวิตกกังวลสูงตามมา (กรมสุขภาพจิต, 2563)

3. แนวทางในการลดความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอคอยหลวง จังหวัดเชียงราย

จากผลการวิจัย พบว่าแนวทางในการลดความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอคอยหลวง จังหวัดเชียงราย จากผลการวิจัยควรให้ความรู้อบรมเพื่อลดความวิตกกังวลในกลุ่มของ ผู้นำชุมชนที่เป็นเพศหญิง อายุมากกว่า 51 ปี ขึ้นไป มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป สถานภาพสมรส และเป็นผู้นำชุมชนประเภท องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีความวิตกกังวลสูงที่สุดก่อน ซึ่งในการลดความวิตกกังวลนั้นมีหลากหลายวิธีการ ดังนี้ 1) รับประทานอาหารที่มีสมุนไพร ที่สามารถป้องกันโรคระบาดได้เช่น อาหารที่มีส่วนประกอบจากสมุนไพรเป็นหลัก รับประทานอาหารให้ตรงเวลาคบทั้ง 3 มื้อ และครบทั้ง 5 หมู่ 2) เมื่อเกิดอาการเครียดหรือวิตกกังวล ให้พักผ่อนให้เพียงพอ 6-8 ชั่วโมง พยายามออกกำลังกายบ้างที่เหมาะสมกับตัวเอง 3) หมั่นสังเกตอาการผิดปกติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง เพื่อป้องกันการเจ็บป่วยที่ร้ายแรงในอนาคตอีกด้วย 4) ลดการดู การอ่าน หรือการฟังข่าวที่ทำให้รู้สึกวิตกกังวลเกินไป 5) ปฏิบัติตามขั้นตอนเพื่อป้องกันตัวเองและคนในครอบครัวอย่างเคร่งครัด 6) พูดคุยกับคนใกล้ชิด หากมีเรื่องไม่สบายใจหรือรู้สึกกังวล 7) การลดความวิตกกังวลโดยการ การดูภาพยนตร์ การฟังเพลง เล่นกับสัตว์เลี้ยงหรือการทำงาน ที่ชอบ 8) ผีสติและสมาธิ โดยในขณะที่การฝึกสติและสมาธิ จะช่วยให้ความรู้สึกวิตกกังวลในระยะยาวมีอาการดีขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับบทความของอภิสมัย ศรีรังสรรค์ (2565: ออนไลน์) ที่บอกถึงแนวทางในการลดความวิตกกังวลในสถานการณ์โควิด ดังนี้ 1) อย่าทำให้สถานการณ์เลวร้ายลง 2) ติดตามข่าวสารเท่าที่จำเป็น 3) ปฏิบัติตามคำแนะนำจากกระทรวงสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด 4) ตรวจสุขภาพการทางร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ของตนเองสม่ำเสมอ 5) ใช้ชีวิตอย่างปกติและมีคุณค่า โดยการใช้ชีวิตให้ปกตินั้นประกอบไปด้วย 1) กินให้เป็นปกติ ทำอาหารง่าย ๆ 2) นอนให้ปกติ 3) เชื่อมต่อกับผู้คน

4) หากิจกรรมทำอย่าให้ว่าง 5) ทำสิ่งที่สนใจและงานอดิเรกที่ชอบ 6) ฝึกปรับทัศนคติ ซึ่งทุกองค์ประกอบดังกล่าว สอดคล้องกับ องค์ประกอบของความวิตกกังวลของ แจ่มจันทร์ กุลวิจิตร เกศรา เสนงาม เสาวนีย์ สารดิษฐ์ และภาวนา อำนวยตระกูล (2548) ซึ่งแบ่งตามองค์ประกอบได้ดังนี้ คือ องค์ประกอบของร่างกาย จิตใจ และด้านพฤติกรรมและการแสดงทางอารมณ์ ดังนั้นหากจะลดความวิตกกังวล จึงต้องลดความวิตกกังวลจากทั้ง 3 องค์ประกอบเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยและการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการศึกษาเรื่อง การจำแนกหุปัจจัยของความวิตกกังวลในสถานการณ์โรคระบาดรุนแรงของผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอตอหนองหลวง จังหวัดเชียงราย ที่พบว่า ผู้นำชุมชน เพศหญิง อายุมากกว่า 51 ปีขึ้นไป มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป สถานภาพสมรส และเป็นผู้นำชุมชนประเภท องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน มีความวิตกกังวลสูงที่สุด นั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปกำหนดและจัดกิจกรรมให้ความรู้เพื่อให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจาก ผู้นำชุมชน เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญในการปกป้อง ดูแลคนในชุมชนจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญ
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบ ออกแบบ กิจกรรมเพื่อลดความวิตกกังวลของผู้นำชุมชนในแต่ละพื้นที่
3. ควรมีการจัดกิจกรรมต่อยอดเพื่อให้ความรู้ หรืออบรมเพื่อลดความวิตกกังวลตามแนวทางที่ได้จากงานวิจัย ในกลุ่มของ ผู้นำชุมชนที่เป็นเพศหญิง อายุมากกว่า 51 ปีขึ้นไป มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป สถานภาพสมรส และเป็นผู้นำชุมชนประเภท องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีความวิตกกังวลสูงที่สุดก่อน
4. ควรมีการสร้างเครือข่าย ทั้งกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานของสาธารณสุข หน่วยงานการศึกษา ครอบครัว และ ชุมชน เพื่อหาแนวทางในการปฏิบัติ และป้องกันร่วมกันทุกภาคส่วน เพื่อลดความวิตกกังวล อย่างเป็นรูปธรรม

กิตติกรรมประกาศ

รายงานเล่มนี้สำเร็จลงได้ต้องขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรชัย มุ่งไธสง อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลหฬ่า ตรีเอกานุกูล คณบดีสำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่คอยให้การสนับสนุนและให้โอกาส ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.รณิดา ปิงเมือง ที่คอยให้ความรู้และข้อเสนอแนะที่เป็น

ประโยชน์กับทีมผู้วิจัย รวมถึงผู้นำชุมชน ตำบลโชคชัย อำเภอคอยหลวง จังหวัดเชียงรายทุกท่าน ที่เอื้อเพื่อข้อมูล และอำนวยความสะดวกให้ทุกอย่าง และขอกราบขอบพระคุณ ทุกท่านที่ไม่ได้เอ่ยชื่อนาม ที่คอยให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก ตลอดจนเป็นกำลังใจให้กับทีมผู้วิจัยเสมอมา

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2563). **คู่มือดูแลจิตใจประชาชนสำหรับผู้นำชุมชนและอสม**. สืบค้นวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2563. จาก: <https://www.dmh.go.th/covid19/pnews/view.asp?id=66>
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ท้องที่นอกราชอาณาจักรที่เป็นเขตติดโรคติดต่ออันตราย กรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)) พ.ศ.2563. (2563, 5 มีนาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 137 ตอนที่ 52 ง. หน้า 13.
- กฤษกันทร สุวรรณพันธุ์. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดต่อการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของนักศึกษา คณะสาธารณสุขศาสตร์และสหเวชศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก. **วารสารพุทธจิตวิทยา**, 14(2), 138–148.
- เข็มเพชร เลนะพันธ์. (2563). **สสส.หนุนกลไกสภาผู้นำชุมชน 46 จังหวัดรับมือโควิด-19**. สืบค้นวันที่ 4 พฤษภาคม 2563. จาก: <https://www.hfocus.org/content/2020/04/18989>
- แจ่มจันทร์ กุลวิจิตร, เกศรา เสงงามม, เสาวนีย์ สารดิษฐ์ และ ภาวนา อำนวยตระกูล. (2548). **ผลของการให้ข้อมูลประกอบภาพการ์ตูน และการสร้างสถานการณ์จำลองต่อความวิตกกังวลของเด็กวัยเรียนจากการเจาะเลือดทางหลอดเลือดดำ**. สงขลา : คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พันธุ์ณา กิตติรัตนไพบูลย์. (2560). ความชุกของโรคจิตเวชและปัญหาสุขภาพจิต: การสำรวจระบาดวิทยาสุขภาพจิตของคนไทยระดับชาติ ปี พ.ศ. 2556. **วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย**, 25(1), 1–19.
- พิริยะ ผลพิรุฬห์. (2563). **ผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์จาก “ไวรัสโควิด-19”**. สืบค้นวันที่ 4 พฤษภาคม 2563. จาก: <https://www.posttoday.com/finance/stock/columnist/618563>

- ภาณุวัฒน์ก์ ว่องตระกูลเรือง. (2563). **ดูแลผู้สูงอายุอย่างไรในช่วงโควิด-19**. สืบค้นวันที่ 25 มกราคม 2565. จาก: <https://www.nakornthon.com/article/detail/ดูแลผู้สูงอายุอย่างไรในช่วงโควิด-19> โรงพยาบาลนครพนม 2563
- ยง ภู่วรรณ. (2563). **ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ การค้า การทำงาน**. สืบค้นวันที่ 25 มกราคม 2565. จาก: <https://learningcovid.ku.ac.th/course/?c=7&l=2>
- วิศิษฐ์ เนติโรจนกุล. (2563). ความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของปัญหาทางสุขภาพจิตของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลนครปฐมในยุคการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19). **วารสารแพทย์**, 39(4), 616–627.
- สุภารัตน์ ไพทเรื้อววัลย์ และธิดาทิพย์ ปานโรจน์. (มปป.). (2564). **ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความวิตกกังวล และการจัดการความวิตกกังวลในช่วงวิกฤตการณ์โรคโควิด-19 กรณีศึกษานักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร**. การประชุมวิชาการระดับชาติราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย ครั้งที่ 9, มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 1 มีนาคม 2564, 638–651.
- อภิญา อิงอาจ ญัฐพร กาญจนภูมิ และพรพรรณ เขยจิตร. (2563). ความกังวลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ ไวรัสโคโรนา 2019 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. **วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร**, 17(2), 94–113.
- อภิสมัย ศรีวังสรรค์. (2565). **จิตแพทย์แนะ จัดการความเครียดรับมือ COVID-19 ไม่ให้ป่วย**. สืบค้นวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2563. จาก: <https://www.bangkokhospital.com/content/psychiatric-guidance-on-stress-management-trading-covid-19>
- อรพรรณ ศรีสุขวัฒนา. (2563). **สข. ย้ำ ‘พลังชุมชน’ คือปราการด่านหน้าเอาชนะโควิด 19**. สืบค้นวันที่ 4 พฤษภาคม 2563. จาก: <https://www.nationalhealth.or.th/node/3065>

กลยุทธ์พัฒนาทุนของชาติพันธุ์เพื่อการยกระดับ
สถานะทางสังคมให้สูงขึ้น: กรณีศึกษา ชนชั้นนำชาวยอง
ในภาคเหนือตอนบนของไทย

Strategy in capital development to enhance social status
of ethnic group: A case study in Yong Elites,
upper Northern regions of Thailand

จตุรวัชชัย จินตนาสิทธิคุณ^{1*} เลลล้า تريเอกานุกุล¹ วิกรม บุญนุ่น¹ และ โกมินทร์ วังอ่อน¹
Jaturutchai Jintanasittikun^{1*}, Lelar Treeaekanukul¹, Vikrom Boonnun¹ and
Gomin Wang-on¹

¹ สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
จังหวัดเชียงราย 57100

¹ Regional Development Strategies, School of Social Sciences, Chiang Rai Rajabhat University,
Chiang Rai 57100

* Corresponding author: jaturutchai@gmail.com

Received: September 12, 2022; Revised: September 30, 2022; Accepted: October 25, 2022

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์ของชนชั้นนำชาวยองในการพัฒนาทุนของชาติพันธุ์เพื่อการยกระดับสถานะทางสังคมของตนเองและของกลุ่มชาติพันธุ์ของให้สูงขึ้น โดยศึกษาจากกลุ่มเป้าหมายการวิจัยที่เป็นชนชั้นนำชาวยองใน 4 พื้นที่ศึกษา ได้แก่ 1) อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน 2) อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 3) ตำบลบวกด้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ 4) อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย พื้นที่ละ 4 กลุ่มเป้าหมาย รวม 16 กลุ่มเป้าหมาย โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับการศึกษาประวัติชีวิตของกลุ่มเป้าหมายการวิจัย และศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวม 13 คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ต้องการ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิค

การวิเคราะห์เนื้อหา เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT มีการตรวจสอบแบบสามเส้าเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้มา ร่วมกับการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และเอกสารที่เกี่ยวข้องก่อนนำเสนอรายงานผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ชนชั้นนำชาวยองในภาคเหนือตอนบนของไทย มีกลยุทธ์พัฒนาทุนของชาติพันธุ์เพื่อการยกระดับสถานะทางสังคมให้สูงขึ้นตลอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยแยกได้เป็น 15 รูปแบบกลยุทธ์ เช่น 1) กลยุทธ์บวชเรียนเพื่อพัฒนาทุนความสามารถพิเศษส่วนตัว 2) กลยุทธ์การเดินทางไปเรียนรู้และใช้ชีวิตอยู่ในเมืองใหญ่เพื่อพัฒนาทุนความสามารถพิเศษส่วนตัว 3) กลยุทธ์ใช้ทุนเศรษฐกิจเข้าเรียนต่อในสถาบันการศึกษาที่เป็นเลิศเพื่อพัฒนาทุนความสามารถพิเศษส่วนตัวให้สูงขึ้นนำไปสู่การเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงเกียรติภูมิและอำนาจ 4) กลยุทธ์ใช้ทุนความสามารถพิเศษส่วนตัวร่วมกับทุนเศรษฐกิจเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่นำไปสู่การสร้างรายได้ให้กับชุมชนชาวยอง 5) กลยุทธ์การใช้ทุนความสามารถพิเศษร่วมกับทุนชื่อเสียงส่วนตัวเพื่อเสริมสร้างทุนเครือข่ายชาวยองนำไปสู่การพัฒนาเป็นสถาบันกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเข้มแข็ง เป็นต้น

คำสำคัญ: กลยุทธ์ คนยอง ชาติพันธุ์ชาวยอง

Abstract

This qualitative research investigated strategies in developing ethnic capitals to strengthen their social status employed by Yong elites. Sixteen target groups for the study were Yong elites from 1) Pa Sang district, 2) Mueang Lamphun district in Lamphun 3) Buak Khang, San Kamphaeng district, Chiang Mai 4) Mae Chan, Chiang Rai. Data collection was done by deep interviewing and studying life history of the target groups. Besides, thirteen key informants were interviewed to fulfill some more special information. Data analysis was undergone by content analysis, SWOT analysis and triangulation in compared to participant observation and non-participant observation as well as review literature before presenting the research results.

The findings showed that from the past to the present, Yong elites in Upper Northern regions of Thailand have employed their strategies in developing ethnic capitals to strengthen their social status. There were 15 strategies found; for example, 1) the strategy in becoming

Buddhist monks on purpose to enhance personal ability 2) the strategy in paying a visit and spending life in a big city for personal ability development 3) the strategy in spending economic capital for further education resulting in a well-known and powerful person in society 4) the strategy in applying personal abilities with economic capital to develop their cultural tourist attractions in order to strengthen great earning potential to the community. 5) the strategy in applying their personal abilities as well as their personal prestige in developing Yong connection to be a sustainable institutionalization of Yong.

Keywords: Ethnic, Strategy, Yong People

บทนำ

ในการศึกษาทำความเข้าใจมนุษย์และสังคมของมนุษย์ทั่วโลก มโนทัศน์สำคัญประการหนึ่งที่น่าสนใจเพื่อทำความเข้าใจให้ถ่องแท้คือ “การแบ่งชั้นทางสังคม” (Social stratification) เพราะจะทำให้เราเข้าใจความเป็นอยู่และความเป็นไปของชีวิตมนุษย์ เช่น ความคาดหวังและโอกาสของมนุษย์ที่จะได้เลื่อนสถานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นในสังคมหนึ่ง ๆ (Kerbo, 1996 : 3) ทั้งนี้ ปัจจัยชาติกำเนิด (Birth origins) เช่น เพศ (Sex) เชื้อชาติ (Race) ชาติพันธุ์ (Ethnicity) คือ ปัจจัยเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้เกิดความแตกต่างทางสังคม (Social differentiation) นำไปสู่การจัดแบ่งกลุ่มคนให้อยู่ในชั้น (Class) ต่าง ๆ ที่ไม่เท่าเทียมกันในสังคม ในทางวิชาการเรียกการจัดแบ่งกลุ่มคนให้อยู่ในชั้นต่าง ๆ นี้ว่าการแบ่งชั้นทางสังคม เช่น กลุ่มชนชั้นสูง กลุ่มชนชั้นกลาง กลุ่มชนชั้นล่าง เป็นต้น การแบ่งชั้นทางสังคมนี้เองที่นำไปสู่ปัญหา “ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม” (Social inequality) (นิสาพร วัฒนศัพท์, จุฑานิดา บุญวรรณ และ ศิวภรณ์ ไชยเจริญ, 2559 : 362-363) หรือที่ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของประเทศไทยเรียกปัญหานี้ว่า “ความเหลื่อมล้ำทางสังคม”

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ของประเทศไทย ยุทธศาสตร์ด้านที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ได้นำเสนอว่าปัญหา “ความเหลื่อมล้ำทางสังคม” (Social inequality) เป็นปัญหาที่ท้าทายและมีหลากหลายมิติและก่อให้เกิดปัญหาด้านอื่น ๆ ตามมาอย่างมากมาย ดังนั้นยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์ด้านที่ 4 จึงมีประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม แยกเป็น 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4.3 การเสริมสร้างพลังทางสังคม ข้อ 4.3.5 มีวิธีดำเนินการโดยมุ่งสนับสนุนการพัฒนาบนฐาน “ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม”

ภายใต้บริบทของสังคมที่มีความหลากหลายมากขึ้นทั้งทางชาติพันธุ์ ศาสนา และวิถีชีวิตทางวัฒนธรรม ต้องสร้างความเท่าเทียมกันในเรื่องสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในกลุ่มชาติพันธุ์ ให้ความสำคัญกับองค์ความรู้และภูมิปัญญาของกลุ่มชน ต้องสร้างความภาคภูมิใจในรากเหง้าของคนในท้องถิ่น และต้องส่งเสริมบทบาทของสถาบันการศึกษาในการช่วยยกระดับคุณค่าที่หลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมให้เป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจที่สร้างสรรคเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากได้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561 : 44–51) หากประเด็นยุทธศาสตร์ที่กล่าวมานี้ถูกนำไปสู่การปฏิบัติ (Implementation) ได้จริง จะเป็นการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุดตรงประเด็น เพราะสอดคล้องกับวรรณกรรมหลายเรื่องทั่วโลกที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของปัญหาชาติพันธุ์กับปัญหาการแบ่งชั้นในสังคมอย่างมีนัยสำคัญ เช่น หนังสือชื่อ Social stratification and Inequality: Class conflict in historical, Comparative, and Global perspective ของ Kerbo (2012) ที่ได้ตั้งข้อบ่งชี้ที่ 11 ว่า Inequalities of Race and Ethnicity: The Persistence of Ascription โดยชี้ว่าเพียงแค่ปัจจัยชาติกำเนิดที่ต่างกัน 3 ประการ ก็ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในสังคมขึ้นในทันทีโดยธรรมชาติของตัวมันเอง (สังคม) ได้แก่ปัจจัย 1) เพศ (Sex) 2) เชื้อชาติ (Race) และ 3) ชาติพันธุ์ (Ethnicity) (Kerbo, 2012: 311–345)

ในกรณีของประเทศไทย วรรณกรรมของไทยหลายเรื่องก็ได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นระหว่างปัญหาชาติพันธุ์กับปัญหาชนชั้นในสังคม เช่น เพ็ญฟ้า ลัยมณี (2548: ค) ได้ศึกษาเรื่องการปรับปรนวิถีชีวิตของชาวไทใหญ่: กรณีศึกษาหมู่บ้านนาหวาย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาได้ชี้ประเด็นปัญหาความไม่เท่าเทียมทางชาติพันธุ์ โดยอธิบายว่า ในการขายแรงงานในประเทศไทย ชาวไทใหญ่จะต้องทำงานหนักกว่า แต่ได้ค่าจ้างต่ำกว่าชาวไทยพื้นเมือง (คนเมือง) กำพล จาววัฒนาสกุล (2547: 79) ทำการวิจัยเรื่องการปรับตัวของนักเรียนนักศึกษาชาวเขาในเขตชุมชนเมือง ผลการศึกษาในประเด็นความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้น พบว่า นักเรียนนักศึกษาชาวเขารู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีปด้อยเข้ากับเพื่อนได้ยากในระดับมาก และรู้สึกว่าเพื่อนชอบนิทาหรือล้อเลียนตนอยู่เป็นประจำในระดับมาก สายชล สัตยานุรักษ์ (2555: 97) ได้สรุปว่า ในอดีตที่ผ่านมาการวิเคราะห์ปัญหาทางชาติพันธุ์ในประเทศไทยมักมองปัญหาชาติพันธุ์ว่า “เป็นปัญหาสำคัญในตัวของมันเอง” โดยมีได้เชื่อมโยงกับปัญหาทางชนชั้น แต่แท้ที่จริงแล้วการสร้าง ความหมายของคำว่า “ชาติไทย” และ “ความเป็นไทย” ของปัญญาชนกระแสหลักนั้นมุ่งจรรโลง “โครงสร้างสังคม” (Social structure) ที่แบ่งคนเป็นชนชั้นที่แตกต่างกัน และ

เสริมสร้างโครงสร้างการเมืองที่รวมศูนย์อำนาจไว้ในมือของชนชั้นนำ ดังนั้น ภายใต้อุดมการณ์ชาตินิยมกระแสหลัก ปัญหาชาติพันธุ์จึงเกี่ยวโยงกับปัญหาชนชั้นอย่างแนบแน่น

จากที่กล่าวมา ชี้ให้เห็นว่าแค่เพียงปัจจัยการถือกำเนิดขึ้นมาใน “กลุ่มชาติพันธุ์” (Ethnic group) ที่แตกต่างกัน ก็นำไปสู่ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในสังคมได้ในทันที โดยธรรมชาติของตัวมันเองหรือเป็นสังขธรรมที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ อย่างไรก็ตาม ในช่วงสิบปีที่ผ่านมา มีงานวิจัยในไทยหลายเรื่องที่แสดงให้เห็นว่า “กลุ่มชาติพันธุ์สามารถเลื่อนระดับชั้นทางสังคมได้” กล่าวคือ แม้เลือกเกิดไม่ได้ แต่เลือกที่จะเลื่อนชั้นทางสังคมได้ เช่น งานวิจัยของ อภินันท์ ธรรมเสนา (2553 : 65-66) ที่ศึกษาเรื่อง การประกอบสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของกลุ่มคนยองในจังหวัดลำพูน พบว่า กลุ่มคนยองมีพัฒนาการในการเลื่อนชั้นทางสังคม (Social mobility) สูงขึ้นจากในอดีตเป็นอย่างมาก โดยอธิบายว่า เดิมกลุ่มคนยองก็มีปัญหาการถูกเหยียดด้านภาษาจากคนเมือง (ไทยวน) แต่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ได้หันกลับไปค้นหารากเหง้า อัตลักษณ์ของตนเอง “ความเป็นยอง” จึงถูกหยิบยกขึ้นมาให้คุณค่าในฐานะที่เป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเมืองลำพูน “ความเป็นยอง” จึงไม่ใช่เรื่องที่น่าอับอายอีกต่อไป แต่กลายเป็นความภาคภูมิใจของกลุ่มคนยองที่มีประวัติความเป็นมา มีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวัฒน์ ปาลี (2559 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง การเมืองเรื่องการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของคนยองในลำพูน ผลการศึกษาพบว่าในระยะสิบปีที่ผ่านมา มีกลุ่มคนยองหลายกลุ่มพยายามที่จะสร้างอัตลักษณ์ ความเป็นยองอย่างหลากหลาย รวมทั้งให้ความหมายของอัตลักษณ์เหล่านั้นในระดับที่แตกต่างกัน แต่คนยองไม่ได้ต่อสู้ต่อรองหรือโต้ตอบกับรัฐชาติและนโยบายชาตินิยม ดังปรากฏในงานศึกษากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ทว่าเป็นการแสดงออก “เพื่อประกาศความสำเร็จ” รวมถึงการแสวงหาอัตลักษณ์บางอย่างเพื่อสร้างจุดเด่นให้แก่กลุ่มคนยองของตนเอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากจะหาตัวอย่าง (Best Practice) การยกระดับสถานะทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ให้สูงขึ้น “คนยอง” หรือ “ชาวยอง” จึงเป็นกลุ่มคนที่น่าสนใจศึกษาเป็นอย่างยิ่ง และงานวิจัยเรื่องนี้จะทวีความสำคัญขึ้นไปอีก หากได้ศึกษาเจาะลึกลงไปถึงระดับกลยุทธ์ หรือวิธีการที่ชาวยองได้ปฏิบัติการ (Practice) ตอบโต้กับสังคมภายนอกจนในที่สุดทำให้สถานะทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองสูงขึ้นในสังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

“วิวัฒนาการการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชาวยองในประเทศไทย” เริ่มต้นจากงานศึกษาด้านานเมืองยอง โดยทรี สว่างปัญญากร และได้ตีพิมพ์เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2527 โดยปริวรรตจากต้นฉบับตำนานเมืองยองฉบับอักษรไทลื้อ ถือเป็นการเริ่มต้นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชาวยองในทางวิชาการหรืออาจเรียกได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของ “ยองศึกษา” ในประเทศไทย (ทรี สว่างปัญญากร, 2527) ต่อมา แสงว มาละแฉม ได้ศึกษาเรื่อง ประวัติศาสตร์ การเคลื่อนย้ายและการตั้งถิ่นฐานของชาวยองในเมืองลำพูน (พ.ศ. 2348–2445) โดยนำเสนอเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2538 เป็นงานวิจัยทางประวัติศาสตร์ของชาวยองที่มีการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์อันเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการ เช่น คัมภีร์ใบลาน เอกสารชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ มาใช้อ้างอิงในงานวิจัย นับได้ว่าเป็นการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชาวยองไว้ในหลายมิติทั้งด้านประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ อาชีพ พิธีกรรมต่าง ๆ งานศึกษานี้ได้รับรางวัลมูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย (Toyota Thailand Foundation Award: TTF Award) ประเภทสิ่งพิมพ์ดีเด่นสาขามนุษยศาสตร์ ประจำปี พ.ศ. 2538 ผลงานนี้ได้รับการตีพิมพ์อย่างต่อเนื่องในหนังสือชื่อ “คนยองย้ายแผ่นดิน” ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2540 ปัจจุบันหนังสือ “คนยองย้ายแผ่นดิน” ได้รับการตีพิมพ์เป็นครั้งที่ 3 ในปี พ.ศ. 2560 (แสงว มาละแฉม, 2560) นับต่อจากนั้น ก็มีการศึกษาเกี่ยวกับชาวยองตามมาอย่างไม่ขาดสาย ครอบคลุมวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของ คนยองเกือบทุกช่วงเวลาตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น ภาษาของ ตำรับอาหารชาวยอง ผ้าทอคนยอง วัฒนธรรมชาวยอง งานศพคนยอง เป็นต้น ส่วนงานศึกษาเกี่ยวกับชาวยองที่มุ่งอธิบายปฏิบัติการทางสังคม (Practice) ไม่ว่าจะเป็นอิทธิพลของโครงสร้างทางสังคม (Social structure) อันเป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตคนยอง และปัจจัยภายในอันได้แก่ตัวปัจเจกและชุมชนของชาวยองเองที่มีผลทำให้วิถีชีวิต สถานะทางสังคม และวัฒนธรรมของชาวยองคงอยู่หรือเปลี่ยนแปลงไป ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ แล้วเห็นว่า มี 3 งานวิจัยที่โดดเด่น ได้แก่ งานของ รัตนาพร เศรษฐกุล (2537 : บทคัดย่อ, 65) ที่สรุปว่า การปรับเปลี่ยนทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวยองในตำบลบวกค้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นผลมาจากทั้ง 2 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยภายนอก (โครงสร้างทางสังคม) ได้แก่ นโยบายของรัฐ การเติบโตของธุรกิจการท่องเที่ยว ระบบทุนนิยมและระบบอุตสาหกรรมนิยม ระบบการศึกษาแบบใหม่ เป็นต้น 2) ปัจจัยภายใน คือ คนยองและชุมชนชาวยองเองที่เป็นปัจจัยสนับสนุนให้การเปลี่ยนแปลงนั้นให้เกิดเร็วขึ้น หรือถ่วงเวลาให้ช้าลงหรือไม่ก็ทำให้สังคมและวัฒนธรรมเดิมนั้นยังคงอยู่ งานวิจัยของ อภินันท์ ธรรมเสนา (2553 :

67-155) ให้น้ำหนักไปที่โครงสร้างทางสังคม (Social structure) ว่าเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ชาวยองในลำพูนมีสถานะทางสังคมที่สูงขึ้นโดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยโครงสร้างทางสังคมหลายประการ ได้แก่ 1) นโยบายภาครัฐที่เปลี่ยนแปลงไปตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา การประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาในมิติวัฒนธรรมและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น 2) บทบาทของหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ จังหวัดลำพูน องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ได้สนับสนุนงบประมาณและสรรสร้างโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเชิดชูความเป็นยองให้โดดเด่นขึ้น เช่น “งานสืบสานตำนานยองลำพูน-ยองโลก” ที่จัดขึ้นที่ลำพูนในปี พ.ศ. 2553 เป็นต้น และงานวิจัยของ ธนวัฒน์ ปาลี (2559) ที่ให้ความสำคัญกับ “บทบาทของชนชั้นนำชาวยอง” ที่มีความสามารถและมีความพยายามอย่างต่อเนื่องที่จะเชิดชูความเป็นยองให้โดดเด่น ส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ยองยกระดับสถานะทางสังคมขึ้นมาได้อย่างต่อเนื่อง เช่น ครอบงำเช่าคนค่า พระนักเดินทางผู้ปลุกกระแสความ เป็นยองทั้งในลำพูนและในเมืองยอง ประเทศเมียนมาร์ แสง มาละแซม คนยองที่ศึกษาประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองจนได้รับการยกย่องว่าเป็นปราชญ์ผู้รู้จริงในเรื่องชาติพันธุ์ยอง ดร.พลศุภรักษ์ (รักเกียรติ) ศิริจันทร์านนท์ อดีตนายกเทศมนตรีตำบลเวียงยองหลายสมัย ที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมวัฒนธรรมยอง ทั้งโดยการจัดกิจกรรมขึ้นมาเอง และการให้งบประมาณสนับสนุนหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อดำเนินโครงการในลักษณะของการพัฒนาอัตลักษณ์ความเป็นยอง เช่น การสร้างเทวบุตรหลวง เป็นต้น พ่อหนานรัตน์ ปาละพงศ์ เจ้าของบริษัทผึ้งน้อย เบเกอรี่ จำกัด ที่ประสบความสำเร็จในทางธุรกิจและได้ประกาศตัวเป็นคนยอง เป็นผู้ให้ทุนสนับสนุนโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับสถานะของชาวยอง เช่น เป็นเจ้าภาพในการพิมพ์หนังสือเรื่องราวของคนยองเพื่อแจกจ่ายในงานสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับคนยอง รวมถึงสลาเพชร วิริยะ สล่าแกะสลักแห่ง “บ้านจ๊วนัก” ตำบลบวกค้าง ที่มีส่วนสร้างอัตลักษณ์ชาวยองว่าเป็นชาติพันธุ์ที่มีความเป็นศิลปินหรือ สล่าของแผ่นดิน

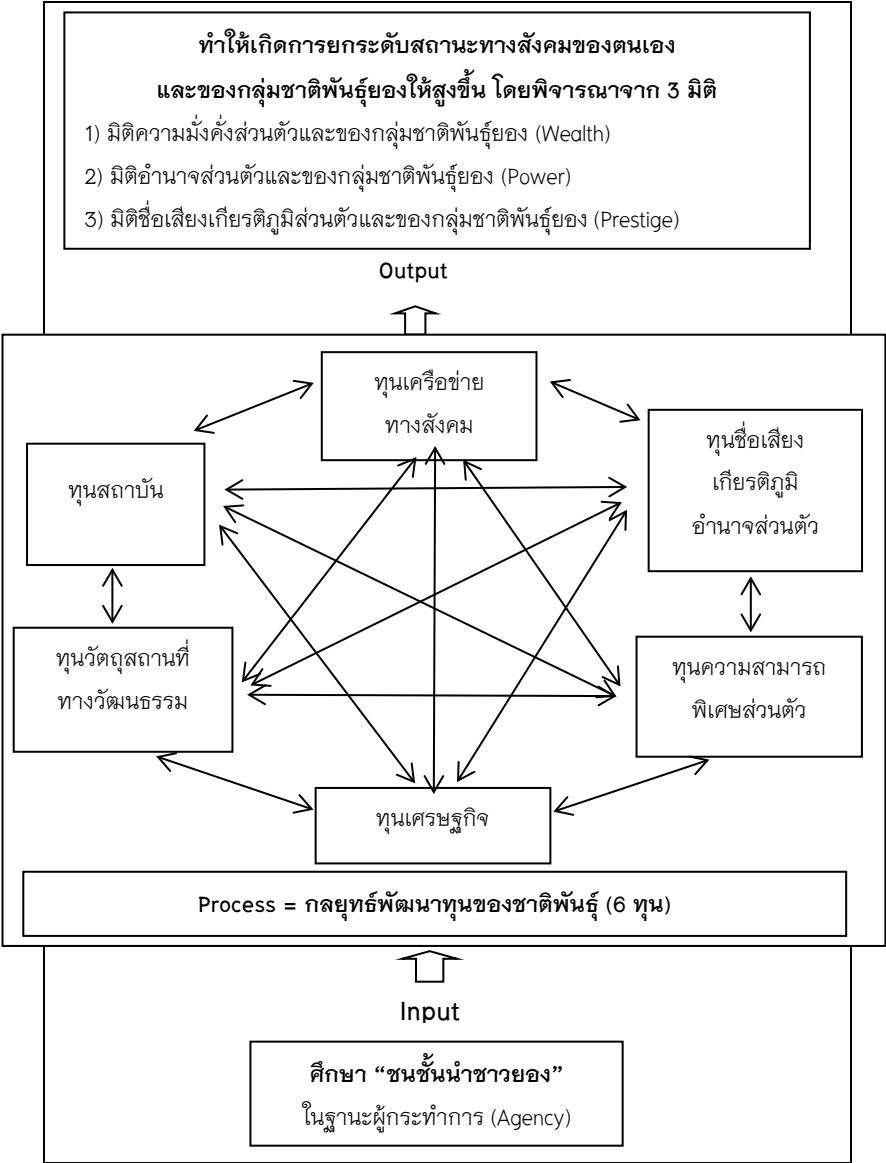
การศึกษาวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ถือเงินทุน (Capital) ที่ผู้วิจัยสามารถนำมาใช้ในการศึกษาต่อยอดเพื่อให้ได้ประเด็นองค์ความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับชาวยอง อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่างานวิจัยทั้งหลายที่ได้กล่าวมานี้ยังไม่ได้เจาะลึกลงไปถึงระดับ “กลยุทธ์” (Strategic) ต่าง ๆ ที่ชนชั้นนำชาวยองใช้เพื่อยกระดับสถานะกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองขึ้นมา กล่าวคือ ยังไม่

มีการศึกษาเจาะลึกเพื่อตอบคำถามที่ว่า “ชนชั้นนำชาวยองมีกลยุทธ์ในการพัฒนาทุนของชาติพันธุ์ตนเองเพื่อการยกระดับสถานะทางสังคมของตนเองและของกลุ่มชาติพันธุ์ของให้สูงขึ้น ได้อย่างไร” ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “กลยุทธ์พัฒนาทุนของชาติพันธุ์เพื่อการยกระดับสถานะทางสังคมให้สูงขึ้น: กรณีศึกษาชนชั้นนำชาวยองในภาคเหนือตอนบนของไทย” ผลของการศึกษานี้ผู้วิจัยคาดหวังว่าจะได้มาซึ่งรูปแบบ (Model) ของกลยุทธ์การพัฒนาทุนของชาติพันธุ์เพื่อการยกระดับสถานะทางสังคมให้สูงขึ้น อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่จะสามารถนำรูปแบบตัวอย่างนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับสถานะทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนให้สูงขึ้นได้และผู้วิจัยยังมุ่งหวังให้นักวิจัยสามารถใช้เป็นตัวอย่างวิธีการดำเนินการ (Procedure) ที่จะทำให้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธศาสตร์ด้านที่ 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4.3 ข้อ 4.3.5 ที่มุ่งแก้ไขปัญหชาติพันธุ์และปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไปพร้อม ๆ กัน ให้บรรลุผลได้จริง

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษากลยุทธ์ของชนชั้นนำชาวยองในการพัฒนาทุนของชาติพันธุ์เพื่อการยกระดับสถานะทางสังคมของตนเองและของกลุ่มชาติพันธุ์ของให้สูงขึ้น

กรอบแนวคิดของการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

“ภาคเหนือตอนบนของไทย” หมายถึง จังหวัดลำพูน จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย

“ชนชั้นนำชาวยอง” หมายถึง ชาวยองที่มีบทบาทในการใช้กลยุทธ์พัฒนาทุนของชาติพันธุ์เพื่อยกระดับสถานะทางสังคมของตนเองหรือของกลุ่มชาติพันธุ์ยองให้สูงขึ้น ได้แก่ พระสงฆ์ ศิลปิน สล่า ปราชญ์ท้องถิ่น นักวิชาการ รวมถึงผู้นำการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม

“ทุนของชาติพันธุ์” หมายถึง ทุนต่าง ๆ ที่ชาวยองเป็นเจ้าของหรือนำมาใช้ประโยชน์ได้ โดยสามารถแยกทุนได้เป็น 6 ประเภท ได้แก่ 1) ทุนเศรษฐกิจ 2) ทุนความสามารถพิเศษส่วนตัว 3) ทุนวัตถุสถานที่ทางวัฒนธรรม 4) ทุนสถาบัน 5) ทุนชื่อเสียงเกียรติภูมิอำนาจส่วนตัว 6) ทุนเครือข่ายทางสังคม

“ทุนเศรษฐกิจ” หมายถึง การมีเงินตรา สหกรณ์ทรัพย์ หรืออสังหาริมทรัพย์

“ทุนความสามารถพิเศษส่วนตัว” หมายถึง การมีความสามารถพิเศษของบุคคลที่อาจได้มาจากพรสวรรค์หรือจากการเรียนรู้ฝึกฝน

“ทุนวัตถุสถานที่ทางวัฒนธรรม” หมายถึง วัตถุหรือสถานที่ต่าง ๆ ที่มีคุณค่าในสังคมวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ เช่น พระเครื่อง ภาพวาด ผ้าทอ ไม้แกะสลัก รูปปั้น อนุสาวรีย์ วัด หรือสถานที่ทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

“ทุนสถาบัน” หมายถึง ชื่อเสียง เกียรติภูมิ หรืออำนาจของสถาบันหนึ่ง ๆ เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย วัด องค์การภาครัฐ เป็นต้น

“ทุนเครือข่ายทางสังคม” หมายถึง การมีความสัมพันธ์กันทางสังคมที่มีเป้าหมายหรือความคาดหวังหรือความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน ก่อให้เกิดการช่วยเหลือส่งเสริมซึ่งกันและกัน ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม

“ทุนชื่อเสียงเกียรติภูมิอำนาจส่วนตัว” หมายถึง การมีชื่อเสียง เกียรติภูมิ หรืออำนาจของบุคคล

“กลยุทธ์พัฒนาทุนของชาติพันธุ์” หมายถึง วิธีการสั่งสมเพิ่มพูนทุนของชาติพันธุ์ประเภทหนึ่งประเภทใดให้เพิ่มมากขึ้น หรือการเปลี่ยนแปลงทุนของชาติพันธุ์ประเภทหนึ่งให้กลายเป็นทุนของชาติพันธุ์อีกประเภทหนึ่ง

“การยกระดับสถานะทางสังคมให้สูงขึ้น” หมายถึง การยกระดับสถานะทางสังคมของตนเองหรือของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองให้สูงขึ้นในมิติหนึ่งมิติใดหรือหลายมิติ ได้แก่ 1) มิติความมั่งคั่งของตนเองหรือของกลุ่มชาติพันธุ์ (Wealth) 2) มิติอำนาจของตนเองหรือของกลุ่มชาติพันธุ์ (Power) 3) มิติชื่อเสียงเกียรติภูมิของตนเองหรือของกลุ่มชาติพันธุ์ (Prestige)

วิธีการศึกษา

พื้นที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้พิจารณาคัดเลือกพื้นที่ศึกษาที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์การย้ายถิ่นฐานของชาวยองในภาคเหนือตอนบนของไทย จำนวน 4 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ศึกษาที่ 1 อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พื้นที่ศึกษาที่ 2 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พื้นที่ศึกษาที่ 3 ตำบลบวกค้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ และพื้นที่ศึกษาที่ 4 อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

กลุ่มเป้าหมายการวิจัย

ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายการวิจัย (Target Group) โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงหรือตามจุดมุ่งหมาย (Purposive sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ พื้นที่ศึกษาละ 4 กลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งสิ้น 16 กลุ่มเป้าหมาย และผู้วิจัยยังได้คัดเลือก “ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ” (Key informants) จำนวน 13 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำคัญในประเด็นที่ต้องการเพิ่มเติม ประกอบกับผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย และข้อมูลที่ได้จากเอกสารหลักฐานต่าง ๆ มาทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดทำกับข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญร่วมกับการศึกษาประวัติชีวิต (Life history) ของกลุ่มเป้าหมายการวิจัย มีการจัดทำกับข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งการวิเคราะห์ความหมายทางภาษาโดยตรงและวิเคราะห์ความหมายทางความรู้สึก แล้วตีความและการพรรณนาข้อมูลและเหตุการณ์ (นิศา ชูโต, 2551 : 225) ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย วิเคราะห์ร่วมกับการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมถึงเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากนั้น ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิค “วิศวกรรมย้อนกลับ” (Reverse engineering) หรือ “การถอดบทเรียน” (Lesson distilled) ร่วมกับเทคนิคการวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis) ร่วมกับองค์ความรู้ในทางวิชาการเกี่ยวกับทุน (Capital) โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบ (Model) กลยุทธ์ของชนชั้นนำชาวยองในการพัฒนาทุนของชาติพันธุ์ เพื่อการยกระดับสถานะทางสังคมของตนเองและของกลุ่มชาติพันธุ์ยองให้สูงขึ้น

ผลการศึกษา

ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบกลยุทธ์พัฒนาทุนของชาติพันธุ์เพื่อการยกระดับสถานะทางสังคมให้สูงขึ้นของชนชั้นนำชาวยองในภาคเหนือตอนบนของไทย แยกได้เป็น 15 กลยุทธ์ เรียงลำดับจากกลยุทธ์ที่ใช้กันมากไปหากลยุทธ์ที่ใช้กันน้อย ดังนี้

1. กลยุทธ์การเดินทางไปเรียนรู้และใช้ชีวิตอยู่ในเมืองใหญ่เพื่อพัฒนาทุนความสามารถพิเศษส่วนตัว มีชนชั้นนำชาวยองใช้กลยุทธ์นี้จำนวน 11 คน ยกตัวอย่างกรณีของเอกพงศ์ ทุนอินทร์ ที่เกิดมาไม่มีพรสวรรค์ในด้านใดเป็นพิเศษ แต่ได้ไปทำงานเป็นคนเดินตลาด (Salesman) ของหลายบริษัทในกรุงเทพฯ ทำให้มีทักษะการพูด การเจรจาต่อรอง จนสั่งสมเพิ่มพูนเป็น “ทุนความสามารถพิเศษส่วนตัว” อันเป็นพื้นฐานทำให้ประสบความสำเร็จในเส้นทางในเมืองท้องถิ่นในเวลาต่อมา

2. กลยุทธ์ใช้ทุนเศรษฐกิจเข้าเรียนต่อในสถาบันการศึกษาที่เป็นเลิศเพื่อพัฒนาทุนความสามารถพิเศษส่วนตัวให้สูงขึ้นนำไปสู่การเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงเกียรติภูมิและอำนาจ มีชนชั้นนำชาวยองใช้กลยุทธ์นี้จำนวน 9 คน ยกตัวอย่างกรณีของทวี นันทขว้าง และอินสนธิ วงศ์สาม ที่ครอบครัวส่งไปเรียนที่มหาวิทยาลัยศิลปากรยุคที่ทำการสอนโดยศิลป์ พีระศรี และในที่สุดก็ได้เป็นศิลปินแห่งชาติทั้งสองคน

3. กลยุทธ์บวชเรียนเพื่อพัฒนาทุนความสามารถพิเศษส่วนตัว มีชนชั้นนำชาวยองใช้กลยุทธ์นี้จำนวน 6 คน กล่าวคือ สถาบันวัดมีอำนาจหน้าที่ในการทำพิธีเปลี่ยนผ่านผู้ชายธรรมดาในชุมชนให้มีสถานะทางสังคมให้สูงขึ้นได้ในทันทีด้วยวิธีการบวชเป็น “สามเณร” หรือ “ภิกษุ” ซึ่งในสังคมไทยถือว่าเป็นชนชั้นนำในชุมชน ยกตัวอย่างกรณีของแสวง มาละแซม การได้บวชเรียนทำให้แสวงได้เพิ่มพูนทุนความสามารถพิเศษส่วนตัวโดยสามารถอ่านและเขียนอักขระล้านนาได้เป็นอย่างดี และมีความสามารถในการเขียนเรียงความร้อยแก้วต่าง ๆ เช่น เขียนบทความได้ดี เพราะได้พื้นฐานมาจากการเขียนตอบกระทู้ธรรม ต่อมาเมื่อแสวงลาสิกขาและ

ได้เรียนต่อในระดับปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แลวงก็ได้นำความสามารถพิเศษที่กล่าวมาแล้วมาใช้อย่างเต็มที่ ทั้งการอ่านและปริวรรต “ตำนานเมืองยอง” ส่วนต่าง ๆ ซึ่งบันทึกไว้เป็นอักษรธรรมล้านนาโบราณหรืออักษรไทลื้อ (ซึ่งอักษรใกล้เคียงกัน) และเขียนวิทยานิพนธ์ได้ดีจนได้รับรางวัลจากมูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย (Toyota Thailand Foundation Award: TTF Award) ประเภทสิ่งพิมพ์ดีเด่นสาขามนุษยศาสตร์ ประจำปี 2538

4. กลยุทธ์ใช้ทุนความสามารถพิเศษส่วนตัวร่วมกับทุนเศรษฐกิจเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่นำไปสู่การสร้างรายได้ให้กับชุมชนชาวยอง มีชนชั้นนำชาวยองใช้กลยุทธ์นี้จำนวน 4 คน ยกตัวอย่างกรณีของพระครูถิรบุญวัฒน์ ที่ใช้ทุนชื่อเสียงส่วนตัวนำทุนเศรษฐกิจที่มีคณะศรัทธาบริจาคจำนวนมากมาพัฒนา วัดป่าตาลและชุมชนรอบวัดป่าตาล เช่น การก่อสร้างวิหารเพื่อประดิษฐานพระสิงห์ยอง การปรับปรุงวัดและชุมชนรอบวัดให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น ทำให้วัดป่าตาลและชุมชนรอบบริเวณวัดมีรายได้จากการท่องเที่ยวหลายครัวเรือน

5. กลยุทธ์การใช้ทุนความสามารถพิเศษร่วมกับทุนชื่อเสียงส่วนตัวเพื่อเสริมสร้างทุนเครือข่าย ชาวยองนำไปสู่การพัฒนาเป็นสถาบันกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเข้มแข็ง มีชนชั้นนำชาวยองใช้กลยุทธ์นี้จำนวน 4 คน ยกตัวอย่างกรณีของรัตน์ ปาละพงศ์ ที่ได้ใช้ความสามารถพิเศษในด้านการบริหารบริษัท ผึ้งน้อย เบเกอรี่ จำกัด และความมีชื่อเสียงส่วนตัวเข้ามามีส่วนร่วมจัดตั้ง “สมาคมชาวยอง” และ “สมาคมคนยอง” (ชาวยองไม่เคยรวมตัวกันเป็นสมาคมมาก่อน) เพื่อสร้างเครือข่ายอย่างเป็นทางการในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชาวยอง สร้าง “สำนึกความเป็นยอง” และยกระดับสถานะเป็น “สถาบันกลุ่มชาติพันธุ์ยอง” ที่มีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น เพื่อตอบโต้กับสถาบันรัฐชาติสมัยใหม่ที่พยายามกลืนกลายวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้เหลือแต่เพียง “ความเป็นไทย”

6. กลยุทธ์ใช้ทุนเศรษฐกิจเพื่อการก่อสร้างและพัฒนาทุนวัตถุลักษณะที่ทางวัฒนธรรมเป็นจำนวนมากนำไปสู่การเป็นภิกษุที่มีชื่อเสียงเกียรติภูมิและอำนาจ มีชนชั้นนำชาวยองใช้กลยุทธ์นี้จำนวน 3 คน ยกตัวอย่างกรณีของมหาเถรไธสงใช้ทุนเศรษฐกิจที่ได้มาจากทุนเครือข่ายคณะศรัทธานำไปก่อสร้างศาสนสถานทั่วอนุภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนรวมทั้งสิ้นถึง 153 รายการ ทำให้ได้รับความศรัทธาเคารพนับถือยกย่องให้เป็นครูบาทหลวงรูปหนึ่งแห่งอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน

7. กลยุทธ์การใช้ทุนความสามารถพิเศษส่วนตัวร่วมกับทุนเครือข่ายความเป็นชาติพันธุ์เดียวกันนำไปสู่การมีอำนาจทางการเมือง มีชนชั้นนำชาวยองที่ใช้ทุนนี้เป็นนักการเมืองท้องถิ่นใช้กลยุทธ์นี้จำนวน 2 คน ได้แก่ พลศุภรักษ์ ศิริจันทร์านนท์ และทรงเดช ทิพย์ทอง กล่าวคือนักการเมืองชาวยองทั้ง 2 คน ใช้ “ความเป็นยอง” ที่เป็นลักษณะร่วมกันกับชาวบ้านหรือที่เรียกว่า “การเป็นพวกเดียวกัน” โดยใช้เป็นจุดแข็งในการหาเสียง ดังนั้น ในมุมมองของนักการเมืองท้องถิ่นชาวยอง “ชาติพันธุ์ยอง” หรือ “ความเป็นยอง” สามารถใช้ประโยชน์ได้ในฐานะที่เป็นทุนสถาบัน (เปรียบเสมือนอยู่พรรคการเมืองเดียวกัน) และอีกมิติหนึ่งคือเป็นทุนเครือข่ายทางสังคม

8. กลยุทธ์การใช้ทุนความสามารถพิเศษส่วนตัวร่วมกับทุนชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลและทุนความเป็นชาติพันธุ์เดียวกันนำไปสู่การมีอำนาจทางการเมือง มีชนชั้นนำชาวยองใช้กลยุทธ์นี้จำนวน 2 คน ยกตัวอย่างกรณีของเอกพงศ์ ทุนอินทร์ ที่ใช้ทุนความสามารถพิเศษด้านทักษะในการพูด การเจรจาต่อรอง หาเสียงร่วมกับการใช้ทุน “ความเป็นชาติพันธุ์ยอง” และทุนชื่อเสียงของนามสกุล “ทุนอินทร์” ที่มีคุณูปการต่อชุมชนสังคมมาตั้งแต่ยุคคุณปู่ จนได้รับการเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีหลายสมัย

9. กลยุทธ์ใช้อำนาจทางการเมืองสั่งใช้งบประมาณของรัฐเพื่อเพิ่มทุนวัตถุดิบที่ทางวัฒนธรรมของชาวยองและพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ยองให้เป็นสถาบันที่เข้มแข็งนำไปสู่การดำรงไว้ซึ่งอำนาจทางการเมือง มีชนชั้นนำชาวยองใช้กลยุทธ์นี้จำนวน 2 คน ยกตัวอย่างกรณีของพลศุภรักษ์ที่ได้ใช้ทุนอำนาจจากตำแหน่งนายกเทศมนตรี สั่งใช้งบประมาณของรัฐ (เทศบาล) เพื่อนำมาสร้างวัตถุดิบที่ทางวัฒนธรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชาวยอง เช่น ก่อสร้าง เทวบุตรหลวง และดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนากลุ่มชาวยองให้เป็นสถาบันชาวยองที่เข้มแข็งดำรงไว้ซึ่งอำนาจทางการเมืองโดยได้รับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีหลายสมัย

10. กลยุทธ์เข้ารับการฝึกอบรมอาชีพกับองค์กรภาครัฐเพื่อพัฒนาทุนความสามารถพิเศษส่วนตัว มีชนชั้นนำชาวยองใช้กลยุทธ์นี้จำนวน 2 คน ยกตัวอย่างกรณีของเพชร วิริยะที่มีพรสวรรค์ในด้านการวาดภาพและแกะสลัก ต่อมาได้รับโอกาสจาก “ทุนสถาบัน” (องค์กรภาครัฐ) ได้แก่ กองส่งเสริมอุตสาหกรรมในครอบครัว กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ที่หยิบยื่นโอกาสให้กับเพชร โดยส่งครูคำ่าย เดชดวงตา มาสอนการแกะสลักให้กับชาวชนบทที่สนใจ ทำให้เพชรที่ได้เข้ารับการฝึกอบรมอาชีพในครั้งนั้นได้พัฒนาความสามารถในการแกะสลัก และในที่สุดก็เป็นศิลปินแกะสลักช้างที่มีชื่อเสียงและได้รับรางวัลรวมถึงเกียรติยศมากมาย เช่น

เป็น “ครูศิลปะของแผ่นดิน” ประเภทเครื่องไม้ (แกะสลัก) จากสถาบันส่งเสริมศิลปหัตถกรรมไทย (องค์การมหาชน) หรือ Socit เป็นต้น

11. กลยุทธ์การใช้ภาษายของเป็นทุนความสามารถพิเศษเพื่อสร้างเครือข่ายทางสังคม มีชนชั้นนำ ชาวองใช้กลยุทธ์นี้จำนวน 2 คน ได้แก่ แสงว มาละแซม ที่ใช้ภาษายองในการสัมภาษณ์และเสาะแสวงหาข้อมูลการวิจัยในเมืองยองและสิบสองปันนา เป็นต้น และบัณฑิต อุดมฤทธิ์ ที่ใช้ภาษายองเพื่อสร้างอัตลักษณ์เฉพาะตัวจนได้รับฉายาว่า “แจ้คยอง” และยังใช้ภาษายองในการสนทนาค้าขายกับชาวไตกลุ่มต่าง ๆ ในอำเภอแม่สาย

12. กลยุทธ์การใช้ภาษายองเป็นทุนความสามารถพิเศษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนนำไปสู่การเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนชาวอง มีชนชั้นนำชาวองใช้กลยุทธ์นี้จำนวน 1 คน ได้แก่ สังเวียน พรารมภ์ ที่ใช้ภาษายองในการบรรยายและพูดคุยกับนักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงการได้มาเที่ยวในหมู่บ้านของ คนยอง (ของแท้)

13. กลยุทธ์เพิ่มทุนชื่อเสียงเกียรติภูมิอำนาจส่วนตัวด้วยทุนสถาบันกษัตริย์ มีชนชั้นนำชาวองใช้ กลยุทธ์นี้จำนวน 1 คน ได้แก่ สังเวียน พรารมภ์ ที่มีชื่อเสียงโด่งดังขึ้นในทันทีเมื่อสมเด็จพระเทพฯ เสด็จเยี่ยมชุมชนบ้านสันทางหลวง องค์ภภาคีรัฐหลายองค์การต่างเข้ามาทำการศึกษาวิจัยและพัฒนาแม่หลวงสังเวียนและแกนนำในหมู่บ้าน

14. กลยุทธ์ใช้ทุนเศรษฐกิจเพื่อการก่อสร้างและพัฒนาทุนวัตถุดิบที่ทางวัฒนธรรมเป็นจำนวนมากนำไปสู่การดำรงรักษาไว้ซึ่งชื่อเสียงเกียรติภูมิส่วนตัวและสถาบันเจ้านายฝ่ายเหนือ มีชนชั้นนำชาวองใช้กลยุทธ์นี้จำนวน 1 คน คือ “เจ้าหนานประพันธ์ กาญจนกามล” ท่านเกิดในตระกูลเชื้อสายเจ้าหลวงลำพูนผสมเชื้อสายเจ้าหลวงเมืองยองมีฐานะมั่งคั่ง คนทั่วไปเรียกค่านำหน้านามท่านว่า “เจ้า” (เจ้านายฝ่ายเหนือ) ท่านจึงเป็นผู้นำคณะศรัทธาในการก่อสร้างทำนุบำรุงศาสนสถาน โรงพยาบาล และโรงเรียนจำนวนมาก นำไปสู่การดำรงรักษาไว้ซึ่งชื่อเสียงเกียรติภูมิส่วนตัวและสถาบันเจ้านายฝ่ายเหนือ

15. กลยุทธ์ใช้ทุนชื่อเสียงเกียรติภูมิอำนาจส่วนตัวและทุนเครือข่ายทางสังคมเพื่อเชื่อมโยงและพัฒนาในกลุ่มชาติพันธุ์ไตในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนให้กลายเป็นทุนเครือข่ายและทุนสถาบันที่เข้มแข็ง มีชนชั้นนำชาวองใช้กลยุทธ์นี้จำนวน 1 คน คือ “มหาเชื่อน” ที่ได้ใช้ทุนชื่อเสียงส่วนตัวและทุนเครือข่ายทางสังคม (เครือข่าย ครอบาข้ามชาติ เครือข่ายคณะศรัทธาทัวทั้งลุ่มน้ำโขงตอนบน) ให้โอกาสด้านการศึกษาแก่สามเณรและภิกษุที่เป็นคนไตในลุ่มน้ำโขงตอนบน (เมืองยองและเมืองใกล้เคียง กลุ่มคนไตสิบสองปันนา กลุ่มคนไตในทางตอนเหนือของประเทศลาว) ให้ได้มาบวชเรียนในลำพูน เมื่อเรียนจบแล้วก็ได้กลับไปเป็น

เจ้าอธิการอบรมสั่งสอนปกครองดูแลวัดวาอาราม บางรูปได้เป็นถึง รองครูบาเมือง บางรูปก็ลาสิกขาออกไปแล้วได้รับการยกย่องยอมรับเป็นผู้นำชุมชนหรือปัญญาชนในระดับท้องถิ่น บางคนก็ไปประกอบอาชีพส่วนตัวเป็น “สล่า” หรืออาชีพอื่น จนมั่งคั่งร่ำรวย เลื่อนสถานะทางสังคมจนถูกเรียกว่า “พ่อเลี้ยง” และคนเหล่านี้ก็ไม่ลืมที่จะนำเงินมาพัฒนาพระพุทธศาสนาเพื่อตอบแทนบุญคุณที่ได้ให้โอกาสแก่พวกเขา เช่น การเป็นเจ้าภาพจัดงานสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ ในวัดที่พวกเขาเคยมาเล่าเรียนในจังหวัดลำพูน กลายเป็นทุนเครือข่ายและทุนสถาบันที่เข้มแข็งเชื่อมโยงและพัฒนาภาคพื้นดินต่าง ๆ ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผล

สรุปผลการศึกษา ชนชั้นนำชาวยองมีกลยุทธ์ในการพัฒนาทุนของชาติพันธุ์เพื่อการยกระดับสถานะทางสังคมของตนเองและของกลุ่มชาติพันธุ์ของให้สูงขึ้นโดยใช้วิธีการสั่งสมและพัฒนาทุนของชาติพันธุ์ทั้ง 6 ทุน โดยมีกลยุทธ์จำนวน 15 รูปแบบ ดังที่ได้กล่าวอย่างละเอียดมาแล้วในผลการศึกษา ส่วนการยกระดับสถานะทางสังคมของตนเองและกลุ่มชาติพันธุ์ของในมิติต่าง ๆ ของกลุ่มเป้าหมายการศึกษาสรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การยกระดับสถานะทางสังคมของตนเองและกลุ่มชาติพันธุ์ของในมิติต่าง ๆ ของกลุ่มเป้าหมายการศึกษา

กลุ่มเป้าหมาย การศึกษา	ยกระดับสถานะทางสังคม ของตนเองในมิติ			ยกระดับสถานะทางสังคมของ กลุ่มชาติพันธุ์ของในมิติ		
	ความมั่งคั่งส่วนตัว (Wealth)	ชื่อเสียงเกียรติภูมิ ส่วนตัว (Prestige)	อำนาจส่วนตัว (Power)	ความมั่งคั่งของ	ชื่อเสียงเกียรติภูมิ	อำนาจของ
				กลุ่มชาติพันธุ์	ของกลุ่มชาติพันธุ์	กลุ่มชาติพันธุ์
1. ทวี นันทขว้าง	✓	✓	✓	✗	✓	✗
2. อินสนธิ์ วงศ์สาม	✓	✓	✓	✗	✓	✗
3. พระครู เวฬุวันพิทักษ์	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4. เอกพงศ์ ทุนอินทร์	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5. เจ้าหนานประพันธ์ กาญจนกามล	✓	✓	✓	✗	✓	✗
6. แสงว มาละแซม	✓	✓	✓	✓	✓	✓
7. พลศุภรักษ์ ศิริจันทร์ทรานนท์	✓	✓	✓	✓	✓	✓
8. รัตน์-ผ่องพรรณ ปาละพงศ์	✓	✓	✓	✓	✓	✓
9. บุญเกิด กันทะอินทร์	✓	✓	✓	✗	✓	✗

กลุ่มเป้าหมาย การศึกษา	ยกระดับสถานะทางสังคม ของตนเองในมิติ			ยกระดับสถานะทางสังคมของ กลุ่มชาติพันธุ์ของในมิติ		
	ความมั่งคั่งส่วนตัว	ชื่อเสียงเกียรติภูมิ	อำนาจส่วนตัว	ความมั่งคั่งของ กลุ่มชาติพันธุ์	ชื่อเสียงเกียรติภูมิ ของกลุ่มชาติพันธุ์	อำนาจของ กลุ่มชาติพันธุ์
	(Wealth)	ส่วนตัว (Prestige)	(Power)	(Wealth)	(Prestige)	(Power)
10. เพชร วริยะ	☑	☑	☑	☒	☑	☒
11. พระครู ธิรบุญวัฒน์	☑	☑	☑	☑	☑	☒
12. ลิปิกร มาแก้ว	☑	☑	☑	☑	☑	☒
13. สังเวียน ปรารมภ์	☑	☑	☑	☑	☑	☑
14. ทรงเดช ทิพย์ทอง	☑	☑	☑	☒	☑	☑
15. บัณฑิต อุดมฤทธิ์	☑	☑	☑	☒	☑	☑
16. พระครู อุปถัมภ์วารการ	☑	☑	☑	☒	☑	☑

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มเป้าหมายการศึกษาทั้ง 16 กลุ่มเป้าหมาย สามารถยกระดับสถานะทางสังคม (ของตนเอง) ได้ทั้ง 3 มิติ ได้แก่ มิติความมั่งคั่งส่วนตัว มิติชื่อเสียงเกียรติภูมิส่วนตัว และมิติอำนาจส่วนตัว ส่วนการยกระดับสถานะทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ของพบว่า กลุ่มเป้าหมายการศึกษาที่สามารถยกระดับสถานะทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ของในมิติชื่อเสียงเกียรติภูมิของกลุ่มชาติพันธุ์ได้ทั้ง 16 กลุ่มเป้าหมาย สามารถยกระดับสถานะทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ของในมิติอำนาจของกลุ่มชาติพันธุ์ได้จำนวน 9 กลุ่มเป้าหมาย สามารถยกระดับสถานะทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ของในมิติความมั่งคั่งของกลุ่มชาติพันธุ์ได้จำนวน 8 กลุ่มเป้าหมาย การศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่า การยกระดับสถานะทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในมิติชื่อเสียงเกียรติภูมิทำได้ง่ายที่สุด ส่วนการยกระดับสถานะทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในมิติความมั่งคั่งและมิติอำนาจนั้นกระทำได้ยากกว่า

อภิปรายผล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ในรายละเอียดพบว่า กลยุทธ์ทั้ง 15 รูปแบบที่กล่าวมา มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทุนของชาติพันธุ์ทั้ง 6 ทุน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาาร่วมกัน ได้แก่ ทุนเศรษฐกิจ ทุนความสามารถพิเศษส่วนตัว ทุนวัตถุธาณที่ทางวัฒนธรรม ทุนสถาบัน ทุนชื่อเสียงเกียรติภูมิอำนาจส่วนตัว และทุนเครือข่ายทางสังคม เพราะในงานวิจัยนี้ไม่พบว่ามีกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยคนใดที่ใช้ทุนเพียงทุนเดียวแล้วสามารถยกระดับสถานะทางสังคมของตนเองและของชาติพันธุ์ได้ แต่ต้องมีการบูรณาการทุนทั้ง 6 ประเภท ให้เหมาะสมตามศักยภาพและบริบทของตนเอง ทั้งนี้ทุนทั้ง 6 ประเภท มีประเด็นอภิปราย ดังนี้

“ทุนเศรษฐกิจ” จากการศึกษาพบว่า ทุนเศรษฐกิจสามารถแปรเปลี่ยนไปเป็นทุนประเภทอื่น ๆ ทั้ง 5 ทุนที่เหลือได้ทั้งหมด กล่าวคือ ทุนเศรษฐกิจสามารถแปรเปลี่ยนให้กลายเป็น 1) “ทุนสถาบันและทุนความสามารถพิเศษส่วนตัว” ได้ เช่น การมีเงินก็สามารถส่งลูกหลานไปเรียนมหาวิทยาลัยศิลปากรที่มีความเป็นเลิศในการเรียนการสอนด้านศิลปะ เป็นต้น 2) “ทุนวัตถุธาณที่ทางวัฒนธรรม” เช่น พระสงฆ์ใช้เงินที่ได้จากการร่วมบริจาคของคณะศรัทธาทำการก่อสร้างศาสนสถานขึ้นมามากมาย ในบางกรณีเพื่อให้คณะศรัทธาเรียกว่า “ครูบา” ดังที่ สุนทร คำยอง และคณะ (2565 : 146) ได้เรียกปรากฏการณ์นี้ว่า “ครูบาฟิเวอร์” ที่เกิดจากการที่พระสงฆ์ได้เลือกคัดสรรคุณสมบัติของครูบาบางประการ (เช่น ครูบาต้องเป็นพระที่ก่อสร้างศาสนสถานขึ้นมามากมาย) มาผลิตซ้ำเพื่อให้เกิด “ภาพลักษณ์ครูบา” 3) “ทุนชื่อเสียงเกียรติภูมิอำนาจส่วนตัว” เช่น กรณีของรัตน์ ปาละพงษ์ เมื่อประสบความสำเร็จเป็นเจ้าของบริษัท ผึ้งน้อย เบเกอรี่ จำกัด ที่มีความมั่งคั่งแล้ว สถาบันต่าง ๆ

ทั้งภาครัฐและเอกชนก็ได้มอบโล่เชิดชูเกียรติให้กับรัตนอย่างมากมาย เป็นต้น 4) “ทุนเครือข่ายทางสังคม” เช่น การรวมตัวกันเป็นห้างหุ้นส่วน บริษัท สมาคม ชมรม สโมสร ในปัจจุบันมีความจำเป็นที่ต้องใช้เงินงบประมาณเป็นทุนขับเคลื่อนกิจการ ในการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า “สมาคมคนयोग” ซึ่งเป็นสมาคมที่เข้มแข็งที่สุดในสามสมาคมของกลุ่มชาติพันธุ์ยองในภาคเหนือตอนบนของไทย ก็ด้วยเหตุผลที่มีทุนเศรษฐกิจอยู่เบื้องหลัง กล่าวคือ รัตน์ ปาละพงศ์ ที่ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาสมาคมคนयोगได้อนุญาตให้ใช้ห้องทำงานในบริษัทซึ่งน้อยเป็นที่ตั้งของสมาคมคนयोग และหากมีการประชุมสมาคมคนयोगก็จะมีการเลี้ยงอาหารและอาหารว่างจากงบประมาณส่วนตัวของรัตน์เอง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การแปรสภาพทุนประเภทหนึ่งให้กลายเป็นทุนอีกประเภทหนึ่งอาจใช้ระยะเวลาที่แตกต่างกัน แยกเป็น 2 แบบ (โดยใช้มิติเวลาเป็นตัวแบ่ง) คือ 1) การแปรสภาพทุนประเภทหนึ่งให้กลายเป็นทุนอีกประเภทหนึ่งได้แบบทันทีทันใด (ใช้เวลาสั้น) 2) การแปรสภาพทุนประเภทหนึ่งให้กลายเป็นทุนอีกประเภทหนึ่งได้แบบค่อยเป็นค่อยไป (ใช้เวลานาน) (Bourdieu, 1986 : 17–19) ดังนั้น คำกล่าวที่ว่า “เงินไม่สามารถซื้อได้ทุกอย่าง” ก็อาจเปลี่ยนเป็น “เงินซื้อได้ทุกอย่าง แต่บางอย่างอาจต้องใช้เวลา”

“ทุนความสามารถพิเศษส่วนตัว” ในการศึกษาที่พบว่าเกิดขึ้นได้ 2 แบบ ได้แก่ พรสวรรค์ที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด กับความสามารถพิเศษที่เกิดจากการเรียนรู้ฝึกฝน ตัวอย่างของพรสวรรค์ที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด (ด้านศิลปะ) เช่น ทวี นันทขว้าง, เพชร วิริยะ, ทรงเดช ทัพย์ทอง เป็นต้น ตัวอย่างของความสามารถพิเศษ (ด้านการเมือง) ที่ได้จากการเรียนรู้และประสบการณ์ เช่น เอกพงศ์ ทุนอินทร์ พลสุภกรักษ์ ศิริจันทร์านนท์ เป็นต้น การศึกษานี้ยังพบว่า “ทุนความสามารถพิเศษส่วนตัว” ส่วนใหญ่เป็นทุนในลักษณะที่หากจะแปรสภาพเป็นทุนประเภทอื่น “ต้องใช้เวลานาน” และต้องใช้ร่วมกับทุนประเภทอื่น ยกตัวอย่างกรณีศึกษา “มหาเชื่อน” ที่ได้ใช้ “ทุนเศรษฐกิจ” ร่วมกับ “ทุนความสามารถพิเศษส่วนตัว” (พรสวรรค์ในด้านารออกแบบ) เพื่อทำการก่อสร้างวิหาร อุโบสถ ศาลา การเปรียญ กุฏิ พระธาตุเจดีย์ วิหารจัตุรมุข หอพระไตรปิฎก โรงเรียน พระปริยัติธรรม หอสมุด หอระฆัง รวมทั้งสิ้นถึง 153 รายการ ในที่สุดก็สั่งสมกลายเป็น “ทุนชื่อเสียงเกียรติภูมิอำนาจส่วนตัว” (โด่งดังไปทั่วทั้งอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน) เป็นการเพิ่ม “ทุนเครือข่ายทางสังคม” (คณะคริ์ที่หาที่เพิ่มมากขึ้น) และในที่สุด “ทุนสถาบัน” (องค์การภาครัฐ) ก็เข้ามาเพิ่มอำนาจให้กับมหาเชื่อนในรูปแบบของรางวัลและเกียรติยศเชิดชูเกียรติต่าง ๆ เช่น ท่านได้รับเลือกให้เป็น “ศิลปินแห่งชาติ” สาขาศิลปะการช่างและการช่างฝีมือ ในปี พ.ศ. 2534 อีกตัวอย่างหนึ่ง “ทุนเศรษฐกิจ” สามารถแปรสภาพหรือเพิ่มพูน “ทุนความสามารถพิเศษส่วนตัว” ให้เพิ่มขึ้นได้โดยการส่ง

ลูกหลานเข้าเรียนในสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียง (ทุนสถาบัน) เช่น กรณีของทวี นันทขว้าง และอินสนธิ วงศ์สาม ต่างก็ได้เข้าเรียนและจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศิลปากรทำให้ในที่สุดได้เป็น “ศิลปินแห่งชาติ” ทั้งคู่ (ทุนชื่อเสียงเกียรติภูมิอำนาจส่วนตัว) จากที่กล่าวมา สอดคล้องกับแนวคิดของ Bourdieu (1986 : 17-19) ที่ชี้ว่าทุนเศรษฐกิจสามารถนำมาเปลี่ยนสภาพกลายเป็นทุนที่อยู่ในตัวคน (Embodied state) ได้ แต่ไม่สามารถเปลี่ยนได้อย่างทันทีทันใด หากต้องขึ้นอยู่กับเวลา สังคม และอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือชนชั้นทางสังคม โดย Bourdieu อธิบายว่า เด็กจากชนชั้นกลางและชนชั้นสูงสามารถ “เข้าถึง” ทุนทางวัฒนธรรมบางอย่างได้ โดยที่เด็กจากชนชั้นล่างเข้าไม่ถึง เช่น การเรียนเปียโน การเรียนเต้นบัลเลต์ และต้องมีเวลาที่จะฝึกซ้อม เมื่อโตขึ้นก็ทำให้มีโอกาสที่จะได้ทำงานดี ๆ ด้วย “ความสามารถพิเศษส่วนตัว” ที่ตนเองมี แต่สังคมกลับสร้างมายาคติว่าเด็กเหล่านี้มีความเฉลียวฉลาดมาจากธรรมชาติ ซึ่งเท่ากับปกปิดข้อเท็จจริงในเรื่องความสามารถในการสั่งสม “ทุนทางวัฒนธรรม” ของคนแต่ละชนชั้นที่ไม่เท่ากัน ทั้งนี้ Bourdieu ได้แบ่งแยกทุนทางวัฒนธรรม ออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ ทุนวัฒนธรรมในตัวคน (Embodied state) ทุนวัฒนธรรมในรูปวัตถุ (Objectified state) ทุนวัฒนธรรมในรูปสถาบัน (Institutionalization state) (Bourdieu, 1986 : 17-20)

“ทุนวัตถุธาตุที่ทางวัฒนธรรม” ของการศึกษานี้มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “ทุนวัฒนธรรมในรูปวัตถุ” (Objectified state) ของ Bourdieu (1986 : 17-20) จากการศึกษาที่พบปฏิบัติการ (Practice) ที่เกี่ยวกับทุนประเภทนี้ทั้งสองทาง คือ ทางแรกเป็นการนำทุนอื่น ๆ มาแปรสภาพเป็นทุนวัตถุธาตุที่ทางวัฒนธรรม เช่น ทุนเศรษฐกิจสามารถทำให้เกิด “ทุนวัตถุธาตุที่ทางวัฒนธรรม” ได้ (โดยใช้เวลาไม่นาน) ดังกรณีของภิกษุหลายรูปในการวิจัยนี้ที่นำทุนเศรษฐกิจ (เงิน) ที่ได้มาจากคณะศรัทธานำมาก่อสร้างศาสนสถานต่าง ๆ เป็นต้น ทางที่สองคือแปรสภาพทุนวัตถุธาตุที่ทางวัฒนธรรมเป็นทุนอื่น ๆ ซึ่งพบว่าต้องใช้เวลานาน เช่น บุญเกิด กันทะอินทร์ และสลาเพชร วิริยะ ได้ร่วมกันสร้างอนุสาวรีย์เจ้ากระหม่อมสุริยวงศา (ทุนวัตถุธาตุที่ทางวัฒนธรรม) ปัจจุบันก็ยังไม่สามารถแปรสภาพเป็น “ทุนสถาบัน” (แหล่งท่องเที่ยว) อันจะนำมาซึ่ง “ทุนเศรษฐกิจ” ได้ เพราะคนในชุมชนยังไม่เกิดความศรัทธา จึงเป็นการยากที่จะมีนักท่องเที่ยวหรือผู้ศรัทธาจากต่างถิ่นเข้ามาท่องเที่ยวและสักการะ ซึ่งคงต้องใช้กลยุทธ์และเวลาในการพัฒนาต่อไป

“ทุนสถาบัน” ในการศึกษาที่ซึ่งตรงกับคำว่า “ทุนวัฒนธรรมในรูปสถาบัน” (Institutionalization state) ของ Bourdieu (1986 : 17-20) หรือที่ พัทธภรณ์ คชินทร์ (2565 : 12) อธิบายว่า เป็นทุนที่เกิดจากการเชื่อมโยงคุณค่านะหว่างบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งกับคุณค่า

ของสถาบัน นำไปสู่การรับรองคุณค่าที่มีอยู่ในบุคคลหรือสิ่งนั้น ๆ ทำให้เกิดการยอมรับ เช่น การยอมรับผู้ที่จบการศึกษามาจากมหาวิทยาลัยชั้นนำ (ยกตัวอย่างโดยผู้วิจัย) ในการศึกษาพบว่า ในสังคมไทยมีสถาบันต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ที่ถือเป็น “ทุน” (Capital) ทำให้เกิดการเลื่อนสถานะทางสังคมได้ ได้แก่ สถาบันวัด สถาบันการศึกษา สถาบันกษัตริย์ เป็นต้น การศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่า “สถาบันวัด” ยังมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในหลาย ๆ ด้าน แต่ใน “ด้านการศึกษา” พบว่าในสังคมไทย “วัด” ให้ประโยชน์แก่เพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยเพศชายสามารถใช้ทุนสถาบันวัดเป็นเครื่องมือในการเลื่อนสถานะทางสังคมของตนเองได้โดยใช้วิธี “บวชเรียน” ซึ่งเพศหญิงในสังคมไทยเข้าไม่ถึงทุนนี้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังตัวอย่างกลุ่มเป้าหมายการวิจัยนี้ที่เป็นเพศหญิง คือ สังเวียน ประรามภ์ ที่เล่าว่าเมื่อครอบครัวไม่มีทุนทางเศรษฐกิจที่จะส่งให้เรียนต่อใน “สถาบันการศึกษา (ในระบบ)” เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัย สังเวียนที่เป็นเพศหญิงก็ไม่สามารถเลือกวิธีบวชเรียนได้ ซึ่งต่างกับกลุ่มเป้าหมายการวิจัยนี้ที่เป็นเพศชายที่มีการใช้ประโยชน์จาก “ทุนสถาบันวัด” จนประสบความสำเร็จในการเลื่อนสถานะทางสังคมได้หลายกลุ่มเป้าหมาย ที่กล่าวมานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kerbo (2012 : 311–345) ที่ชี้ว่า เพศ (Sex) เป็นหนึ่งในปัจจัยที่มนุษย์ได้มาตั้งแต่กำเนิดและทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในสังคมขึ้นโดยทันทีตั้งแต่มนุษย์ได้ถือกำเนิดมา

“ทุนชื่อเสียงเกียรติภูมิอำนาจส่วนตัว” ในการศึกษาครั้งนี้ตรงกับคำว่า “ทุนสัญลักษณ์” (Symbolic capital) ของ Bourdieu (1986 : 17–20) ซึ่งทุนในรูปแบบนี้เกิดขึ้นจากการยอมรับโดยบุคคลอื่น ทำให้เจ้าของทุนเกิดความได้เปรียบและใช้ประโยชน์ได้ เช่น สถานภาพ ชื่อเสียง ศักดิ์ศรี อำนาจ เป็นต้น “ทุนสัญลักษณ์” อาจเกิดขึ้นมาจากการที่ปัจเจกบุคคลมีทุนทางเศรษฐกิจหรือทุนอื่น ๆ เป็นพื้นฐาน และต่อมาเมื่อมีทุนทางสัญลักษณ์ก็สามารถเปลี่ยนทุนนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งทุนเศรษฐกิจและทุนอื่น ๆ ได้เช่นกัน (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2560 : 550; สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2555 : 245; Bourdieu, 1986 : 27) ผลการศึกษานี้ พบว่ามีชนชั้นนำชายของที่ใช้ประโยชน์จากการมีทุนชื่อเสียงเกียรติภูมิอำนาจส่วนตัวที่ได้มาตั้งแต่กำเนิด ได้แก่ เอกพงศ์ ทุนอินทร์ กล่าวคือ “ตระกูล ทุนอินทร์” เป็นตระกูลที่สามารถยกระดับสถานะทางสังคมขึ้นมาจากฐานสู้รรม โดยจุดเริ่มต้นมาจากความสามารถในการปกครองหมู่บ้านของพ่อหนานคงทุนอินทร์ (ปู่ของเอกพงศ์) ผู้ใหญ่บ้านคนที่ 8 แห่งบ้านหนองเงือก ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง คุณูปการของพ่อหนานคงถือเป็นทุนประเภท “ทุนชื่อเสียงเกียรติภูมิอำนาจ” ที่สั่งสมมา (แล้วสามารถใช้ประโยชน์ได้ถึงลูกหลาน) เพราะพ่อหนานคง ทุนอินทร์ ได้บริจาคที่ดินส่วนตัวเพื่อสร้างโรงเรียนบ้านหนองเงือกและได้เป็นประธานฝ่ายฆราวาสใน

การหาทุนมาสร้างโรงเรียนบ้านหนองเจือก สร้างถนนของหมู่บ้านเพื่อเชื่อมต่อกับถนนหลวง สร้างฝายน้ำล้นเพื่อประโยชน์ในการทำนาทำไร่ให้แก่เกษตรกรในหมู่บ้าน สร้างศาลาอเนกประสงค์ประจำหมู่บ้าน ทำนุบำรุงวัดหนองเจือกทั้งทางด้านวัตถุและส่งเสริมการศึกษาของพระเถร เป็นต้น คุณูปการต่าง ๆ ของ พ่อหนานคง (ตระกูลทุนอินทร์) มีส่วนอย่างมากที่ทำให้เอกพงศ์ ทุนอินทร์ ผู้เป็นหลานได้รับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีตำบลแม่แรงหลายสมัย ดังนั้น ในทางการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเลือกตั้ง “ทุนชื่อเสียงเกียรติภูมิอำนาจส่วนตัว” (ของตระกูล) หรือที่ Bourdieu เรียกว่า Symbolic capital จึงมีความสำคัญมาก ซึ่งข้ออธิบายนี้มีความสากลทั่วโลก เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกาเห็นได้จากตระกูล “บุช” ที่ จอร์จ บุช (พ่อ) เป็นประธานาธิบดี คนที่ 41 จอร์จ วอล์กเกอร์ บุช (ลูกชาย) เป็นประธานาธิบดี คนที่ 43 ในประเทศสิงคโปร์เห็นได้จากตระกูล “ลี” ที่ ลี กวน ยู เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรก และ ลี เซียน ลุง เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่สาม ในประเทศไทยเห็นได้จาก ทักษิณ ชินวัตร (พี่ชาย) เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 23 ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 28 เป็นต้น ท้ายที่สุดพบประเด็นที่น่าสนใจคือ ในการวิจัยนี้ทั้ง 16 กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาจะต้องมีการใช้กลยุทธ์ในการบริหารทุนต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่ง “ทุนชื่อเสียงเกียรติภูมิอำนาจส่วนตัว” ก่อน จึงจะสามารถ “ยกระดับสถานะทางสังคมของตนเองและของกลุ่มชาติพันธุ์” ได้

“ทุนเครือข่ายทางสังคม” เกิดขึ้นได้จากการที่บุคคลมีความสัมพันธ์ในสังคม หรือที่ Bourdieu (1986 : 16) เรียกว่าเป็นคนมี “Connection” ในการศึกษานี้พบว่าทุนเครือข่ายทางสังคมพัฒนาขึ้นมาจากแนวคิด “แบ่งเขา แบ่งเรา” และแสดงออกมาในหลายรูปแบบ ตั้งแต่เครือข่ายทางสังคมที่เป็น “สำนึกที่อยู่ภายในจิตใจ” เช่น การที่กลุ่มเป้าหมายการวิจัยหลายคนให้คำกับความเป็นคนชาติพันธุ์ของเหมือนกัน (จึงให้อภิสิทธิ์เป็นพิเศษกับคนของเหมือนกัน) หรือการแสดงออกโดยการรวมกลุ่มกันอย่างเปิดเผยมีการก่อตั้งเป็นสมาคมตามกฎหมาย เช่น สมาคม ชาวยอง สมาคมคนยอง สมาคมคนยองจันจัว เป็นต้น ดังนั้น “ชาติพันธุ์” จึงถือเป็น “ทุนเครือข่ายทางสังคม” รูปแบบหนึ่ง สอดคล้องกับ กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน (2560 : 550-551) ที่ชี้ว่า “ทุนเครือข่ายทางสังคม” ถือเป็นทรัพยากรอย่างหนึ่งของปัจเจกบุคคลที่มีเครือข่านั้น และปัจเจกบุคคลก็มองว่าเครือข่านั้นเป็นทรัพยากรอย่างหนึ่งของตนที่สามารถเอื้ออำนาจประโยชน์ให้กับตนได้ ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “ไม่สำคัญว่ามีผลงานอะไร สำคัญที่ว่าเป็นคนของใครมากกว่า” เช่น เพื่อนร่วมรุ่น เพื่อนร่วมโรงเรียน พี่น้องร่วมสถาบันการศึกษาเดียวกัน คนหมู่บ้านเดียวกัน คนแซ่เดียวกัน คนชาติพันธุ์เดียวกัน เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณาจารย์ผู้สอนทุกท่านในหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนามนุษยศาสตร์ สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้กับผู้วิจัยจนทำให้งานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน. (2560). **สายธารแห่งนักคิด ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ การเมืองกับสื่อสารศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ 3). มหาสารคาม: อินทนิล.
- กำพล จาววัฒนาสกุล. (2547). **การปรับตัวของนักเรียนนักศึกษาชาวเขาในเขตชุมชนเมือง**. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ทวี สว่างปัญญางกูร. (2527). **ตำนานเมืองของ MONG YAWNG CHRONICLE**. เชียงใหม่: มปป. ธนวัฒน์ ปาสี. (2559). **การเมืองเรื่องการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของคนอยู่ในลำพูน**. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิตา ชูโด. (2551). **การวิจัยเชิงคุณภาพ** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: พรินต์โพร.
- นิตสาร วัฒนศัพท์, สุณิดา บุญวรรณ และ ศิวาภรณ์ ไชยเจริญ. (2559). ช่วงชั้นทางสังคม ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม และการอธิบายถึงความเป็นประชากรกลุ่มเปราะบาง ในสังคม. **วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข**, 10(4), 362–376.
- พัชรภรณ์ คชินทร์. (2565). ความเป็นไทยกับบทบาทการเป็นทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางสังคมในการท่องเที่ยวไทย. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา**, 10(2), 1–22. จาก: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/Humanties-up/article/view/254210/173574>
- เฟื่องฟ้า ลัษมณี. (2548). **การปรับปรนวิถีชีวิตของชาวไทยใหญ่: กรณีศึกษาหมู่บ้านนาหวาย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่**. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- รัตนพร เศรษฐกุล. (2537). **การคงอยู่และการปรับเปลี่ยนทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท: กรณีศึกษาหมู่บ้านของ ตำบลบวกค้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่**. (รายงานวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ).

สายชล สัตยานุรักษ์. (2555). การต่อสู้บนพื้นที่ความทรงจำของคนหลากหลายชาติพันธุ์ในประเทศไทย. **วารสารหน้าจั่ว ว่าด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม และสถาปัตยกรรมไทย**, มปป. ฉบับที่ 8, 77–104.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (13 ตุลาคม 2561). ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี(พ.ศ. 2561–2580). **ราชกิจจานุเบกษา**. หน้า 1. จาก: http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF

สุนทร คำยอด, ศิริพร มณีชูเกตม ชยุดภักดิ์ คำมูล และ อาภาลัย สุขสำราญ. (2565). ภาพลักษณ์พระสงฆ์ในเอกสารโบราณล้านนา. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา**, 10(2), 145–161. จาก:

<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/Humanties-up/article/view/231004>

สุภางค์ จันทวานิช. (2555). **ทฤษฎีสังคมวิทยา** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แสวง มาละแซม. (2560). **คนของย้ายแผ่นดิน** (พิมพ์ครั้งที่ 3). เชียงใหม่: กองทุนเพื่อค้ำชูพระพุทธศาสนา อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น วัดป่าตาราภิรมย์.

อภินันท์ ธรรมเสนา. (2553). **การประกอบสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของกลุ่มคนอยู่ในจังหวัดลำพูน**. (วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Bourdieu, P. (1986). **The Forms of Capital**. In Richardson, J. G. (Ed.), **Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education**. New York: Greenwood Press, 241–258.

Kerbo, H. R. (1996). **Social Stratification and Inequality: Class Conflict in Historical and Comparative Perspective**. (3rd ed.). Np.: R.R. Donnelly & Sons.

Kerbo, H. R. (2012). **Social stratification and inequality: Class conflict in historical, comparative, and global perspective**. (8th ed.). New York: McGraw–Hill.

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อ
การซื้อผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรใน
จังหวัดเชียงใหม่และลำพูน

Factor affecting marketing mix of purchasing for
processed products from agricultural residues in
Chiang Mai and Lamphun provinces

พัชรินทร์ สุภาพันธุ์^{1*} พัชรีย์ อินธนู² และ แสนวสันต์ ยอดคำ³

Patcharin Supapunt^{1*}, Patcharee Intanoo² and Sanwasan Yodkhum³

¹ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและสิ่งแวดล้อม คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
จังหวัดเชียงใหม่ 50290

² สาขาวิชานวัตกรรมเคมีอุตสาหกรรม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
จังหวัดเชียงใหม่ 50290

³ สาขาวิชาวิศวกรรมเกษตร คณะวิศวกรรมและอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้
จังหวัดเชียงใหม่ 50290

¹ Department of Agricultural Economics and Environment, Faculty of Economics, Maejo University,
Chiang Mai 50290

² Department of Industrial Chemistry Innovation, Faculty of Sciences, Maejo University,
Chiang Mai 50290

³ Department of Agricultural Engineering, Faculty of Engineering and Agro-Industry,
Maejo University, Chiang Mai 50290

* Corresponding author: tomaec@hotmail.com

Received: October 3, 2022; Revised: March 2, 2023; Accepted: March 2, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูนตามทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดภายใต้แบบจำลองโลจิสต์หลายทางเลือก ดำเนินการสุ่มตัวอย่างกลุ่มลูกค้าผู้ซื้อผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุเหลือทิ้งฯ โดยตารางทางไวยากรณ์ และแบบเฉพาะเจาะจงในร้านค้าจำหน่ายปัจจัยการผลิตทางการเกษตรและแหล่งผลิต จำนวน 408 ตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่าคุณภาพของผลิตภัณฑ์เพิ่มโอกาสการซื้อปุ๋ยอินทรีย์และวัสดุปลูก ณ ระดับนัยสำคัญ 0.10 และ 0.05 ตามลำดับ ทำนองเดียวกับการแสดงรายละเอียดผลิตภัณฑ์และตรารับรองบนบรรจุภัณฑ์อย่างครบถ้วน และระยะทางในการเดินทางไปยังสถานที่จำหน่ายเพิ่มโอกาสการซื้อวัสดุปลูก ณ ระดับนัยสำคัญ 0.10 และ 0.05 ตามลำดับ ในส่วนของการลดโอกาสการซื้อสำหรับผลิตภัณฑ์พกพาได้สะดวกของปุ๋ยอินทรีย์ ณ ระดับนัยสำคัญ 0.01 เช่นเดียวกับการลด แลก แจก แถม ทดลอง ผลิตภัณฑ์ และการให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐลดโอกาสการซื้อปุ๋ยอินทรีย์ ณ ระดับนัยสำคัญ 0.10 และ 0.05 ตามลำดับ ขณะเดียวกันความดึงดูดของบรรจุภัณฑ์และความสะดวกในการเดินทางไปซื้อลดโอกาสการซื้อวัสดุปลูก ณ ระดับนัยสำคัญ 0.10 และ 0.05 ตามลำดับ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเหล่านี้ควรถูกพิจารณาอย่างระมัดระวังและรอบคอบเมื่อผู้ผลิตต้องดำเนินการ แสดงให้เห็นว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อโอกาสการซื้อแตกต่างกัน ดังนั้นปัจจัยที่เพิ่มโอกาสการซื้อควรรักษาไว้และปรับปรุงหรือหลีกเลี่ยงปัจจัยที่ลดโอกาสการซื้อเพื่อเพิ่มความได้เปรียบการแข่งขันทางการตลาด

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด การซื้อ ผลิตภัณฑ์ วัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตร

Abstract

The objective of this study was to factor affecting marketing mix of purchasing for processed products from agricultural residues in Chiang Mai and Lamphun provinces according to marketing mix theory by means of multinomial logit model. The samples of this study were randomized by Taro Yamane table and purposive sampling. Data were collected in the form of interviews with questionnaires from 408 customers who were shopping in agricultural input shops and production sources of the products.

Results revealed that the quality products contributed to an increase probability for customers to purchase organic fertilizers and growing media at a significant level of 0.10 and 0.05, respectively. Similarly, the complete detail product and brand certification on packages and distance from production source to markets resulted in an increase of the probability for growing media at a significant level of 0.10 and 0.05, respectively. Regarding a decreased probability, the portable products for organic fertilizers were comfortable at a significant level of 0.01. The promotion including discount, exchanging, free distribution, test, and public relation by government also associated with the decreased probability of organic fertilizers at a significant level of 0.10 and 0.05, respectively. Meanwhile, attraction on package and travel convenience to purchase decreased the probability of growing media at a significant level of 0.10 and 0.05, respectively. These factors of marketing mix should be considered carefully when producers must perform. It indicated that the factors affected to a different purchasing. Therefore, the factor increasing the probability should be maintained, while some factors should be improved or avoided leading to competitive advantages in the market.

Keywords: Marketing mix, Purchasing, Product, Agricultural residues

บทนำ

สถานการณ์วิกฤตหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็กในอากาศ หรือ PM2.5 ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ทุก ๆ ต้นปี ระหว่างเดือนมกราคมจนถึงเดือนมิถุนายนส่งผลให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศวิกฤตเรื้อรัง ทำให้ในปี 2562 มีการประกาศให้แก้มปัญหาฝุ่นพิษนี้เป็นวาระแห่งชาติ เนื่องจากหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็กในอากาศเกิดขึ้นอยู่ในชั้นวิกฤตและรุนแรงอย่างมาก โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณภาคเหนือของประเทศไทยสาเหตุหลักเกิดจากการเผาเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรในที่โล่งเพื่อการเตรียมพื้นที่เพาะปลูกในฤดูกาลถัดไป แม้ว่าแนวโน้มของฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) จะลดลงจากปี 2562 เนื่องจากการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนการแก้ไขปัญหาหมอกควันด้านฝุ่นละอองประกอบกับกิจกรรมอันก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศลดลงในทุกภาคส่วนจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้การเผาในที่โล่งลดลงด้วยการตรวจพบจุดความร้อนลดลงร้อยละ 7 (กรมควบคุมมลพิษ, 2563) อย่างไรก็ตามภาคเกษตรยังคงมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมาก

ถึง 52.16 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า โดยเป็นอันดับสองรองจากภาคพลังงานและขนส่ง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ส่งผลให้ภาคเหนือยังคงมีฝุ่น PM2.5 มากถึง 30 ไมโครกรัม/ลูกบาศก์เมตร ซึ่งเกินค่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ 25 ไมโครกรัม/ลูกบาศก์เมตร สำหรับเมืองใหญ่มีประชากรหนาแน่นอย่างจังหวัดเชียงใหม่และเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวที่มีการบริโภคและจับจ่ายใช้สอยจำนวนมาก จึงทำให้มีการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรหลากหลาย (กรมควบคุมมลพิษ, 2563) อันเป็นสาเหตุหลักของการเกิดปัญหาดังกล่าวซ้ำแล้วซ้ำอีก แต่ละปีหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิตจะมีเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรเป็นจำนวนมากที่ถูกกำจัดด้วยวิธีการเผา ทำให้เกิดจุดความร้อนสะสมสูงสุดร้อยละ 50 มีผลให้จำนวนวันของการมีปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กในอากาศ PM2.5 จำนวน 52 วัน เกินมาตรฐาน และมีค่าปริมาณฝุ่น PM2.5 ในอากาศสูงสุดและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี 2560-2562 จาก 116 133 ไปยัง 216 ไมโครกรัม (กรมควบคุมมลพิษ, 2562) ตามลำดับ ประกอบกับได้รับผลกระทบหมอกควันข้ามแดนจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างเมียนมา สปป.ลาว กัมพูชา และเวียดนาม สาเหตุดังกล่าวนำมาสู่ความรุนแรงของปัญหาลิงแวดล้อมและมลพิษ และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างต่อเนื่อง อันส่งผลต่อสภาวะโลกร้อน

ภาคเหนือเป็นภาคที่มีพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรประมาณ 32 ล้านไร่ เป็นอันดับสองของประเทศรองจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน มีพื้นที่ใช้ประโยชน์ รวมกันคิดเป็นร้อยละ 8.02 ของพื้นที่ใช้ประโยชน์ ถือว่าเป็นพื้นที่การเกษตรขนาดใหญ่โดยเฉพาะพื้นที่นาข้าว พืชไร่ และสวนไม้ผล มากที่สุด (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564) จึงทำให้มีเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นฟางข้าว เศษใบลำไยและกิ่งลำไย เศษข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หากไม่มีวิธีการจัดการที่ดีพอย่อมเป็นสาเหตุของการเกิดปัญหาหมอกควันซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อการดำรงชีวิตของประชาชน เพื่อให้เกิดการจัดการเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรจากการปลูกข้าว ลำไย พืชผัก และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อย่างเป็นระบบ ภายใต้แนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและการเกิดของเสียเป็นศูนย์เพื่อนำมาสู่การจัดการอย่างยั่งยืน โดยการเพิ่มมูลค่าเศษวัสดุเหลือทิ้งๆ ด้วยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ปุ๋ยอินทรีย์ วัสดุปลูกถ่านชีวมวล อาหารสัตว์ และไบโอชาร์ สำหรับการนำเศษวัสดุเหลือทิ้งๆ มาผลิตเป็นปุ๋ยอินทรีย์นั้น ใช้วิธีการหมักแบบไม่พลิกกลับกองตามแนวทางวิศวกรรมแม่โจ้ 1 เป็นวิธีการหนึ่งที่เกษตรกรและชุมชนนิยมนำมาใช้เนื่องจากเป็นเทคโนโลยีไม่ยุ่งยากซับซ้อน ต้นทุนต่ำ

สามารถใช้วัตถุดิบในชุมชนเช่นเดียวกับการผลิตไบโอชาร์ และการผลิตปุ๋ยอินทรีย์สามารถพัฒนาเป็นวัสดุปลูกเพื่อนำไปใช้เองหรือจำหน่ายสร้างรายได้แก่ชุมชน นอกจากนี้สามารถนำเศษวัสดุเหลือทิ้งฯ แปรรูปเป็นเชื้อเพลิงชีวมวลและการใช้เป็นอาหารสัตว์นำมาสู่การลดปริมาณการปล่อยแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้พลังงานฟอสซิล ชนิดถ่านหินจากแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์เป็นองค์ประกอบหลักของแก๊สเรือนกระจกเป็นสาเหตุหลักของการเกิดสภาวะโลกร้อน การผลิตผลิตภัณฑ์ดังกล่าวช่วยส่งเสริมให้มีกิจกรรมการรวมกลุ่มสร้างงาน สร้างอาชีพในชุมชน และสามารถพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้เศษวัสดุเหลือทิ้งฯ เป็นสารอินทรีย์ที่อุดมไปด้วยแร่ธาตุที่จำเป็นสำหรับดิน โดยในมณฑลเหอหนาน ประเทศจีน มีการใช้ฟางข้าวและตอซังข้าวโพดในการผลิตเป็นปุ๋ยพืชสดเพื่อคลุมดินและผลิตปุ๋ยหมัก รวมทั้งใช้วัสดุอินทรีย์เหลือใช้ทางการเกษตรเพื่อปรับปรุงดิน โดยการใช้แกลบทะเลายปาล์ม กากตะกอนปาล์ม และขี้เลื่อย เพื่อปรับปรุงดินและส่งผลต่อการเจริญเติบโตของพืชที่ทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น เนื่องเศษวัสดุเหลือทิ้งฯ มีธาตุอาหารที่เพียงพอต่อการเจริญเติบโตของพืช (สามารถ ใจเดีย, 2563) อย่างไรก็ตามเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรมีมูลค่าทางเศรษฐกิจต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการจัดการ (Obi et al., 2016) ขณะเดียวกันเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ของเศษวัสดุเหลือทิ้งฯ ในระดับสูง แต่กลับมีการนำเศษวัสดุเหลือทิ้งฯ มาใช้ประโยชน์ในระดับปานกลาง (สุธีระ บุญญาพิทักษ์, 2564)

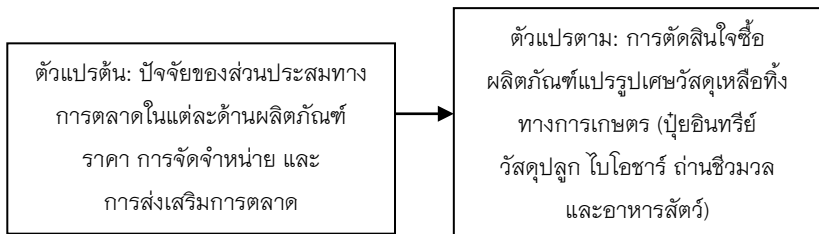
ดังนั้นการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน จากกลุ่มลูกค้า จึงเป็นแนวทางการสำคัญของการวางแผนทางการตลาดอย่างเหมาะสมให้เกิดการกระตุ้นการจัดการเศษวัสดุเหลือทิ้งฯ อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ นำมาสู่การสร้างรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งในฐานะผู้ผลิตและผู้บริโภคภายใต้ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด (Marketing mixes: 4Ps) ได้แก่ สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) การจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ซึ่งเป็นการตลาดแบบมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความตระหนักในตราสินค้า (brands) (Kotler and Armstrong, 2001) อีกทั้งปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ (จิตรารภรณ์ วันใจ, 2548) ภายใต้หลักการการตลาดนำการผลิตเพื่อให้ผู้ผลิตและผู้ประกอบการสามารถรับรู้ถึงความต้องการจากพฤติกรรมใหม่ ๆ ของผู้บริโภค และสามารถแปรรูปเศษวัสดุเหลือทิ้งฯ ได้ตรงกับความต้องการของตลาด (Demand-driven) จากการนำข้อมูลไปปรับใช้

โดยปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความเหมาะสมย่อมกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจซื้อเพื่อตอบสนองอุปสงค์ที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ให้เกิดขึ้น (Demand creation) โดยไม่สนใจและให้ความสำคัญกับคู่แข่งเดิม (สฤณฐวิทย์ น้อยโสภณ, 2558) และผู้บริโภคจะได้รับคุณค่าที่ก่อให้เกิดความแตกต่าง ขณะเดียวกันผู้เกี่ยวข้องสามารถลดต้นทุนในส่วนที่ไม่จำเป็นจากการกำหนดปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตร

กรอบแนวคิด

สมมติฐาน

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลต่อโอกาสการตัดสินใจซื้อปุ๋ยอินทรีย์ วัสดุปลูก ไบโอดีร์ ถ่านชีวมวล และอาหารสัตว์

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคามีอิทธิพลต่อโอกาสการตัดสินใจซื้อปุ๋ยอินทรีย์ วัสดุปลูก ไบโอดีร์ ถ่านชีวมวล และอาหารสัตว์

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านการจัดจำหน่ายมีอิทธิพลต่อโอกาสการตัดสินใจซื้อปุ๋ยอินทรีย์ วัสดุปลูก ไบโอดีร์ ถ่านชีวมวล และอาหารสัตว์

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลต่อโอกาสการตัดสินใจซื้อปุ๋ยอินทรีย์ วัสดุปลูก ไบโอดีร์ ถ่านชีวมวล และอาหารสัตว์

วิธีวิทยาการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ สัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มลูกค้าผู้ตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเศษวัสดุเหลือทิ้งฯ ประเภทปุ๋ยอินทรีย์ วัสดุปลูก ถ่านชีวมวล อาหารสัตว์ และไบโอชาร์ ถูกจำหน่ายในร้านค้าจำหน่ายปัจจัยการผลิตในตลาดค้าเหียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ตลาดจริงใจมาร์เก็ต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ตลาดนัดทุ่งฟ้าบด อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ กาดแม่ใจ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ กาดโซนเหลือง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยสุ่มตัวอย่างด้วยตารางหาโร ยามาเน่ ณ ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% ของจำนวนขนาดประชากรระดับอินฟินิตี้ (α) จากจำนวนประชากรจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดลำพูน เท่ากับ 1,764,925 คน และ 405,856 คน ตามลำดับ รวมทั้งสิ้น 2,170,781 คน (กรมการปกครอง, 2562) และต่อมาดำเนินการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) พิจารณาจากลักษณะกลุ่มตัวอย่างเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งเป็นผู้ที่รู้จักและต้องการซื้อผลิตภัณฑ์เศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตร จึงได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 408 ตัวอย่าง โดยเก็บข้อมูลช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงพฤษภาคม 2562

2. ข้อมูลทุติยภูมิ รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารที่ได้มีการเก็บรวบรวมไว้แล้ว เช่น หนังสือ งานวิจัย รายงานทางสถิติ ตลอดจนข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เป็นต้น

3. สถานที่เก็บข้อมูล ได้แก่ ร้านค้าจำหน่ายปัจจัยการผลิตและแหล่งผลิตผลิตภัณฑ์ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และลำพูน

4. ระยะเวลาการดำเนินงานวิจัย ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2561–30 กันยายน 2562

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดฯ รายละเอียดดังนี้

1. หลักการของส่วนประสมทางการตลาดเป็นการตลาดแบบมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความตระหนักในตราสินค้า (Brands) ตามแนวคิดของ Philip Kotler และ 4Ps ประกอบด้วย (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2546)

1.1 ผลิตภัณฑ์ (Product) แสดงถึงสิ่งที่เสนอขายโดยธุรกิจ เพื่อตอบสนองความต้องการหรือความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจ ประกอบด้วยสิ่งที่สัมผัสได้และสัมผัสไม่ได้ เช่น บรรจุภัณฑ์ สี ราคา คุณภาพ ตราสินค้า บริการ และชื่อเสียงของผู้ขาย

1.2 ราคา (Price) หมายถึง จำนวนเงินหรือสิ่งอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นต้องจ่ายเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์หรือคุณค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน ราคาเป็นต้นทุนของลูกค้า ผู้บริโภคจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่าของผลิตภัณฑ์กับราคาของผลิตภัณฑ์นั้น หากคุณค่าสูงกว่าราคา ผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อ

1.3 การจัดจำหน่าย (Place) หมายถึง โครงสร้างของช่องทางประกอบด้วยสถาบัน และกิจกรรมใช้เพื่อเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์และบริการจากองค์การไปยังตลาด สถาบันการตลาดเป็นสถาบันที่นำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดเป้าหมาย สำหรับกิจกรรมที่ช่วยในการกระจายตัวสินค้า ประกอบด้วย การขนส่ง การคลังสินค้า และการเก็บรักษาสินค้าคงคลัง

1.4 การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง เครื่องมือสื่อสารข้อมูลระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ เพื่อสร้างความพึงพอใจต่อตราสินค้าหรือบริการ หรือความคิด หรือต่อบุคคล รวมถึงการสร้างทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อ การติดต่อสื่อสารอาจจะใช้บุคคลหรือไม่ก็ได้ การส่งเสริมการตลาด ประกอบด้วย การโฆษณาเป็นการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับองค์กร และ (หรือ) ผลิตภัณฑ์ หรือความคิด

2. แบบจำลองโลจิสติกหลายทางเลือก (Multinomial Logit Model: MNL) จากทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดข้างต้นนำมากำหนดเป็นตัวแปรอิสระในแบบจำลอง โดยมีรายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้

2.1 ด้านผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมและแปลกใหม่ (X_1) ผลิตภัณฑ์ที่มีปริมาณที่เหมาะสม (X_2) ผลิตภัณฑ์ที่พกพาได้สะดวก (X_3) ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ (X_4) ความดึงดูดของบรรจุภัณฑ์ (X_5) การแสดงรายละเอียดผลิตภัณฑ์และตรารับรองบนบรรจุภัณฑ์อย่างครบถ้วน (X_6) และการมีตราสัญลักษณ์รับรอง (X_7)

2.2 ด้านราคา ได้แก่ ราคาเหมาะสมต่อปริมาณซื้อ (X_8) และราคาเหมาะสมต่อคุณภาพ (X_9)

2.3 ด้านการจัดจำหน่าย ได้แก่ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งซื้อ (X_{10}) ร้านค้ามีจำนวนเพียงพอ (X_{11}) ระยะทางในการเดินทางไปยังสถานที่จำหน่าย (X_{12}) และความสะดวกในการเดินทางไปซื้อ (X_{13})

2.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด ได้แก่ การลด แลก แจก แถม ทดลอง ผลิตภัณฑ์ (X_{14}) การให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาคเอกชน (X_{15}) การให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐ (X_{16}) และความมีอิทธิพลของผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ (X_{17})

จากตัวแปรอิสระทั้ง 17 ตัว นำมาวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ โดยกำหนดตัวแปรตามเป็นกลุ่มการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1 คือ ซื้อปุ๋ยอินทรีย์ 2 คือ ซื้อวัสดุปลูก 3 คือ ซื้อใบโอชาร์ 4 คือ ซื้อถ่านชีวมวล และ 5 คือ ซื้ออาหารสัตว์ และแสดงความสัมพันธ์ของแบบจำลองได้ดังสมการ (อารี วิทยาลัยพงศ์, 2547)

$$\ln \left(\frac{P_i}{P_0} \right) = \beta_{0i} + \beta_{1i} X_{1i} + \beta_{2i} X_{2i} + K \beta_{ki} X_{ki} + I_i + I_0$$

โดย $\ln \left(\frac{P_i}{P_0} \right)$ คือ โอกาสการซื้อผลิตภัณฑ์ แต่ละประเภท ได้แก่

$$\ln \left(\frac{P_1}{P_0} \right), \ln \left(\frac{P_2}{P_0} \right), \ln \left(\frac{P_3}{P_0} \right), \ln \left(\frac{P_4}{P_0} \right), \ln \left(\frac{P_5}{P_0} \right) \text{ อธิบายได้ว่า}$$

$$\ln \left(\frac{P_1}{P_0} \right) \text{ คือ แสดงถึง การเปลี่ยนแปลงค่าสัมประสิทธิ์ของปัจจัยส่วน}$$

ประสมทางการตลาด 1 หน่วย มีผลให้ค่าลอการิทึม (logarithm: log) ของความน่าจะเป็นของการซื้อปุ๋ยอินทรีย์เทียบกับการไม่ซื้อเปลี่ยนแปลงในทิศทางบวกหรือลบตามค่าสัมประสิทธิ์นั้น

$$\ln \left(\frac{P_2}{P_0} \right) \text{ คือ แสดงถึง การเปลี่ยนแปลงค่าสัมประสิทธิ์ของปัจจัยส่วน}$$

ประสมทางการตลาด 1 หน่วย มีผลให้ค่า log ของความน่าจะเป็นของการซื้อวัสดุปลูกเทียบกับการไม่ซื้อเปลี่ยนแปลงในทิศทางบวกหรือลบตามค่าสัมประสิทธิ์นั้น

$$\ln \left(\frac{P_3}{P_0} \right) \text{ คือ แสดงถึง การเปลี่ยนแปลงค่าสัมประสิทธิ์ของปัจจัยส่วน}$$

ประสมทางการตลาด 1 หน่วย มีผลให้ค่า log ของความน่าจะเป็นของการซื้อใบโอชาร์เทียบกับการไม่ซื้อเปลี่ยนแปลงในทิศทางบวกหรือลบตามค่าสัมประสิทธิ์นั้น

$$\ln \left(\frac{P_4}{P_0} \right) \text{ คือ แสดงถึง การเปลี่ยนแปลงค่าสัมประสิทธิ์ของปัจจัยส่วน}$$

ประสมทางการตลาด 1 หน่วย มีผลให้ค่า log ของความน่าจะเป็นของการซื้อถ่านชีวมวลเทียบกับการไม่ซื้อเปลี่ยนแปลงในทิศทางบวกหรือลบตามค่าสัมประสิทธิ์นั้น

$\ln\left(\frac{P_5}{P_0}\right)$ คือ แสดงถึง การเปลี่ยนแปลงค่าสัมประสิทธิ์ของปัจจัยส่วน

ประสมทางการตลาด 1 หน่วย มีผลให้ค่า log ของความน่าจะเป็นของการซื้ออาหารสัตว์ เทียบกับการไม่ซื้อเปลี่ยนแปลงในทิศทางบวกหรือลบตามค่าสัมประสิทธิ์นั้น

$X_1, \dots, X_{17}$ คือ ตัวแปรอิสระของส่วนประสมทางการตลาด 17 ตัวแปร

i คือ การซื้อผลิตภัณฑ์ กลุ่ม 1 2 3 4 และ 5 และ 1_k คือ ตัวแปรอิสระ 1, 2, ..., 17

3. ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weight Mean Scores) เพื่อวัดระดับความพอใจของปัจจัยของส่วนประสมทางการตลาด 17 ปัจจัย ของกลุ่มลูกค้าจากการซื้อผลิตภัณฑ์ ด้วยการกำหนดเกณฑ์คะแนนความพอใจ 5 ระดับ ได้แก่ 5 4 3 2 และ 1 แทนความหมายระดับความพอใจมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามลำดับ และคำนวณอันตรภาคชั้นของค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.80 โดยใช้สมการ ดังนี้ (ชัชวาลย์ เรืองประพันธ์, 2543)

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = (\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}) / \text{จำนวนชั้น}$$

ทำให้ได้เกณฑ์คะแนนความพอใจ 5 ระดับ ดังนี้ 1.00–1.80 ความพอใจระดับน้อยที่สุด 1.81–2.60 ความพอใจระดับน้อย 2.61–3.40 ความพอใจระดับปานกลาง 3.41–4.20 ความพอใจระดับมาก และ 4.21–5.00 ความพอใจระดับมากที่สุด และนำระดับคะแนนความพอใจ แต่ละระดับมาคำนวณค่าระดับคะแนนความพอใจเฉลี่ยของแต่ละปัจจัยของส่วนประสมทางการตลาดและระดับคะแนนเฉลี่ยของความพอใจรวมทุกส่วนประสมทางการตลาด

4. นำระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยของแต่ละปัจจัยของส่วนประสมทางการตลาด มาวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองโลจิตหลายทางเลือก (Multinomial Logit Model: MNL) ของ McFadden ซึ่งได้รับรางวัลโนเบลด้านการสร้างแบบจำลองพฤติกรรมทางเลือกทางใดทางหนึ่ง (Wasi, 2017) MNL เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์สำหรับวางแผนตัดสินใจด้านเทคนิคและการจัดการด้านเศรษฐศาสตร์ (Torres et al., 2009) มากไปกว่านี้แบบจำลองนี้สามารถจัดการกับปัญหาประมาณค่าพารามิเตอร์ที่อาจมีความเอนเอียง รวมทั้งผลลัพธ์ที่ได้จากแบบจำลองทำให้เกิดความมีประสิทธิภาพของการพยากรณ์มากกว่าเมื่อเทียบกับวิธีแบบจำลองสองทางเลือก และวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Mahapatra and Kant, 2005)

5. การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่า Cronbach's alpha เป็นการหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในลักษณะประมาณค่า (Rating scales) เพื่อวัดระดับความพอใจ 5 ระดับ (มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด) ของผู้บริโภคว่ามีความพึงพอใจต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ฯ ในแต่ละกลุ่มตามปัจจัยของส่วนประสมทางการตลาด เพื่อพิจารณาการตอบข้อคำถามของผู้ซื้อตัวอย่างกลุ่มหนึ่ง จำนวน 30 ตัวอย่าง ว่ามีความเข้าใจในข้อคำถามในทิศทางที่สอดคล้องกันมากน้อยเพียงไรก่อนจะดำเนินการเก็บรวบรวมจากลูกค้าตัวอย่างทั้งหมด โดยกำหนดค่า Cronbach's alpha ยิ่งสูงยิ่งดี ตามหลักการการศึกษาทางสังคมศาสตร์ เกณฑ์ยอมรับอยู่ที่ 0.7 ขึ้นไป (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และคณะ, 2559) พบว่าค่า Cronbach's alpha ของปัจจัยของส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ฯ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด เท่ากับ 0.72 0.78 0.82 และ 0.75 ตามลำดับ โดยสามารถนำข้อคำถามดังกล่าวมาใช้วัดระดับความพึงพอใจต่อการซื้อของลูกค้าตัวอย่างตามกลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ได้ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 พฤติกรรมของผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ฯ จากเศรษฐกิจเหลือทิ้งฯ และตอนที่ 3 ความต้องการของผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ฯ จากเศรษฐกิจเหลือทิ้งฯ

ผลการศึกษา

นำเสนอผลการวิจัย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 สภาพข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มลูกค้าที่ซื้อผลิตภัณฑ์ฯ แปรรูปจากเศรษฐกิจเหลือทิ้งทางการเกษตร และส่วนที่ 2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ฯ ดังนี้

1. สภาพข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มลูกค้าที่ซื้อผลิตภัณฑ์ฯ แปรรูปจากเศรษฐกิจเหลือทิ้งทางการเกษตร

กลุ่มลูกค้าตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ฯ แปรรูปจากเศรษฐกิจเหลือทิ้งทางการเกษตรในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และลำพูน มีสัดส่วนเป็นเพศชายและหญิงใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 36–45 ปี ร้อยละ 24.75 และมีสถานภาพสมรสมากที่สุดร้อยละ 68.63 โดยประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก ร้อยละ 53.70 และจบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลายมากที่สุดร้อยละ 22.79 รวมทั้งมีระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท มากถึงร้อยละ 73.53 แสดงให้เห็นว่าการใช้ผลิตภัณฑ์ฯ เป็นปัจจัยการผลิตสำคัญของการผลิตทางการเกษตรเพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพปราศจากสารเคมีตกค้างและสร้างความปลอดภัยต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค อย่างไรก็ตามกลุ่มนักเรียนและนักศึกษาให้ความสนใจในผลิตภัณฑ์ฯ

ร้อยละ 6.40 ถือเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีความสำคัญกับการเพิ่มมูลค่าของเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตร (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มลูกค้าที่ตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเศษวัสดุเหลือทิ้งฯ จากจำนวนกลุ่มลูกค้า 408 ตัวอย่าง

ข้อมูลพื้นฐาน	รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	207	50.74
	หญิง	201	49.26
อายุ (ปี)	36-45 ปี	101	24.75
สถานภาพ	สมรส	280	68.63
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษาตอนปลาย	93	22.79
อาชีพ	เกษตรกร	219	53.70
	นักเรียน/นักศึกษา	26	6.40
รายได้เฉลี่ย (บาท/ เดือน/บุคคล)	ต่ำกว่า 15,000 บาท	300	73.53

ที่มา: การสำรวจ (2562)

กลุ่มลูกค้ารู้จักผลิตภัณฑ์ปุ๋ยอินทรีย์และวัสดุปุ๋ยระดับมากที่สุด และระดับมาก ร้อยละ 80.64 และ 32.84 ตามลำดับ และรู้จักอาหารสัตว์ ระดับปานกลาง ร้อยละ 22.79 ขณะที่กลุ่มลูกค้ารู้จักระดับน้อยถึงน้อยที่สุดสำหรับผลิตภัณฑ์วัสดุคลุมดิน ถ่านชีวมวล ไบโอดีอาร์ และปุ๋ยพืชสด ร้อยละ 28.43 6.37 2.45 และ 28.19 ตามลำดับ ของจำนวนกลุ่มลูกค้า ตัวอย่างทั้งหมด ขณะที่กลุ่มลูกค้าจำนวนหนึ่งไม่รู้จักผลิตภัณฑ์ฯ จึงควรกระตุ้นให้มีการรู้จักและส่งเสริมการใช้อย่างแพร่หลายเพื่อเพิ่มมูลค่าเศษวัสดุเหลือทิ้งฯ และการใช้ประโยชน์เพื่อลดปัญหาการเผาเป็นสาเหตุหลักของการเกิดปัญหาฝุ่น PM2.5 ที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม (ตารางที่ 2) ขณะที่วัสดุคลุมดินและปุ๋ยพืชสด เกษตรกรมีการผลิตไว้ใช้ในพื้นที่ของตนเอง ภายหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยการไถกลบและนำเศษวัสดุเหลือทิ้งฯ มาใช้คลุมดิน ดังนั้นจึงไม่นำผลิตภัณฑ์ทั้งสองมากำหนดเป็นตัวแปรตามในกรอบแนวคิด เนื่องจากผู้ซื้อไม่ได้ซื้อ

ตารางที่ 2 ลำดับความสำคัญของการรู้จักผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรของกลุ่มลูกค้า

ระดับ การรู้จัก	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่รู้จักรัก	–	–	27	6.62	54	13.24	75	18.38	91	22.30
ปุ๋ยอินทรีย์	329 ¹	80.64 ¹	32	7.84	14	3.43	8	1.96	20	4.90
วัสดุปลูก	20	4.90	134 ²	32.84 ²	85	20.83	55	13.48	40	9.80
ถ่านชีวมวล	14	3.43	12	2.94	17	4.17	20	4.90	26 ⁶	6.37 ⁶
อาหารสัตว์	26	6.37	69	16.91	93 ³	22.79 ³	77	18.87	52	12.75
ไบโอชาร์	–	–	1	0.25	–	–	5	1.23	10 ⁷	2.45 ⁷
วัสดุคลุมดิน	10	2.45	46	11.27	89	21.81	116 ⁴	28.43 ⁴	54	13.24
ปุ๋ยพืชสด	9	2.21	87	21.32	56	13.73	52	12.75	115 ⁵	28.19 ⁵
รวม	408	100.00	408	100.00	408	100.00	408	100.00	408	100.00

หมายเหตุ: 1–7 การเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย โดยผู้ซื้อสามารถเรียงลำดับการรู้จักแต่ละผลิตภัณฑ์

ที่มา: การสำรวจ (2562)

2. ผลวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตร

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโลจิสติกหลายทางเลือกประกอบด้วยค่าสถิติแสดงความเหมาะสมของแบบจำลอง ค่า log ของความน่าจะเป็นของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ และค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) ดังรายละเอียด

2.1 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโลจิสติกหลายทางเลือกด้วยวิธีความควรจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood Estimation: MLE) ปรากฏในตารางที่ 3 โดยมีความน่าเชื่อถือของแบบจำลอง (Goodness of Fit) คือ เท่ากับ 163.18 มีค่ามากกว่าค่าในตารางเท่ากับ 27.59 โดยการเปิดตารางค่าวิกฤตการแจกแจงความน่าจะเป็นแบบโคสแคร์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และองศาแห่งความเป็นอิสระ(d.f.) ณ ระดับ k-1 เมื่อ k คือ จำนวนตัวแปรอิสระ เท่ากับ 17 นอกจากนี้ความน่าเชื่อถือของแบบจำลองแสดงด้วยค่า McFadden Pseudo R² มีค่าเท่ากับ 0.3358 เป็นค่าอยู่ในระดับช่วงความเหมาะสมของแบบจำลองระหว่าง 0.20-0.40 (อารี วิบูลย์พงศ์, 2547) แสดงให้เห็นว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอย่างน้อย 1 ปัจจัย มีค่า log ของความน่าจะเป็นมีผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ ในแต่ละชนิด

2.2 ค่า log ของความน่าจะเป็นของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ อธิบายได้ดังนี้ (ตารางที่ 3)

2.2.1 การซื้อปุ๋ยอินทรีย์ ได้แก่ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์พกพาได้สะดวก (X₃) ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ (X₄) การลด แลก แจก แถม ทดลอง ผลิตภัณฑ์ (X₁₄) และการให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐ (X₁₆) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงปัจจัยดังกล่าวเพิ่มขึ้นปัจจัยละ 1 หน่วย ทำให้ค่า log ของความน่าจะเป็นของการซื้อปุ๋ยอินทรีย์ลดลง 0.86 เพิ่มขึ้น 0.97 เพิ่มขึ้น 0.58 และลดลง 1.15 หน่วย ตามลำดับ ทั้งนี้เปรียบเทียบกับกรณีไม่ซื้อ

2.2.2 การซื้อวัสดุปลูก ได้แก่ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ (X₄) ความดึงดูดของบรรจุภัณฑ์ (X₅) การแสดงรายละเอียดผลิตภัณฑ์และตรารับรองบนบรรจุภัณฑ์อย่างครบถ้วน (X₆) ระยะทางในการเดินทางไปยังสถานที่จำหน่าย (X₁₂) และความสะดวกในการเดินทางไปซื้อ (X₁₃) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงปัจจัยดังกล่าวเพิ่มขึ้นปัจจัยละ 1 หน่วย ทำให้ค่า log ของความน่าจะเป็นของการซื้อวัสดุปลูกเพิ่มขึ้น 4.86 ลดลง 1.35 เพิ่มขึ้น 2.35 เพิ่มขึ้น 2.93 และลดลง 2.30 หน่วย ตามลำดับ ทั้งนี้เปรียบเทียบกับกรณีไม่ซื้อ

2.2.3 การซื้อไบโอชาร์ ถ่านชีวมวล และอาหารสัตว์ ไม่มีปัจจัยส่วนประสมทาง การตลาดใดที่ค่า log ของความน่าจะเป็นส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงให้มีการซื้อผลิตภัณฑ์ กลุ่มดังกล่าว พิจารณาจากค่า p (p-value) มากกว่าระดับนัยสำคัญ

2.3 ค่าผลกระทบส่วนเพิ่มอธิบายด้วยค่าคาดหวังของปัจจัยส่วนประสมทาง การตลาดที่มีนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลองต่อการซื้อผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดเพื่อแสดงถึง โอกาสหรือความน่าจะเป็นของการซื้อผลิตภัณฑ์ฯ แต่ละชนิด ณ ค่าเฉลี่ย ดังนี้ (ตารางที่ 3)

2.3.1 กลุ่มซื้อปุ๋ยอินทรีย์ พบว่าเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยส่วนประสม ทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ (X_4) เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ความน่าจะเป็น ของการตัดสินใจซื้อปุ๋ยอินทรีย์เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.89 ขณะที่ผลิตภัณฑ์พวกพาได้สะดวก (X_3) การลด แลก แจก แถม ทดลอง ผลิตภัณฑ์ (X_{14}) และการให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ของ หน่วยงานภาครัฐ (X_{16}) ความน่าจะเป็นของการซื้อปุ๋ยอินทรีย์ลดลงร้อยละ 8.49 6.38 และ 10.66 ตามลำดับ

2.3.2 กลุ่มซื้อวัสดุปลูก พบว่าเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยส่วนประสม ทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ (X_4) การแสดงรายละเอียดผลิตภัณฑ์และตรารับรอง บนบรรจุภัณฑ์อย่างครบถ้วน (X_6) และระยะทางในการเดินทางไปยังสถานที่จำหน่าย (X_{12}) เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ความน่าจะเป็นของการซื้อเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.01 4.10 และ 4.87 ตามลำดับ ขณะที่ความดึงดูดของบรรจุภัณฑ์ (X_5) และความสะดวกในการเดินทางไปซื้อ (X_{13}) ความน่าจะเป็นของการซื้อลดลงร้อยละ 2.37 และ 3.76 ตามลำดับ

2.3.3 การซื้อไบโอชาร์ ถ่านชีวมวล และอาหารสัตว์ ไม่มีปัจจัยส่วนประสมทาง การตลาดใดที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของความน่าจะเป็นของการซื้อผลิตภัณฑ์กลุ่ม ดังกล่าว พิจารณาจากค่า p (p-value) มากกว่าระดับนัยสำคัญ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโลจิสติกหลายทางเลือกของส่วนประสมการตลาดกลุ่มสินค้าเกษตรอินทรีย์

[illegible]

4P _s	ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ของแบบจำลองการซื้อแต่ละผลิตภัณฑ์					ค่าผลกระทบการเปลี่ยนแปลงตัวแปรอิสระ ที่มีผลต่อการซื้อแต่ละผลิตภัณฑ์				
		ปุ๋ยอินทรีย์	วัสดุปลูก	ไบโอชาร์	ถ่าน ชีวมวล	อาหาร สัตว์	ปุ๋ยอินทรีย์	วัสดุปลูก	ไบโอชาร์	ถ่าน ชีวมวล	อาหาร สัตว์
P ₃	X ₁₀	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns
	X ₁₁	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns
	X ₁₂	ns	2.93 (0.011**)	ns	ns	ns	ns	0.0487 (0.020**)	ns	ns	ns
	X ₁₃	ns	-2.30 (0.016**)	ns	ns	ns	ns	-0.0376 (0.027**)	ns	ns	ns
	X ₁₄	0.58 (0.093*)	ns	ns	ns	ns	-0.0638 (0.073*)	ns	ns	ns	ns
P ₄	X ₁₅		ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns
	X ₁₆	-1.15 (0.009***)	ns	ns	ns	ns	-0.1066 (0.010**)	ns	ns	ns	ns
	X ₁₇	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns

หมายเหตุ: ***, **, * นัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 0.05 และ 0.1 ตามลำดับ และ ns หมายถึง ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ และ

P₁ P₂ P₃ และ P₄ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) การจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผล

ส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) นำมาสู่การโอกาสการซื้อผลิตภัณฑ์ฯ แต่ละชนิดในทิศทางเพิ่มขึ้นและลดลง โดยสรุปความน่าจะเป็นตามค่าเฉลี่ยจากค่าผลกระทบส่วนเพิ่มของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อโอกาสการซื้อผลิตภัณฑ์ฯ ทิศทางเพิ่มขึ้น ได้แก่

1.1 กลุ่มซื้อปุ๋ยอินทรีย์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ (X_4) ณ ระดับนัยสำคัญ 0.10 เป็นส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์

1.2 กลุ่มซื้อวัสดุปลูก ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ (X_4) การแสดงรายละเอียดผลิตภัณฑ์และตรารับรองบนบรรจุภัณฑ์อย่างครบถ้วน (X_6) ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ เป็นส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ และระยะทางในการเดินทางไปยังสถานที่จำหน่าย (X_{12}) ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 เป็นส่วนประสมทางการตลาดด้านการจัดจำหน่าย

2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อโอกาสการซื้อผลิตภัณฑ์ฯ ทิศทางลดลง ซึ่งต้องพิจารณาปัจจัยนี้อย่างระมัดระวังและรอบคอบ ได้แก่

2.1 กลุ่มซื้อปุ๋ยอินทรีย์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์พกพาได้สะดวก (X_3) เป็นส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ การลด แลก แจก แถม ทดลอง ผลิตภัณฑ์ (X_{14}) และการให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐ (X_{16}) เป็นส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด ณ ระดับนัยสำคัญ 0.01 0.10 และ 0.05 ตามลำดับ

2.2 กลุ่มซื้อวัสดุปลูก ได้แก่ ความดึงดูดของบรรจุภัณฑ์ (X_5) และความสะดวกในการเดินทางไปซื้อ (X_{13}) ระดับนัยสำคัญ 0.10 และ 0.05 เป็นส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์และการจัดจำหน่าย ตามลำดับ

แสดงให้เห็นว่าโอกาสการซื้อผลิตภัณฑ์ฯ แต่ละชนิด เพิ่มขึ้น เมื่อมีการกำหนดความเฉพาะเจาะจงของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่นำมาสู่การเพิ่มโอกาสการซื้อของลูกค้าและทำให้ผู้ผลิตรายการดำเนินการทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ฯ ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าเพื่อสร้างโอกาสการแข่งขันทางการตลาด อย่างไรก็ตามการกำหนดปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดนั้นต้องดำเนินการปรับปรุงและพิจารณาอย่างระมัดระวังและรอบคอบ หากปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดดังกล่าวมาซึ่งการลดโอกาส

การซื้อขายของลูกค้าในบางผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้นักส่วนประสมทางการตลาดด้านราคาไม่มีผลต่อโอกาสการซื้อผลิตภัณฑ์เนื่องจากราคาต่อหน่วยของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดอยู่ในระดับต่ำสะท้อนให้เห็นว่าการซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้ซื้อไม่มีการตอบสนองต่อระดับราคา

อภิปรายผล

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์เพิ่มโอกาสการซื้อปุ๋ยอินทรีย์และวัสดุปลูก โดยเฉพาะด้านผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของสุรัชย์ จันทร์จรัส และคณะ (2559) พบว่าทัศนคติด้านผลิตภัณฑ์เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรม การบริโภคข้าวไรซ์เบอร์รี่ ซึ่งผู้บริโภคเป็นบุคคลที่มีความรู้ โดยศึกษาหาข้อมูลในเรื่องต่าง ๆ ของข้าวไรซ์เบอร์รี่เป็นอย่างดี จึงมีการเปรียบเทียบข้อมูลแต่ละตราสินค้า และหากผู้บริโภคได้มีโอกาสเลือกซื้ออาหารสดด้วยตนเองจะให้ความสำคัญกับคุณลักษณะด้านความสดของอาหาร เป็นสิ่งสำคัญอันดับแรก (เยาวรัตน์ ศรีวรานันท์, 2554) นอกจากนี้การแสดงรายละเอียดผลิตภัณฑ์และตรารับรองบนบรรจุภัณฑ์อย่างครบถ้วนของวัสดุปลูกยังเพิ่มโอกาสการซื้อ สอดคล้องกับการศึกษาของจำเนียร บุญมาก และจรัสภรณ์ อุทธิ (2556) พบว่าการมีรายละเอียดผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์บนฉลากบรรจุภัณฑ์ และการรับรองมาตรฐาน และข้อมูลรายละเอียดประโยชน์ เป็นรายละเอียดที่สำคัญ รวมถึงการใช้สีสรร ลวดลายหรือรูปภาพที่สวยงามสะดุดตามฉลากบรรจุภัณฑ์ ทำให้เกิดการดึงดูดให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อ เนื่องจากภาพลักษณ์ของสินค้าบนบรรจุภัณฑ์ที่สะท้อนด้วยตราสินค้าและสโลแกนในการโฆษณาชวนนำมาสู่การรับรู้คุณภาพของสินค้า และความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ (เสาวภา พิณเขียว และนภวรรณ ตันติเวชกุล, 2560) นอกจากนี้การผสมผสานระหว่างสีและเทปห่อของบรรจุภัณฑ์ให้มีสัญลักษณ์และตราที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งมีอิทธิพลต่อสังคม (Sheau-Ting et al., 2013) เนื่องจากการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้มีความแข็งแรง สวยงาม ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค ช่วยเพิ่มความต้องการซื้อและความน่าเชื่อถือให้กับสินค้า (หมิงสือพิมพ์เนชั่น, 2552) และต้องสร้างตราสินค้าให้เกิดการรับรู้ในบรรจุภัณฑ์ของสินค้าผู้บริโภคบริโภค (Huang and Sarigöllü, 2012) หากให้ความสำคัญในประเด็นเหล่านี้ย่อมเป็นการเพิ่มโอกาสการซื้อผลิตภัณฑ์ในช่องทางการตลาดแต่ละช่องทางไม่เพียงแต่ตลาดภายในประเทศเท่านั้นยังรวมถึงโอกาสการจำหน่ายในตลาดต่างประเทศอีกด้วย (Akgün et al., 2014)

อย่างไรก็ตามปุ๋ยอินทรีย์ที่มีบรรจุภัณฑ์สามารถพกพาได้สะดวก และความดึงดูดของบรรจุภัณฑ์ของวัสดุปลูก กลับลดโอกาสการตัดสินใจซื้อ แสดงให้เห็นว่าปุ๋ยอินทรีย์ไม่ต้องเปลี่ยนแปลงรูปลักษณ์ของบรรจุภัณฑ์เพื่อให้เกิดการพกพาสะดวกแต่อย่างใด เนื่องจากเป็นสินค้าที่ลูกค้ามีความคุ้นเคยในการใช้งานอยู่แล้วซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในลักษณะเป็นแบบกระสอบหรือถุงพลาสติก ถูกบรรจุตามขนาดที่ลูกค้าต้องการ เช่นเดียวกับบรรจุภัณฑ์เพื่อบรรจุวัสดุปลูกไม่จำเป็นที่จะต้องสร้างความดึงดูดของบรรจุภัณฑ์จากการที่ปุ๋ยอินทรีย์และวัสดุปลูกเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อการใช้งานที่มีความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เพื่อการบริโภคที่เน้นความสวยงามของบรรจุภัณฑ์และความสะดวกต่อการบริโภคเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุด (ศรีเวียง ทิพกานนท์ และคณะ, 2561)

นอกจากนี้ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคาไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อจากการที่เศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรมีมูลค่าทางเศรษฐกิจต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการจัดการ (Obi et al., 2016) แม้ว่าการให้กลุ่มลูกค้าสามารถเลือกซื้อสินค้าชนิดเดียวกันในระดับราคาหลายระดับตามความเหมาะสมกับขนาดของสินค้าย่อมทำให้สินค้านั้นได้รับการตอบรับจากกลุ่มลูกค้าเพิ่มขึ้น (นาริรัตน์ พักเพ็ญบุญ, 2554) และกลยุทธ์ราคาเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค (เกศรา จันทร์จรัสสุข, 2555)

มากไปกว่านี้ระยะทางในการเดินทางไปยังสถานที่จำหน่ายเป็นส่วนส่วนประสมทางการตลาดการจัดจำหน่ายสามารถเพิ่มโอกาสการตัดสินใจซื้อวัสดุปลูก ขณะที่ความสะดวกในการเดินทางไปซื้อกลับลดโอกาสการซื้อวัสดุปลูก แสดงว่าหากมีความสะดวกในการเดินทางมากเท่าไรย่อมสะท้อนให้ผู้ซื้อเห็นว่าวัสดุปลูกไม่มั่นใจในคุณภาพทำให้ลดโอกาสการซื้อแสดงว่าคุณภาพต้องมีการควบคุมอย่างเข้มงวดจากแหล่งผลิต ดังนั้นควรมีการออกแบบการขนส่งอย่างสมคูลด้วยการตัดสินใจเลือกกลยุทธ์สถานที่จำหน่าย การวางแผนความสามารถการจัดจำหน่าย และการจัดการด้านความแออัด โดยการพิจารณาระยะทางการขนส่ง ความแออัดระยะเวลารอคอย และเวลาการให้บริการ ให้เกิดการตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภค (Héctor López-Ospina et al., 2021) มากไปกว่านี้การรักษาคุณภาพสินค้าระหว่างการจัดส่งความสะดวกในการสั่งซื้อ และการมีบริการสั่งซื้อทางอินเทอร์เน็ต มีอิทธิพลต่อการจัดจำหน่ายยาสมุนไพรไทยของผู้ประกอบการร้านขายยา (จิตรภากรณ์ วันใจ, 2548)

การส่งเสริมการตลาดด้านการลด แลก แจก แถม และการให้ข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานรัฐบาลเกี่ยวกับประโยชน์ของการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และวิธีการผลิตควรปรับเปลี่ยนรูปแบบใหม่ เช่น การจัดแสดงแปลงสาธิตของผลผลิตทางการเกษตรถึงการใช้

ปุ๋ยอินทรีย์ หรือการสาธิตและลงมือปฏิบัติผลิตปุ๋ยอินทรีย์ให้เห็นเชิงประจักษ์แทนการบรรยายเพียงอย่างเดียว แม้ว่าจะเป็นการบรรยายควรนำเสนอเนื้อหาให้ทันสมัย กระชับ สร้างจุดเด่นในรูปแบบของอินโฟกราฟฟิค การตูนอนิเมชั่น และการทำคลิปวิดีโอสั้น ๆ เพื่อแสดงให้เห็นผลการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการตลาดต้องเป็นมาตรฐานยอมรับทั่วไป (Akgün et al., 2014)

กล่าวโดยสรุปส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด การจัดจำหน่ายสินค้า และราคา มีความเฉพาะเจาะจงในแต่ละพื้นที่ (Michella et al., 1998) และการส่งเสริมการตลาดย่อมมีผลต่อการซื้อหากิจกรรมการส่งเสริมการตลาดมีความเหมาะสมต่อราคาซื้อ (Kamsuwan, 2015) โดยแสดงให้เห็นว่าผู้ยอมรับในตัวสินค้าได้เปรียบมีความปรารถนา หรือความต้องการ สูงกว่าผู้ยอมรับช้า (นัทธ์หทัย ศิริวิริยะสมบุรณ์ และคณะ, 2555)

ข้อเสนอแนะ

1. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่นำมาสู่การเพิ่มโอกาสการตัดสินใจซื้อ โดยเฉพาะปุ๋ยอินทรีย์ ได้ให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ของการมีคุณภาพ เช่นเดียวกับวัสดุปลูก และวัสดุปลูกให้ความสำคัญกับการแสดงรายละเอียดผลิตภัณฑ์และตรารับรองบนบรรจุภัณฑ์อย่างครบถ้วน และระยะทางในการเดินทางไปยังสถานที่จำหน่ายเป็นส่วนประสมทางการตลาดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และการจัดจำหน่าย ตามลำดับ โดยแสดงถึงการเดินทางไปยังสถานที่จำหน่ายหากมีระยะทางไกลยอมเพิ่มโอกาสการซื้อเนื่องจากผู้ซื้อมีความมั่นใจในคุณภาพของวัสดุปลูกและความไว้วางใจจากแหล่งผลิต

2. การจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาด ควรดำเนินการอย่างระมัดระวังโดยเฉพาะด้านการลด แลก แจก แถม ทดลอง ผลิตภัณฑ์ และการให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐของปุ๋ยอินทรีย์ควรมีการปรับรูปแบบการให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ให้ทันสมัยสอดคล้องกับโลกยุคดิจิทัลเพื่อให้เกิดการรับรู้อย่างทั่วถึง รวดเร็ว และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ขณะเดียวกันการลด แลก แจก แถม ทดลอง ผลิตภัณฑ์ ไม่มีความจำเป็นที่ต้องดำเนินการและสามารถปรับเปลี่ยนการขายด้วยการใช้พนักงานที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การขายโดยใช้พนักงานขายที่มีการแก้ไขปัญหาให้กับลูกค้าเป็นที่น่าพอใจ และการส่งเสริมการขายลักษณะการจัดให้มีการประชุมเพื่อให้ความรู้และการรับฟังปัญหาของลูกค้า นอกจากนี้ความสะดวกในการเดินทางไปซื้อวัสดุปลูกเป็นปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านการจัดจำหน่ายควรพิจารณาเกี่ยวกับแหล่งผลิตวัสดุปลูกที่ได้รับความน่าเชื่อถือและไว้วางใจจาก

ลูกค้าว่ามีคุณภาพได้รับการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาดูแลและควบคุมการผลิตอย่างจริงจังสำหรับการรับรองมาตรฐาน

3. ผลลัพธ์ที่พบได้สะดวกของปฏิกิริยาและความดึงดูดของบรรจุภัณฑ์ของวัสดุปลูกเป็นปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์กลับลดโอกาสการซื้อ แสดงว่าลูกค้ามีความคุ้นเคยกับลักษณะบรรจุภัณฑ์แบบกระสอบหรือถุงพลาสติก ตามขนาดที่ลูกค้าต้องการ ผู้ผลิตไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะของบรรจุภัณฑ์เพื่อให้เกิดการพกพาสะดวกแต่อย่างใด ขณะเดียวกันวัสดุปลูกเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อการใช้งานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการบริโภค จึงไม่จำเป็นต้องพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความดึงดูด ซึ่งมีความแตกต่างจากบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์เพื่อการบริโภคที่ต้องมีความสวยงามเพื่อสร้างความดึงดูดแก่ลูกค้าและมีความสะดวกต่อการบริโภค

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อไป

1. การจัดลำดับความสำคัญของการซื้อแต่ละผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรเพื่อสะท้อนปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีโอกาสให้เกิดการตัดสินใจซื้อและเป็นทางเลือกของการตัดสินใจแปรรูปผลิตภัณฑ์ฯ ดังกล่าว
2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดสามารถพัฒนานำมาสู่กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีความเหมาะสมของแต่ละผลิตภัณฑ์ฯ
3. การกำหนดช่องทางการตลาดเพื่อการจำหน่ายที่มีความเหมาะสมของแต่ละผลิตภัณฑ์ฯ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบคุณสำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนงบประมาณการดำเนินโครงการวิจัยให้บรรลุวัตถุประสงค์ครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2562). **สถิติจำนวนประชากร**. สืบค้น 5 พฤษภาคม 2563. จาก:
<https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData>
- กรมควบคุมมลพิษ. (2563). **สถานการณ์และการจัดการปัญหามลพิษทางอากาศและ
 เสี่ยงของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: บริษัท อีซี จำกัด.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2562). **แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ “การแก้ไขปัญหามลพิษด้านฝุ่นละออง”**. สืบค้น 17 มีนาคม 2563. จาก:
<http://air4thai.pcd.go.th/webV2/download.php>
- เกศรา จันทร์จรัสสุข. (2555). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าและบริการ
 ในห้างเทสโก้โลตัสของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร**. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ
 มหามบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จำเนียร บุญมาก และ จุริภรณ์ อุทธิ. (2556). การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ข้าวกล้องอินทรีย์ของ
 สหกรณ์เกษตรอินทรีย์เชียงใหม่ จำกัด. **วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัย
 เทคโนโลยีราชมงคลพระนคร**, 1(2556), 38–47.
- จิตรภรณ์ วันใจ. (2548). **ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจจัด
 จำหน่ายยาสมุนไพรไทยของผู้ประกอบการร้านขายยา จังหวัดเชียงราย**.
 (การศึกษานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
 เชียงราย.
- ชัชวาลย์ เรืองประพันธ์. (2543). **สถิติพื้นฐานพร้อมตัวอย่างการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม
 Minitab SPSS และ SAS**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นันทน์หทัย ศิริวิริยะสมบุรณ์ อารัง เมฆโหรา และทิพวรรณ ลิ้มงู. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อ
 การยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในอำเภอบางใหญ่
 จังหวัดนนทบุรี. **วารสารเกษตรพระจอมเกล้า**, 30(2), 59–67.
- นาริรัตน์ พักเพื่องบุญ. (2554). **ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจ
 เลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภคในศูนย์จำหน่าย เอส.บี. ดีไซด์สแควร์ในเขต
 กรุงเทพมหานคร**. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ:
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เยาวรัตน์ ศรีวรรณ. (2554). ความเต็มใจจ่ายของผู้บริโภคในจังหวัดขอนแก่นที่มีต่อเนื้อ

สุกรอินทรีย์. **วารสารเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ**, 7(7), 1–24.

ศรีเวียง ทิพพานนท์, รัชณี เจริญ, วรณทิตา เสวตบวร และวิ บุญย เจริญสง่างวงศ์. (2561).

การสร้างแนวคิดผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มจากข้าวสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดปราชญ์บุรี
โดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม. **Kasetsart Journal of Social**

Sciences, 39(1), 674–683.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2546). **การบริหารการตลาดยุคใหม่**. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

สณัฐวิทย์ น้อยโสภณ. (2558). เกษตรอินทรีย์ โอกาสการส่งออกของเกษตรกรไทยในตลาดโลก.

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยธนบุรี, 9(18), 83–91.

สมฤทธิ์ กางเพ็ง, สรายุทธ กันหลง และ ดุษฎีวัฒน์ แก้วอินทร์. (2559). **การวิจัยแบบผสม**

วิธี: กระบวนการค้นคว้าวิจัยในศตวรรษที่ 21. มหาสารคาม: ห้างหุ้นส่วนจำกัด
อภิชาติการพิมพ์.

สามารถ ใจเตี้ย. (2563). การใช้ประโยชน์วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของเกษตรกรใน

เทศบาลตำบลสี่เหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. **วารสารวิจัยและส่งเสริม**

วิชาการเกษตร, 38(2), 79–88.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2564). **สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2564**.

สืบค้น 20 ธันวาคม 2565. จาก:

<https://www.oae.go.th/assets/portals/1/files/journal/2565/yearbook2564.pdf>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). **(ร่าง) แผนพัฒนา**

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13. สืบค้น 10 ธันวาคม 2565. จาก:

<https://www.nesdc.go.th/download/document/Yearend/2021/plan13.pdf>

สุธีระ บุญญาพิทักษ์. (2564). **ปัจจัยการจัดการวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรของ**

เกษตรกรเพื่อลดการเผา กรณีศึกษา อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น.

(วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์.

สุรัชย์ จันทร์จรัส พงศธร ชัยสวัสดิ์ และ อโณทัย หาระสาร. (2559). อุปสงค์การกลับมา

เที่ยวซ้ำและการเลือกที่พักของการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน. **วารสารมหาวิทยาลัย**

ศิลปกร, 36(1), 25–48.

- เสาวภา พินเขียว และนภวรรณ ตันติเวชกุล. (2560). การสื่อสารความเป็นตราสินค้าระดับโลกของตราสินค้าระดับโลกและตราสินค้าท้องถิ่นในประเทศไทย. **วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร**, 12(2), 93–109.
- หนังสือพิมพ์เนชั่น. (2552). **เพิ่มมูลค่าด้วยบรรจุภัณฑ์**. สืบค้น 2 กรกฎาคม 2563. จาก: <http://oknation.nationtv.tv/blog/packaging/2009/10/17/entry-1>
- อารี วิบูลย์พงศ์. (2547). **เศรษฐมิติประยุกต์สำหรับการตลาดเกษตร**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Akgün, A. E., Keskin, H., & Ayar, H. (2014). Standardization and Adaptation of International Marketing Mix Activities: A Case Study. **Social and Behavioral Sciences**, 150(2014), 609–618.
- Huang, R. & Sarigöllü, E. (2012). How brand awareness relates to market outcome, brand equity, and the marketing mix. **Journal of Business Research**, 65(1), 92–99.
- Kamsuwan, O. (2015). **How Promotion at 7–Eleven Influences to Customer Purchasing**. (Thesis of Master of Business Administration), Bangkok: Bangkok University.
- Kotler, P. & Armstrong, G. (2001). **Principles of Marketing** (9th Ed.). New Jersey: Prentice Hall Incorporate.
- López-Ospina, H., Agudelo-Bernal, A., Reyes-Muñoz, L., Zambrano-Rey, G., & Pérez, J. (2021). Design of a location and transportation optimization model including quality of service using constrained multinomial logit. **Applied Mathematical Modelling**, 89 (2021), 428–453.
- Mahapatra, K. & Kant, S. (2005). Tropical deforestation: a multinomial logistic model and some country-specific policy prescriptions. **Forest Policy and Economics**, 7(2005), 1–24.
- Michella, P., Lyncha, J., & Alabdallib, O. (1998). New perspectives on marketing mix programme standardization. **International Business Review**, 7(6), 617–634.

- Obi, F.O., Ugwuishiwu, B.O., & Nwakaire. J. N. (2016). Agricultural wastes concept, generation, utilization and management. **Nigerian Journal of Technology**, 35(4), 957–964.
- Sheau–Ting, L., Mohammed, A. H., & Weng–Wai, C. (2013). What is the optimum social marketing mix to market energy conservation behavior: An empirical study. **Journal of Environmental Management**, 131(2013), 196–205.
- Torres, M., Hervas, C., & Garcia, C. (2009). Multinomial logistic regression and product unit neural network models: application of a new hybrid methodology for solving a classification problem in the livestock sector. **Expert Systems with Application**, 36(2009), 12225–12235.
- Wasi, N. (2017). **Economist and choice behavior forecast**. Retrieved on 16 August 2021, From: <https://www.pier.or.th/?abridged>

**กิจกรรมการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความเป็น
นวัตกรรมชุมชนของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา**
**Design thinking activities to enhance community
innovators in Phayao province**

ชลธิดา เทพหินลับ¹ น้ำเงิน จันทรมณี^{2*} วัชร แลน้อย³ จารุวรรณ โปษยานนท์⁴
คุณากร ขัติศรี³ กมลพงศ์ รัตนสงวนวงศ์⁴ นวพร เกษสุวรรณ⁴ ปณิธาน ประมูล⁵
ณัฐวุฒิ สมยาโรน⁴ นรินธร นนทมาลย์⁶ นริศรา เลือคล้าย⁶ กัลวรา ภูมิลา⁷ และ
ศศิมล คำปิ่นไชย⁷

Chonthida Thephinlap¹, Namngern Chantaramanee^{2*}, Watchara Laenoi³,
Jaruwan Poshyananda⁴, Kunakorn Katsri³, Kamolpong Ratanasanguanvongs⁴,
Nawaporn Ketsuwan⁴, Panitan Pramoon⁵, Nattawut Somyarone⁴,
Narin Nonthamand⁶, Narissara Suaklay⁶, Kanwara Pumila⁷ and
Sasimol Kumpinchai⁷

¹ คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยพะเยา 56000

² คณะคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา 56000

³ คณะเกษตรศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

⁴ คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา 56000

⁵ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา 56000

⁶ วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา 56000

⁷ กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา 56000

¹ School of Medical Sciences, University of Phayao, 56000

² School of Public Health, University of Phayao, Phayao 56000

³ School of Agriculture and Natural Resources, University of Phayao, Phayao 56000

⁴ School of Business and Communication Arts, University of Phayao, Phayao 56000

⁵ School of Architecture and Finearts, University of Phayao, Phayao 56000

⁶ School of Education, University of Phayao, Phayao 56000

⁷ Division of Educational Services, University of Phayao, Phayao 56000

* Corresponding author: Namngern.ch@up.ac.th

Received: November 9, 2021; **Revised:** March 4, 2022; **Accepted:** May 30, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการคิดเชิงออกแบบในการส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมชุมชนของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา 2) ศึกษาผลการใช้กิจกรรมการคิดเชิงออกแบบ และ 3) ประเมินความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มีต่อกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการพัฒนากิจกรรมการคิดเชิงออกแบบในการส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมชุมชนของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา และระยะที่ 2 เป็นการศึกษาผลการใช้กิจกรรมการคิดเชิงออกแบบในการส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมชุมชนของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา ตัวอย่างในการวิจัย คือ ผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา จำนวน 47 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบกระบวนการคิดเชิงออกแบบ แบบประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และแบบประเมินความพึงพอใจ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงสรุปอ้างอิง คือ dependent sample t-test และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมชุมชนของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา มีการพัฒนา 5 ขั้นตอน คือ 1) ทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง 2) กำหนดทิศทางแก้ปัญหา 3) คิดวิธีการแก้ปัญหา 4) สร้างต้นแบบนวัตกรรม และ 5) ทดสอบ
2. ผลการใช้กิจกรรมการคิดเชิงออกแบบ พบว่า ผู้ประกอบการมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมหลังกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มีต่อกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบ พบว่า ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กระบวนการคิดเชิงออกแบบ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม นวัตกรรมชุมชน

Abstract

This research aimed to (1) develop design thinking activities to promote the idea of local innovator to entrepreneurs in Phayao (2) study result of design thinking activities and (3) survey satisfaction of entrepreneurs in Phayao towards design thinking activities. This was an action research project with two phases: the first involved developing design thinking activities to promote community innovators and entrepreneurs in Phayao Province, and the second phase involved studying the outcomes of using design thinking activities to promote community innovators and entrepreneurs in Phayao Province. The researcher administered research tools: design thinking test, learning skill and innovation assessment and satisfaction survey to 47 entrepreneurs in Phayao. The collected data were analyzed by descriptive statistics: average values and standard deviation and inferential statistics: dependent sample t-test and content analysis.

The research result revealed that

1. Design thinking activities to promote the idea of local innovator to entrepreneurs in Phayao consist of 5 steps: (1) developing profound understanding (2) setting problem-solving direction (3) problem-solving design (4) creating innovation prototype (5) innovation testing.

2. After undertaking design thinking activities, learning skill and innovation of the entrepreneurs increased statistically at a significant level of 0.05.

3. The level of satisfaction of the entrepreneurs towards design thinking activities was found at the highest level.

Keywords: Design thinking, Learning and innovation skills, Community innovator

บทนำ

มหาวิทยาลัยพะเยาเป็นสถานศึกษาทางวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงที่มีวัตถุประสงค์ในการให้การศึกษา ส่งเสริมและพัฒนาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน ทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ให้โอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชน และทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยพะเยา พ.ศ. 2553) มหาวิทยาลัยพะเยาจึงได้นำวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง

มหาวิทยาลัยดังกล่าวมาจัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยพะเยา ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย การจัดการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ร่วมดำเนินการกับภาคีเครือข่าย ได้แก่ ชุมชน หน่วยงานของรัฐและภาคธุรกิจต่าง ๆ ภายใต้ปณิธานของมหาวิทยาลัยพะเยาที่ว่า “ปัญญาเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน” โดยมีเป้าประสงค์ที่จะพัฒนาพื้นที่จังหวัดพะเยาในทุกมิติทั้งสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ เป็นการยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตให้ชุมชนมีสุขภาพกายและใจที่ดี แก้ไขปัญหาการไม่รู้หนังสือ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (กองแผนงาน มหาวิทยาลัยพะเยา, 2562) รวมทั้งยกระดับรายได้ของชุมชนให้ลดปัญหาความยากจน ซึ่งผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดพะเยา ปี 2562 มีมูลค่า เท่ากับ 36,747 ล้านบาท อยู่ในลำดับที่ 61 ของประเทศ และลำดับที่ 13 ของ 17 จังหวัดภาคเหนือ โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว (GPP per capita) เท่ากับ 97,282 บาท อยู่ในลำดับที่ 50 ของประเทศ และลำดับที่ 11 ของ 17 จังหวัดภาคเหนือ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) นอกจากนี้จังหวัดพะเยามีสัดส่วนคนจนในปี 2563 อยู่ร้อยละ 16.50 เป็นลำดับที่ 11 ของประเทศ และลำดับที่ 3 ของ 17 จังหวัดภาคเหนือ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565: ออนไลน์) แสดงให้เห็นถึงภาวะความยากจนของประชากรในจังหวัดพะเยายังมีอยู่ ทั้งนี้ในช่วงตั้งแต่ปี 2553 จนถึงปัจจุบันมหาวิทยาลัยพะเยามีนโยบายให้ทุกคน / วิทยาลัย ได้เข้าไปศึกษาประเด็นปัญหาเชิงพื้นที่ของจังหวัดพะเยา เพื่อนำปัญหาในพื้นที่มาแก้ไขในรูปแบบของการให้การศึกษา การพัฒนาเพิ่มพูนทักษะ การวิจัยและบริการวิชาการ ซึ่งผลการดำเนินงานทำให้เกิดการพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมมีการสร้างอาชีพ เพิ่มศักยภาพคนในชุมชนด้วยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาต่อยอดเป็นนวัตกรรมและงานวิจัยมีคุณค่าและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ รวมทั้งนำองค์ความรู้ของมหาวิทยาลัยเข้าไปยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่จังหวัดพะเยาตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งมหาวิทยาลัย

ดังนั้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านสังคมและยกระดับเศรษฐกิจของจังหวัดพะเยา มหาวิทยาลัยพะเยาจึงมีความสนใจในการที่จะนำกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ตามแนวคิดของ Tim and Jocelyn (2010) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 ทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Empathize) ขั้นตอนที่ 2 กำหนดทิศทางแก้ปัญหา (Define) ขั้นตอนที่ 3 คิดวิธีการแก้ปัญหา (Ideate) ขั้นตอนที่ 4 สร้างต้นแบบนวัตกรรม (Prototype) ขั้นตอนที่ 5 ทดสอบ (Test) (Carlgren, Ruth, & Elmquist, 2016; Plattner, Meinel, & Weinberg, 2009) ซึ่งเป็นกระบวนการคิดเพื่อแก้ไขปัญหาหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่เน้นการทำความเข้าใจปัญหา

ต่าง ๆ โดยยึดผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง (Human-centered Approach) (Billings, 2018) และนำเอาความคิดสร้างสรรค์และมุมมองจากคนหลากหลายสายงานมาร่วมกันสร้างไอเดีย แนวทางการแก้ไข และนำไอเดียนั้นมาสร้างต้นแบบ เพื่อทดสอบและพัฒนาให้เกิดขึ้นจริง โดยการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพของชุมชนที่มีบทบาททางสังคมและเศรษฐกิจของจังหวัดพะเยา ได้แก่ ผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา ประกอบด้วย กลุ่มนักธุรกิจรุ่นใหม่ (YEC) มีปัญหาในการพัฒนาสินค้าแต่ไม่ตอบโจทย์กลุ่มลูกค้า กลุ่มพัฒนาสินค้า OTOP มีปัญหาในการพัฒนาสินค้าได้แต่ไม่ตอบโจทย์ลูกค้าและไม่สามารถหาช่องทางการสื่อสารไปยังลูกค้า และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนระเบียบวัฒนธรรมกว๊านพะเยา มีปัญหาในการสร้างสรรค์สินค้าให้ตอบโจทย์ลูกค้า ดังนั้นเพื่อการเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ (UP Skills) และสร้างนวัตกรรมชุมชน ที่สามารถนำกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบของ Design Thinking ไปใช้พัฒนาหรือแก้ปัญหา ให้สามารถปรับตัวและอยู่รอดผ่านพ้นจากสถานการณ์ COVID-19 นี้ไปได้ อีกทั้งเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการคิดเชิงออกแบบในการส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมชุมชนของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมการคิดเชิงออกแบบในการส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมชุมชน ของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยาที่มีต่อกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบตามแนวคิดของ Tim and Jocelyn (2010) เพื่อนำไปสู่การสร้างความเป็นนวัตกรรมชุมชนที่มีคุณสมบัติ ตามที่สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2564) ระบุไว้ โดยการดำเนินกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบในการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการภายใต้แนวคิดการเรียนรู้แบบใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based Learning) ของ Tett, L., (2006)

กระบวนการคิดเชิงออกแบบ ขั้นตอนที่ 1 ทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Empathize) ขั้นตอนที่ 2 กำหนดทิศทางแก้ปัญหา (Define) ขั้นตอนที่ 3 คิดวิธีการแก้ปัญหา (Ideate) ขั้นตอนที่ 4 สร้างต้นแบบนวัตกรรม (Prototype) ขั้นตอนที่ 5 ทดสอบ (Test) (Tim and Jocelyn, 2010)	ความเป็นนวัตกรรมชุมชน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความคิดสร้างสรรค์ (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2564)
แนวคิดการเรียนรู้แบบใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based Learning) (Tett, L., 2006)	

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 2 ระยะคือ

ระยะที่ 1 การพัฒนากิจกรรมการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมชุมชนของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ และแนวคิดการเรียนรู้แบบใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ (Community-based Learning) ตามแนวคิดของ Tett, L. , (2006) เพื่อนำมาพัฒนาเป็นกิจกรรมในการส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมชุมชน เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 คือ เพื่อพัฒนากิจกรรมการคิดเชิงออกแบบในการส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมชุมชนของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา

ระยะที่ 2 การศึกษาผลการใช้กิจกรรมการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมชุมชนของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรม ที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 คือ เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมการคิดเชิงออกแบบในการส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมชุมชนของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา และวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 คือ เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยาที่มีต่อกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบ

วิธีการศึกษา

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ประกอบการที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปในจังหวัดพะเยา ซึ่งผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนที่แน่ชัด ผู้วิจัยจึงทำการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power (Cohen, L. J., 1977) โดยกำหนดขนาดอิทธิพล (Effect size) ในระดับปานกลาง เท่ากับ 0.5 ค่าระดับนัยสำคัญ เท่ากับ 0.05 และค่าอำนาจการทดสอบ (Power) เท่ากับ 0.95 จากผลการคำนวณได้ขนาดตัวอย่างทั้งหมด (Total sample size) จำนวน 47 คน ได้มาด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยมีเงื่อนไขดังนี้ (1) เป็นผู้ประกอบการในกลุ่มนวัตกรรมรุ่นใหม่ (YEC) กลุ่มพัฒนาสินค้า OTOP และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนระเบียบวัฒนธรรมกว๊านพะเยา (2) เป็นผู้ที่ลงทะเบียนเรียนในหลักสูตรกระบวนการคิดเชิงออกแบบสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน เนื่องจากระหว่างการจัดกิจกรรมมีการขาดหายของข้อมูลบางรายการ ซึ่งทำให้เหลือข้อมูลของผู้ประกอบการที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน 22 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรจัดกระทำ คือ กิจกรรมการคิดเชิงออกแบบ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกระบวนการคิดเชิงออกแบบ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Empathize) ขั้นตอนที่ 2 กำหนดทิศทางแก้ปัญหา (Define) ขั้นตอนที่ 3 คิดวิธีการแก้ปัญหา (Ideate) ขั้นตอนที่ 4 สร้างต้นแบบนวัตกรรม (Prototype) และขั้นตอนที่ 5 ทดสอบ (Test)

ตัวแปรตาม คือ ความเป็นนวัตกรรมชุมชน หรือการเป็นผู้สร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาชุมชนซึ่งเป็นคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของผู้ประกอบการ ตามคุณสมบัติของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2564) ได้ระบุไว้ คือ การคิดอย่างมีวิจยารณญาณ การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น และความคิดสร้างสรรค์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. แบบทดสอบกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของ Tim and Jocelyn (2010) เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ เพื่อใช้วัดความรู้เกี่ยวกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบของผู้ประกอบการก่อนและหลังกิจกรรม

2. แบบประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม หรือความเป็นนวัตกรรมชุมชน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2564) เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert's Rating Scale) ที่แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปาน

กลาง น้อย และน้อยที่สุดจำนวน 30 ข้อ เพื่อใช้ประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของผู้ประกอบการก่อนและหลังกิจกรรม

3. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มีต่อการจัดกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบ เป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) ที่แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 10 ข้อ ใช้ประเมินความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มีต่อกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบหลังกิจกรรม

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. การตรวจสอบคุณภาพด้านความตรง ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ทำการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์กับข้อคำถาม แล้วคำนวณหาค่า IOC (Index Item of Congruence) ผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ซึ่งถือได้ว่าเครื่องมือทุกฉบับมีคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา

2. การตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยง ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ประกอบการในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดพะเยาที่ไม่ใช่ตัวอย่างวิจัย จำนวน 20 คน จากนั้นนำมาคำนวณความเที่ยงแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบทดสอบกระบวนการคิดเชิงออกแบบ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .782 แบบประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .941 และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ประกอบการ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .920 ซึ่งถือได้ว่าเครื่องมือมีคุณภาพมากพอที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงสรุปอ้างอิง ได้แก่ dependent sample t-test และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการศึกษา

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะตามวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการพัฒนากิจกรรมการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมชุมชน ของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา

ผู้วิจัยนำกระบวนการคิดเชิงออกแบบมาใช้ในการจัดกิจกรรม ร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ (Community-based Learning) ในการส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมชุมชนของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา โดยรูปแบบกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบดำเนินการ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Empathize) ขั้นตอนที่ 2 กำหนดทิศทางแก้ปัญหา (Define) ขั้นตอนที่ 3 คิดวิธีการแก้ปัญหา (Ideate) ขั้นตอนที่ 4 สร้างต้นแบบนวัตกรรม (Prototype) และขั้นตอนที่ 5 ทดสอบ (Test) โดยใช้เวลาในการทำกิจกรรมทั้งสิ้น 5 สัปดาห์ โดยสามารถสรุปเป็นภาพได้ดังภาพที่ 1 และมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Empathize) (สัปดาห์ที่ 1)

ก่อนเริ่มกิจกรรมมีการแนะนำตัวของผู้ประกอบการจากกลุ่มต่าง ๆ เพื่อทำความรู้จักและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านกิจกรรมละลายพฤติกรรม หลังจากนั้นแจ้งวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม โดยมีกิจกรรม คือ ให้ผู้ประกอบการเลือกโจทย์ที่สนใจในการแก้ไขหรือพัฒนา และทำความเข้าใจปัญหาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหานั้นอย่างรอบด้าน รายละเอียดดังนี้

1.1 เลือกโจทย์ที่สนใจแก้ไขหรือพัฒนา

ให้กลุ่มผู้ประกอบการได้เลือกโจทย์ปัญหาที่สนใจแก้ไขหรือพัฒนา เช่น สินค้า การบริการ กระบวนการผลิต การจัดจำหน่าย การบริหารจัดการคน หรือเรื่องอื่น ๆ

1.2 ทำความเข้าใจปัญหาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาอย่างรอบด้าน

ให้กลุ่มผู้ประกอบการทำความเข้าใจปัญหาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาอย่างรอบด้านโดยใช้การสัมภาษณ์ สังเกตผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง ผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรองลงมา โดยกำหนดขอบเขตในการทำทำความเข้าใจปัญหา คือ (1) ปัญหาคืออะไร (2) ปัญหาเกิดขึ้นที่ใด (3) ปัญหาเกิดมานานเท่าใด (4) ที่มาของปัญหา (5) ผลกระทบที่เกิดจากปัญหานี้คืออะไร (6) ผู้ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหานี้มีใครบ้าง (7) ใครที่กำลังแก้ปัญหาเดียวกันอยู่บ้าง (8) มีคนกลุ่มใดเกี่ยวข้องกับปัญหานี้บ้าง โดยใช้เทคนิคการเก็บข้อมูล ดังนี้ (1) เริ่มต้นด้วยคำถามง่าย ๆ เพื่อให้การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างธรรมชาติ (2) ตั้งคำถามปลายเปิด หลีกเลี่ยงคำถามปลายปิด เช่น ใช่หรือไม่ (3) เป็นผู้ฟังที่ดี ไม่คาดคั้นเอาคำตอบ

(4) ควรวางเป้าหมายว่าเราอยากได้อะไรจากการสัมภาษณ์ (5) ควรสังเกตสภาพแวดล้อมระหว่างสัมภาษณ์ร่วมด้วย

ซึ่งการดำเนินกิจกรรมลงพื้นที่ทำความเข้าใจปัญหาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาอย่างรอบด้านในขั้นตอนนี้นั้น กลุ่มผู้ประกอบการจะทำหน้าที่ในการหาข้อมูลและประเด็นปัญหาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจปัญหาและหาข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ปัญหาที่กลุ่มผู้ประกอบการสนใจอย่างรอบด้าน โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ที่ได้ศึกษามาแล้ว ทั้งนี้ในการลงพื้นที่จะเป็นไปตามพื้นที่ที่กลุ่มผู้ประกอบการสนใจและเกี่ยวข้องกับผู้ประเด็นปัญหาที่ผู้ประกอบการตั้งโจทย์ไว้ ทั้งนี้เป็นไปตามวันและเวลาที่ผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้องสะดวก โดยมีโค้ชประจำกลุ่มเข้าร่วมลงพื้นที่กับผู้ประกอบการในแต่ละกลุ่ม โดยแบ่งกลุ่มผู้ประกอบการกลุ่มละ 6-7 คน และมีโค้ชประจำกลุ่ม กลุ่มละ 2-3 คน ตามความเชี่ยวชาญของโค้ชกับลักษณะของผู้ประกอบการของแต่ละกลุ่ม ซึ่งจะนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการกำหนดทิศทางแก้ปัญหาในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดทิศทางแก้ปัญหา (Define) (สัปดาห์ที่ 2)

2.1 เลือกประเด็นที่ต้องการแก้ปัญหาหรือพัฒนา 1 ประเด็น

ให้ผู้ประกอบการนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 ทั้งจากกิจกรรมและการลงพื้นที่สอบถามข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจในการเลือกประเด็นที่ต้องการพัฒนา เพียงหนึ่งประเด็นเพื่อนำไปกำหนดโจทย์ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาต่อไป ซึ่งในขั้นตอนนี้จะใช้กระบวนการกลุ่มและวิธีการระดมสมอง

2.2 กำหนดโจทย์ ตั้งสโลแกน

ให้ผู้ประกอบการกำหนดโจทย์หรือทิศทางในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาโดยตั้งสโลแกน มีรายละเอียดของโครงสร้าง สโลแกนดังนี้ “เราจะทำให้กลุ่มเป้าหมายทำอะไรเปลี่ยนไปอย่างไร” เช่น เราจะทำให้คนที่มาเที่ยวงานในจังหวัดพะเยามีที่จอดรถได้อย่างสะดวกสบาย เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้แต่ละกลุ่มมีเป้าหมายในการคิดวิธีการแก้ปัญหาเป็นไปในทิศทางเดียวกันในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 คิดวิธีการแก้ปัญหา (Ideate) (สัปดาห์ที่ 3)

3.1 คิดวิธีการแก้ปัญหา

ให้กลุ่มผู้ประกอบการระดมสมองคิดวิธีการแก้ปัญหาโดยให้สอดคล้องกับสโลแกนที่ตั้งไว้ ตัวอย่าง เช่น เราจะทำให้คนที่มาเที่ยวงานจังหวัดพะเยามีที่จอดรถได้อย่างสะดวกสบาย ดังนั้น ภายในกลุ่มต้องคิดวิธีการแก้ปัญหาให้ตรงกับสโลแกนที่ตั้งไว้โดยเน้นที่

ไอเดียแปลกใหม่ต่อยอดของเดิมหรือนำไปสู่การแก้ปัญหาและไม่มีอะไรที่เป็นไปไม่ได้ โดยให้สมาชิกในกลุ่ม เสนอความคิดออกมาให้มากที่สุด แล้วนำความคิดเหล่านั้นมาจัดหมวดหมู่ โดยใช้เกณฑ์กำหนด เช่น ความคิดไหนที่สามารถทำได้ทันที หรือใช้เวลานานหรือความคิดไหนใช้เงินมากหรือใช้เงินน้อยซึ่งเกณฑ์ในการประเมิน วิธีคิดสามารถเปลี่ยนเกณฑ์ให้เหมาะสมได้

3.2 เลือก 4 ไอเดีย

ให้ผู้ประกอบการนำวิธีการแก้ปัญหาจากกิจกรรมก่อนหน้านี้มาระดมสมองเลือก 4 แนวคิดที่มีความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติเพื่อนำไปสร้างต้นแบบนวัตกรรมในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 สร้างต้นแบบนวัตกรรม (Prototype) (สัปดาห์ที่ 4)

4.1 สร้างต้นแบบนวัตกรรม

ให้กลุ่มผู้ประกอบการสร้างต้นแบบนวัตกรรมทั้ง 4 แนวคิด ที่ได้จากกิจกรรมก่อนหน้านี้ โดยนวัตกรรมที่สร้างต้องเห็นเป็นรูปธรรม สามารถอธิบายความคิดในการแก้ปัญหา ใช้สื่อสารให้เห็นภาพเดียวกันเปรียบเสมือนการอธิบายแนวคิดวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ออกมาให้เห็นภาพหรือเป็นรูปธรรมมากขึ้น อาจจะอยู่ในรูปแบบของเครื่องจักร อุปกรณ์ เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน นโยบาย แนวปฏิบัติ โครงการกิจกรรม เป็นต้น ตัวอย่างเลือกไอเดีย เช่น เว็บไซต์สำหรับจองที่จอดรถพร้อมบริการรับส่ง ลงทะเบียนผู้ให้เช่าสถานที่ ลงทะเบียนรถรับส่ง

4.2 ทดสอบต้นแบบนวัตกรรม

ให้กลุ่มผู้ประกอบการทดสอบต้นแบบนวัตกรรมกับผู้ใช้งาน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาโดยการสอบถามสิ่งที่ชอบ สิ่งที่ยากให้ปรับปรุงเพิ่มเติม สิ่งที่ยังไม่เข้าใจและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ซึ่งจะนำข้อมูลที่ได้จากการสอบถามจากผู้ใช้งานหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาไปปรับปรุงต้นแบบนวัตกรรมเพื่อให้ตอบสนองต่อการใช้งานของผู้ใช้งาน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหามากที่สุดโดยในกิจกรรมนี้จะเป็นการทดสอบต้นแบบนวัตกรรม ผู้ประกอบการกับได้ชำระจำกลุ่มได้ลงพื้นที่เป้าหมายเพื่อทำการทดสอบต้นแบบนวัตกรรมกับผู้ใช้งานหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหา ซึ่งจะนำมาใช้ในการเลือกต้นแบบที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด

4.3 เลือกต้นแบบนวัตกรรม (Prototype) จำนวน 2 ต้นแบบ

ให้กลุ่มผู้ประกอบการนำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบต้นแบบนวัตกรรม เป็นข้อมูลตัดสินใจเลือก ต้นแบบนวัตกรรมจำนวน 2 ต้นแบบเพื่อนำเสนอ (Pitching) เพื่อเสนอโครงการขอรับงบประมาณสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม โดยมีรายละเอียดของนวัตกรรมดังนี้ (1) ชื่อผลงาน (2) ที่มาของปัญหา (3) รายละเอียดของ Prototype และหลักการทำงาน

**ระยะที่ 2 ผลการใช้กิจกรรมการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรม
ชุมชนของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา**

ผลการวิจัยในระยะนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ
และผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบกระบวนการคิด
เชิงออกแบบก่อนและหลังกิจกรรม ส่วนที่ 2 ผลการประเมินตนเองด้านทักษะการเรียนรู้และ
นวัตกรรมก่อนและหลังกิจกรรม และส่วนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนน
การประเมินตนเองด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม รายละเอียดแต่ละส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบก่อน
และหลังกิจกรรม พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนกิจกรรมของผู้ประกอบการเท่ากับ 7.41 ส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.38 และคะแนนเฉลี่ยหลังกิจกรรมของผู้ประกอบการเท่ากับ 10.14
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.59 รายละเอียดดังตารางที่ 1 และผลการเปรียบเทียบความ
แตกต่างของคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบกระบวนการคิดเชิงออกแบบก่อนและหลัง
กิจกรรมของผู้ประกอบการ พบว่า คะแนนกระบวนการคิดเชิงออกแบบของผู้ประกอบการหลัง
เรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบ
กระบวนการคิดเชิงออกแบบก่อนและหลังกิจกรรมของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา (n=22)

เนื้อหา	คะแนน เต็ม	ก่อน		หลัง	
		กิจกรรม		กิจกรรม	
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ	5	2.36	1.18	3.09	0.92
ขั้นตอนที่ 1 ทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Empathize)	4	1.73	0.98	2.45	1.06
ขั้นตอนที่ 2 กำหนดทิศทางแก้ปัญหา (Define)	1	0.50	0.51	0.91	0.29
ขั้นตอนที่ 3 คิดวิธีการแก้ปัญหา (Ideate)	2	1.45	0.74	1.59	0.73
ขั้นตอนที่ 4 สร้างต้นแบบนวัตกรรม (Prototype)	2	1.05	0.84	1.50	0.60
ขั้นตอนที่ 5 ทดสอบ (Test)	1	0.32	0.48	0.59	0.50
คะแนนรวมทั้งหมด	15	7.41	3.38	10.14	2.59

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบ กระบวนการคิดเชิงออกแบบก่อนและหลังกิจกรรมของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา (n=22)

หัวข้อ	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
กระบวนการคิดเชิงออกแบบ				
ก่อนกิจกรรม (15 คะแนน)	7.41	3.38	-4.518*	<0.001
หลังกิจกรรม (15 คะแนน)	10.14	2.59		

*p < .05

ส่วนที่ 2 ผลการประเมินตนเองด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมก่อนและหลัง กิจกรรมพบว่า ผู้ประกอบการมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมก่อนกิจกรรมอยู่ในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนกิจกรรม เท่ากับ 4.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 และทักษะ การเรียนรู้และนวัตกรรมหลังกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังกิจกรรม เท่ากับ 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 รายละเอียดดังตารางที่ 3 โดยพบว่า กิจกรรม การคิดเชิงออกแบบทำให้กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นจากเดิมมากที่สุด รองลงมาเป็น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และ การสื่อสารตามลำดับ และผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการประเมินตนเองด้านทักษะการเรียนรู้และ นวัตกรรมก่อนและหลังกิจกรรม พบว่า ผู้ประกอบการมีคะแนนหลังกิจกรรมสูงกว่าก่อน กิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนการประเมินตนเองด้านทักษะ การเรียนรู้และนวัตกรรมก่อนและหลังกิจกรรมของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา (n=22)

ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม	ประเมินตนเอง (คะแนนเต็ม 5 คะแนน)					
	ก่อนกิจกรรม		ระดับ	หลังกิจกรรม		ระดับ
	$\bar{x}$	S.D.		$\bar{x}$	S.D.	
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	4.06	0.60	มาก	4.56	0.54	มากที่สุด
การสื่อสาร	4.23	0.60	มาก	4.67	0.49	มากที่สุด
การทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.03	0.48	มาก	4.49	0.52	มาก
ความคิดสร้างสรรค์	3.96	0.59	มาก	4.51	0.55	มาก
เฉลี่ยรวมทั้งหมด	4.07	0.46	มาก	4.55	0.50	มากที่สุด

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการประเมินตนเองด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมก่อนและหลังกิจกรรมของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา (n=22)

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
ด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม				
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ				
ก่อนเรียน (5 คะแนน)	4.06	0.60	-4.350*	0.000
หลังเรียน (5 คะแนน)	4.56	0.54		
การสื่อสาร				
ก่อนเรียน (5 คะแนน)	4.23	0.60	-3.152*	0.005
หลังเรียน (5 คะแนน)	4.67	0.49		
การทำงานร่วมกับผู้อื่น				
ก่อนเรียน (5 คะแนน)	4.03	0.48	-2.932*	0.008
หลังเรียน (5 คะแนน)	4.49	0.52		
ความคิดสร้างสรรค์				
ก่อนเรียน (5 คะแนน)	3.96	0.59	-3.296*	0.003
หลังเรียน (5 คะแนน)	4.51	0.55		
รวม				
ก่อนเรียน (5 คะแนน)	4.07	0.46	-3.789*	0.001
หลังเรียน (5 คะแนน)	4.55	0.50		

* $p < .05$

ส่วนที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มีต่อกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบ พบว่า ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.76, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าผู้ประกอบการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยมีผู้มีความพึงพอใจต่อประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.91, S.D. = 0.29) รองลงมาคือ ความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{x}$ = 4.86, S.D. = 0.35) และการบริหารเวลาของวิทยากรตามลำดับ ($\bar{x}$ = 4.82, S.D. = 0.40) รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา (n=22)

ข้อคำถาม (คะแนนเต็ม 5 คะแนน)	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. การเตรียมการและการประสานงานก่อนวันจัดโครงการ	4.73	0.55	มากที่สุด
2. การต้อนรับและการลงทะเบียน	4.77	0.43	มากที่สุด
3. ความเหมาะสมของเอกสารประกอบโครงการ	4.64	0.58	มากที่สุด
4. เนื้อหาในการอบรมตรงกับความต้องการ	4.73	0.55	มากที่สุด
5. การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร	4.77	0.53	มากที่สุด
6. การบริหารเวลาของวิทยากร	4.82	0.40	มากที่สุด
7. ความเหมาะสมของกิจกรรม	4.86	0.35	มากที่สุด
8. ระยะเวลาในการจัดโครงการ	4.73	0.46	มากที่สุด
9. การได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน	4.64	0.58	มากที่สุด
10. ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการในภาพรวม	4.91	0.29	มากที่สุด
รวม	4.76	0.48	มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อเสนอแนะของผู้ประกอบการ พบว่า ผู้ประกอบการให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมใน 3 ประเด็น คือ (1) สิ่งที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ (2) สิ่งที่ต้องการในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป (3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประเด็นที่ 1 สิ่งที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นว่า กระบวนการคิดเชิงออกแบบเป็นกระบวนการที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้จริงและเข้าใจถึงปัญหาได้อย่างตรงจุด ช่วยสร้างเสริมกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ทำให้ได้แนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ต่อยอดความคิดเพื่อพัฒนาเป็นนวัตกรรม สามารถลงมือปฏิบัติได้จริงและเกิดประโยชน์ต่อชุมชน

ประเด็นที่ 2 สิ่งที่ต้องการในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป จากการสอบถามผู้ประกอบการ หลังกิจกรรมเสร็จสิ้นโดยใช้ข้อคำถามปลายเปิด พบว่า ผู้ประกอบการมีความต้องการเกี่ยวกับ การพัฒนาผู้ประกอบการด้านนวัตกรรมและการพัฒนาผู้ประกอบการชุมชนด้านการตลาดและช่องทางการขาย อีกทั้งเนื้อหาในเรื่อง Business model canvas (BMC) อย่างละเอียดไปจนถึงเรื่องภาษี รวมไปถึงกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาสินค้าจากชุมชนสู่สังคมโดยจัดกิจกรรมร่วมกันของผู้ประกอบการในบริเวณลานอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง ริมกว๊านพะเยา และการสร้างนวัตกรรมรุ่นเยาว์เพื่อช่วยส่งเสริมให้เด็กรุ่นใหม่มีกระบวนการคิด การสร้างสรรค์ และการเรียนรู้ เพื่อต่อยอดและสืบสานหรือสร้างสรรค์ในชุมชนให้มีการใช้นวัตกรรมที่ยั่งยืนต่อไป

ประเด็นที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม ผู้ประกอบการมีข้อเสนอแนะ คือ อยากให้ทางมหาวิทยาลัยพะเยาลงพื้นที่ให้คำแนะนำ จัดกิจกรรมลักษณะนี้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการชี้แจงรายละเอียดของงานแต่ละสัปดาห์ การแจ้งข่าวสารภายในกลุ่มที่ยังขาดความชัดเจน

อภิปรายและสรุปผล

1. กิจกรรมการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมชุมชนของผู้ประกอบการ จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยนำกระบวนการคิดเชิงออกแบบมาใช้ในการจัดกิจกรรม ร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ (Community-based Learning) เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมชุมชนของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา โดยรูปแบบกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมชุมชน จังหวัดพะเยา ดำเนินการตามกระบวนการคิดเชิงออกแบบ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Empathize) ขั้นตอนที่ 2 กำหนดทิศทางแก้ปัญหา (Define) ขั้นตอนที่ 3 คิดวิธีการแก้ปัญหา (Ideate) ขั้นตอนที่ 4 สร้างต้นแบบนวัตกรรม (Prototype) และขั้นตอนที่ 5 ทดสอบ (Test) ใช้เวลาในการทำกิจกรรมทั้งสิ้น 5 สัปดาห์ โดยในสัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 5 เป็นการลงพื้นที่ชุมชนเพื่อศึกษาบริบทความต้องการและทดสอบต้นแบบนวัตกรรมที่ผู้ประกอบการได้ออกแบบและพัฒนาขึ้นจากการทำกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ เนื่องจากการลงพื้นที่ชุมชนทำให้ผู้ประกอบการสามารถทำความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างลึกซึ้ง ทั้งยังรู้สึกมีส่วนร่วมในสถานการณ์ที่เป็นปัญหา จึงทำให้ออกแบบและพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาได้ตรงจุด (กานนท์ คุ่มสุภา, 2562)

นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมชุมชน ยังมีรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งการสอนแบบบรรยาย อภิปราย กรณีศึกษา กิจกรรมกลุ่ม การปฏิบัติ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การปฏิบัติงานในพื้นที่โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และเกมมิฟิเคชัน (Blohm & Leimeister, 2013; Shumer, 1994) เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง เห็นถึงประโยชน์ของกิจกรรม และสามารถนำทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมที่ได้ไปใช้ในการทำงานต่อไป

2. ผลการใช้กิจกรรมการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมชุมชนของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยา พบว่า ผู้ประกอบการมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมที่ประกอบด้วย การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความคิดสร้างสรรค์ หลังกิจกรรม สูงกว่าก่อนกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภรพรรณ คนเนียบ และ มิ่งขวัญ กันจันะ (2563) ที่ได้ให้ผู้เรียนประเมินตนเองด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบเพื่อนวัตกรรมทางสังคม แล้วพบว่า การที่ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบทำให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมสูงขึ้นโดยมีทักษะด้านความร่วมมือสูงที่สุด รองลงมาคือทักษะด้านการสื่อสาร และทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหาตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าการกระบวนการคิดเชิงออกแบบสามารถส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยาที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ (พิชญา กล้าหาญ และ วิสูตร โพธิ์เงิน, 2564; วาทีนี บรรจง, 2561)

โดยกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการได้กำหนดหัวข้อหรือประเด็นในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับชุมชนของตนเอง แล้วลงพื้นที่ชุมชนเพื่อทำความเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงทำความเข้าใจกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาอย่างรอบด้าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปกำหนดทิศทางในการแก้ปัญหา คิดวิธีการแก้ปัญหา สร้างต้นแบบนวัตกรรม จากนั้นนำต้นแบบนวัตกรรมที่สร้างขึ้นไปทดสอบกับชุมชนที่ต้องการแก้ปัญหา ตามสภาพบริบทชุมชนของแต่ละชุมชนที่ผู้ประกอบการพบปัญหา

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มีต่อกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบ พบว่า ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากรูปแบบกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นทำให้ผู้ประกอบการได้ลงมือปฏิบัติจริง ทำให้เกิดความรู้สึกสนุกสนานและมีส่วนร่วม ยกนำไปใช้แก้ปัญหาในชุมชนและช่วยสร้างเสริมกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบให้กับผู้ประกอบการ (พิชญา กล้าหาญ และวิสูตร โพธิ์เงิน, 2564)

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

กระบวนการคิดเชิงออกแบบสามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมได้ การศึกษานี้พบว่า รูปแบบกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ (Community-based Learning) เป็นโมเดลหนึ่งที่สามารถส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมชุมชนให้กับผู้ประกอบการในจังหวัดพะเยาได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผู้ประกอบการสามารถนำขั้นตอนในกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบไปประยุกต์ใช้ในการสร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เนื่องจากกระบวนการคิดเชิงออกแบบทำให้ผู้ประกอบการสามารถแก้ปัญหาได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

1.2 การที่ผู้ประกอบการมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมเพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมทำให้ผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้ในการทำงานและในชีวิตประจำวันได้ ไม่ว่าจะเป็นทักษะการสื่อสาร ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี มีความคิดสร้างสรรค์ในการคิดนวัตกรรมใหม่ ๆ และมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ทำให้ผู้ประกอบการสามารถพัฒนางานของตนเองได้อย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้ประกอบการโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ เช่น แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบหลักสูตรที่พัฒนาทักษะอื่น ๆ สำหรับผู้ประกอบการต่อไป

2.2 ควรมีการประเมินความต้องการจำเป็นของผู้ประกอบการเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาตนเอง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นให้ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการ และเป็นการเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ up-skills หรือ re-skill ของผู้ประกอบการ

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการในครั้งนี้

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยความรู้จากท่านโชคดี อมรวัฒน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยา ผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยา รองศาสตราจารย์ ดร.สุภกร พงศบางโพธิ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยพะเยา ที่กรุณาให้นโยบายในการดำเนินงาน คำชี้แนะและสนับสนุนตลอดโครงการ นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากผู้อำนวยการกลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด พัฒนาการจังหวัดพะเยา ท้องถิ่นจังหวัดพะเยา เทศบาลเมืองพะเยา และประธานหอการค้าจังหวัดพะเยา รวมทั้งบุคลากรกองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ที่สนับสนุนการดำเนินงาน

เอกสารอ้างอิง

กองแผนงาน มหาวิทยาลัยพะเยา. (2562). **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยพะเยา**

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 – 2565. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยพะเยา พ.ศ. 2553. (2553, 16 กรกฎาคม). **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่ม 127 ตอนที่ 44 ก, 4–29.

พิชญา กล้าหาญ และ วิสูตร โพธิ์เงิน. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. **วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,** 49(2), 1–16.

ภานนท์ คุ่มสุภา. (2562). นวัตกรรมท้องถิ่นรุ่นใหม่กับการแพร่กระจายนวัตกรรมสู่ชุมชน. **วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิตย์,** 13(2), 258–299.

วาทีณี บรรจง. (2561). นวัตกรรมแบบตัวน้อย: การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ผ่านประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ. **วารสารครุศาสตร์**

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 46(2), 330–347.

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2564). **มาฝึกฝนทักษะ 51 เพื่อเป็นนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21** [Online]. สืบค้นวันที่ 1 มีนาคม 2565. จาก: <https://www.nia.or.th/51>

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). **สถิติรายได้และรายจ่ายของครัวเรือน.** [Online]. สืบค้นวันที่ 1 มีนาคม 2565. จาก: <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/08.aspx>

- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). **ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัดแบบลูกโซ่ ฉบับ พ.ศ. 2562**. กรุงเทพฯ: กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุภรพรรณ คนเียบ และ มิ่งขวัญ กันจันะ. (2563). ผลการประเมินตนเองด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักศึกษาไทยที่เข้าร่วมกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบเพื่อนวัตกรรมทางสังคม. **วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต**, 8(2), 327–338
- Billings, C. E. (2018). **Aviation automation: The search for a human-centered approach**: CRC Press.
- Blohm, I., & Leimeister, J. M. (2013). Gamification. **Business & information systems engineering**, 5(4), 275–278.
- Carlgren, L., Rauth, I., & Elmquist, M. (2016). Framing design thinking: The concept in idea and enactment. **Creativity and innovation management**, 25(1), 38–57.
- Cohen, L. J. (1977). **The probable and the provable**. Clarendon Press Oxford.
- Plattner, H., Meinel, C., & Weinberg, U. (2009). Design-thinking. **Springer**.
- Shumer, R. (1994). Community-based learning: Humanizing education. **Journal of adolescence**, 17(4), 357–367.
- Tett, L. (2006). **Community education, lifelong learning and social inclusion**. Dunedin Academic Press.
- Tim, B. & Jocelyn, W. (2010). **Design Thinking for Social Innovation**. Stanford Social Innovation Review Winter 2010.

คำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา เป็นวารสารวิชาการ จัดพิมพ์ โดยมหาวิทยาลัยพะเยา กำหนดพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ (เดือนมกราคม – มิถุนายน) และ (เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม) ผู้พิมพ์สามารถส่งเรื่องมาลงพิมพ์ได้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็น สมาชิกหรือสังกัดมหาวิทยาลัยพะเยาเท่านั้น ผลงานที่ได้รับการพิจารณาลงพิมพ์ในวารสาร จะต้องมีความน่าสนใจ เป็นงานที่ทบทวนความรู้เดิม หรือองค์ความรู้ใหม่ที่ทันสมัย รวมทั้ง ข้อคิดเห็นทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน

นอกจากนี้สำหรับการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ เจ้าของบทความต้องสามารถแสดงให้เห็นว่า ผู้เข้าร่วมในการวิจัยได้รับทราบข้อมูลและตัดสินใจเข้าร่วมในการวิจัยโดยความสมัครใจ และจะต้องเป็นงานที่ไม่เคยถูกนำไปพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาลงพิมพ์ในวารสารใด ๆ บทความอาจถูกดัดแปลง แก้ไขเนื้อหา รูปแบบ และสำนวน ตามที่กองบรรณาธิการเห็นสมควร ทั้งนี้เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ หากผู้พิมพ์มีข้อสงสัยในการจัดเตรียมต้นฉบับสามารถตรวจสอบระเบียบการตีพิมพ์ล่าสุดของวารสาร สามารถส่งเข้ามาได้ที่ระบบ Thajjo (วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา)

การเตรียมต้นฉบับ

1. **ต้นฉบับพิมพ์เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้** แต่สิ่งที่จะต้อง มีบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์ และการเขียนทับศัพท์ภาษาอังกฤษ ตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ให้หลีกเลี่ยง การเขียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น เช่น ศัพท์ทางวิชาการที่ไม่มีคำแปล หรือคำที่ใช้แล้ว ทำให้เข้าใจง่ายขึ้นคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เขียนปนภาษาไทยให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะสำหรับต้นฉบับภาษาอังกฤษควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้อง ด้านการใช้ภาษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษก่อน

2. **ขนาดของต้นฉบับ** ใช้กระดาษขนาด A4 **ตัวหนังสือแบบ TH Niramit AS** และพิมพ์โดยเว้นระยะห่างจากขอบกระดาษด้านละ 1 นิ้ว โดยมีระยะห่างระหว่างบรรทัด เป็นแบบ single space เพื่อสะดวกในการอ่านและการแก้ไข

3. ชนิดและขนาดตัวอักษร ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

- ชื่อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 18 pt. ตัวหนา
- ชื่อผู้พิมพ์ใช้ตัวอักษรขนาด 16 pt. ตัวปกติ
- หัวข้อหลักใช้ตัวอักษรขนาด 16 pt. ตัวหนา
- หัวข้อรองใช้ตัวอักษรขนาด 14 pt. ตัวหนา
- บทคัดย่อและเนื้อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 14 pt. ตัวปกติ
- เชิงอรรถหน้าแรกที่เป็นที่อยู่ของผู้พิมพ์ใช้ตัวอักษรขนาด 12 pt. ตัวปกติ

4. การส่งต้นฉบับ ผู้เสนอบทความจะต้องส่งต้นฉบับแบบพิมพ์ ในรูปแบบของอิเล็กทรอนิกส์ไฟล์แบบ “.doc” (MS Word) มาที่กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยาหรือที่ระบบ Thaijo (วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา)

5. จำนวนหน้า ความยาวของบทความไม่ควรเกิน 12 หน้า รวมตาราง รูปภาพ และเอกสารอ้างอิง

6. รูปแบบการเขียนต้นฉบับ แบ่งเป็น 2 ประเภทได้แก่

1. ประเภทบทความวิจัย (research article)
2. ประเภทบทความวิชาการที่ทันสมัย หรือจากการทบทวนเอกสารงานวิจัยใหม่ ๆ ที่ผู้อื่นได้ทำไว้มาก่อน (review article)

7. ใส่เลขหน้า กำกับทุกหน้าตรงกลางด้านบนของกระดาษ A4

การเรียงลำดับหัวข้อในบทความผลงานวิจัย

1. ชื่อเรื่อง (Title) ควรจะสั้น กระชับและสื่อเป้าหมายหลักของงานวิจัย ไม่ใช้คำยอความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร (ประมาณ 2 บรรทัด) ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ต้นฉบับภาษาไทยให้พิมพ์ชื่อเรื่องภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยภาษาอังกฤษ ให้สื่อความหมายเหมือนกัน

2. ชื่อผู้พิมพ์ [Author(s)] และที่อยู่ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และระบุหน่วยงานหรือสถาบันที่สังกัดและ E-mail address ของผู้พิมพ์ เพื่อกองบรรณาธิการและผู้ที่สนใจสามารถติดต่อได้ หากมีผู้พิมพ์มากกว่า 5 คนให้เรียงลำดับตามความสำคัญ

3. **บทคัดย่อ (Abstract)** เป็นการย่อเนื้อความงานวิจัยทั้งเรื่องให้สั้นและมีเนื้อหาครบถ้วนตามเรื่องเต็ม ความยาวไม่เกิน 250 คำ ไม่ควรมีคำย่อ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4. **คำสำคัญ (Keywords)** ให้ระบุไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา ไม่ควรเกิน 5 คำ

5. **บทนำ (Introduction)** เป็นส่วนเริ่มต้นของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา เหตุผล และวัตถุประสงค์ที่นำไปสู่การวิจัยนี้ควรให้ข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้องจากการตรวจเอกสารประกอบ

6. **วัตถุประสงค์ (Objective)** เพื่อกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการศึกษาวิจัยในประเด็นที่ต้องการศึกษา โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์ดังนี้ ประเด็นที่กำหนดจะต้องมีความชัดเจน, ต้องไม่มีความซ้ำซ้อนกันในประเด็นย่อย และจัดลำดับความสัมพันธ์ระหว่างประเด็น

7. **กรอบแนวคิด (Conceptual Framework)** การวิจัยซึ่งประกอบด้วยตัวแปร และการระบุความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ในการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยจะต้องมีกรอบพื้นฐานทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ศึกษา นำมาประมวลเป็นกรอบในการกำหนดตัวแปร และรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ในลักษณะของกรอบแนวคิดการวิจัยและพัฒนาเป็นแบบจำลองในการวิจัยต่อไป

8. **สมมุติฐาน (ถ้ามี) (Research hypothesis)** แสดงให้เห็นว่าผลการศึกษาดตามวัตถุประสงค์และแสดงความคิดเห็นพร้อมทั้งเปรียบเทียบของงานวิจัยในอดีต หรือเปรียบเทียบผลงานวิจัยในประเด็นที่คล้ายคลึงกันในอดีต โดยมีแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้

9. **ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology)** วิธีการค้นหาคำตอบจะทำเป็นกระบวนการ ใช้ค้นหาคำตอบ เป็นแบบแผนของการวิจัย เช่น เครื่องมือการศึกษา / วิจัย, วิธีการวิเคราะห์, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, เครื่องมือในการศึกษา, วิธีการดำเนินการวิจัย, วิธีการวิเคราะห์ผลการศึกษา เป็นต้น

10. **ผลการศึกษา (Results)** รายงานผลที่ค้นพบ ตามลำดับขั้นตอนของการวิจัยอย่างชัดเจนได้ใจความถ้าผลไม่ซับซ้อนและมีตัวเลขไม่มากควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขหรือตัวแปรมากควรใช้ตารางหรือแผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตารางหรือแผนภูมิ

11. **อภิปรายและสรุปผล (Discussion and Conclusion)** แสดงให้เห็นว่าผลการศึกษาดตามวัตถุประสงค์และแสดงความคิดเห็นพร้อมทั้งเปรียบเทียบของงานวิจัยในอดีต หรือเปรียบเทียบผลงานวิจัยในประเด็นที่คล้ายคลึงกันในอดีต โดยมีแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้

12. ตาราง รูปภาพ แผนภูมิ (Tables, Figures and Diagrams) ตรวจสอบความถูกต้องของที่มา และลิขสิทธิ์ทรัพย์สินทางปัญญา และควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็นแทรกไว้ในเนื้อเรื่องโดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับคำอธิบายในเนื้อเรื่อง และต้องมีคำอธิบายสั้น ๆ ที่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วน กรณีที่เป็นตารางคำอธิบายอยู่ด้านบนถ้าเป็นรูปภาพ แผนภูมิคำอธิบายอยู่ด้านล่าง

13. กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgements) ระบุสั้น ๆ ว่างานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุน และความช่วยเหลือจากองค์กรใดหรือผู้ใดบ้าง

14. ข้อเสนอแนะ (Suggestion) เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งต้องอยู่บนพื้นฐานจากผลงานวิจัยนั้น ๆ และความเป็นไปในแง่ทฤษฎี และแนวปฏิบัติ

15. เอกสารอ้างอิง (References) ระบุรายการเอกสารที่นำมาใช้อ้างอิงให้ครบถ้วน โดยใช้อ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) คือ ให้เรียงเอกสารที่ใช้ อ้างอิงทั้งหมดตามลำดับตัวอักษรตัวแรกของรายการที่อ้างอิง โดยยึดวิธีการเรียงลำดับตามแบบพจนานุกรม โดยมีเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนภาษาต่างประเทศ

1. รูปแบบและตัวอย่างการอ้างอิงหนังสือ

ผู้แต่ง.\(ปีที่พิมพ์).\ชื่อเรื่อง (ครั้งที่พิมพ์).\สถานที่เมืองพิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ผู้แต่ง.\(ปีที่พิมพ์).\ชื่อบทความ.\ ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).\ชื่อหนังสือ (ครั้งที่พิมพ์).\ หน้า\ เลขหน้าที่อ้าง\สถานที่เมืองพิมพ์: สำนักพิมพ์.

เครื่องหมาย \ หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

กิดานันท์ มลิทอง. (2543). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

2. รูปแบบและตัวอย่างการอ้างอิงในวิทยานิพนธ์

ผู้แต่ง.\(ปีที่พิมพ์).\ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์.\ วิทยานิพนธ์ หรือการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง \ ชื่อย่อปริญญา,\ สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือชื่อมหาวิทยาลัย.

ผู้แต่ง.\(ปีที่พิมพ์).\ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์.\ วิทยานิพนธ์ หรือการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง\ ชื่อย่อปริญญา,\ สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือชื่อมหาวิทยาลัย. สืบค้นเมื่อวันที่ เดือน ปี,\ จาก (ระบุ URL)

เครื่องหมาย \ หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

วรวิรัช งามพัทธรวิชัย. (2559). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกทำงานตำแหน่ง ผู้ช่วยบัญชีกับบริษัทตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 แห่ง ของผู้สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรี.** การค้นคว้าแบบอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บธ.ม.), กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

3. การอ้างอิงในวารสาร

ผู้แต่ง.\(ปีที่พิมพ์).\ชื่อบทความ.\ชื่อวารสาร,\ ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้าที่ตีพิมพ์บทความทั้งเรื่อง.

ชื่อผู้แต่ง.\(ปีที่พิมพ์).\ชื่อบทความ.\ชื่อวารสาร,\ ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้าที่ตีพิมพ์บทความทั้งเรื่อง. สืบค้นจาก (ระบุ URL)

เครื่องหมาย \ หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

สุนทร คำยอด, ศิริพร มณีชูเกตม ชยุตัญญ คำมูล และ อาภาลัย สุขสำราญ. (2565).

ภาพลักษณ์พระสงฆ์ในเอกสารโบราณล้านนา. **วารสารมนุษยศาสตร์และ**

สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, 10(2), 145–161.

5. รายงานจากการประชุมทางวิชาการ

ผู้แต่ง.\(ปีที่พิมพ์).\ชื่อบทความ.\ใน ชื่อ บรรณาธิการ.\ **ชื่อหนังสือ**\ เลขหน้า.\ สถานที่พิมพ์:\ สำนักพิมพ์.

หมายเหตุ: เครื่องหมาย \ หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

ทัศนะ ศรีปัตตา. (2565). ปัญหาการแสดงเจตนาลาออกจากตำแหน่งของกรรมการสภา
มหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิในมหาวิทยาลัยของรัฐที่เป็นส่วนราชการ. ใน รายงาน,
สืบเนื่องจากการประชุมวิชาการโครงการประชุมวิชาการระดับชาติพะเยา
วิจัย ครั้งที่ 11, 1620–1628. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.

6. การอ้างจากหนังสือพิมพ์ฉบับพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง.\(ปีพิมพ์, วัน, เดือน).\ชื่อบทความ.**ชื่อหนังสือพิมพ์**.\เลขหน้า.

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.\((วันเดือนปี).\).**ชื่อหนังสือพิมพ์**.\เลขที่หน้า. สืบค้นจาก (ระบุ URL)

หมายเหตุ: เครื่องหมาย \ หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

พรณี รุ่งรัตน์. (2548 พฤษภาคม 12). สทศ. ตั้งทีมพัฒนาข้อสอบระดับชาติมั่นใจคุณภาพ.
เดลินิวส์, หน้า 3.

7. บทความที่ไม่มีชื่อผู้แต่ง

ชื่อบทความ.\(ปีพิมพ์, เดือน).**ชื่อวารสาร**.\ ปีที่(ฉบับที่).\ เลขหน้าที่ตีพิมพ์บทความทั้ง
เรื่อง.

หมายเหตุ: เครื่องหมาย \ หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

นวัตกรรมดิจิทัลยุค Thailand 4.0 โฉมใหม่ของบริการเหนือระดับ. (2560). **วารสารยูติธรรม.**
17(1), 70–71.

ใบสมัครเป็นสมาชิกวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ชื่อ-นามสกุล.....

หน่วยงาน..... สถานที่ทำงาน.....

ที่อยู่ บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ถนน..... แขวง / ตำบล.....

อำเภอ..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์..... โทรสาร..... E-mail.....

ข้าพเจ้าขอสมัครเป็นสมาชิกวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยพะเยา ดังนี้

☐

สมัครเป็นสมาชิกหนึ่งปี

ค่าสมาชิก 200 บาท

☐

สมัครเป็นสมาชิกห้าปีติดต่อกัน

ค่าสมาชิก 800 บาท

ลงนาม.....ผู้สมัครสมาชิก

(.....)

วันที่.....

ท่านสามารถส่งจ่ายธนาคาณัติหรือตัวแลกเงิน ส่งจ่าย ในนาม

นางสาวรัชฎาภรณ์ แก้วสืบ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา

19 หมู่ 2 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา 56000

โทร 054-466-666 ต่อ 1047

โทรสาร 054-466-714

Membership Application Form
Journal of Humanities and Social Sciences University of Phayao

Date.....
Name (Last).....(First).....
Mailing Address.....
Sub-district..... district.....Province (City state).....Country.....
E-mail.....
Telephone No.....
Fax No.....

**I would to subscribe a membership of Journal of Humanities and Social
Sciences University of Phayao For:**

☐	One – Year membership	200 Bath
☐	Five – Year membership	800 Bath

.....
(.....)
Date.....

Please send your personal check or money order to the following address:
Miss Rachadaporn Kaewsueb, Journal of Humanities and Social Sciences University of Phayao
Division of Research University of Phayao, Phayao 56000
Tel 054-466-666 Ext 1047
Fax 054-466-714

Journal of Humanities and Social Sciences

University of Phayao

ISSN : 2286-9395 (print) ISSN : 2697-441X (online)

Volume 11 Number 1 (January – June 2023)

Division of Research Administration, University of Phayao

Muang Phayao District, Phayao Province 56000

Tel: 0 5446-6666 Ext 1047

E-mail: hu.journal.up@gmail.com